

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Évkönyve

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Évkönyve
1996

Budapest, 1997

Címlap: **Postamesternők emlékszobája**

Ópusztaszer, Postamúzeum

Fotó: Hajdú József

Kiadja a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

A kiadásért felelős: Kurucz István kuratóriumi elnök

A kiadványt gondozta: Kovács Gergelyné és Bartók Ibolya

Műszaki szerkesztő: Bartók Ibolya

Angol fordítás: Brian McLean

A fényképeket Hajdú József és Koppándi Ágnes készítette

Nyomdai előkészítés: CICERÓ Kft.

Nyomás: CIER-PRINT Bt.

ISSN 1214-4689

Kurucz István

*Tőlünk függ minden, csak akarjunk.
(Széchenyi István)*

Előszó

Minden változik. Ma nem úgy élünk mint apáink éltek, nem úgy gondolkodunk, nem úgy cselekszünk. Mások az eszközeink, mások a lehetőségeink. Ez a változás térben és időben folyamatos. Egy dolog változatlan, az a felismerés, hogy minden új valamilyen módon az előzőkre épül; elődeink eredményeit, munkáit, tapasztalatait használja fel. Könnyen belátjuk ezt például műszaki eredmények esetén és természetesnek tartjuk, hogy a mai rádiótelefon-készülék nem előzhette meg a korábbi telefonkészüléket. Nem így vagyunk a társadalomban végbemenő folyamatokkal, különösen nem a látszólag haszontalan eredményeket adó ismeretekkel. Mennyi pénzt, energiát és ami ennél sokkal-sokkal fontosabb, időt lehetne megtakarítani, ha ezeket a nem műszaki tapasztalatokat is jobban megismerhetnénk, jobban tanulmányoznánk és felhasználnánk. Hiszen még a zsákutcák *felfedezése*, kijelölése is eredmény, ha csak egyszer fedezzük fel, bár az igazi hasznot nem is a felfedezőjének hanem az elkerülőjének adja.

„*Nincs új a nap alatt*” közismert mondásban is a fenti gondolatokat érzem rejtve és azt, hogy a folyamatos, szakadatlan változásban magasabb fokon, korábbi eredményeket felhasználva a jelenben ismétlődik a múlt. Fontos létérdek tehát ismerni az előzményeket, a múltat.

Sokan foglalkoznak a megismertetéssel. Jelentős közülük a muzeológusok, múzeumok szerepe. Az 1996. évben honfoglalásunk 1100. évét ünnepeltük. Alapítványunknak is alkalom volt ez múltat idézni, az ország történelmét ismertetni, benne bemutatni a mindig örök posta fejlődését, kiállításokat rendezni, emléket állítani Puskás Tivadarnak és találmányának a Telefonhírmondónak, büszkélkedni a századvég-századelő távközlési eredményeivel, erőt gyűjteni az elmúlt száz év sikereiből, kudarcaiból. Napjaink nagy változásának időszakát, az újrakezdés igényét és lehetőségét felfedezhetjük múltunkban is. Ez évi évkönyvünk készítőit, tanulmányainak szerzőit az a dicséretes törekvés vezérelte, hogy a könyv külsőleg, a címlapjától kezdve tanulmányain keresztül ezt az időszakot mutassa be, ismertesse az alapítvány 1996. évi múltat bemutató tevékenységét. Abban bízva, hogy Ön is Kedves Olvasó beleolvassa, majd tanulmányozva is a könyvet úgy találja, hogy ez dicséretesen sikerült, köszönöm a szerzők és készítőik munkáját.

Beszámoló a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 1996. évi munkájáról

Az alapítványi munkáról

Az igazgatási teendőket a munkavégzésre már-már bénítóan ható helyhiány feloldására, a munkavégzés korszerűsítésére, a múzeumi rendtartások, szabályzatok megújítására tett tevékenységek jellemezték.

- Az Antenna Hungária Rt. 1996 februárjában – alapítványi támogatásként – elkészítette az Erzsébet Távbeszélő Központ területének múzeumi hasznosításáról szóló tanulmánytervet, a Bélyegmúzeum gyűjteménytárainak, kiállítási termének bővítésére, az alapítványi múzeumok összevontan célszerűbben működtethető gyűjteményeinek (könyvtárak, levéltárak), műhelyeinek (fotó, grafikai, restaurátor) elhelyezésére, a Postamúzeum áramellátási és adatátviteli berendezéseinek kiállítóhelyére.
- A Matáv Rt. Ingatlan Igazgatósága – egyeztetvén a terveket a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztériummal (KHVM) – nyilatkozott arról, hogy a központ területének KHVM által nem igényelt részeit díjmentesen átadja múzeumi hasznosításra. Jóllehet a KHVM sem zárkózott el a múzeumi igények részleges kielégítésétől, máig nem jelölte meg azokat. A bővítés feltételeként a múzeumi területek teljes leválasztását kérte a minisztériumétól.
- Az elhúzódnó, bizonytalan kimenetelű tárgyalásokkal egy időben, KHVM sürgetésre, megkezdődött az Erzsébet Távbeszélő Központ leszerelése, s onnan több történeti értékű berendezést kellett múzeumi raktározásra átvenni.
- A Széchenyi István Főiskola távközlési laboratóriumának felszámolása a Postamúzeumnak ajándékozott berendezések leszerelésével, Budapestre szállításával járt. Múzeumi raktárainkban elhelyezésük reménytelen volt. A Pesti Távbeszélő Igazgatóság, szorult helyzetünkben, múzeumi raktározásra szívességi használatot biztosított a Csepeli Távbeszélő Üzemben, ahol ideális, ám nem legális raktárhoz jutottunk.
- A Dokumentációs Gyűjtemény elfoglalta Róna utcai helyiségeket kiváltandó a Matáv Rt. Ingatlan Igazgatósága múzeumi raktárrá és munkaszobává alakította át a rákospalotai tároltprogram-vezérlésű távbeszélőközpont padlásterét, amely egységesebb tárolást, raktári profiltisztítást és könnyebb feldolgozást tesz lehetővé.
- A pinceraktárak (Andrássy út, Peterdy utca, 5. sz. Postahivatal) kiváltására, cseréjére több, eddig eredménytelen kísérlet történt, a tárgyak állagvédelme pedig sürgős megoldást kíván.
- Az Antenna Hungária Rt. a Diósi Rádióállomás épületében újabb kiállítási területet adott az alapítvány használatába, a nagytárgyak elhelyezésére.
- A munkavégzés korszerűsítésének részeként a Postamúzeumban számítógépes hálózat működik, folyik a múzeumi adatbázis létrehozása. A Matáv Rt. bérszámfejtési

rendszerének bevezetésére készülünk. Szeptember 1-től a munkabéreket munkavállalóink lakossági folyószámláira utaljuk.

- A Bélyegmúzeumban évek óta folyó nyilvántartási és gyűjteménykezelési rend korszerűsítése ebben az évben sem járt teljes eredménnyel. Jóllehet a Magyar Posta Rt. irányelveiben már 1993-ban hozzájárult – a modern gyűjteményeknél – a törzsgyűjteményekre és duplumokra való szétválasztásra, ezt az új szabályzat-tervezetben változatlanul nem sikerült érvényre juttatni.
- Az alapítványi igazgatás – immáron ötödik esztendeje – kudarcként éli meg, hogy a Matáv Rt. és a Magyar Posta Rt. elnök-vezérigazgatói utasításainak kiadása a muzeális emlékek kötelező archiválásáról elmaradt, jóllehet az egyeztetések és egyetértések ismereteseek előttünk. Ez a krónikus raktározási gondokon éppen úgy segítene, mint a közelmúlt történeti emlékeinek archiválása érdekében végzett munkaszervezési gondjainkon.
- Az alapítványi múzeumok PR-munkáját „*a menjünk ki a múzeum falai közül*” (AISEC konferencia kiállítása a Közgazdaságtudományi Egyetemen; Múzeumi majális a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében; Pillangóhatás kiállítás a Múcsarnokban; Tantszvariációk kiállítás a Xantus János Múzeumban; Magyar múzeumok kincsei bélyegeken a Magyar Nemzeti Múzeumban; Hungária 1100 – Budapest '96 Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségének nemzetközi bélyegkiállítása és a Posta- és Bélyegtörténeti Világnap kiállítások a Magyar Kultúra Alapítvány székházában; az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark kiállítása; Egyesületi élet anno című kiállítás a Planetáriumban; Gervay Mihály élete és munkássága kiállítás a Gervay Mihály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskolában; Nobel-díjasok a magyar bélyegeken kiállítás a Békésy György Posta- és Távközléstudományi Szakközépiskolában stb.) és „*hozzuk be alapítóinkat a múzeumba*” (Gervay emléknapp, zenés irodalmi műsorok a Postamúzeumban, Mafitt-ülések a Bélyegmúzeumban, Múzeumi kávéház a Rádió- és Televíziómúzeumban, világnapi kiállításmegnyitások, Búcsú az utolsó kézi kapcsolású telefonközponttól, Adventi Szalon a Postamúzeumban stb.) kettőssége jellemezte.
- A nemzetközi kapcsolatok örvendetesen megélénkültek. A Közlekedési Múzeummal házigazdái voltunk áprilisban az IATM elnökségi ülésének. Két tanulmányutat szerveztünk a németországi társmúzeumok gyűjteményeinek megismerésére. Több külföldi múzeumigazgató kereste fel intézményünket.
- Pályázatokat nyújtottunk be a Hírközlési Alaphoz és a Soros Alapítványhoz egy rádiótörténeti CD-kiadvány elkészítése valamint történeti térképek és könyvek restaurálására.

A múzeumi munkákról

Gyűjtemények gyarapodása

- A Postamúzeumban elvégeztük a postatörténeti tárgyi gyűjtemények revíziós leltárát. Mindkét múzeumtól nagyon sok kölcsönzést kezdeményeztek az alapítók, fővárosi és vidéki múzeumok a millicentenáriumi kiállításokhoz. Elsősorban a levélszekrényeket és kézi kapcsolású kisebb LB-központokat, készülékeket.

- A múzeumok gyűjteménygyarapodási adatai az alábbiak voltak:

<i>Bélyegmúzeum</i>	Magyar bélyeggyűjtemény	104 118 db
	Külföldi bélyeggyűjtemények	34 190 db
	Vegyes gyűjtemények	110 390 db
	Bélyeggrafikák	121 db
	Könyvtár	110 db
<i>Postamúzeum</i>	Tárgyi gyűjtemény	4 076 db
	Dokumentációs gyűjtemény	2 673 db
	Könyvtár	143 db

Jelentősebb új szerzeményeink:

- A *Bélyegmúzeumba* adományok és csere útján kerültek be a Mafitt 1996-os Bélyeg- és Postatörténeti Világtalálkozó emlékkiadványai; a Mr. Steven Arató (USA) ajándékai (1874. évi 3 krajcáros bélyeg vésetjavításai, 141 db bélyeg a hozzá tartozó tanulmány-kézirattal). A Magyar Posta Rt. 3 db futott postai levélküldeményt (1 db hírlapbélyeg újságszalagon, 1 db *AUT* bélyeggel bérmentesített levél, 1 db levelezőlap 1871/1874-es vegyes bérmentesítéssel) vásárolt a Ryan gyűjteményből aukción, melyet tartós kölcsönzéssel helyezett el a múzeumban; múzeumi vásárlással galambpostával továbbított levelek, 14 db vázlatrajz (ki nem adott bélyegtervek) és 3 db aerogram került a gyűjteménybe.
- A *Postamúzeumban* a Széchenyi István Főiskola vezetőkes laboratóriumának felszámolásával, az esztergomi Szent István Gimnázium tanműhelyének megszűnésével jelentős értékekkel gyarapodott a távíró és távközléstörténeti gyűjtemény. Az Országos Széchenyi Könyvtárban folyamatosan készül a múzeumi gyűjteményből hiányzó postai és távközlési szaklapok évfolyamainak mikrofilmre vétele. A Közlekedési Múzeum több értékes postatörténeti térképet és albumot ajándékozott múzeumunknak, amelyek az 1896-os millenniumi kiállítás postacsarnokából kerültek gyűjteményükbe.

Restaurálás, rekonstrukció, szemléltető eszközök

- A szükséges állagvédelem, a restaurálási tervek végrehajtása a raktárak zsúfoltsága miatt provizórikus jellegű volt, bár minden kiállításba került tárgyat restauráltunk.
- Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban lévő postaház teljes épület-, belsőépítészeti rekonstrukciója megtörtént új kiállítások felállításával, amelyben egyszerre rekonstruált és szemléltető eszközként épült ki a Telefonhírmondó a maga hálózatával, előfizetői „állomásaival”.
- Két kiállítást kötöttünk össze Matávnet bemutatókkal. A győri Széchenyi István Főiskolától gyűjteményünkbe került japán gyártmányú videotelefon-központ és készülékek üzembe helyezésével újra lehetőség nyílik a Telefónia Múzeumban is a videotelefon bemutatására.
- Elkészült a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány múzeumait és kiállítóhelyeit bemutató 22 perces videofilm, magyar, angol és német változatban.

Kiállítások

- *A Bélyegmúzeum kiállításai:*
Cziglényi Ádám életmű-kiállítása, Bélyegmúzeum;
Báb a bélyegen, Bélyegmúzeum;
Sportmotívum kiállítás, Athén;
Magyarok bejövetele, Ópusztaszer;
Magyar múzeumok kincsei, Magyar Nemzeti Múzeum;
Nobel-díjasok a magyar bélyegeken, Békésy György Posta- és Távközlésforgalmi Szakközépiskola;
1100 év bélyegeken, Bélyegmúzeum;
Hungária 1100 – Budapest '96, Magyar Kultúra Alapítvány;
Árpádházi szentek bélyegeken, Kecskemét;
Bélyegszalon, Magyar Kultúra Alapítvány;
Képek Magyarországról, Isztambul;
Egyiptomi művészet bélyegeken, Delizsánsz Kiállítóterem, Debrecen;
Az 1956-os felülbélyegzések, Bélyegmúzeum.
- *A Postamúzeum kiállításai:*
A telekommunikáció kezdetei, Közgazdaságtudományi Egyetem;
Mihály Dénes munkássága (Pillangóhatás), Múcsarnok;
Telefónia Budapesten a millennium és a millicentenárius évében, Postamúzeum;
Tantuszvariációk, Xantus János Múzeum, Győr;
Hírközlésünk a millennium idején, Ópusztaszer, Postamúzeum;
Gervay Mihály élete és munkássága, Gervay Mihály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola;
Hungária 1100 – Budapest '96, Magyar Kultúra Alapítvány;
Egyesületi élet anno, Planetárium;
A magyar posta a millenniumtól a millicentenáriusig, Postamúzeum;
Adventi Szalon, Postamúzeum.

Tudományos tevékenység, elismerések

- Az 1995. évi alapítványi évkönyvünk 1996 májusában jelent meg. Benne adunk számot múzeumaink tudományos munkájáról.
- A kiállítások forgatókönyvei, az ópusztaszeri információs rendszerhez készült ismertető, műsorrekonstrukciók mellett szaklapokban és más sajtóorgánokban számos kollégánk publikált cikkeket, tanulmányokat.
- A Bélyegmúzeumba a Mafitt-ülések, a Postamúzeumba Gervay Mihály születésének 100. évfordulójára rendezett tudományos ülés vonzott be nagy számú érdeklődőt.
- Kovács Gergelyné a Híradástechnikai Tudományos Egyesület 1996. évi közgyűlésén tiszteletbeli tagjává fogadta és egyesületi ezüstéremmel tüntette ki.
- A Bélyegmúzeum athéni Sportmotívum kiállítása Vermei-elismerésben részesült.
- A Futics-díjat 1996-ban a muzeológusi munka elismerésére írtuk ki.

Közönség- és szakmai kapcsolatok

Múzeumaink kiállítóhelyeit 1996. III. negyedévéig 56 000 látogató kereste fel. A június 9-én megnyílt ópusztaszeri kiállítóhelyünket napi 2–3 ezer látogató kereste fel, s látogatóforgalma 4 hónap alatt 180 000 fő volt.

Szakmai közönségkapcsolatainkat az alábbi rendezvényekkel színesítettük:

- Gervay Mihály emléknap, 1996. április 15.
- Gervay a művészpártoló, zenés-irodalmi műsor, 1996. május 4.
- A Távközlési Világnapon, zenés irodalmi műsor, 1996. május 17.
- A diósi Rádió és Televíziómúzeumban bemutatót tartottunk a PKI Távközlésfejlesztési Intézet munkatársainak, a budapesti Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola tanárainak. A Múzeumi Kávéház összejövetelére május 6-án ugyancsak diósi múzeumunkban került sor.
- Múzeumaink munkatársai februárban részt vettek a Közép-európai Egyetemen rendezett Múzeumi marketing konferencián, látogatták a múzeumi szakkonferenciákat.
- A Rádió és Televíziómúzeum rádióstúdiójában decemberben pályázattal kiválasztott diákcsoportok műsorainak felvételei kezdődnek meg.
- A Búcsú az utolsó kézi kapcsolású telefonközponttól című rendezvény (december 13-án), valamint az Adventi Szalon (december 13–15.) nagyobb szakmai körökkel ápolja kapcsolatainkat.
- A múzeumok bemutatásával több sajtóorgánium foglalkozott. A Bélyegmúzeumról több tudósítás jelent meg a televízió- és rádióadásokban. A Postamúzeum szerepelt a Magyarok cselekedetei című televízió-műsorban.
- A Budapest Vendégkönyv 1996. évi reprezentatív kiadványban fotókkal illusztrálva jelentek meg alapítványunk múzeumainak ismertetői.

Nemzetközi kapcsolatok

A Közlekedési, Postai és Távközlési Múzeumok Nemzetközi Szövetsége (IATM–PTT) elnökségi ülését áprilisban (16–21) hazánkban rendezte. Az ülések helyszíne a diósi Rádió és Televíziómúzeum könyvtára volt. A programok során több kiállítóhelyünket felkeresték. Ezen a tanácskozáson ajánlották fel a németországi társmúzeumok azt a tapasztalatcserét, amelyen a Postamúzeum 7 munkatársa vett részt júniusban. A tervbe vett bécsi Műszaki Múzeum meglátogatása helyett (ahol az építkezés nem fejeződött be) a Bélyegmúzeum és Postamúzeum 7 munkatársa októberben meglátogatta a frankfurti és nürnbergi postai és távközlési múzeumokat.

A Bélyegmúzeum Zombory Éva munkássága című kiállítását az American Hungarian Foundation New Brunswickba kölcsönözte, melyet a kiállítás-rendező muzeológus állított fel a helyszínen. A külföldi kapcsolatok eredményeként került be Kína és a Dél-Afrikai Unió tartományainak több mint 4000 darabos bélyeganyaga, amelyek hiányoztak a Bélyegmúzeum gyűjteményéből.

Több külföldi múzeumigazgató látogatta meg intézményeinket. A szlovén, szlovák, litván postaigazgatóságok múzeumaik létrehozásához kívántak tapasztalatokat gyűjteni.

Budapest, 1996. december

Historia Domus – Bélyegmúzeum, 1996

1996 a millicentenárius éve volt, e rövid áttekintő írás időrendi sorrendben felidézi az év jeles eseményeit hiszen, eredményeink megőrzése jövőnk alapjául is szolgál.

Február 9 és július 15 között rendezte meg a múzeum Cziglényi Ádám bélyegtervező grafikusművész életmű-kiállítását. A tárlatot dr. Csernák Endre vezérigazgató-helyettes nyitotta meg és a Magyar Posta Részvénytársaság nevében méltatta a művész munkásságát. A tárlatot Majsai Mária rendezte, a forgatókönyvet Nikodém Gabriella készítette. A kiállítást a Duna Televízió és a Magyar Televízió Hol-Mi című műsora ajánlotta a nézők figyelmébe.

Február 14-én a Magyar Posta Rt. Bélyegbizottsága zsürijében a múzeumot Papp Józsefné képviselte.

Február 19 és 21 között került megrendezésre a Múzeumok és galériák marketingje szimpózium, amelyen a múzeumból Angyal Erzsébet és Papp Józsefné volt jelen.

Február 26-án délelőtt bensőséges ünnepségen köszöntünk el Sipos Józsefné muzeológus kolléganőnkől, aki kerkedvezményes nyugdíjba vonult.

Március 4-től Zombory Éva életmű-kiállítását mutatta be az Egyesült Államok New Brunswick városában az American Hungarian Foundation. Az alapítvány székházában a tárlatot Nikodém Gabriella készítette. A nagy érdeklődésre való tekintettel a bemutatót szeptember 22-ig meghosszabbították.

Március 15 és április 10 között a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Antoine de Saint-Exupéry Szimpóziumot rendezett, amelyen Benkes Réka kis kamara-kiállításban mutatta be Majsai Mária grafikusművész 1994-ben megjelent ifjúsági bélyegét és első napi borítékgrafikáját, amely *A kis herceg* című mese illusztrációja.

Március 18-án a bélyegbizottság ülésén vett részt a múzeum igazgatója.

Március 25 és 30 között a Keszthelyen rendezett holland–magyar muzeológus tanfolyamon (workshop) Angyal Erzsébet vett részt.

Március 25-től április 4-ig a Magyar Posta Rt. megbízásából, az Athénban rendezett sportmotívum kiállításra, az olimpia magyar győzteseinek tiszteletére kiadott bélyegekből készített kiállítást Majsai Mária és Szegedi Istvánné. Az összeállítás Vermei-elismerésben részesült.

Április 2-án a Hungária Rádió délelőtti műsorában Papp Józsefné megemlékezett a 125 évvel ezelőtti Magyarországon gyártott első bélyegekről.

Április 9-én Steven Arató (USA) az 1874-ben kiadott színes számú, 3 krajcáros bélyeg vésetjavításait, 141 db bélyegyet és a hozzá tartozó tanulmány kéziratát ajándékozta múzeumunknak.

Április 16-án a Nap Tévé készített felvételt múzeumunkról.

Április 17-én dr. Magda Juricová vezetésével szlovák postai delegáció látogatott tapasztalatcserére a múzeumba. Külföldi kapcsolatok révén e napon került a múzeumba ajándékként Dél-Afrika 3999 db bélyege és 63 db blokkja is.

Május 8-án a Mabéosz, a Magyar Posta Rt. és a XVIII. kerületi Polgármesteri Hivatal támogatásával a Pestszentlőrinci Hagyományörző Bélyeggyűjtőkör Pestszentlőrinc várossal nyilváníttatásának 60. évfordulója és a millicentenárium alkalmából galambpostajáratot indított Ópusztaszer és Pestszentlőrinc között. Az 1100 galamb fölrepülését követően dr. Csernák Endre a Magyar Posta Rt. vezérigazgató-helyettese, Voloncs Gábor a Mabéosz titkára és Nagy László az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark igazgatója nyitotta meg a Feszty-körképet bemutató épület előcsarnokában a Kass János grafikusművész *Magyarok bejövetele* című bélyegsorozatából rendezett tárlatot, amelyet Majsai Mária és Szegedi Istvánné rendezett.

Május 15-én a mindannyiunk által tisztelt és szeretett Erős Róbertné Bori nénitől búcsúztunk, aki több mint 15 éves múzeumi tevékenység után végleg nyugdíjba vonult. Bélyegeket szerető, óvó, precíz, lelkiismeretes munkája mindig példaképpül szolgált.

Május 18-án a múzeumok majálisán a *Magyar múzeumok remekművei bélyegeken* című kiállítással mutatkoztunk be.

Május 28 és 31 között a Békésy György Posta- és Távközléscsere Szakközépiskola kérésére *Nobel-díjasok magyar bélyegeken* címmel készített kiállítást Majsai Mária és Szegedi Istvánné.

Június 4-én a Julien G. Clive Bélyegmúzeumi Gyűjteménygyarapítási Alapítvány kuratóriuma tartotta éves ülését.

Június 9-én munkatársaink családtagjaikkal együtt Ópusztaszerre látogattak, ahol a Postamúzeum nyitotta meg felújított kiállítóhelyét.

Június 21-től az UNIKA magyarországi világtalálkozója alkalmával *Bábjátszás a bélyegeken* címmel Majsai Mária rendezett kis kamara-kiállítást.

Bábjátszás a bélyegeken

Június 27-én a bélyegbizottság munkájában vett részt a múzeum vezetője.

Augusztus 9-én a millecentenárium tiszteletére rendezett *1100 év bélyegképeken* című időszakos kiállítást dr. Táth Judit a Közlekedési Hírközlési és Vízügyi Minisztérium Posta Önálló Osztály főosztályvezetője és dr. Molnár László művészettörténész, a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság alelnöke nyitotta meg. A magyar történelmet a honfoglalástól napjainkig áttekintő válogatást Nikodém Gabriella forgatókönyve alapján Majsai Mária rendezte. A megnyitó napján alkalmi posta működött. A bemutató anyagáról CD-lemez készült, kiadásra nem került, de referencia-anyagként bármikor felhasználható.

A *Hungária 1100 – Budapest '96* nemzetközi bélyegkiállítás rendező bizottsága szervezési feladatokhoz kért segítséget múzeumunktól. A rendezvényen három témában készült kiállítással mutatkoztunk be: *Az 1871-es bélyeg újnymatai és magán emlékkiadásai*, készítette Papp Józsefné és Majsai Mária; *Magyarok bejövetele Feszty-körkép*, a forgatókönyvet Szegedi Istvánné állította össze a kivitelező Majsai Mária; *Az 1944. évi infláció tarifális feldolgozása*, Angyal Erzsébet válogatása a múzeum újonnan, Arundel asszony által ajándékozott gyűjteményéből. A Bélyegmúzeum tiszteletdíját a nemzetközi zsűri *In memoriam dr. Simády Béla* gyűjteménynek ítélte.

Augusztus 14-től 18-ig A X. Szent Gábor Világkongresszus és Nemzetközi Bélyegkiállításnak Kecskemét adott otthont. Múzeumunk *Árpád-házi szentek bélyegeken* című bemutatóját Szegedi Istvánné és Majsai Mária készítette.

Augusztus 23 és 25 között a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság Magyar Bélyeg- és Postatörténeti Világtalálkozót, bélyegkiállítást és hozzá kapcsolódóan tudományos konferenciát rendezett a Magyar Kultúra Alapítvány székházában. A Mafitt Szalon 1996-os bélyegkiállításán múzeumunk a hazai bélyegkiadás múlt századi dokumentumai közül bemutatta az 1871-es bélyegek jubileumi emlékkiadásait, az 1871-es réznyomatos bélyeg újnymatainak nyomdai kartonjait és az 1871-es bélyegsor 1943-ban készült kísérleti nyomatait. Az Állami Nyomda Rt. reprezentatív bemutatóval kedveskedett a bélyeget szerető közönségnek. A nyomda üzemvezetője, Novotny Erzsébet által készített kiállítást múzeumunk nyomókövek, nyomólemezek, bélyegívek és díszalbumok kölcsönzésével segítette.

Augusztus 24-én a Magyar Bélyeg- és Postatörténeti Szimpóziumon Papp Józsefné *Az 1871-es bélyegkiadás újnymatainak története* címmel tartott előadást.

Szeptember 4 és október 4 között a Kner Nyomdaipari Múzeum időszakos kiállításban mutatta be az Állami Nyomda Rt. *Értékek nemcsak értékpapírokon* című kiállítását, amely múzeumi kölcsönzéssel magyar bélyeggyűjteményünkéből készült.

Szeptember 27 és október 6 között az Istanbulban rendezett nemzetközi bélyegkiállításon, a Magyar Posta Rt. megbízásából, a tiszteletbeli osztályban, *Képek Magyarországról* címmel készült kiállítással mutatkoztunk be. Készítette Majsai Mária és Szegedi Istvánné.

Szeptember 30-án tekintették meg munkatársaink a gyomaendrői Kner Múzeumot és nyomdát. Majsai Mária, Papp Józsefné, Solymosi Jánosné. Hajdú József videofilmet készített a kiállításról.

Október 10-én ünnepelte a Magyar Posta Rt. Debreceni Postaigazgatósága a Postai Világnapot. Ezen ünnepség keretében került átrendezésre a Soó Rezső emlékszoba.

Egyiptomi művészet bélyegképeken és a 125 éves az első Magyarországon készült bélyeg címmel készített válogatást Solymosi Jánosné és Majsai Mária.

Október 22-én dr. Táth Judit díszalbumban japán bélyegeket ajándékozott múzeumunknak.

Október 22-én dr. Lotz Károly közlekedési hírközlési és vízügyi miniszter és Doros Béla a Magyar Posta Rt. elnök-vezérigazgatója múzeumunkban bocsátotta forgalomba az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékére kiadott bélyegeket. A múzeum dolgozói kamara-kiállításon mutatták be az 1956-os helyi kiadásként ismert soproni felülnyomás dokumentumait.

Az 1956-os emlékbélyegek forgalomba bocsátása

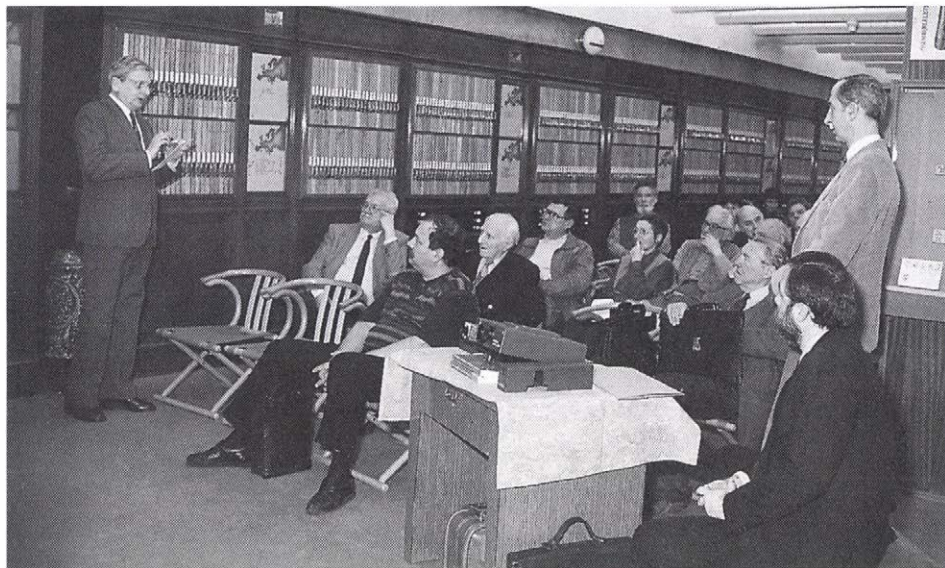
November 13-án a múzeum képviselőiben Szabóné Kiss Ildikó és Halász Alexandra tiszteletteljes főhajtással búcsúzott dr. Palotás Zoltán neves filatelistától a Farkasréti temetőben.

November 14-én litván bélyegtervező grafikusművészek delegációja járt tanulmányúton múzeumunkban.

A Mafitt és a Bélyegmúzeum év végi rendezvényei sorában november 29-én, az augusztusi világtalálkozó értékelése után, a találkozóról készült videofilm megtekintésével felelevenedett a nyári rendezvény hangulata.

December 6-án, az alapítványunk kuratóriuma által meghirdetett Futics-pályázat eredményhirdetésekor, nagy örömmel az első díjat Angyal Erzsébet, a megosztott második díjat Nikodém Gabriella nyerte el. A pályázat lehetőséget nyújtott az alapítvány muzeológusainak arra, hogy megismerjék a gyűjteményeket és egymás munkamódszereit.

December 9-én Vagyóczky Károly grafikusművész *A rézmetszés művészete* címmel tartotta székfoglaló előadását múzeumunkban a filatelisták, a múzeumbarátok és muzeológusaink nagy érdeklődése közepette.

Vagyóczky Károly székfoglaló előadásán

Az Állami Nyomda Rt. kiadásában megjelent Visnyovszky Gábor *Bélyegkönyv. Klasszikus magyar bélyegek az Állami Nyomdából a kezdetektől az első világháborúig* című reprezentatív kötete. December 12-én a Bélyegmúzeumban rendezett sajtóbemutatón Ko-

zák László a Magyar Posta Rt. vezérigazgató-helyettese és dr. Molnár László a Mafitt alelnöke ajánlotta a Bélyegmúzeum egyedülálló ritkaságait, a magyar bélyegek történetét színes reprodukciókon bemutató szép könyvet az érdeklődők figyelmébe. A filatelistákhoz és a nagyközönséghez egyaránt szóló könyv a művészet felől közelít a bélyegek világához, így mindenki számára sok gyönyörűség forrásául szolgál.

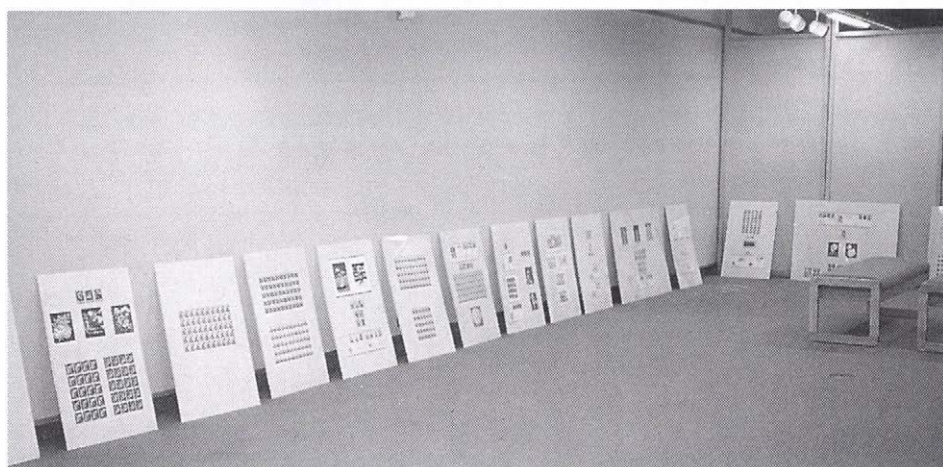
December 19-én kis ünnepség keretében kívántunk egymásnak boldog karácsonyi ünnepeket, ugyanekkor búcsúztunk Papp Józsefné igazgatónőtől, aki diplomáciai szolgálatra kísérve férjét, hosszan tartó fizetés nélküli szabadságot kért.

A Bélyegkönyv dedikálása

Zombory Éva kiállítása

Első bélyegsorát 35 évvel ezelőtt, 1960-ban tervezte. Szinte ismeretlenül kereste fel a Magyar Postát, tarsolyában néhány, a magyar népművészet remekeit ábrázoló rajzzal. Halasi csipkékről készített vázlataiból még abban az évben bélyeg lett. Az azóta eltelt időszak alatt mintegy 40 bélyegsora jelent meg, 211 bélyeggel és 22 blokkal járult hozzá a magyar bélyeg művészileg magas színvonalának megőrzéséhez. A Bélyegmúzeum 380 vázlatát őrzi.

Zombory Éva bélyegtervező grafikusművésszé válásának miéértjére akkor találjuk meg a választ, ha végigtekintünk népművészeti alkotásokat, a Magyar Nemzeti Múzeum régi magyar ékszereit, a Képes Krónika miniatúráit, herendi porcelánokat, festett üvegtáblákat, művészi üvegtárgyakat ábrázoló bélyegein. Saját bevallása szerint a bélyeg a legjobb eszköz arra, hogy megmutassuk a világnak a magyar nép, a magyar múlt kincseit. Önként felvállalt misszióját mindig legjobb tudása szerint, művészileg és technikailag egyaránt a legmagasabb színvonalon teljesítette. Munkája elismeréseként 1964-ben (Halasi csipke II. 1964, 1,40-es címlet), 1969-ben (Bélyegnap '68 blokk – népművészeti tárgyak, majolika) és 1972-ben (Képes Krónika '71, 1,50-es címlete) elnyerte az *Év legszebb bélyege* díjat.

Az amerikai kiállítás előkészületei

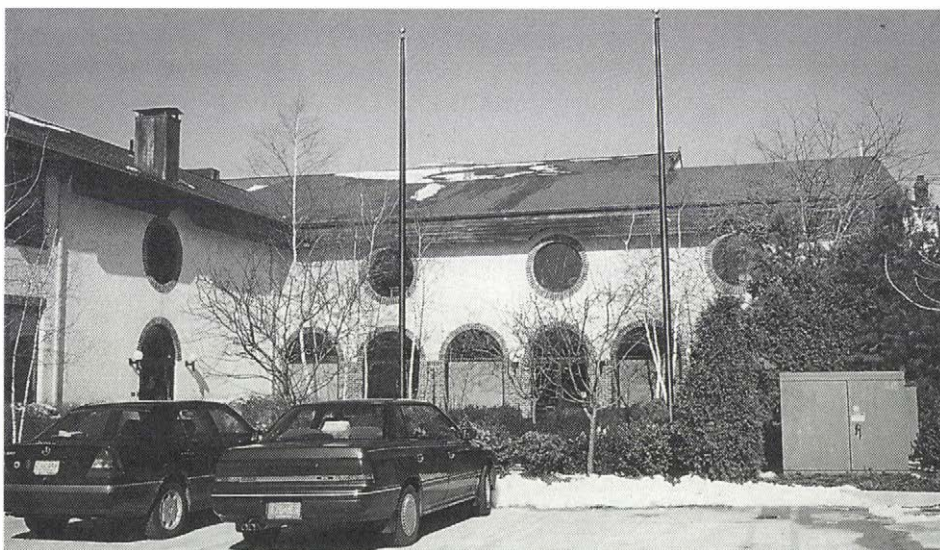
A 70-es években arra törekedett, hogy merőben új, szokatlan, izgalmas megoldásokkal kísérletezve a bélyeggrafika klasszikus formanyelvét megújítsa. E törekvését követhetjük nyomon 1975-ben megjelent Környezetvédelem sora esetében, ahol a mai ember lényegre koncentráló, cím nélküli gondolatait tolmácsolva grafikailag egyszerű, érthető, mégis formabontó eszközökkel fejezi ki, hogy az élet és a halál között kell folyamatosan

választanunk. E munkája 1976-ban Asiagoban elnyerte a Nemzetközi Díj II. fokozatát, az olasz posta különdíját és a Firenzei Kereskedelmi és Kézműves Kamara plakettjét.

A bélyeggyűjtők – és ezen belül a motívumgyűjtők – táborának okoztak nagy örömet Zombory Éva állat- és virágsorai. A finom vonalvezetés, a ragyogó színek, a szinte tapintható szeretet varázsolják élővé liliomait, mezei virágait, rózsáit, orchideáit a bélyegképeken. Mert bár tökéletes pontossággal fut, kötődik a lepkék szárnyán az érezet, pontosan fedik egymást a szárnylemezek, pontosak, élethűek a színek, e bélyegek mégsem csupán tökéletes másolatai a természet teremtményeinek. Fontosabb a közlő szándék, az a lényeges tartalom, mely a művészi megformálás eredményeként elgondolkodtat egy pillanatra, és amely korunkban különösen aktuális. Gyönyörködni csak addig lehet, amíg van miben.

Zombory Éva bélyegei a technikát, méretet, műfaji adottságokat figyelő, a korstílust őszintén megértő és azt jól használó, egyéniséget tükröző remek kisgrafikák. A Munkácsy-díjas művésznő saját tulajdonú alkotásaival, az alkalmazott grafika egyéb területein megvalósult műveivel kiegészített kiállítását 1995. június 2-től 1996. január 31-ig tekinthették meg az érdeklődők.

1996. január 5-én a Bélyegmúzeum a Magyar Posta Rt. Vezérigazgatósága közvetítésével levelet kapott az Amerikai Egyesült Államokban működő Amerikai Magyar Alapítvány (American Hungarian Foundation, New Brunswick) elnökétől, Molnár J. Ágoston professzor úrtól, melyben kérte, hogy a kiállítást saját székházuk kiállítótermében 1996. márciustól június végéig felállíthassa.

Az Amerikai Magyar Alapítvány székháza, New Brunswick

A felkérésnek eleget téve, a felmerülő igények szerint átdolgozott kiállítási anyagot 1996. március 5-én szállítottuk el a bemutató helyszínére, ahol az előkészítő munkálatok elvégzése után 1996. március 28-án került sor az ünnepélyes megnyitóra, melyen a házigazda tisztségét Salgó Miklós volt amerikai nagykövet, az alapítvány alapító tagja töltötte be. A

kiállítást nagy érdeklődés kísérte, újságban, televízió keresztül ajánlották a közönség figyelmébe, mintegy 3000 db meghívót küldtek szét. Ennek következtében már a megnyitó előtt több hullámban érkeztek az érdeklődők – jellemzően a magyar közösség tagjai – akik a félig kész kiállítási anyag mellett a Bélyegmúzeumról és kiállításairól készült videofilmet is megtekintették. Sokukról csak ott helyben derült ki, hogy maguk is a

Prof. Molnár J. Ágoston a Bélyegmúzeumban

bélyeggyűjtők táborába tartoznak, így az esemény kapcsán új barátságok, cserétársi kapcsolatok is születtek.

Ennek révén – mint Molnár professzor úr hangsúlyozta – Zombory Éva kiállítása az amerikai magyar közösség tagjai számára három jelentős funkciót töltött be: informált, lenyűgöző esztétikai élményt nyújtott, és nem utolsósorban fontos közösségteremtő tényezővé vált.

A nagy sikerre való tekintettel a kiállítást 1996. szeptember végéig meghosszabbították.

1100 év bélyegképeken

A Bélyegmúzeum új időszakos kiállítása a millectenárium tiszteletére került megrendezésre, ennek jegyében igyekszik végigkövetni Magyarország történetét a honfoglalástól napjainkig a bélyegek tükrében.

Természetesen ezek a speciális kisgrafikák csupán megszületésük korszakát tekintve nevezhetők történelmi emlékeknek, a régmúlt koroknak azonban nem tanúi, hanem kiváló illusztrációi inkább. Különbféle évfordulókra, jelentős történelmi személyiségekre, sorsfordító eseményekre emlékezve jelenítik meg visszamenőleg, sokszor ténszerűen, de nem egyszer a grafikus fantáziájának szárnyalására hagyatkozva annak a hosszú és sokszor nehéz, küzdelmes útnak az állomásait, melyet e nép tett meg annak érdekében, hogy ne csupán földrajzi, de társadalmi és kulturális értelemben is európaivá váljon. És erre az útra közel 1100 évvel ezelőtt, a Kárpát-medencében való letelepedéssel lépett a magyarság. E lépés logikus folytatásaként Géza fejedelem megkezdte a régi nemzeti-törzsi szervezet felszámolását, hogy fia, István a régi helyett megteremthesse a haladót, a korszerűt, az újat, mellyel biztosítani tudta a magyarság fennmaradását a keresztény Európában. A keresztény Európa pedig első királyunk szentté avatásával jelezte befogadó szándékát, mely a korban nemcsak vallási, de nemzetközi politikai méltatása is volt a nagy személyiségek alkotásának és örökségének. Nem véletlen, hogy Árpád-házi királyaink családtagjai közül jó néhányat ruháztak fel ezzel a jelzővel, példaként állítva őket saját népük és a világ elé.

Mindezen folyamatok megjelenítésének, mindezen személyiségekről való megemlékezésnek éppúgy teret szentelt a magyar bélyegkiadás, mint későbbi korok társadalmi mozgásainak, alakítóinak. A bélyegek segítségével csakúgy felidézhetjük IV. Béla vagy Hunyadi Mátyás alakját, mint a török hódoltság, Erdély aranykora, vagy a kuruc mozgalmak és az 1848–49-es forradalom és szabadságharc korszakait, avagy éppen a közelmúltban lezajlott rendszerváltás eseményeit.

Természetesen ebben az óriási időfolyamban a bélyeg, a maga 125 évével, szinte újszülöttnek számít és mint saját korának gyermeke, nem szemlélheti elfogulatlanul, hangsúlyeltolódások nélkül a múltat. Ennek a kiállításnak azonban nem célja sem értékelni, sem átértékelni a történelmet. Igyekszik tárgyilagosan, a lehetőségekhez mérten arányosan, de a műfaj speciális művészi lehetőségeit kihasználva mégis érzelmeket ébresztően kalauzolni végig látogatóit e múltbéli kiránduláson.

Ezért ezen összeállítás a kiállított múzeumi tárgyakról, nem használható tematikus katalógusként, hiszen ahol kellett kiegészítettük, ahol szükséges volt megválogattuk a témához kapcsolódó anyagot.

A kiállítás egyrészt az általánosan elfogadott és használt korszakhatárok szerint tagolódik, másrészt ezeken belül a politika, a művészetek, valamint a tudomány, a technika világát, változásait, fejlődését igyekszik – téma szerint szétválasztva, az összefonódási pontokat mégis hangsúlyozva – bemutatni. Külön érdekessége, hogy a megfelelő

korszak keretében a függetlenségi törekvések, az önálló nemzetté válás állomásaként a magyar bélyeg születését is nyomon követhetjük – az 1867-es előzményektől kezdve az 1871-es sikeres kibontakozásig – a terv- és próbanyomatok, nyomóeszközök és a kész postai értékcikkek segítségével. Külön tárlót szentelt a múzeum *Képünk a világban* címmel a legismertebb, legnépszerűbb hungarikák bemutatásának, melyeken lemérhető, mit tartanak a határainkon kívül élő népek rólunk, értékeinkről, törekvéseinkről.

Ez a kiállítás egyfajta tükröt tart tehát élénk. Tükröt, melyben kedvünkre elmerülhetünk a nekünk leginkább tetsző részletek csodálatában, de azért a kevésbé előnyösekről sem feledkezhetünk meg. Lehetne még javítani ezen a képen, hiszen nem valószínű, hogy elfogulatlan szemlélők is azt és úgy látják benne, amit és ahogyan mi, akiket visszatükröz. És jó lenne ezt a tükröt még élesebbre csiszolni, hogy ne látsszon soha görbének az egyenes, hazugnak az igaz, feketének a fehér.

A megnyitó

Historia Domus – Postamúzeum, 1996

Szomorú hírral köszöntött ránk az új év: **Január 8-án** meghalt Szalay Gyuláné Évike nyugdíjas kolleganőnk. Temetéséről csak utólag kaptunk értesítést, így tiszteletünknek egy perces néma csenddel adtunk kifejezést az első értekezleten.

Kovács Gergelyné igazgatónő, Beszédes Ernő, Grünwald Éva, Hajdú József és e sorok írója 23–24-én Ópusztaszeren a Szegedi Postaigazgatóság kollégáival részletesen megbeszéltük a kiállítás-felújítás részleteit és a szükséges munkák ütemezését. Bencze András és Grünwald Éva részt vettek a Budapesten megrendezett restaurátor konferencián.

Február 5-én Bán Ferenc, Beszédes Ernő és Somoskéry Ákos Győrben részt vettek a Széchenyi István Műszaki Főiskola távközlési laboratóriumának főlészámolási értekezletén. Az itt leszerelt, üzemképes mintaközpontokat, alkatrészeket és nagy mennyiségű dokumentációs anyagot, bár jelentős leszerelési és szállítási költséggel, de június végén elhelyezhettük múzeumi gyűjteményünkben.

A Magyar Nemzeti Múzeum háromnapos (február 19–21.) nemzetközi konferenciát rendezett a múzeumi marketing témájáról. Az előadásokon Kovács Gergelynével és dr. Tóthné Farkas Annával vettem részt, ahol sok, már általunk is felhasznált ötlet mellett számos olyan kísérletet, javaslatot hallottunk, amit még kipróbálhatunk.

Kovács Gergelyné 21-én – levetítve a Mihály Dénesről készített videofilmünket is – nagyszerű előadást tartott Mihály Dénesről és a Telehorról a Műcsarnokban, a *Pillangóhatás* című kiállításon. A Soros Alapítvány támogatásával rendezett kiállításához dokumentumokat is adtunk kölcsön.

A Bélyegmúzeumban 26-án a nyugdíjba vonuló Sípos Józsefné Zsuzsától búcsúztunk, aki most már minden erejét és kedvét a postatörténeti kutatásaira fordíthatja. A két múzeum munkatársain kívül jelen voltak a Magyar Posta Rt. és a Mabéosz képviselői is. Ugyan ezen a napon a Mafitt Szalonban tartotta székfoglaló előadását Rákóczi Margit *A levélposta a postai szabályzatok tükrében* címmel.

Március 6-án Ópusztaszeren végeztünk egyeztetéseket – Bacsi László, Beszédes Ernő, Grünwald Éva, Kisfaludi Júlia, Kiss János, Kovács Gergelyné, Kusnyír Sándor – a Szegedi Postaigazgatóság beruházási osztályának munkatársaival és az épület illetve a bútorok rekonstrukciójával, felújításával megbízott mesteremberekkel. Az ő segítségükkel szereltük le a régi kiállítást. A bútorok makói műhelybe, a kiállítási anyag egy része Budapestre, a másik része a kocsiszínbe került. Részletesen megbeszéltük a felújítási munkák ütemezését, a kiéptendő Telefontároló-hallgatóhelyek pontos helyét.

Április 4-én este a Duna Televízió *Váltó* című gazdasági műsora a telefonkártyákkal és új szenvedélyként megjelenő gyűjtésükkel foglalkozott. A magángyűjtők, kereskedők, és a Matáv Rt. képviselője mellett én a Postamúzeum telefonkártya-gyűjteményéről, érdekesebb darabjairól és a gyűjtőkörről beszéltem.

Gervay Mihály az első postafőigazgató halálának 100. évfordulóján, **április 15-én** *Gervay-émléknapot* rendeztünk. Reggel megkoszorúztuk a Farkasréti temetőben lévő sír-

ját. Délután, a Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola I. évfolyamos csoportjai részvételével, a PKI Konferenciateremben *Ki tud többet Gervay Mihályról?* címmel vetélkedő zajlott. Kérdéseit dr. Tóthné Farkas Anna állította össze. Ő vezette le a vetélkedőt is. A zsűriben múzeumi munkatársak és pedagógusok vettek részt. A győztes csapatok Gervay Mihály különféle méretű színes portréit kapták ajándékkul. Délután megemlékező és tudományos előadások hangzottak el, majd első ízben osztották ki a Gervay-plaketteket az alapítványi múzeumok történeti kutatásait és gyűjteménygyarapodását kiemelkedően segítő – Hertz Ferenc, dr. Kamody Miklós, dr. Kovács József, Pataki Klára – személyeknek. Az emléknapot műsoros est zárta a múzeum nagytermében. Az irodalmi és zenei összeállítást a Lyra Alapítvány rendezte az Art's Harmony Társaság és a szakközépiskolás diákok közreműködésével.

Adományozási okirat

a Gervay-emlékplaketról, amellyel
a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
köszönetét és elismerését fejezi ki

Pataki Klára
úrhölgynek,

aki az Antenna Hungária Rt. Múzeumi Bizottságának tagjaként évtizedekre meghatározó módon gyarapította a Postamúzeum rádió- és televíziótörténeti gyűjteményét, sokoldalú publicisztikai tevékenységével, fáradhatatlan szervezőmunkájával széles szakmai köröket nyert meg a diósdói Rádió és Televíziómúzeum kialakításának, szellemi gazdagságának segítésére.

Budapest, 1996. április 15.

Szigligeti Erzsébet
Szigligeti Erzsébet
kurátor

Kovács Gergelyné
Kovács Gergelyné
ügyvezető igazgató

Adományozási okirat a Józsa Judit által készített Gervay-plakettel

Dr. Kovács József átveszi a Gervay-plakettet

Április 16-án a szlovák posta háromtagú delegációját fogadtuk, akik az önálló szlovák Postamúzeum megteremtésén, kialakításán fáradoznak, s a mi kiállítási hálózatunkkal, gyűjteményeinkkel, kiállításainkkal ismerkedtek.

Az IATM 13 fős elnöksége ez évi vezetőségi ülését Budapesten tartotta. Április 18-án reggel Diósdon – a Rádió és Televíziómúzeum könyvtárhelyiségében tartott megbeszélésük után – megletekintették kiállításunkat, melyen Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska és e sorok írója voltunk kalauzaik. Gothfried North urat, a német postamúzeumi szervezet képviselőjét és feleségét 21-én, vasárnap az Andrássy úti kiállításunkon, majd a Telefónia Múzeumban vezettem végig. Ők ugyanis az IATM 1987. évi budapesti konferenciáján jártak már Magyarországon és kíváncsiak voltak alapítványunk újdonságaira.

Május 2-án Bartók Ibolyával együtt Szentendrén a Szabadtéri Néprajzi Múzeum időszaki kiállításának megnyitásán képviseltük a Postamúzeumot. Az 1896. évi millenniumi kiállítást elevenítették fel, a megnyitás időpontja is éppen 100 évvel ezelőtti május másodika volt.

Múzeumunk adott helyet az Art's Harmony Társaság zenés, irodalmi teadélutánjának. A *művészetpártoló* című összeállításukkal Gervay Mihályra, a művészetpártoló postafőigazgatóra emlékeztek.

Dr. Sebestyén Kálmán szervezésében a *Múzeumi Sajtókávéház* május 6-án a diósdói Rádió és Televíziómúzeumban volt. A Művelődési és Közoktatási Minisztérium képviselője itt mutatta be a kulturális javak megkülönböztetésére szolgáló, a Hágai Egyezményben meghatározott jelvényeket. Beszélt azok céljáról, rendeltetéséről.

Május 16-án belépett alapítványunk új gazdasági vezetője, Vichmann Béláné Éva, akit Hadi Antalné nyugdíjba vonulása hozott közénk.

Az idei *Távközlési Világnapon* délelőtt Kurucz István az alapítvány kuratóriumának elnöke – *Telefónia Budapesten a millennium és a millezcentenárium évében* címmel – időszaki kiállítást nyitott meg. A Postamúzeum utolsó kiállító termében szembeállítottuk egymással Budapest telefóniájának jellegzetességeit 1896-ban és 1996-ban. Koraesti kezdettel *Lélektől lélekig, embertől emberig* címmel az Art's Harmony Társaság zenés, irodalmi műsorral idézte fel a telefon irodalmi, és a Telefonhírmondó zenei emlékeit.

Az első *Múzeumi majálist*, a *Múzeumi Világnapon*, május 18-án a Magyar Nemzeti Múzeum rendezte meg. A múzeumok a múzeumkertben felállított sátrakban gyűjteményeikkel, kiadványaikkal, programjaikkal mutatkozhattak be. A Bélyegmúzeum kamarkiallítással vonult ki, mi ehhez egyenruhás bábuval és levélszekrényvel járultunk hozzá. Az épületben múzeumi számítógépes rendszerek és programok *találkozóját* tartották, melyen alapítványunk Rádió és Televíziómúzeumának programjait Somoskéry Ákos mutatta be. A majális *muzeológusbállal* zárult.

Május 24-én Győrben, a Xantus János múzeumban Zsámboky Gábor – a Matáv Rt. marketing és propagandairódájának vezetője – megnyitotta a Postamúzeum első, *Tan-tuszvariációk* című telefonkártya-kiállítását.

A múzeumigazgatók országos értekezletén Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska és Hadi Antalné vettek részt – május 28 és 30 között – Szekszárdon a Tolna Megyei Múzeumi Igazgatóság szervezésében.

Június 1-jétől közvetlen kollégánk lett Pataki Klára, aki az elmúlt évek során az Antenna Hungária munkatársaként, a múzeumi ügyek gazdájaként számos rendezvényünk, programunk részese volt. Mostani feladata az alapítvány közönségkapcsolatának kialakítása és bővítése, divatos szóval a PR-tevékenység ellátása.

Grünwald Éva, Koppándi Ágnes, Kovács Gergelyné, Szadvoszky Éva, Bacsí László, Beszédes Ernő, Somoskéry Ákos és e sorok írója június 5. és 7. között rendezte be Ópusztaszeren a részben felújított, részben teljesen új kiállításunkat. A kiállítás szövegeit Bartók Ibolya gondozta. Hetedikén Réti János is visszahozta a kocsiszínpa a delizsánszot, amit – féléves kölcsönzésünk fejében – nemcsak felújított, hanem az általunk meghatározott módon sárga-zöld színűre átfestett. Vasárnap, 9-én délelőtt közel 150

Az Art's Harmony Társaság a Postamúzeumban

vendég jelenlétében került sor a kiállítás megnyitására. Ünnepi beszédet Gyimesiné dr. Etsedy Sarolta a Magyar Posta Rt. Szegedi Igazgatósága igazgatónöje, dr. Trogmayer Ottó megyei múzeumigazgató mondott. A meghívott vendégeknek lehetőségük volt a Feszty-körkép megtekintésére, valamint kemencében sült finomságok elfogyasztására is.

A Híradástechnikai Tudományos Egyesület június 11-én tartott tisztújító közgyűlésén felvette Kovács Gergelyné tiszteletbeli tagjai közé és számára az Ezüst Érem Kitüntetést adományozta, az elmúlt évi ünnepi megemlékezések területén végzett kimagasló tevékenységéért.

Június 24-ével kezdődően egyhetes németországi tanulmányúton – Bartók Ibolya, Beszédes Ernő, Grünwald Éva, Kisfaludi Júlia, Krizsákné Farkas Piroska és Somoskéry Ákos – vettünk részt. A Magyar Posta Rt. Antal Illés által vezetett mikrobuszával a Passau-

Az első tanulmányút résztvevői Regensburgban

Regensburg–Nürnberg–Frankfurt–Mannheim–Speyer–München útvonalat jártuk be. Előzetes telefon-megbeszélés alapján öt múzeumban vártak bennünket. *Regensburgban*, a Thurn-Taxis Marstall Museumban az igazgató, dr. Martin Dallmeier vezetett körbe. A magánmúzeum a Thurn-Taxis család egykori kastélyához (az is múzeum) kapcsolódó istálló és lovarda helyiségeiben van berendezve. Az istálló két bokszában meghagyott eredeti berendezés (csempe, itató kút) és kitömött ló, valamint számtalan lóápoló szerző és kellék adja meg a hangulatot a belépő látogatónak. Gyűjtőkörük témában és időhatárokban is elég szűk: lófogatú járműveket (hintók, kocsik, szánok), lószerszámokat, lóápolási felszereléseket és a témához kapcsolódó képzőművészeti alkotásokat, szakirodalmat és dokumentációt gyűjtenek a 15. századtól.

Nürnbergben F. Frank muzeológus és L. Patzelt gyűjteménykezelő urak vezettek végig a Postamúzeumban (Museum für Post und Telekommunikation). Először a (fa-, fém-) restaurátor-műhelyeket mutatták meg, ahol azonban zömmel rekonstrukciókat készítenek. A megtekintett raktárhelyiségekben a tárlórendszerek maximális helykihasználással készültek (görgethető fa- és fémszekrények). Helyszükével küszködve a raktárak közötti közlekedőfolyosók falát is tárolásra használják, keretezett fotók és grafikák lógnak a falakon. Délután a kiállításon vezettek végig. A hagyományos rendszerű vitrinek mellett láttuk a telefonkártyák és bélyegek bemutatására szolgáló, számítógép-vezérelte automata berendezéseket. Számítógépes játékok, interaktív programok, videofilmek teszik változatossá a tárgy- és enteriörgazdag kiállítást.

26-án, szerdán *Frankfurtban* is pontos napi programmal vártak, mely az öt nagy raktár egyikének meglátogatásával kezdődött, Künstler muzeológus kolléga vezetésével. A bérelt épület emeletén modern dolgozószobák, tanácsterem, a földszinten és a pincében hatalmas termék külön a posta-, és a távközléstörténeti gyűjtemények számára. Itt már nem is csodálkoztunk a zárt fa- és fémszekrények nagyszámú során, a világos és dokumentált raktári renden. De azon annál inkább, hogy ugyanilyen rendet lehet tartani az igen nagyméretű berendezések (távbeszélőfülkék, távbeszélőközpontok, rádióadók) között is – igaz, raklapra állítva és targoncával mozgatva őket. Visszatérve a Schaumankaire, az öt éve épült (építészeti díjat nyert) épületben, a földfelszín alatti térben elhelyezett kiállítást néztük meg. Tizennégy tematikai egységből áll, ebből egyik a posta és a művészet, régi és mai egyaránt, ahol a Salvador Dali által alkotott telefon is látható. A 14 témához 14 számítógép és 12 videofilm tartozik. Találkoztunk a nürnbergihez hasonló számítógépes távírójátékkal is. Különleges volt a delizsánszon való utazást és a korabeli útviszonyokat szemléletesen bemutató video-játékfilm és a rekonstruált folyadékrendszerű távíró. Három-négyhavonta cserélődő időszakos kiállításként az úrtávközlésről szólót láttuk. Délután Klaus Beyrer igazgató kalauzolta csoportunkat. A múzeum, illetve a berlini és nürnbergi Postamúzeummal közösen létrehozott alapítvány helyzetéről beszélgettünk, megtekintettük a könyvtárat, az előadótermet, a pincében a kiállítás-kivitelező műhelyt és a legfelső szinten a rádióamatőr-szobát.

27-én, csütörtökön a mannheimi technikai múzeumban (Landesmuseum für Arbeit und Technik) is az igazgató, dr. Lothar Suhling úr fogadott. Először itt is számos gyűjteménnyel, raktárral, a könyvtárral, kiszolgáló részlegekkel ismerkedtünk, miközben az érintett kollégák kézzel-képre adtak bennünket. Rövid pihenő (beszélgetés) után Suhling úr végigvezetett a hatalmas múzeumon. Az épület hatszintes, 8000 m² alapterületű. A kiállítás a legfelső szinten kezdődik, s egy *időutazás* kereteiben van megszerkesztve. Minden időrendi egység egy hangulati bevezetővel (kulisszák, díszlet) kezdődik. Az időutazó figurája elevenedik meg a témákhoz tartozó videofilmeken. A különösen nagy gépek, ipari berendezések, épületek (vasútállomás, gyárak) több szintről is láthatók. A BIO-tech-NIK című időszakos kiállításuk a biológiából, a természettől ellesett technikai megoldásokat mutatta be.

Pénteken *Speyerben* magánmúzeumot (Technikmuseum) láttunk, mely 1991-ben a Sinsheimi Autómúzeum továbbfejlődésével jött létre. Csak kiállítóhely (több épülettel, szabadtéri bemutatóval), tudományos munka nem folyik, dokumentáció, könyvtár alig van. Egyik vonzerejük az 1993-ban a haditengerészettől kapott U-9 tengeralattjáró, melyet belülről is meg lehet tekinteni. De a legnagyobb látványosság, ami bennünket is

lenyűgözött, az IMAX-nak nevezett térhatású mozi, gigantikus vetítővászonnal, speciális vetítő-berendezéssel.

Utunk – többek várakozását is fölülmúlva – nagyon jól sikerült. Elképzelt, megtervezett programunkat maradéktalanul teljesíteni tudtuk. Mindenütt kedves, barátságos fogadtásban volt részünk. Fogadó kollégáink készülten vártak bennünket, maximális megértést és türelmet tanúsítottak akár tettekben, akár kérdésekben megmutatkozó kíváncsiságunk iránt. Sehoh nem tapasztaltunk szakmai titkolózást, elzárkózást. Segítőképpen mutattak meg mindent, amit csak kértünk. Számos kiadvánnyal, könyvvel, katalógussal ajándékoztak meg. Sokat tanultunk, sok, nálunk is megvalósítható tapasztalatot szereztünk.

Augusztus 5-én Bartha Sándor, a Telefónia Múzeum portáján szolgálatot tevő kollégánk megvált az alapítványtól.

Az ICOHTEC Nemzetközi Technikatörténeti Egyesület idén Budapesten tartotta 23. kongresszusát. Az ide érkező több mint 80 külföldi vendég és a hazai érdeklődők 17 szekcióban tartottak illetve hallgattak előadásokat. Somoskéry Ákos *Multimédia a múzeumban* címmel angolul tartott előadást a Telefónia-, a Rádió és Televíziómúzeumban működő rendszereinkről. A krónikaíró a *Postamérnökképzés az I. világháború előtt* című előadását német nyelven tartotta. A konferencián részt vett dr. Lothar Suhling mannheimi múzeumigazgató úr is. Nyári látogatásunkat némiképpen viszonzva – amennyire a sűrű program engedte – egy délelőtt Somoskéry Ákossal vendégül láttuk őt a Telefónia Múzeumban.

A Magyar Kultúra Alapítvány székházában augusztus 12 és 18 között a Magyar Posta Rt. *Hungária 1100 – Budapest '96* címmel nagyszabású nemzetközi bélyeg- és filatéliai kiállítást rendezett. Ehhez az aulában egy nagyméretű fotókkal, bútorokkal és a triciklivel berendezett enteriőr-kiállítással járultunk hozzá. A rákövetkező héten, augusztus 25-ig ugyanez a posta- és bélyegtörténeti kutatók *Bélyegszalonját* gazdagította.

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban, a Feszty-körkép épületében augusztus 17-én megnyílt Józsa Judit *Honfoglalók* című tárlata. A 30 honfoglaló szobor tematikai kiválasztásához és a kísérő szövegek válogatásában alapítványunk munkatársai voltak segítségére a művésznőnek ugyanúgy, mint az 1896. évi millenniumi kiállítás épületeit bemutató korabeli metszetek másolatának elkészítésében a Móra Ferenc Múzeumnak.

Augusztus 24-én Somoskéry Ákos megkezdte az Andrássy úti munkaszobákban elhelyezett öt számítógép között a hálózat kiépítését. Az egymással sorba kötött gépek mindegyikéről elérhető a DataEase múzeumi nyilvántartó program, minden muzeológus a saját gépén viheti be gyűjteménye nyilvántartását a központi adatbázisba.

Különösen ünnepélyes tanévnyitó ünnepségre került sor augusztus 31-én a Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskolában. Az iskola Gervay Mihály nevét Kovács Gergelyné javaslatára vette fel, aki a megnyitón *zászlóanyai* hivatásának is eleget tett, amikor átadta a Postamúzeum ajándékát, a Gervay Mihály arcképével díszített zöld-piros zászlót. Krizsákné Farkas Piroska az iskola igazgatójának, Balás Kristófnak Gervay-plakettet adományozott.

Szeptember 3-án volt a házi bemutatója az alapítványunk kilenc kiállítóhelyéről készítettett, összesen 30 perces; magyar, angol és német nyelvű változatban készült videofilmnek, amelyből az alapítókön kívül a külföldi társmúzeumoknak is szándékozzunk ajánlani és vetíteni kívánjuk kiállítóhelyeinken.

A Távközlési Dolgozók Önszegélyező Egyesülete (melynek mi is tagjai vagyunk) 5 éves fennállását szeptember 17-én ünnepelte. Az emlékülést a Planetáriumban tartották. Kovács

Gergelyné az egyesület létrehozásában, szellemiségének formálásában kifejtett munkájáért vezérigazgatói dicséretben részesítették. Az épület előcsarnokában múzeumunk a postai szakmai és társadalmi egyesületek emlékeiből, dokumentumaiból készített, *Egyesületi élet anno* című kiállítással emlékezett meg a régmúltról. A kiállítást dr. Tóthné Farkas Anna forgatókönyve és anyaggyűjtése alapján Grünwald Éva, az emlékfüzetet Bartók Ibolya készítette. Első alkalommal használtuk új, olasz kiállítási installációnkat, amelyet kimondottan az ilyen kihelyezett, időszaki kiállításainkhoz vásároltunk.

Szeptember 23 és 27 között Kovács Gergelyné vett részt Speyerben az IATM konferenciáján. A közgyűlésen új videofilmünk bemutatása kíséretében számolt be alapítványunk eredményeiről.

E hónapban új munkatársunkként köszönthettük Novák Zsuzsát és Dancsics Gábort, mindketten a Telefónia Múzeumban teljesítenek szolgálatot a távozó kollegák, Árpádhalmi Ferenc és Somoskéry Ákos helyén. Ugyanekkor került sor a Postamúzeum egyik mosdójának teljes felújítására (burkolat- és szerelvénycsere, festés-mázolás).

Október 1-én a Petőfi Rádió reggeli műsorában hangzott el néhány perces beszélgetésem Zelki Jánossal, a 127. születésnapját ünneplő levelezőlapról.

Október 8-án, a Postai Világnapon, a Postamúzeum dísztermében Doros Béla a Magyar Posta Rt. elnök-vezérigazgatója nyitotta meg a magyar posta utolsó 100 évének történetét bemutató, *A magyar posta a millenniumtól a millezcentenáriumig* című kiállításunkat. Az anyaggyűjtést és az összeállítást Rákóczi Margit, a kivitelezést Grünwald Éva, a szövegek gondozását Bartók Ibolya végezte. Ez a kiállítás is az új, olasz installációra

A második tanulmányút résztvevői Frankfurtban

készült. A budapesti bemutatása után, vándorkiállítás formájában, a vidéki postaigazgató-ságokon is felállításra kerül. A megnyitóünnepség különleges eseményeként dr. Katona András a Közlekedési Múzeum főigazgatója postatörténeti dokumentumokat, albumokat, térképeket adott át múzeumunknak.

Október 15-én Kiss Jánossal és Kicsindi Enikővel (október elseje óta új munkatársunkkal) Pakson jártunk, ahol a Közlekedési Múzeum új bérlőnek adta kezelésbe a Vasútmúzeumot. Mozdópostakocsinkat sajnos, siralmas, feldúlt állapotban találtuk, ami egyértelműen az elmúlt, kb. egy évig tartó gazdálansággal magyarázható. Ugyanezen a napon dr. Tóthné Farkas Anna, Bartók Ibolya és Koppándi Ágnes az alapítvány nevében meglátogatta és felköszöntötte a 100. születésnapját ünneplő Pék Vidorné postamesternőt, aki személyes tárgyakat és dokumentumokat ajándékozott a Postamúzeumnak.

Október 21 és 25 között újabb németországi tanulmányútra – Angyal Erzsébet, Kisfaludi Júlia, Koppándi Ágnes, Majsai Mária, Nikodém Gabriella, Solymosi Jánosné és dr. Tóthné Farkas Anna – került sor, aminek aktualitását a frankfurti Postamúzeumban megnyílt *Der Brief (A levél)* című kiállítás adta. Ezúttal a Győr–Nürnberg–Frankfurt–Lorsch–Heidelberg–Salzburg útvonalat jártuk be. Hétfőn este Győrben aludtunk, ahol előtte megmutatták nekünk az alig egy éve épült új, modern feldolgozóüzemet.

Nürnbergben – bár nem volt előre megbeszélve – bekopogtunk a nyáron megismert kedves kollégákhoz. Szerettük volna ezúttal a bélyeg- és telefonkártya-gyűjteményt (raktárt) megtekinteni. Nem volt szerencsénk, erre most sem volt mód. Végigmentünk a kiállításon, s csak a bélyegkabinetben időztünk hosszabb ideig. Újdonságként nyílt a *Gyermek-postahivatal* és programsorozatuk.

Frankfurtban 10 órától mindjárt egy múzeumpedagógiai gyerekprogramot kísértünk figyelemmel. Velük együtt néztük meg a levélről szóló időszakos kiállítást, ami tartalmi gazdagságán és sokoldalúságán túl kiállítás-kivitelezésbeli ötletekkel lepett meg bennünket. Bernhardt úrral lebonyolítottuk a távbeszélő-készülékek cseréjét: hét különböző típusú magyar készüléket vittünk magunkkal, melyekért viszonylag új és modern német készülékeket valamint a Siemens képtávíró műszaki dokumentációját kaptuk cserébe. Klaus Beyrer igazgatóval a bélyegteremben a német postamúzeumok bélyeggyűjtésének rendszeréről beszélgettünk.

Hazafelé útba ejtettük Lorschban azt a 8. század közepe óta álló Karoling-kori kolostor-maradványt, amely az UNESCO Világörökség része. Heidelbergben is megálltunk egy rövid városnézésre, sétára a várban és az óvárosban. Utolsó nap a hosszú autótutat salzburgi pihenővel (várséta, városséta) szakítottuk meg.

Néhány évi szünet után novemberben újra meghirdetésre került a *Futics-pályázat*. Kovács Gergelyné ügyvezető igazgató a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítványnál dolgozó muzeológusok számára kötelezővé tette a részvételt. Mindenki a maga által kezelt gyűjteményről készített írásbeli tájékoztatót. Majd **december 5-én** és **6-án**, két délelőttön át 20–20 perces bemutatót tartottunk – egyik napon a Bélyegmúzeumban, másik alkalommal a Postamúzeumban – gyűjteményeink különösen érdekes vagy értékes darabjairól. Hasznos és emlékezetes bepillantást nyertünk egymás munkájába, és a gyűjteményekben lévő, sokszor rejtett értékekre. A pontozásos szavazás eredményeképpen az első díjat *Angyal Erzsébet* a Bélyegmúzeum könyvtárosa, a második díjat – megosztva – *Nikodém Gabriella* és *dr. Sebestyén Kálmán* nyerte el.

December 9-én szerelte le a Matáv Rt. az utolsó kézi kapcsolású távbeszélőközpontot Fehérgyarmaton. A debreceni igazgatóság által rendezett ünnepségen Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska és Kurucz István képviselték alapítványunkat. Ezt a központot december 13-án délután Straub Elek a Matáv Rt. elnök-vezérigazgatója zártkörű rendezvény keretében helyezte a múzeum gyűjteményébe. A Lotz-teremben lezajlott ünnepélyes pillanat hangulatát Havas Judit előadóművész, Bánffy György színművész és Soly-mári Tímea gitárművész közreműködése tette emelkedettebbé.

Tisztelettel meghívjuk a
**Búcsú az utolsó kézi kapcsolású
telefonközponttól**

zártkörű rendezvényünkre a Postamúzeum Lotz-
termébe 1996. december 13-án 14 órára.

Az utolsó egyikéként leszerelt kézi kapcsolású
telefonközpontot

Straub Elek
a Matáv Rt. elnök-vezérigazgatója
helyezi el a múzeum gyűjteményébe.

Balogh János
a Matáv Rt. Debreceni Igazgatósága vezetője
a központ életútját méltatja.

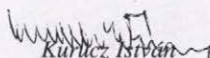
Egy névtelen telefonos kisasszony *Mással beszél*
című „monodramáját” **Havas Judit** előadó-művész-
nő, **Krúdy Gyula** *Telefonkisasszonyok* című esszé-
jét **Bánffy György** színművész adják elő.

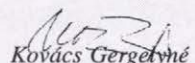
A központok ifjú korának kedvelt romantikus dal-
lamaiból **Solymári Tímea** gitármuzsikája *Metz Gás-
pár János Magyar Fantáziáját* szólaltatja meg.

A telefon és a filmművészet első találkozásait a
Kabos Gyula *telefonál* című filmmel idézzük fel.

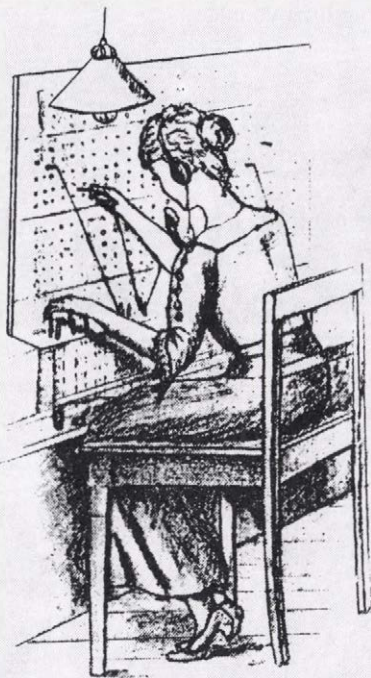
Végül összefoglalónk nem nélkülözi a Luca-napi
csemegéket és a vidámságot sem. Jókedvből annál
több lesz, minél többet hoznak magukkal kedves
vendégeink.

A viszontlátás reményében szívélyes üdvözléssel:

Kurucz István
kuratóriumi elnök

Kovács Gergelyné
ügyvezető igazgató

Meghívó

December 13, 14, 15-én a PKI Konferenciateremben, rendeztük meg *Adventi Szalon* címmel, a Postamúzeum gyűjteményét műalkotásaikkal gyarapító, nyolc képző- és iparművész közös, vásárlással egybekötött tárlatát.

A Magyar Posta Rt. egyre több ízben fordul a Postamúzeum gyűjteményeihez felújított, vagy új postahivatalok, irodák dekorációjának történeti kiválasztásáért. Ez évben a felújításra kerülő esztergomi postahivatalnak már a tervezésekor – korabeli fotók és képeslapok – segítségünket kérte a Budapest Vidéki Igazgatóság Beruházási Osztálya. December 18-án nyílt meg az új postahivatal, melynek falait gyűjteményeinkből kölcsönzött tárgyak, illetve képek, képeslapok és dísztvíratok reprodukciói díszítik. Az ünnepélyes átadáson Kovács Gergelyné vett részt.

Pataki Klára rendezésében, december 19-én a diósi Rádió és Televíziómúzeumban másodizben tartottuk meg *Karácsonyi előadás* című összejöveteletünket a tanuló ifjúság számára, M. Faraday előadásaira emlékezve.

December hónap az alapítvány személyi állományában is komoly változásokat hozott. Somoskéry Ákos munkaviszonyát az Alapítvány megszüntette, dr. Sebestyén Kálmán nyugdíjba vonult.

A II. Karácsonyi előadás Diósdon

Gervay Mihály emléknap

1996. április 15-én, Gervay Mihály (1819–1896) halálának 100. évfordulóján, a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány és a Gervay Mihály nevét az 1996/97. tanévtől felvevő Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola emléknapot rendezett.

Az emléknap eseményeinek keretében megkoszorúztuk Gervay Mihály sírját a Farkasréti temetőben. *Ki tud többet Gervay Mihályról?* címmel vetélkedőt rendeztünk a szakközépiskola I. évfolyamos csoportjai között a Postamúzeumban és a PKI Konferenciateremben. Emlékülés során előadást tartott dr. Sebestyén Kálmán: *Gervay Mihály és a Nagyváradi Postaigazgatóság*, dr. Kamody Miklós: *Gervay Mihály harca a függetlenséget ellenzőkkel szemben*, dr. Molnár László: *Gervay Mihály és a kiegyezés utáni évtizedek*, Kovács Gergelyné: *Ősök és utódok*, Balás Kristóf: *Az ember, a vezető, a példakép* címmel. Az emlékülés után Kurucz István a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány kuratóriumának elnöke *Gervay-plakettet* adott át az alapítványi múzeumok történeti kutatásait és gyűjteménygyarapodását kiemelkedően segítő személyeknek, majd kihirdette a délelőtti vetélkedő eredményeit. Az emléknapot műsoros est zárta a Postamúzeum dísztermében, amely irodalmi és zenei összeállítás a Lyra Alapítvány, az Art's Harmony Társaság és a szakközépiskola diákjai közreműködésével Gervay Mihály korát és emlékezetét idézte fel.

Az elhangzott, alább közreadott előadások a nagy számú hallgatóság körében igen jól szolgálták Gervay Mihály emlékezetének ápolását.

Dr. Sebestyén Kálmán

Gervay Mihály és a Nagyváradi Postaigazgatóság

Ünnepi alkalomra jöttünk össze, Gervay Mihályra az első magyar országos postafőigazgatóra emlékezünk. Kiemelkedő munkásságának értékelését egykori közeli munkatársa, Demény Károly már 1936-ban elvégezte. (Vö.: Magyar Posta, 1936. 4. szám.) A posta munkásai számára ma elsősorban emberi, erkölcsi, vezetői magatartása jelenthet ösztönző, követésre méltó példát.

Személyének megidézése – a történész számára – alkalmat nyújthat arra, hogy Gervay életének egy kevésbé ismert korszakát kiemelje, vizsgálat alá vegye és ezáltal életét közelebb hozza, érthetőbbé tegye a ma embere számára.

Ez alkalommal Gervay nagyváradi éveiről szólnunk, különösen arról, hogy mit jelentett Nagyvárad a későbbi országos postafőigazgató számára.

Közismert, hogy Gervay 1855-ben – 36 éves korában – lett nagyváradi postaigazgató és 1867-ig – rövid nagyszombati megszakítással – állt az intézmény élén. 1867–1887-ig – húsz esztendőn át – az országos postafőigazgató tisztségét töltötte be.

E kronológiai felsorolásból kitűnik, hogy Gervay postai pályafutása két nagy időszakra osztható: az 1867 előtti évekre és az 1867 utániakra. Az életével kapcsolatos forrás-

anyag áttanulmányozása azt a benyomást kelti bennünk, mintha két személy állna előttünk: az 1867 előtti, az ismeretlen Gervay és az 1867 utáni, a jól ismert Gervay. Magasba ívelő életútja híven tükrözi kora társadalmának nagy ellentmondásait is.

Nagyvárad Gervayra gyakorolt hatásáról szólva felvetődik a kérdés: milyen volt a város az igazgató érkezésekor?

Nagyvárad lakossága az 1850-es években alig haladta meg a 21 ezer lelket, a városba 1852-ben vezették be a közvilágítást, 1870-ben a „*légszesz*”, vagyis a gázvilágítást. 1858 áprilisában megnyitották a Püspökladány–Nagyvárad vasútvonalat, a vármegye első vaspályáját.

1850-től a város székhelye a Nagyvárad Postai Igazgatóságának – a nyolc magyarországi igazgatóság egyikének. A váradai igazgatósághoz nagy terület, 9 vármegye és 2 kerület tartozott, olyan jelentős városok, mint Debrecen, Arad, Balmazújváros, Nagybánya, Nagykároly, Nyíregyháza, Orosháza, Szatmárnémeti stb. E területen több mint 140 postahivatal illetve postakocsi-állomás működött. 1850-ben a váradai császári kormánybiztos négy postautat (főútvonalat) jelölt ki, mely szerint a postaforgalom főiránya Debrecen, Szatmárnémeti, Kolozsvár és Arad felé vezetett.

Gervay életútjának megértéséhez tudnunk kell azt is, hogy milyen volt a város politikai hangulata az 1855-ös évet követően.

A bukott 1848–49-es szabadságharc után Nagyváradon is – mint egész Magyarország területén – az önkényuralom évei következtek. A bebörtönzések, kivégzések egymást követték. A váradai várban raboskodott Teleki Blanka grófnő, Czuczor Gergely a költő és még sokan mások.

1849-ben a postán megkezdődtek az igazolási eljárások és a postai tisztviselők, postamesterek jelentős részét, mint megbízhatatlant elbocsátották. Postai alkalmazott csak császárhű tisztviselő lehetett. A posta hivatalos nyelve a német lett (a magyar nyelv használatát a postán megtiltották). Német vények, kétfejű-sasos címertáblák, németfeliratú pecsétnyomók, bélyegzők kerültek forgalomba.

Nagyváradon az önkényuralommal szembe kibontakozott a lakosság társadalmi-szellemi ellenállása. 1850-ben Jókainé Laborfalvi Róza vendégszereplése hangos tüntetéssé vált, 1857-ben Ferenc József császár és Erzsébet királynő látogatásakor a vármegyei nemesség, az értelmiség az ünnepeken nem vett részt, 1861-ben pedig Teleki László halálát a város két hétig gyászolta.

Feltehetjük azt a kérdést is, hogy Gervay milyen családi-politikai örökséggel bírt? Kétségtávol, élete első felében Gervay a Bécshez hű postai tisztviselők sorába tartozott. Elődei némethangzású nevüket csak a XIX. század első évtizedében változtatták Gervayra. Rokona, Gervay Sebestyén – Metternich kancellár tanácsosa – szolgálataiért I. Ferenc császártól báróságot kapott. Gervay Mihályt a szabadságharc leverése után, 1849-ben nevezték ki Sopronba postaellenőrnek.

Az önkényuralommal szemben álló Nagyvárad társadalmi-szellemi életében az új postai igazgató nem vett részt. A történész számára meglepetésként hat az a tény is, hogy neve a helyi sajtóban nem szerepel. A Bihari Nemzeti Kaszinónak – mely Várad és a vármegye társadalmi, politikai, szellemi előkellőségeinek találkozóhelye – nem volt tagja. Ez utóbbi különösen furcsán hat, hiszen a kaszinó elnöke ebben az időben Gerliczy Félix báró, akivel Gervay – Demény állítása szerint – igen közeli barátságban állt.

Gervay Mihály a társadalmi-politikai élettől, a közéletől is valóban visszahúzódott, de annál nagyobb lendülettel dolgozott postai téren. Egymás után jelentek meg a Nagyváradi Császári Királyi Postaigazgatóság tömör közleményei, amelyek új postahivatalok (korabeli szóhasználatul postakiadáságok) létesítéséről tudósítanak. „*Bihar vármegyében Zsadány községben – szól az egyik ilyen tudósítás – új postakiadáság állítatott fel, mely levél és szekerpostai küldemények felvételével és kézhez szolgáltatásával foglalkozik, 1863. január 1-től kezdette el hivatali működését. Ezen postakiadáság az okányi és geszti szomszédos postakiadáságokkal hetenként négyszeri küldőszeker által nyer összeköttetést, mely a következő rendben történik: Elindulás Zsadányból hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton 5 óra 45 perckor délután, megérkezés Gesztre 6 óra 45 perckor, elindulás Gesztről a fenti napokon 11 órakor; megérkezés Zsadányra 12 órakor...*”

A Nagyváradi Postaigazgatóság területén 1855-ben 140 postahivatal létezett, 1867-ben pedig már 249 hivatal. Gervay igazgatósága idején tehát több mint 100 új postahivatal létesült, számuk szinte megkétszereződött. Rendkívüli eredmény, Magyarország egész területén hasonlót nem ismerünk.

Ebben a hatalmas munkában – amelynek során a postaigazgatóság területén a polgári igényeknek megfelelő postaszervezetet hozott létre – bizonyára ekkor ment végbe Gervay emberi metamorfózisa is. Itt Szent László városában, ahol később Ady költészete is világirodalmi rangra emelkedett, lett Gervay a független Magyarország feltétlen híve. Ezzel magyarázható az a tény is, hogy amikor az országos postafőigazgató tisztségébe emelkedett, igen határozott kézzel fogott hozzá a hazai posta átszervezéséhez, a magyar posta önállóságának biztosításához.

Országos kinevezését is Nagyváradnak köszönhette, annak a nagy szakmai tapasztalatnak, amit itt szerzett.

A Demény Károly által előadott Brilmayer-féle történetben azonban sok volt az igazság. Eszerint Gorove István földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter első számú jelöltje a pesti postaigazgató Brilmayer Matheus volt, aki azért vesztette el minisztere támogatását, mert kinevezés előtt Bécs hozzájárulását kívánta megszerezni. Ekkor mondta volna Gorove miniszter: „*Jól van fiam, menjen csak fel Bécsbe, mert itt már nincs szükség magára.*”

Brilmayer pesti igazgató valóban komoly esélyekkel pályázott a postafőigazgatói tisztségre. Nagy tekintély mellett birtokosa volt a királyi szász Albrecht és a királyi porosz Vörös Sas rendnek is. Szolgálatairól Gorove azonban nem mondott le végleg, később kinevezte a Pozsonyi Postaigazgatóság élére.

A postafőigazgató tisztségre számításba jött Waniczek Károly is, a temesvári postaigazgató, aki szintén többszörösen kitüntetett személyiség, a pápai Szent-Gergely rend lovagja és Neusatz város díszpolgára volt. Gorove miniszter mégis Gervay Mihály mellett döntött.

A korabeli forrásokat forgató történész felfigyelhet még egy mozzanatra: az 1860-as években Nagyvárad rendőrfőkapitánya Gorove Antal – a Szamosújvárról származó miniszter rokona. Vajon nem ő interveniált a nagyváradi postaigazgató mellett? Bárhogy is történt a meghatározó momentum nem ez lehetett. Gervay mellett a szakmai szempontok, a nagy szervezői tapasztalat döntött. Gorovenak egy nagymunkabírású szervező egyéniségre volt szüksége, és ennek a követelménynek Gervay tökéletesen megfelelt. Hiszen az

ország legnagyobb postaigazgatóságát kitűnően vezette. Demény Károly is utalt arra, hogy a miniszter a legjobb pályamunkát Nagyváradról kapta.

Summa summarum az új postafőigazgató Gervay Mihály lett. Gervay – a váradi tapasztalatok alapján – a posta munkáját elsősorban közönségszolgáltatnak tekintette, ezt hangsúlyozta beköszönő körlevelében is: *„A posta és távírdahivatalok kötelességei közt meg kell ...említenem a közönséggel való érintkezésben, az előzőkeny és tapintatos magaviseletet. Nincs hivataloskodás, mely a közönséggel sűrűbb érintkezést feltételezne, mint a postakezelés, s ha tudva van előttem, hogy az érintkezés a postatisztek egész türelmét veszi igénybe, mégis azokat a kímélet és előzőkenység egy pillanatra sem hagyhatja el. Az ily magaviselet a leghathatósabb eszköz arra, hogy a közönség is óvatosan kerüljön mindent, ami viszont a hivatalnokok panaszára adna okot.”*

Emberi és szakmai hitvallásnak is felfoghatjuk ezeket a sorokat. Örökösei vagyunk ezeknek az értékeknek, Gervay emberi, erkölcsi, szakmai hagyatékának. Sáfárkodjunk méltó módon evvel a hagyattékkal!

Dr. Kamody Miklós

Gervay Mihály harca a függetlenséget ellenzőkkel szemben

Az 1867-es kiegyezéssel helyreállt Magyarország alkotmányos rendje, megindult a magyar posta önálló és nemzeti alapon való szervezése. A kiegyezésben Ausztria igyekezett Magyarországot gazdaságilag minél jobban háttérbe szorítani. Ezért a postát is az ún. közös ügyek közé sorolta. Ez a törekvése azonban az alkotmányos tényezők ellenállása miatt nem sikerült, a posta nem lett közös ügy, hanem – egyelőre – a közös egyetértéssel intézendő ügyek egyike, melyre nézve a két ország között időnként – 10 évenként – megújított megállapodások álltak fenn. Az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szerződés 1867. évi XVI. tcz.-ben szentesített határozatai, a magyar postát továbbra is gyámság alatt tartották.

Ausztria sokallta a kiegyezésben biztosított önállóságot és politikailag, gazdaságilag ellenséges magatartást tanúsított. Nemcsak közvetlen, hanem közvetett módon is nyomást igyekezett gyakorolni a sok gonddal és nehézséggel küzdő intézmény vezetőjére és munkatársaira, azzal a hátsó gondolattal, hátha sikerül az intézményt újra teljes befolyása alá vonni.

A minisztérium postaszakosztályának vezetője, Gervay Mihály a postaintézmény első postafőigazgatója erélyes kézzel fogott hozzá, hogy a postát tartalmában is magyarrá tegye. Bár minduntalan szembetalálta magát a visszahúzó erővel, nem hátrált meg, a kibontakozó magyar postai szaksajtóban szövetségest keresett elgondolásai végrehajtásához.

A kiegyezés előtti postának volt egy Bécsben megjelenő, német nyelvű és érzelmű szaklapja, a Die Post. A lap előfizetőinek száma Magyarországon és Erdélyben 400–500 lehetett. A kiegyezés után még mindig 300 előfizetője volt, akiknek körében igyekezett a magyarellenességet ébren tartani.

Néhány évvel a kiegyezés előtt, a jómódú és jó tollú bajai postamester, Joanovich György megjelentetett egy német nyelvű, de magyar érzelmű postai szaklapot, mely a

kiegyezés után már magyarul jelent meg. Joanovich György az első magyar postai szaklap szerkesztője és kiadója a szombatonként megjelenő lapjával felvette a harcot a kiegyezés elleni megnyilvánulásokkal. Gervay oda hatott, hogy Joanovich Pestre jöjjön és a lapja *Posta Közlöny* címmel, évi hat forint előfizetési díjjal a postások lapja legyen. Amikor Gervay Mihály ösztönzésére megalakult az első Magyar Postabeliek Segélyező Egyesülete, a már magyarrá vált lap az egyesület szócsöve lett.

Amikor a gazdasági és társadalmi változások hatására 1871-ben létrehozták a Posta Kör Egyesületet „a hivatalbeliek szakképzettségének előmozdítására és a kölcsönös támogatás előmozdítására”, a *Posta Közlöny* mozgósító erejűvé vált.

Dr. Kamody Miklós előadás közben

A *Die Post* megirigyelve a magyarországi és erdélyi postások társadalmi szervezkedését, cikkeiben a magyar postahivatalbeliek egyletének megalakulását Joanovich György egyéni, saját érdekű akciójának minősítette, lebecsülve, becsmérelve társadalmi jelentőségét.

A *Die Post* nemcsak a szerkesztő személye, hanem a *Posta Közlöny* ellen is intrikált; nem képviseli a postások érdekeit, mert az osztrák postások fizetését már pár hónapja fel-emelték, a magyarokét csak az országgyűlés megszavazása után fizethetik ki. Olyan hangulatot igyekezett támasztani, hogy a magyar postaügyet csak a régi alapokon – értve alatta az osztrák volt vezetést – lehet tovább vinni, különben végképp elvész, megfeneklik.

Az osztrákok más lapokat is felhasználtak a postai nehézségek eltűlésére, hangulatkeltésre az *Ungarischer Lloyd* vezércikkben számolt be a posta helyzetéről: az alsóbbren-

dű postahivatalnokok fizetése oly csekély, hogy abból megélniük nem lehet, a helybeli hivatali helyiségek oly szűkek, különösen az újságkiadásnál, miszerint abban a hivataloskodás majdnem elviselhetetlen, a postaügy kezelése – céloz Gervay tevékenységére – oly tökéletlen, miként ily módon az intézetnek rövid idő alatt fel kell bomolnia.

A cikket leközlő Posta Közlöny szerkesztője megjegyzi: a cikkíró nem lehet más, mint a Die Post kompániájának egy magyar kenyeret evő tagja.

Aggályoskodik a Pester Journal is. Azt írja, hogy a pesti postaigazgatóságnál nem tudnak németül és ez nagy szégyen a postára. Hát a Bach-rendszer alatt a német tisztviselők tudtak magyarul? Azt mindenki tudja, hogy nem, és azt is, hogy ez ellen a német lapok nem kardoskodtak – vágott vissza a Közlöny.

A gáncsoskodásnak, intrikáknak nyílt megnyilvánulását 1870. február 5-i Posta Közlöny hozta napvilágra. A Die Post hosszú cikket közölt; *Deficit a magyar postaintézetnél* címmel, melyben ez állt: „Már többször is megmondottuk 1867-ben, hogy az osztrák pénzügyintézet dualizmusa gyakorlatban nem vihető keresztül, az maga után rossz következményeket vonand. Tehát most már tényekkel van dolgunk, miután a magyar kereskedelmi minisztérium a postaintézmény deficitjeit fedeztetni kéri az alsóházban. Annakidején az első meghívott tanácsadó nyíltan megmondta, hogy a birodalom postaintézetének kettészakítása soha nem vihető jó eredménnyel keresztül, miáltal ő kegyvesztésbe került.”

Mit javasolt a cikkíró: Bécsben székeljen egy főpostaigazgatóság, egy önálló főnökkel – mint más országban miniszteri rangban – ennek egy osztálya alárendelve legyen Pesten. Ezen osztály csakis az alacsonyabb fizetési osztályba nevezhetné ki a hivatalnokokat. A pesti osztály a belföldi (magyar) postaügyeket kezelné és olyan viszonyba állna a főpostaigazgatósággal, mint azelőtt a legfőbb udvari postaigazgatóság az általános kamarával. A számvétség, pénztár és az ellenőrzési ügy közösen kezelhetne Bécsben. 1870-ben a magyar posta még nem volt túl a kiegyezést követő minden nehézségen. Az 1869–1870-es években Magyarországon is romlott a gazdasági helyzet, ami a magyar postára is kihatott. A déli határvidék visszacsatolása a közös hadügyminisztériumtól 135 postahely átvételét jelentette, annak minden gondjával.

A vidéki kisposták számát 1868–1870-ben még gazdaságosságuk ellenére is jelentősen növelték. A kezdeti nehézségeket növelte az 1872-ben bekövetkezett nagyobb mérvű gazdasági válság, mely a postaforgalom csökkentését, a postások anyagi helyzetének átmeneti súlyosbodását idézte elő. 1872. január 1-től csökkentették a szállítási átalányokat.

A válságot követő gyors fellendülés időszakában a bérezést új alapokra fektették, az egyes teendőkre átalányt állapítottak meg. A vidéki postamesterek mellékfoglalkozást is űztek (tanító, biztosítási ügynök), amivel jövedelmüket növelték. A városi nagyhivatalok dolgozói a növekvő forgalmat a munkaidő megnyújtásával, valamint a munkaintenzitás fokozásával tudták csak ellátni.

Gervay Mihály érdeme, hogy megbirkózott a bajokkal a bécsiek minden gáncsoskodása ellenére. Gervay Mihálynak az első szervezeti, kezelési változások, üzletkör bővítés terén hozott intézkedései és azok végrehajtása csakhamar felülmúlta a külföldi társintézményeket.

Az utókor hálája és köszönete illesse első postafőigazgatónkat, akinek ténykedése példát mutat jelenünk gondjainak a megoldásához.

Gervay Mihály és a kiegyezés utáni évtizedek

Amikor 1867. április 12-én Bécsben a magas szerződő felek aláírták a kiegyezésről szóló okmányokat, valójában csak egy évek óta folyó diplomáciai alkudozás, tárgyalássorozat előkorszaka záródott le. Törvényesség tekintetében olyan helyzet jött létre a két ország között, amely a dualista állam nevének meghatározását is szükségelte. Az uralkodói kézirat szerint: Osztrák–Magyar Monarchia vagy Osztrák–Magyar Birodalom az elnevezés (az első név vált általánossá). Az előbbieket, maga a hivatalos elnevezés is a kiegyezést követően másfél évvel később, 1868. november 14-én történt. Az aláírások, amikor egy történelmi korszakot lezártak, egyben újabbat is nyitottak, amelyben évtizedeken keresztül folyamatosan változtak, alakultak és fejlődtek a ténylegesen önálló és független magyar állami szervek, igazgatási formák.

A létrejött dualizmuson belül három közös minisztérium; a külügy, a hadügy és a pénzügy olyan függések hordozói, amelyek az időben méltán megkérdőjelezhették az *önállóságot*, a *függetlenséget*. Ezek a közös minisztériumok a legfontosabb hazai és nemzetközi kérdésekben nem biztosították az önállóságot. Ennek egyik sajátosan különös területe volt a posta. Ismert, hogy ezt nem kívánták az osztrák szervezet és intézkedés köréből kiadni, mint teljesen önálló területet. – Idézem az 1867. évi XVI. tc. 18. §-át: „*A posta és a távírdauigy a két állam területein külön, de amennyiben a forgalom érdeke kívánja egyforma elvek szerint fog rendezetni és igazgattatni.*” – Az egyetlen mondat évtizedekre meghatározója a magyar postaiügynek. Ez nem véletlen, hiszen a 19. sz. második felében a posta valamennyi tevékenysége szervesen összefüggött mind az akkori hazai és nemzetközi politikai, katonai, gazdasági kapcsolatokkal. A helyzetnek számos kérdőjele, már az első időben megmutatkozott. Így az 1867-ben kibocsátott bélyeg megítélése mind a képi ábrázolásban, mind a hiányzó feliratban. Az évtizedekig tartó állapot mind két részről időnként engedményekkel, máskor megkötésekkel, egészen 1918-ig az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásáig nem szűnt meg.

A csupán most felvázolt körülmények kezdetekor, 1867-ben került Gervay Mihály a posta élére. Személye nem volt ismeretlen korábban sem a bécsi udvari kancellária előtt. Postai pályafutása során Pozsonyban, Bécsben, Pesten, Sopronban, Nagyváradon és Szebenben viselt egyre magasabb hivatalokat. Nem tekinthető véletlennek, hogy őt nevezték ki a magyar posta vezetőjének. Korábbi évtizedes munkássága ismert, részben publikált. Ez alkalommal a bevezetőben elmondottakhoz kapcsolódóan, ugyancsak nem a teljesség igényével tekintem át a kiegyezés utáni évtizedeket.

Gervay, mint egy örökül kapta azt a postaszervezetet, az igazgatóságokat, amelyek valójában a 16. század második felétől alakultak és formálódtak. Ezek természetesen az akkori politikai, gazdasági viszonyokat tükrözték, amelyek a századok folyamán ugyan némileg változtak, de végső soron az ausztriai birodalom érdekeinek megtestesítői, még az 1849. XI. 18-i császári pátens szerint is. Ezzel együtt az újólag kijelölt határokon belül ezres nagyságrendben, a legkülönbözőbb postai tevékenységet végző: magyarok, németek, németül beszélő magyarok és számos más, román, horvát, cseh, osztrák nemzetiségű személy került a Magyar Királyi Posta szervezetébe és igazgatása alá.

A kialakult helyzetre a többi között, talán az egyik jellemző példa az 1869. október 1-én megjelent első díjjegyes levelezőlap. Ez a magyar posta részére „*Levelezési-lap*” magyar illetve „*Correspondenz-Karte*” német felirattal, de mindkettő barokkos magyar címerrel jelent meg, és volt forgalomban az egész ország területén. Természetesen, hogy ugyanúgy mint az 1867-es kibocsátású bélyegek a monarchia más országaiban és tartományaiban is forgalomba kerültek, német felirattal és az osztrák kétfejű-sasos császári (birodalmi) címerrel. Mindezek után az önállóság igénye a bélyegkibocsátásban, mint törekvés, egyetlen pillanatra sem szűnt meg. Az 1868-ban megjelent hírlapilleték-bélyeg a magyar kis címerrel és „*Magyar kir. Hírlapbélyeg*” felirattal haladás, bár ezeknek a bélyegeknél a forgalma koránt sem érte el a belföldi, illetve külföldi levélforgalmat, de mégis mérföldkő, mert ebből a bélyegből német feliratú nem jelent meg. A további erőfeszítések sikere vagy inkább csak újabb részeredmény, az 1871-es kiadás. Története, papír és nyomásváltozatai mint jelentős filatéliai kérdések ismertek. Talán mégsem érdektelen egy ide illő idézet: „*Gorove István a magyar felelős minisztérium közgazdasági minisztere 1869. december 23-án az 52 822/869. sz. átiratában arra kéri gróf Lónyai Menyhért pénzügyminisztert (közös ügyi miniszter, a szerző megj.), hogy a nemzeti önállóságunkat kifejező magyar posta által tervbe vett postabélyegeket készítesse el a budai állami nyomdában. – A képviselőházban felszólalás sürgette a magyar postaiügy rendezését, s ezért az általános forgalmú 6 értékűből álló bélyegsorozat, az idő rövidsége miatt kiegészítésként, három hónapig könyomás útján készült.*” Ennek grafikája az 1867-es bélyegképhez mérten, már változás jelzője. A középcímer valójában birodalmi szimbólum, amely a „*Magyar korona országai*” fogalom kifejezője. Ebben a címerben részekként szerepel Erdély, Horvátország, Szlavónia, Fiume és más tartományok. Ezek közepén a kis címer. Mindezzel együtt sem volt teljes, mert még hiányzott a magyar nyelvű felirat. Erre még várni kellett.

A kiegyezést követően bővültek a postai szolgáltatások. Ennek következményeként sorra bevezetésre kerültek a különböző díjjegyes postai nyomtatványok, ezzel a bélyegképpel.

Az 1867-es kiegyezés tartalmában egy hosszabbnak tekinthető, akár átmeneti időszaknak nevezhető korszak elindítója. A kor politikai viszonyaira talán egyik jellemző, hogy a postaszervezet élén álló Gervay Mihály 21 esztendei működése alatt, szakminiszterek sora váltotta egymást Gorove Istvántól Baross Gáborig. Természetesen ez alatt az idő alatt a posta szervezetében is történtek változások. Ennek talán egyik jelentős mozzanata Gervay személyét illetően, hogy az uralkodó 1871. április 16-i keltezéssel *országos postafőigazgatónak* nevezte ki.

A levélbélyeg rajzának és a feliratának önálló és kifejezően magyarrá válása nem volt egyszerű. Ezt a többi között az is bizonyítani látszik, hogy az 1867-ben, amikor úgymond a posta *függetlenné* vált, a megjelenő Postai Rendelvények (Rendeleték Tára) a hivatalos közlöny, teljes két évtizedig, 1887-ig magyar és német nyelven jelent meg. – Hadd idézzek újból: „*Gróf Zichy József (1872–1874-ben földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter) 1873-ban más bélyegek kibocsátását határozta el, mert a fogalomban lévők értékszámait háttérbe szorította a túl tömött bélyegkép. A király 1874. május 12-én (hét évvel a kiegyezést követően, a szerző megj.) engedélyezte a magyar állam önállóságát nyelvében is kifejező általános forgalmú 5 értékűből álló bélyegsorozatot.*” Az 1874. október 1-én megjelent bélyegek *levélborítékos-rajzú* elnevezéssel kerültek a magyar bélyegtörténetbe. A rajz tökéletes kifejezője az önálló Magyar Királyi Postának, egyértelmű

szimbólumaival; a királyi koronával, a levélborítékkal és a postakürttel. A művészi vonatkozásban (L'Hiver János terve) minden elismerést kiérdemlő bélyeggrafika európai kortársai közül is magasan kiemelkedő. Minden bizonnyal ez is hozzájárult ahhoz, hogy negyed évszázadon keresztül ezt a grafikai kompozíciót használták fel a különböző vízjelű papírokon és nyomdai eljárású bélyegeken, valamint az egyre sokasodó díjjegyes értékcikkekben, postai nyomtatványokon. Hogy ennek a sikeres bélyegképnek létrejöttében milyen szerepe volt Gervay Mihálynak, túl a postafőigazgatói hatáskörén, azt hiszem még további kutatást igényel.

A dualizmus létrejötte a birodalom egészére is hatással bíró megállapodás a posta (posták) szervezetét illetően a területekre, de különösen a bélyegekre való tekintettel központi, folyamatosan napirenden lévő téma.

Az 1868-ban létrehozott Észak-Német Postaszövetség, majd az 1871-ben kikiáltott Német Császárság – valójában birodalom – óriási területe, gyors gazdasági fejlődése következtében meghatározó az európai postafejlődésben is. Ez a postaszövetség már csírájában hordozta egy nagyobb – egész földrészre kiterjedő – postai szervezet létrehozásának szükségességét, hiszen a német és osztrák–magyar gazdasági és vámszerződéses igényelték ezt elsősorban, de más fejlettebb gazdaságú államok is.

A XVI. tc. 18. §-a, az 1868-as enyhítés ellenére továbbra is kötöttséget jelentett. Az 1870-es években Gervay nemcsak a monarchián belül megbecsült postai szakteknitely, de egyre inkább Európa-szerte is elismert. Személyes kapcsolatai a nagyszerű német kortársával, Heinrich von Stephannal is hozzájárultak nemzetközi elismeréséhez, a többi között – talán a legjelentősebbhez – ami 1874. október 9-én Bernben az Egyetemes Postaegyesület megalapításában való részvételét jelentette. A magyar posta részéről az alapító okmány aláírója. Történelmi tényként ismert, hogy a magyar Gervay Mihály és a német Heinrich von Stephan milyen szívóssággal, áldozatos munkával tevékenykedett az átfogó nemzetközi szervezet, mint egy modernizációs program megvalósításán.

Gervay Mihály postafőigazgató tevékenységével a kiegyezést követő évtizedekben lépésről-lépésre kívánta valóra váltani a magyar posta érdembeli függetlenségét. Nem tekinthetem feladatommak felsorolni a posta igazgatásában és szervezetében véghezvitt változtatások sorát, nemzetközi kapcsolatokban elért eredményeit, szociális szervezetek létrehozását, a nők alkalmazását és számos más korszerűsítést. Mindezek jelentősek azokban az évtizedekben, és mégis a posta teljes függetlensége és önállósága, amelynek deklarálásakor hivatalát átvette, még évtizedekig nem válhatott valóra. Két évtizedes igazgatósága és személyes erőfeszítései sem voltak elegendők a nagyszerű feladat befejezéséhez, a független posta életében végezetül mégis csak torzó maradt, mint a befejezetlen műalkotás.

Kovács Gergelyné

Ősök és utódok

Ahogy a nemzeteknek, úgy az intézményeknek is megvannak azok a történelmi személyiségei, akik meghatározó örökséget hagynak az utókorra. A magyar postaigazgatás számára ilyen személyiség Gervay Mihály. Közel húsz éves vezetői tevékenysége alatt jött

létre az alapjaiban máig alig változott postai szervezet. Még szolgálnak az ő korában épített postapaloták, rendtartásából, kezelési előírásaiból számos elemet máig megőriztünk.

Egyetlen ember ilyen tartós örökséget csak különleges képességek birtokában hagyhat az utókorra. Gervaynál ez – sokoldalú tudásán túl – a csapatmunkára mozgósító készségben és a példáját követő utódok kinevelésében mutatkozott meg.

Vezetői egyéniségének megismeréséért nem árt felidézniünk életéből néhány történelmi eseményt, helyszínt, amelyek formálhatták egyéniségét.

A 19. századot két művészeti stílus, a klasszicizmus és az eklektika jellemezte. Ősi örökségek felélesztéséből született történelmi stílusok. Az egyiket a szimmetria, a rend, az egyszerűség, a másikat a sokféleség, a stílusok ötvözése vagy kompromisszuma jellemezte. Kicsit ilyenekké formálódtak a 19. század nagy egyéniségei is, attól függően, mennyit éltek meg a századból.

Gervay Mihály szülővárosában, Pozsonyban 1838-ban akkor lépett postai szolgálatba, amikor a reformkor függetlenségi törekvései már a postahivatalokban is megmutakoztak. A magyarországi postákat közvetlenül irányító helytartótanács éppen abban az évben adta ki saját hatáskörében azt a rendeletét, amely lehetővé tette a magyar nyelv használatát a postahivatalok felterjesztéseiben és szorgalmazta, hogy a hivatalok vezetői csak vagyonos és jó magyarnak bizonyuló nemesek közül neveztesse ki.

1846 és 1849 között a bécsi postán dolgozott. 1848 őszén testvére, Nándor – a szabadságharcos csapatok egyik vezetőjeként – űzte el Pozsony falai alól Jellasics ostromló seregét. 1851-ben, abban az évben került a pesti postaigazgatóságra, amikor bár ideiglenes jelleggel, de bevezették az 1837. évi osztrák postatörvényt, amelynek érvényre jutását 14 évvel korábban még sikeresen megakadályozták a magyar rendek. Ebből az évből származik egyetlen ránk maradt hivatali menősitése, miszerint „... *Munkája kitűnő. Kiemelkedő képességei, példátlan kötelességérzete, elkötelezettsége a szolgálat iránt, minztaszerű becsületessége kiválóan alkalmassá teszik postaigazgatói állás betöltésére.*”

Ez négy év múltán következett be, amikor kinevezték a Nagyváradi Postaigazgatóság vezetőjének. Az Olaszi és Várad egyesüléséből 1848-ban létrejött Nagyvárad még nem a Pece-parti Párizs volt. Utcáit mindössze 25 lámpás világította meg, a vaspálya csak 1858-ban érte el. 12 évet élt ebben a városban. Talán itt készült a jövőre. Nemzedékének legjobbjai Széchenyi testamentumának: „*Magyarország nem volt, hanem lesz!*” beteljesítésére, országépítésre készültek. Ezt a szándékot, amely úgy tűnik nemzedékről nemzedékre öröklődött, utódnemzedékük egyik legnagyobb költője, Ady Endre *A perc-emberké* című versében, 1914-ben így fogalmazta meg: „*Most a perc-emberké dáridója tart, / De építésre készen a köviünk, / Nagyot végezni mégis mi jöviünk, / Nagyot és szépet, emberit s magyart.*”

Az, hogy a perc-emberké dáridója a történelemben időről-időre bekövetkezik, egyetlen nemzedéket sem ment fel az alól, hogy ne készüljön „*nagyot és szépet, emberit s magyart*” építeni. Ennél az Ady-sornál meg kell állnunk egy percre, s figyelmeztetni arra, hogy a magyar szó a sor végén az előtte felsorolt nagy, szép, emberi összességét jelenti.

A magyarságról ez volt Gervayék hitvallása. Szerettek volna büszkék lenni rá, s arra törekedtek, hogy azt egyetemes értékek jellemezzék. A haza és haladás, a hagyomány és a műveltség, a magyarság és az európaiság náluk szimbiozisban létező értékek voltak. Egyaránt elvetették az elvont teoretizálást, a valóságot semmibe vevő radikalizmust; alkotmányos rendre és szabadságra vágytak.

E nemzedék legjobbjai Eötvös, Szalay, Trefort hivatásszeretetükkel, tudásuk gyarapításával politizáltak. Vezérlő értéknek saját életükben is az alkotótevékenységet, a sokoldalú műveltséget és az emberszeretetet tekintették. Gervay Mihály vezetői egyéniségét ennek a három emberi értéknek a tudatos vállalása és fejlesztése jellemezte.

Alkotótevékenységéről nemcsak a magyar postaügy hihetetlen fejlődése, de szolgáltatának kivételesen hosszú ideje is tanúskodik. 49 évesen került a postaigazgatás élére s 68 évesen nyugdíjaztatta a vasminiszter, Baross Gábor akkor, amikor Gervay 20 évvel korábban kezdeményezett terve, a posták és távírdák egyesítése megvalósult. Ez is példázata, hogy Gervay jövőben gondolkodó stratégia volt és nem taktikus. Az idő közepén élt, a történések fő sodrában. Rendelkezései, fejlesztései a nők postai alkalmazásától kezdve, a két krajcáros levelezőlapok forgalomba hozatalán át, a postatakarékpénztári tevékenység ellátásáig ezért tartoznak maradandó örökségeink közé.

Az alkotótevékenység maradandó értékeit csak magas fokú képzettséggel és tudással párosulva tud létrehozni. Ehhez jó alapképzettségre, több idegen nyelv jó ismeretére, a tudás állandó fejlesztésére, a bel- és külföldi szakirodalom ismeretére, jártasságra és tájékozottságra van szükség az ország és a nagyvilág dolgaiban egyaránt. Ma azt mondanánk a kapcsolatok ápolására, társasági életre. Ahogyan nevelt fia, Gervay Pál naplójegyzeteiből megismerhettem, nem volt nap, hogy nem ment volna vendégségbe vagy ne látott volna vendégeket házába. Munkatársai közül Heimék, Szalayék, Follérték kéthetente megfordultak nála. Különösen szerette Follért és Szalay feleségét, őszintén meggyászolta Heim Péter lányának halálát, s ígéretes fiúnak tartotta Heim Pált, a későbbi jeles gyermekgyógyászt.

A kor bár megbecsülte a szaktudást, a műveltséghez nem tartotta elegendőnek. Abban ugyanis nemcsak az ész, a szív műveltségét is beleértették, amit önmagukba a művészek értő vagy művelő szenvedélyével, emberbaráti érzelmek megnyilvánulásával fejlesztettek. Gervay Mihály erre is példát mutatott gyakori tárlat, színház, hangverseny látogatásaival és olvasmányjaival. Intézményvezetőként nemcsak a Postai Rendeletekben közölt nemzetközi egyezmények ismertetélével, az 1867-ben alapított első magyar nyelvű szaklapunk, a Posta Közlöny támogatásával segítette a sokoldalú tájékozottságot. A vizsgakötelezettség bevezetésével, tanfolyamok szervezésével megkövetelte a tudás fejlesztését. Gervay vezetői tulajdonságai között az alkotóképesség, a sokoldalú tudás mellett meg kell emlékezni – és nem utolsó sorban – emberszeretetéről.

Az 1887-ben már 12 900 főt számláló postaszemélyzetet szinte családjának tekintette. A postamesterek 1868-ban létrehozott segélyszervezetéből 1885-re a Magyar Postaszemélyzet Segélyező és Nyugdíjgyejesülete fejlődött ki. 1873-ban az özvegyi gyámoltás, 1880-ban az özvegyi nyugdíj és nevelési támogatás rendszerét vezette be. 1878-ban, amikor 40. szolgálati jubileumát ünnepelték, közel két évi fizetésének megfelelő összegű (3400 forintos) alapítványt tett, szegény sorsú postai alkalmazottak jól tanuló fiainak ösztöndíjára. Rendszeresen látogatta a vidéki postaigazgatóságokat, vezetőik nagy családi eseményein, a keresztelezőkön, esküvőkön és temetéseken kötelességének érezte részt venni. Érdekes megfigyelni, hogy érája alatt 1871 és 1887 között 85 postai alkalmazott (köztük néhány hivatalos szolgálatos és kézbesítő) kapott kitüntetést.

Gervay támogatta a postás dinasztákat. Az utódoknak nevelt fiatal munkatársai közül Szalay Péter és Follért Károly postás családokból származtak. A nők alkalmazásának bevezetésével az addig fél illegálisban dolgozó postás özvegyeket, árvákat törvényesítette.

Az 1880-as években éppen ezek a tulajdonságok váltak akadályává annak, hogy a posta intézményét is meghódítsa a szabad versenyes kapitalizmus emberi tényezőkre érzéketlen teljesítményelve. Baross Gábor, a vasminiszter korában alighanem Heim Péter volt a legnehezebb helyzetben, aki inkább ész, mint szív ember létere egyetértett Baross Gábor törekvéseivel, de Gervayval sem akart ellentétbe kerülni. Gervay nyugdíjazásával az egyesített posták és távírdák élére a távírdaigazgató, Koller Lajos került, ő azonban csak felügyelte, de nem irányította a postákat, az Heim Péter kötelessége volt, aki 1892-ben követte Kollert a főigazgatói székben. Az 1887 és 1895 közötti kilenc esztendő titevő korszak a postatörténelemben Haynau rémuralmához hasonló emlékekkel vonult be. Az alkalmazási, minősítési megszigorítások, a pénzbüntetések bevezetése, a járulékok megszüntetése, a kihasználtság (ma termelékenységét mondanánk) embertelen fokozása Budapesten 1895 nyarán a levélhordók sztrájkjához vezetett, melyet rideg magatartásával Heim Péter nem tudott megakadályozni. Azzal azonban, hogy a sztrájk kitörésekor azonnal beadta lemondását, egyben elismerte, nem menti fel magát a történetek alól.

Az intézmény élére Gervay legjobb tanítványa, Szalay Péter került, a budapesti postaigazgatóvá pedig Demény Károlyt nevezték ki. Szalay Péter, akinek idén ünnepelhetjük 150. születésnapját, 27 éves szolgálati idővel rendelkezett és 49 éves volt, amikor Gervay örökébe lépett. Ő volt az első elnök-vezérigazgató. Tudta, hogy pontos, gyors és megbízható posta nem tartható fent a személyzet erkölcsi és anyagi megbecsülése nélkül. Igazgatása alatt alakultak meg a betegsegélyző-, az ének-, a zene-, a sportegyesületek; az altisztek és szolgálk emberbaráti köre, mely utóbbit kamatmentes állami kölcsönökkel segített Szent Domonkos utcai székházuk felépítésében.

1906-ban a részjutalék bevezetésével egy jelentősebb fizetésrendezéssel felérő anyagi juttatásban részesítette a postáságot. 1908-ban, halála évében ő érte el a Magyar Királyi Posta teljes függetlenné válását az osztrák postaigazgatástól. Az őt követő postafőigazgató Follért Károly is Gervay neveltjeiből került ki.

Az 50 éves Follért Károly 31 szolgálati évvel a háta mögött, nagy tudású, sokoldalúan művelt ember volt, akiből az emberszeretet melege sem hűlt ki. A világháborús postaigazgatás idején nemcsak kiváló szervezőképességére, de emberségére is nagy szüksége volt. 1917-ben ő tudta lecsendesíteni a budapesti távbeszélő-kezelőnök tüntetését és megakadályozta sztrájkjukat. Igaz 1918 januárjában azt is elérte, hogy 1200 kezelőnőt a magasabb B/illetményű fizetési osztályba soroljanak. A postás hadikórházát felesége vezetése alatt szervezte meg és működtette, majd létrehozta az Országos Postás Kórház Alapot.

Mint korábban említettem, az *ősök* nem voltak a radikalizmus hívei, s ez úgy tűnik utódaikban is megmaradt. Talán ez az oka, hogy Follért és Demény az őszirózsás forradalom hatalomátvétele után nyugállományba helyezésüket kérték.

A kommün bukását követően 1919 novemberében az utolsó Gervay tanítvány, a 60 esztendőes Demény Károly kerül az intézmény élére. Demény 1896-ig rendszeresen látogatta Gervay Mihályt. Ő gyűjtötte össze a Postamúzeumban őrzött Gervay-dokumentumokat és neki köszönhetjük a legteljesebb Gervay-életrajz megírását is. Nagyformátumú vezetőegyenység volt, számos jóléti intézmény (budafoki szanatórium, üdülők) építése fűződik a nevéhez. Mint az Országos Testnevelési Tanács elnöke, a postás sport nagy mecénása volt. Demény vezette be az éves szabadságidőt és a távozási időt a betegek részére.

Az ősök és utódok a reformkort, szabadságharcot, Bach-korszakot, kiegyezést, szabad versenyos kapitalizmust, világháborút, kommünt, Trianont megélt elődeink jeles örökséget hagytak ránk. Fel kell tenni a kérdést, méltó örökösök vagyunk-e vagy nekünk is szembe kell nézni azokkal a gondokkal, amelyek Szalay Péter koporsójánál 1908-ban elhangzottak: „*Ha Szalay a nemes szívű emberbarát meg is halt, eszméi, irányzata túlélilik a mulandó testet. De vajon túlélilik-e? Nem akad-e majd, ki minden erejét arra használja, hogy ezt az eszmét letörölje?... Miért vagyunk csak most együtt, s holnap már szertesztét, talán egymással szemben? Miért kell a világnak csak most látni, hogy vagyunk, hogy nagyok vagyunk így összesen? Mint örülhet az ő nagy lelke, ki életében javunkat akarta, s látja, hogy halála összehozott bennünket! Vajha együtt is maradnánk, egymást megért-hetnénk!*”

Balás Kristóf

Gervay Mihály az ember, a vezető, a példakép

A Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola igazgatójaként mindig irigyeltem azokat az iskolákat, amelyek olyan emberek nevét viselik, akik példaképként állíthatók az ifjúság elé.

Névkeresésemben a Postamúzeum igazgatója, Kovács Gergelyné asszony Gervay Mihályhoz vezetett, akiben értékes, nagyszerű szakembert, a magyar posta történetének alakítóját ismerhettem meg.

De miért volt eddig szinte ismeretlen? Azt hiszem az elmúlt évtizedek történelemfelfogása volt az, amely nem tűrte, nem ismerte el a nagy egyéniségek korszakformáló tevékenységét, legalábbis azokat nem, akik békeidőben és nem a barikádokon formálták a történelmet. Gervay Mihály az önálló, független magyar posta történelmének első lapjait írta meg.

A pozsonyi polgárcsalád, melyben született, svájci eredetűnek vallotta magát. Talán nem érdektelen felidézni, hogy a XIX. századi társadalmi és gazdasági fellendülés idején mennyi jeles svájci származású honfitársunk vált ismertté: Ganz Ábrahám, Mechwart András.

A Gervay családokban a szeretet és az összetartozás tudata meghatározó volt. Ő maga nem alapított családot, de a posta személyzetét saját, nagy családjának tekintette. Az együttérzés vezérelte a segélyező- és nyugdíjgyejesület megalapításakor, akkor is, amikor alapítványt tett egy postai alkalmazott jól tanuló fia részére majd, amikor lehetővé tette a postások asszonyainak, özvegyeinek, leányainak munkába állását.

A nagy családnál is van nagyobb család: a nemzet! Gervay Mihály jó hazafi volt. Minden érdekelte ami az országban, és az is ami a világban történt. Felismerve az egymásrautaltság, az együttműködés szükségességét, munkálkodott az Egyetemes Postaegyesület létrehozásában is.

A kiváló szakember színes egyéniség és nagyszerű ember volt. Kultúrált latinus műveltségű ember, aki olvasottságával kitűnt a társaságból. Zenei szalonja a Havas utcai lakásában közkedvelt volt. Szerette a természetet és mint a Magyar Földrajzi Társaság alelnöke nagyon sokat tett érte. Gondoljunk csak az immáron nyugdíjas Gervayra, aki személyesen gyűjt adományokat a Gellérthegy fásítására.

Négy idegen nyelven (angol, német, francia, latin) írt, olvasott és beszélt, nem pusztán a maga, de hazája épülésére is bővítette ismereteit, teremtett kapcsolatokat.

Természetes, jó humora volt, mert a *komoly* ember bizony a *Palacsinta Rend* generáli-
sa és helyettes nagymestereként képes volt mókázni, s fonákjáról tekinteni a világot.

Beosztottjai atyai vezetőként tisztelték és szerették. Paternalista vezetési stílusa volt, mondhatnánk mai szóhasználattal. Személyesen, szinte „*álruhásan*” járta az ország postahivatalait, ellenőrzött, dicsért és dorgált. Sok gondot fordított a szakmai utánpótlásra, saját utódait is kinevelte. A postásságnak nem pusztán anyagi jólétével törődött, de támogatta kulturális fejlődését is. Könyvtárak, énekkarok jöttek létre támogatásával.

Gervay Mihály 100 esztendeje hunyt el. Élete, szakmai eredményei, emberi tulajdon-
ságai példaértékűek. A mai kor ifjúsága méltán tekintheti példaképének Gervay Mihályt.

Ezért tölt el örömmel, hogy először itt jelenthetem be, hogy iskolánk fenntartója a Fővárosi Közgyűlés márciusi ülésén úgy döntött, iskolánk felveheti Gervay Mihály nevét és az 1996/1997-es tanévtől, mint Gervay Mihály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola. Igyekszünk méltók lenni névadónkhoz.

A vetélkedő résztvevői

Telefónia Budapesten a millennium és a millecentenárium évében

Időszakos kiállításunkat a Távközlési Világnapon, 1996. május 17-én, nyitottuk meg a Postamúzeumban. A millennium évét (1896) az ezredéves kiállítás távközlési emlékeinek felidézésével mutattuk be.

A száz év előtti kiállítás területén 12 nyilvános és 110 előfizetői távbeszélő-állomás működött. Az ezeket kiszolgáló kapcsolószekrény egyben kiállítási tárgyként is szerepelt. A száz előfizetőnél nagyobb hálózatokban több kapcsolószekrényt helyeztek egymás mellé és azokat összekötővonalakkal kötötték össze. Négyszáznál több előfizetővel rendelkező hálózatok részére kétvezetékes multiplikációs központokat építettek. Az első kétvezetékes 600 vonalas, később Temesváron felszerelt központ egy részét az 1896-os ezredéves kiállításon is bemutatták. Maga a távbeszélő-kiállítás két részre oszlott, a Magyar Királyi Posta és Távírda kiállítására és a hazai távbeszélőipar magáncégeinek termékbemutatójára. A postai kiállításban a távbeszélő fejlődését grafikus térképek, statisztikai táblázatok illusztrálták, valamint az állami hálózatokon alkalmazott egyes és kettős vezetékrendszerű 10, 25, 50,

100 előfizetőt kiszolgáló kapcsolószekrények, a Budapesti Első Villamossági Rt. és a Deckert és Homolka távíró-, távbeszélő gyára távbeszélőkészülékeit és a hálózatépítésnél használatos anyagait mutatták be.

A csarnok jelentős részét a magáncégek kiállításai töltötték meg. Középen a látogatók a Rimamurány–Salgótarjáni Vasmű Rt. drótkötegekből összeállított piramisát láthatták, melynek csúcsát a hírközlés szimbolikus alakja, Mercurius szobra díszítette. A pécsi Zsolnay-gyár külön fiülkékben állította ki porcelán szigetelőit. A távbeszélő-berendezéseket a két legnagyobb hazai gyártó, a Budapesti Első Villamossági Rt. és a Deckert és Homolka gyár állította ki. A millennium évében Budapesten öt helyen (Fürdő utcai, Szűz utcai, Széna téri, Teréz körüti és a Szerecsen utcai) és 16 vidéki városban működött távbeszélőközpont.

A megnyitó

Az előfizetők számának alakulását az indulástól 1896-ig az alábbi táblázat mutatja:

	1881	1890	1895	1896
Budapest	51	1436	3481	3647
Vidék	0	–	–	1947
Összes:	51	1436	3481	5594

Ebben az időben a kezdeti keresztlemez váltókat már leszerelték és minden központ egy, illetve kétvezetékes rendszerben működött. Ezen központok kezelése lényegesen könnyebb volt mint a keresztlemez váltóké.

1882 és 1892 között a távbeszélő-készülékeket külföldről hozták, illetve kisebb hazai műhelyekben másolták. A posta mérnökei 1894-ben készítik el a távbeszélőközpontok és készülékek szabványát. Ennek alapján elkészülnek az első állami szabványú – Berliner-féle (gyártója Egger és Társa), Deckert és Homolka-féle – távbeszélő-készülékek.

Az 1896-os kiállítás anyagából kiállításunkban látható volt egy 25 vonalkapacitású kétvezetékes LB távbeszélő központ, LB mágnesszalpas, fadobozos LB fali távbeszélő-készülék, valamint egy korabeli 6 vonalas távbeszélő-kapcsoló.

Távközlés, 1896

Magyarországon a távbeszélő-készülékek és központok az úgynevezett LB rendszerben (Local Battery) működtek. Ez azt jelentette, hogy a beszédáramot – mikrofontáplálást – minden készülék a készülék mellett elhelyezett telepből kapta (Leclanche). A központokban is csak a kezelő mikrofontáplálására és a jelzőcsengők működtetésére használtak telepeket. Ebben az időben még nem beszélhetünk áramellátási rendszerekről.

A millenniumi kiállításon a Telefontávközlés külön pavilonba mutatkozott be. A hangtechnika csodájának nevezték a csarnokot, amelyet korabeli képekkel és újságcikkkel idéztünk fel kiállításunkban.

A kiállítás másik része Budapest telefoniját mutatta be 1996-ban. A falon Budapest térképén a Matáv Rt. Budai Igazgatóság, a Pesti Igazgatóság és az Első Pesti Telefontársaság által működtetett távbeszélő fő- és

mellékközpontokat láttuk, a tápterületükhöz tartozó előfizetők számával, köztük a ma is működő 7A2 Rotary, ARF 102 Crossbar, AXE és EWSD típusú digitális központok képeit.

A központok és előfizetők adatait az alábbi táblázat összesíti:

	Közületi	Magán	Összes	Központok
Matáv Budai Igazgatóság	38043	162199	200242	31
Matáv Pesti Igazgatóság	127872	395091	522963	26
Első Pesti Telefonszolgálat	11660	73195	84855	31
Összesen:	177575	630485	808060	88

Nyilvános távbeszélő állomások száma:	8685
---------------------------------------	-------------

A tárlókban néhány jellegzetes, ma használatos, különböző típusú vezetékes és vezeték nélküli elektronikus távbeszélő-készüléket láthattunk. Jellemzően már egyik sem magyar gyártmányú (a Doro Svéd, a Panasonic Japán, az Alcatel Francia stb.).

A korszerű távbeszélőközpontok, erősítőállomások áramellátását külön villamosenergia-ellátó rendszerek – a városi hálózati áram fogadására szolgáló berendezések, akkumulátor-telepek, Diesel-üzemű tartalék áramforrások stb. – biztosítják. A kiállításon a Fereut távbeszélőközpont áramellátó helyiségének különböző berendezéseit láthattuk.

Távközlés, 1996

A távbeszélő-hálózat 100 éves fejlődését a külön teremben berendezett *Távbeszélő vezetékrendszerek 1896 körül, távközlési és adatátviteli vezetékrendszerek 1996-ban* című kiállítás mutatja be.

Mindkét korszakban egyaránt megtalálható – természetesen eltérő mennyiségi arányokban – a két nagy hálózattípus: a föld feletti és a föld alatti vezetékrendszer a maga fa támszerkezeteivel, illetve föld alatti csőhálózataival, kábeleivel. Ez az azonosságok fő tartalma. A különbségek ezen belül mutatkoznak az egymástól teljesen eltérő, más-más anyagok alkalmazásában, az eltérő szerkezeti felépítésben és a több nagyságrenddel különböző beszédátviteli kapacitásban.

A millenniumi korszak távbeszélő-hálózatait egy légvezetékes oszlopfej rekonstrukció és egy kábel-alépitményi betontömb – csőnyílásaiban helyi hálózati behúzókábelekkel – jelenítette meg. Az oszlopfej minta az első hazai nagytávolságú távbeszélővonal vezeték tartó támszerkezetét és vezeték elrendezését mutatta be, eredeti méretekkel. A vonal Budapest–Bécs között épült 1889-ben, nyomvonalhossza 262 km volt.

A kábel-alépitményi betontömb több mint 90 esztendő föld alatti hálózattípusát reprezentálta. A budapesti távbeszélő-hálózat első alépitményi vonala 1899-ben épült. A kábeleket többségében VII, XVIII és XXXXVIII nyílású betontömbökből álló tömbcsatornába, később 2–4 nyílású beton csatornaegységekből összeállított csőhálózatba húzták be. A bemutatott VII-es betontömb csőnyílásaiban az 1970-es évek közepéig szinte egyedüli kábeltípusként alkalmazott rézvezetőjű, papírszigetelésű, pár-, később csillagnégyes sodrású, koncentrikus érkötegelésű, ólomköpenyű behúzókábelek helyezkedtek el, a szerkezetet is bemutató lépcsőzött kábelvéggel.

A korszak értékes hálózattörténeti relikviája egy réz emléktábla, vésett szöveggel: „25 000-dik tömbje a budapesti m. k. távbeszélő hálózat kábelcsatornáinak. Készült az alolítottak jelenlétében.” A táblán 29 fő aláíró kézjegye is megtalálható.

Az emléktáblát 1900–1905 között egy a Szt. István (korábban Lipót) körúton beépített XXXXVIII nyílású kábel-alépitményi betontömbön helyezték el.

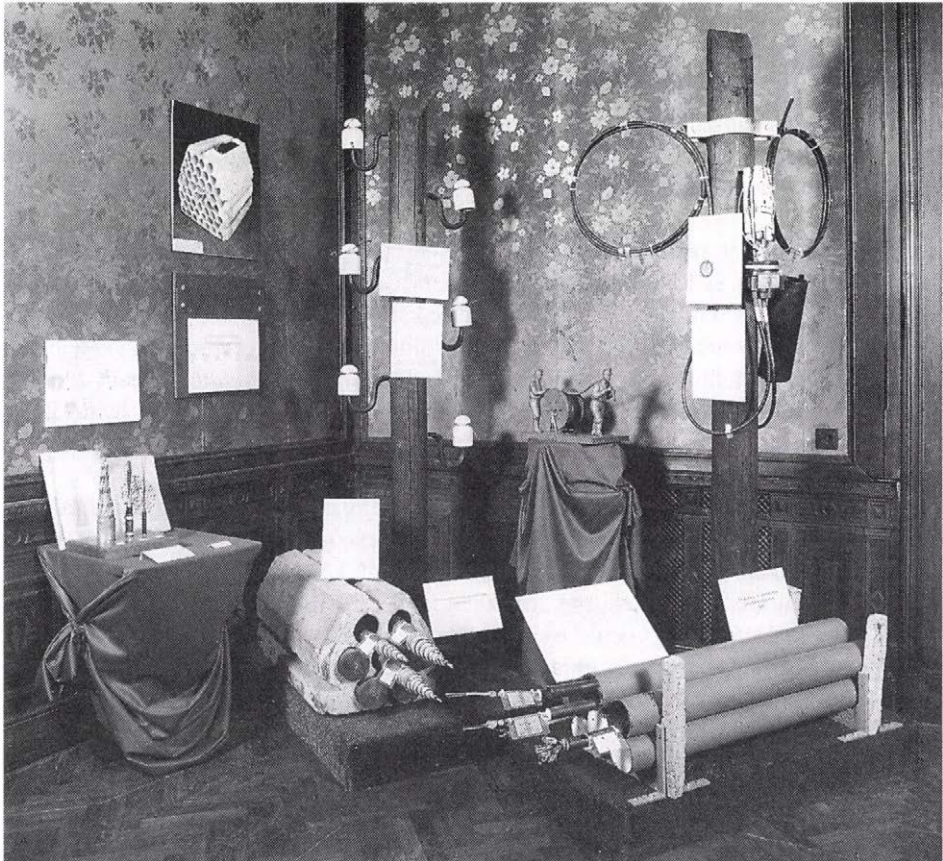
Az aláírások között látható a korabeli és két későbbi posta-vezérigazgató – Szalay Péter, Follért Károly, Hollós József –, továbbá a posta kiemelkedő műszaki vezetői közül Kolossváry Endre vezérigazgató-helyettes és Vater József műszaki főigazgató kézjegye. A nevezetes betontömböt nagyméretű színes fényképen mutattuk be. Alatta egy fafaragás – Kiss Gyula a Posta Központi Kábelüzem egykori asztalosának – *Kábelhúzó munkások* című alkotása díszítette kiállítási anyagunkat.

A millicentenárium korának föld feletti és föld alatti hálózati rendszereit a műanyagok széleskörű alkalmazása és a száloptika kábeltechnikai megjelenése jellemzi. A föld feletti hálózatot az első hazai üzemszerűen alkalmazott fényvezető légkábelvonal kötőharanggal szerelt oszlopfej-modellje mutatta be eredeti szerelvényekkel. A 10 fényvezető üvegszálas vonal a pécsi digitális távbeszélőközpont és mecseknádasdi kihelyezett fokozata között épült 1992-ben a Pécsvárad–Mecseknádasd szakaszon.

A föld alatti hálózat kalodás kötegelésű műanyagcső kábelalépitmény mintával szerepelt. A BK 105/6 típusjelű betonkalodával kötegelt 6 db PVC-T műanyagcsőben kábelminták és kemény polietilén (KPE) béléscsövek helyezkedtek el. Két PVC-T csőnyílásban rézvezetőjű, habpolietilén érszigetelésű, vazelin térkitöltésű Qv típusjelű beázás-

mentes kábeleket, a 3 db 32 mm-es KPE béléscsőben fényvezető üvegszál kábeleket mutattunk be.

Az országos távbeszélő-hálózat távkábel generációinak három kábelmintáját külön tárlóban helyeztük el. Az új és új konstrukciók létrehozásának fő műszaki indítéka az

Távbeszélő vezetékrendszerek a millennium korától a millecentenáriumig

átviteli út fizikai vezetőinek (fém kábelerek, koaxiális vezetópárok, fényvezető üvegszálak) mind nagyobb mértékű többszörös kihasználása nagy és még nagyobb számú beszédcsatorna egyidejű átvitelével. A három távkábel-generáció közös vonása, hogy az első vonal, amit e kábelekkel építettek, mindháromnál Budapest és Bécs között épült ki.

A generációs típusok megjelenésük sorrendjében: 1928. Az első szimmetrikus felépítésű hangfrekvenciás beszédáramköröket tartalmazó távkábel (81 Dieselhorst-Martin sodrású hangfrekvenciás érnégyes); 1968. Az első nagy átviteli kapacitású kiskoaxiális távkábel Budapest–Győr szakasza (4 kiskoaxiális cső, csőpáranként 920 beszédcsatorna); 1992. Az első nemzetközi fényvezető üvegszál kábel digitális átviteli rendszerek telepítésére (40 fényvezető üvegszál, szálpáranként 1920 beszédcsatorna).

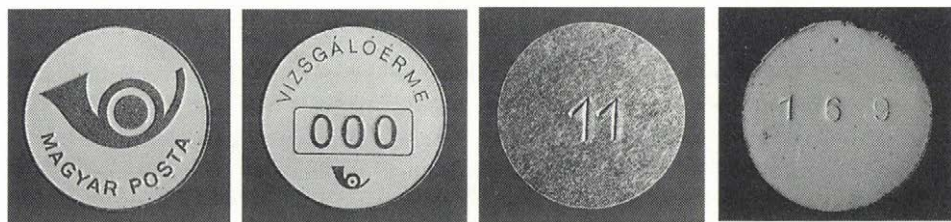
Tantuszvariációk

Egy több szempontból rendhagyó kiállítás, annak tanulságai és utóélete

A Postamúzeum 1993-ban létrehozott és folyamatosan növekvő telefonkártya-gyűjteménye 1996-ban először mutatkozott be önálló kiállításon. Eddig a telefonkártyák csak kiegészítői, színesítői voltak távközléstörténeti kiállításainknak (Telefónia Múzeum, Rádió és Televíziómúzeum).

A gyűjtemény önálló bemutatásának ötlete Csécs Teréztől, a Győri Xantus János Múzeum könyvtárosától, származott. Dr. Szőnyi Eszter igazgatónő 1996. márciusában levélben felkérte a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítványt, hogy a Bélyegmúzeum állandó kiállítása helyére – időszakos jelleggel – telefonkártya bemutatót készítsünk. Örömmel vállaltuk a feladatot annál is inkább, mert 1996. júniusában volt 5 éves a magyar telefonkártya. Először a kiállítás létrejöttének körülményei mondhatók *rendhagyónak*. Másodszor az elkészítésre fordítható idő. A felkéréstől a megnyitó napjáig – 1996. május 24. – mindössze hat hét állt rendelkezésre. Munkámban első pillanattól kezdve az utolsóig (tervezés, kivitelezés, megnyitás) Bartók Ibolya volt segítségemre.

A kiállítás elsődleges célja a telefonkártyák funkciójának és annak bemutatása volt, hogy ez a kis plasztiklapocska eddigi élete során micsoda motívum-, szín- és ötletgazdagságot produkált. Azt azonban feltétlenül el akartuk kerülni, hogy egyfajta *miniatűr képtárat* csináljunk. Ezért a telefonkártyákat a távbeszélőtörténet folyamatában helyeztük el, s így kiállításunk egyben a nyilvános távbeszélő történetét is bemutatta. A látogató – nem kis meglepetésére – először régi pénz- és érmebedobós távbeszélő-készülékekkel találkozott. Mivel a telefonkártya az érméket váltotta fel a nyilvános készülékek működtetésében, elhatároztuk, hogy részben e ténynek a kidomborítására, részben a kiállítás tartalmának gazdagítására a telefonkártyák mellett bemutatjuk az egyes országok tantuszait és forgalmi pénzerméit. Ebből a gondolatsorból született a kiállítás címe is: *Tantuszvariációk*.

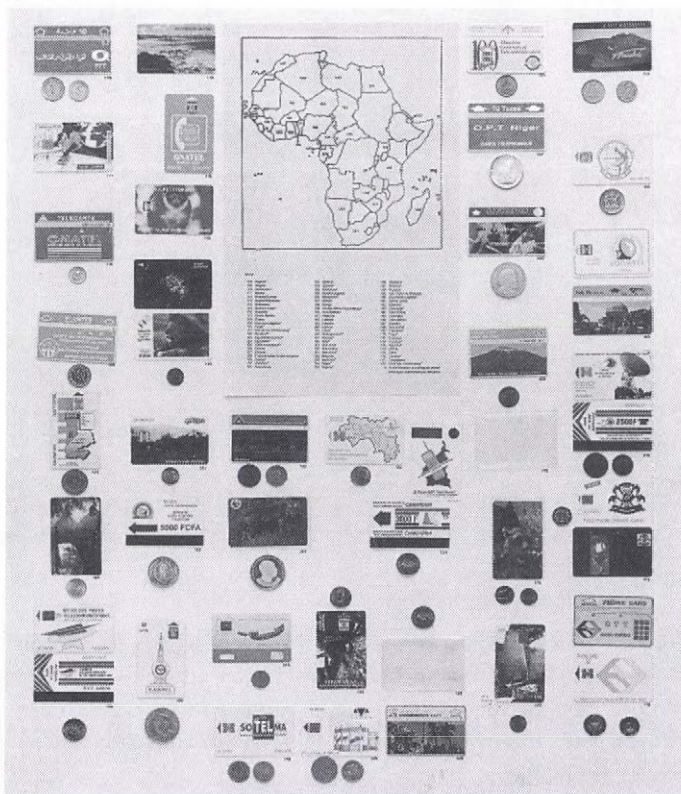
Tantuszok

Múzeumunkban azonban nincs pénzéremgyűjtemény, ezért a többszáz érmét Gergely Lajos magángyűjtő és a Magyar Nemzeti Bank Bankjegy és Éremgyűjteménye kölcsönözte számunkra. Kiállításunk második blokkja földrészenként, ábécé sorrendben, térképmel-

léklettel sorakoztatta föl az államokat. Az országokat minimum egy darab telefonkártya képviselte az adott ország pénzerméivel. A következő részben az 1996 májusáig megjelent valamennyi magyar telefonkártyát bemutattuk, elő- és hátlapjával. Ezután a motívum (tájkép, városkép, növény, állat, közlekedés, mikulás, karácsony, mese, játék, festmény, horoszkóp, sport, naptár) tablók következtek.

Részben a telefonkártya-kiállítás létrejöttének megvilágítására, részben a Postamúzeum telefonkártya-gyűjteményének bemutatására – *rendhagyó módon* – illusztrált kiállításismertető füzetet készítettünk. Azért, hogy a kiállításban megjelenő információk megmaradjanak a látogatók számára, közreadtunk egy összeállítást a Föld valamennyi országáról és annak forgalomban lévő pénznemeiről. Ezt Bartók Ibolya készített el Balogh László 1994-ben megjelent *A világ nemzetei* című könyve alapján.

Kiállításismertető füzetünk végén játékra kértük fel a vállalkozó szellemű látogatókat. Olyan, telefonkártyával kapcsolatos kérdéseket tettünk fel, melyekre csak a kiállítás figyelmes megtekintése után lehetett válaszolni, amihez képeslapot mellékelünk. Szomorú tanulság, hogy a 200 gazdára talált füzet (iskolás csoportoknak, osztályoknak 1-1 darabot adtak a teremőrök) olvasóitól csak 32 válasz érkezett vissza. Közülük 9 volt osztályközösségek munkája. Talán azért ilyen kevesen lettek játszótársaink, mert a füzetet

Afrika térképes tablója

távozóban kapták és csak otthon ismerték meg a játék lehetőségét, s nem bíztak a hibátlan válaszadásban. Valószínűleg hozzájárult a sikertelenséghez az is, hogy előre nem közöltük a díjazást, s így kevés volt a motiváló erő. De az emberben fölmerül a kérdés: csak valami díjazásért érdemes játszani, a játék öröme értéktelen? A kiállítás bezárása után valamennyi játékosnak (az osztályokat 25 fővel számolva) telefonkártyákból, telefonkártya-magazinból és telefonkártyás képeslapokból álló ajándékcsomagot küldtünk. Ezekhez az alapanyagot a gyűjteményünket rendszere-

sen gyarapító és annak fejlődését szívükön viselő magángyűjtőktől kaptam, akiknek ezúton is hálás köszönetemet fejezem ki.

A kiállítás 164 ország 2000 db telefonkártyáját mutatta be, zömmel a motívumtablókon. Biztosítanunk kellett, hogy valamennyi kártyáról megtudják látogatóink annak származási helyét, anélkül, hogy a 2000 ország nevét kiírnánk, hiszen ez zavarná a tablók esztétikai összképét. Ezért a füzetben is megjelenő országlista sorszámaait tüntettük fel a kártyák mellett. A látogató a helyszínen kezébe kapta ezt az országlistát tartalmazó lapot, amelyen csillaggal (*) megjelöltük azon országokat, melyek telefonkártyája a gyűjteményünkben és így a kiállításban is megtalálható.

Hollondner László a Matáv Rt. Soproni Igazgatósága fejlesztési igazgatóhelyettese és Mayer Zoltán fejlesztési előadó jóvoltából, számítógépek telepítésével, lehetőség nyílt a telefonkártya-katalógus CD-Rom bemutatására és lapozására is. Egy második gépen az érdeklődők a Matáv Internet szolgáltatásával, a Matáv-Nettel ismerkedhettek meg. A zavartalan működést a Széchenyi István Főiskola biztosította egy-egy diák felügyeletével.

A megnyitás percei

A kiállítás szervezésekor több látogatócsalogató ötlettel próbálkoztunk. Csécs Teréz többirányú, megelőző propagandát fejtett ki a városban. Valamennyi győri általános és középiskolának plakátot, meghívót küldött. A helyi sajtó és rádió is hírt adott a közelgő eseményről. A telefonkártya árusok pedig minden eladott telefonkártyához sokszorosított kis reklámlapokat mellékeltek a kiállításról.

Munkánk eredményességéről, a kiállítás sikeréről, a látogatók benyomásairól szeretünk volna visszajelzést kapni. Ezért a távozó látogatókat egy hat pontból álló kérdőív

kitöltésére kértük meg. Az így kapott válaszokat (46) az alábbiakban értékelem. (Érdekes és feltűnő módon a válaszok csak június 27-ig érkeztek a kiállításban elhelyezett levél-szekrénybe, holott szeptember 3-ig volt látható. Minden valószínűség szerint az űrlapot csak a kiállítás eredeti nyitvatartásáig (június 30.) adták a látogatók kezébe).

Honnan szerzett tudomást az első múzeumi telefonkártya-kiállítás létezéséről? A legtöbben (50%) valamilyen hirdetési módot, vagy médiumot jelöltek meg (sajtót tizenketten, televíziót négyen, plakátot öten, reklámkártyát ketten). Meglepően nagy volt a sajtó-propaganda (21,7%) és a véletlen látogató (19,5%) aránya.

Azt nyújtotta-e a kiállítás Önnek, amit várt? Ha igen, miben? Esetleg többre vagy kevesebbre számított? A válaszadók 17,3%-a egyszerűen igennel válaszolt, 47,8% ezt megtoldta valamilyen további pozitív értékeléssel. Érdekes módon 13,4%-uk még kevesebbre is számított, mint amit a kiállítás nyújtott számára. Összességében tehát a válaszadók 80,4%-a elégedett volt a kiállítással, míg 19,5%-uk valamilyen formában többre számított.

Mi tetszett Önnek a kiállításban a legjobban? A válaszok természetesen itt voltak a legváltozatosabbak. Legtöbben (47,8%) konkrét telefonkártyá(ka)t jelöltek meg. 12 válaszadó (26,08%) a kiállítás egészére vonatkozóan adott pozitív választ (újszerűség és változatosság, a távbeszélőkészülékekkel együtt való bemutatás, a világ pénzei, logikus felépítés). Kilencen (19,5%) pedig az Internetet illetve a CD-Rom-ot, vagyis a számítógép nyújtotta élményeket jelölték meg.

Mi tetszett Önnek a kiállításban a legkevésbé? 29 kérdőívben ki volt húzva, vagy kitöltetlen maradt ez a rovat, további ötön „nem volt ilyen” szöveg olvasható, vagyis a válaszadók 73,9%-a nem talált kivetnivalót a kiállításban. Két olyan válasz is érkezett azonban, ami megdöbbenett bennünket. Az első érthetetlennek és értelmezhetetlennek tartotta a kártyák alatti számokat. A második azt nehezítette, hogy keveredve voltak magyar és külföldi kártyák (ami idáig igaz is), és hogy ezért nem kapott képet a magyar gyűjteményről. Egy-egy hasonló tartalmú bejegyzés a vendégkönyvben is olvasható. Ezekből csak azt a tanulságot lehet levonni, hogy a kiállítástervező-rendező a legnagyobb körültekintése és gondoskodása ellenére sem tudja valamennyi látogatót kiszolgálni.

Hiányol-e valamit, ami Ön szerint kimaradt a kiállításból? A válaszadók 58,2%-a nemel válaszolt. Három látogató a számítógépekkel kapcsolatban hiányolt valamit. Sokan (15,2%) telefonkártyák és katalógusok vásárlásának vagy cseréjének lehetőségét hiányolták. Számos, ugyanilyen tartalmú bejegyzés került a vendégkönyvbe is. Egy látogató a kiállítás történeti részét (régii telefonok, dokumentumok) kevesellte, egy másik pedig a telefonkártya gyártásmenetének bemutatását hiányolta. Mindkettőt jogosnak tartom. Az előbbi a helyhiány és az installáció meghatározott volta miatt nem valósulhatott meg, a másodikhoz – egyelőre – nincs kiállítandó anyag a múzeum gyűjteményében.

Véleménye szerint érdemes volt-e a kiállítást megrendezni? A 46 válaszból mindössze egy volt „nem”. Kis felmérésünk végső következtetéseként megnyugodva állíthatjuk, hogy a kiállítást érdemes volt megrendezni, találkozott a látogatók igényeivel, tartalmában sikerült újat mondania. A látogatók által hiányoltak többségét a jövőben pótolni lehet. De azzal, hogy egyúttal, ugyanazon helyiségen belül telefonkártya cserére (börzére) is lehetőséget kell teremtenünk, nem értek egyet. Kiállításunk posta- és távközlés-történeti kiállítás.

A látogatók között több nagy magángyűjtő is volt, akik csereanyagukkal évről-évre gazdagítják a múzeum gyűjteményét. Számukra nem annyira a telefonkártyák motívumgazdagsága, hiszen ezzel ők is tisztában vannak, hanem történeti fejlődésbe ágyazott bemutatásuk volt élményszerű.

Tagadhatatlan, hogy a kiállítás érembemutató blokkja és címe motiválta azokat, akik szeptembertől kezdve tantuszokat, távbeszélőerméket hoznak a Postamúzeum számára. Amíg 1996 májusában a múzeumi gyűjtemény csak a magyar forgalmi tantuszokkal és

Telefonkártyák pénzérmékkel

néhány (20 db) szerelőérmével rendelkezett, addig mára 70 darab külföldi távbeszélőéremmel gazdagabb. Az történt tehát, hogy egy kiállítás utóhatásaként látványos fejlődésnek indult egy másik gyűjtemény.

A kiállítást öt hét alatt 3962 látogató tekintette meg. A vendégkönyvben több olyan bejegyzés olvasható, amely a kiállítás más városban, vagy más (bővebb) keretek között való bemutatásának igényére utal. Ezt a közönségsiker bizonyos fokmérőjének értékelem. Azt, hogy erre a valóságban fél éven belül sor kerülhet, egyikünk sem hitte. Mikor e sorokat írom (1997. január közepén), már eldöntött tény: a Postamúzeum telefonkártyagyűjteménye 1997. február 17-től újabb két héten át gyönyörködtetheti az érdeklődő közönséget, ezúttal Sopronban.

Millecentenáriumi kiállításunk Ópusztaszeren

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban, az áttelepített tömörkényi községháza épületének utcai szárnyában a Postamúzeum 1987. május 17-én nyitotta meg első állandó kiállítását. Esedékes felújítását szinte *kikövetelte* tőlünk a millecentenáriumi esztendő.

1995-ben a Feszty-körkép restaurálásának befejeztével, az ideiglenes megtekintése bevezetésekor nyilvánvalóvá vált, hogy a XIX. és XX. század fordulójának paraszti, mezővárosi világát bemutató emlékpark nemzeti kegyeleti helyé válik. A Feszty-körkép 1896-ban Budapest látványossága volt, 100 év múltán már Ópusztaszerre vonzott százezreket.

Új kiállításunkban mi is szerettünk volna olyan századforduló korához kapcsolódó távközlési *világcsúcsot*, amely vonzó lesz az emlékparkot látogatók számára. 1995 márciusában a Nemzeti Kulturális Alaphoz az alábbi pályázatot nyújtottuk be:

A Postamúzeum pályázata a honfoglalás 1100. évfordulójára átalakítandó postaház és múzeumposta anyagbővítésének és új, állandó kiállításának támogatására az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban 1987 májusában nyílt meg a tömörkényi községháza épületében a Postamúzeum kiállítása és a működő, századfordulós berendezésekkel felszerelt postahivatal, múzeumposta.

A kiállítás a rendszeres karbantartás miatt viszonylag ép állapotban van, de tartalmában szűkre szabottan csak a századforduló postáját mutatja be. A honfoglalás 1100. évfordulója, valamint a Feszty-körkép ópusztaszeri honfoglalásával nemzeti zárandokhellyé váló emlékpark szelleme megköveteli egy új, állandó és bemutatandó anyagában európai értékeket felvonultató kiállítás létrehozását. Ennek az átalakításnak főbb elemeit alább részletezzük.

A postahivatalt – számítva a megnövekedett forgalomra – két munkahelyre tervezzük bővíteni. Közönségterének nagy falfelületén festménysorozatot szeretnénk elhelyezni, mely a magyar hírközlés történetét a honfoglalástól kezdve életképekben mutatná be. A hivatal belső, a közönségtől elzárt terében képzeljük elhelyezni azokat az elektronikai berendezéseket (magnetofonok, kis távbeszélőközpont), melyek a lejjebb részletezésre kerülő hangos tárlatvezetést, illetve azon belül a műsorszórást lehetővé teszik. A modern berendezéseket természetesen elrejténénk, hogy a kiállítás hangulatát ne zavarják.

A postamesternők emlékezete kiállítótermet áttelepíténénk a középűrső helyiségbe, melynek padozatát előzőleg fel akarjuk újítani. Mivel ez a jelenleginél nagyobb, a kiállítás tartalmát kibővítenénk a postás társadalom napjainkban is példamutató intézményeinek – betegbiztosítási és nyugdíjfolyósító intézet, árvaellátás, nyugdíjas otthon, diákinternátus, temetkezési segélyegylet stb. – bemutatásával.

A felszabaduló harmadik szobát Puskás Tivadar és a Telefonhírmondó emlékezetének szeretnénk szentelni. Kiállításunk egyik része Puskás Tivadar személyiségét, pályafutását

mutatná be. Nagyobb hangsúlyt kapna azonban a korszakos találmány, a Telefonhírmondó stúdiójának élőképekkel, enteriőrrel való megjelenítése, korabeli (1893) berendezésekkel való felszerelése. Ez a stúdió azonban nem egyszerűen kiállítási egység lenne, hanem az épület kiállítási helyiségeire és a kocsiszínrre kiterjedő információs hálózat, hangos tárlatvezetés működő központja is.

Ennek kiépítését a következőképpen képzeljük el. Puskás Tivadar Telefonhírmondója a kezdeti időben ún. kapcsolt hálózaton volt elérhető (a telefon-előfizető a központtól kérte a hírmondó műsorának kapcsolását). Mi is ezt szeretnénk megvalósítani, annyi különbséggel, hogy a kapcsolat nem kisasszonyon keresztül, hanem elektronikus úton történne.

Terveink szerint hat helyiségben 12 db hallgatóhely 24 db hallgatóval lenne felszerelve, amiket az eredeti hasonmásaként legyártatnánk. A stúdió alkatrészei közül azokat, melyek nem eredetiek de a közönség számára láthatók, szintén korabeli eredeti hasonmás berendezésekben helyezzük el.

A századforduló távbeszélő-hálózatának vezetői oszlopokon és a házfalakon elhelyezett tartókon haladtak. Mi ezt úgy szeretnénk érzékelteni, hogy az épületegyüttes súlypontjába egy távbeszélőoszlopot állítanánk, amely egyben vizsgaoszlop (meghibásodás esetén a hálózat vizsgálatára szolgál) lenne. Segítségével lenne összekötve a két épület, amiknek oldalán egy-egy fali tartón keresztül fut tovább a vezeték a helyiségekbe.

Az így kiépített hírmondóhálózaton keresztül a látogatók bármely helyiségben, saját választásuk alapján bármely kiállítási helyiség néhány perces bemutatását meghallgathatják. Illetve egy külön műsort tervezünk összeállítani mint a Telefonhírmondó egykori műsora, korabeli hírekből és műsorszámokból.

A hírlapárusítás története mindössze egy szerény, de egyedülálló hírlapárusító kocsival van képviselve a községháza udvarán. Mindenképpen ki szeretnénk egészíteni egy kisváros újságos pavidonnal – áttelepítéssel vagy rekonstrukció útján – amely lehetőséget adna a századfordulós napilapok bemutatására is.

A makói hírlapárusító kocsi

<i>Költségvetés eFt-ban</i>		<i>Támogatás</i>	<i>Saját fedezet</i>
1.	<i>Postahivatal, múzeumposta berendezéseinek restaurálása, kiállítási anyag bővítése, egyenruha-rekonstrukciók készítése és fotó-grafikák cseréje</i>	500	–
2.	<i>A postamesternők emlékezete kiállító terem áthelyezése a középső szobába, a szoba felújítása, padlócsere, festés, installáció készítése</i>	–	500
	<i>Egyenruha rekonstrukciók anyagvásárlása, az életkörülményeket bemutató enteriőrökbe műtárgyak vásárlása, fotó- és grafikai tablók készítése</i>	500	–
3.	<i>Puskás Tivadar emlékkiállítás installációinak elkészítése, villamos berendezési rekonstrukciók készítése (300+200 eFt)</i>	–	500
4.	<i>Telefonhírmondó stúdiójának berendezése</i>	400	–
	<i>Hallgatóhelyek létesítése és kiépítése</i>	600	–
	<i>Oszlopállítás huzalozással</i>	90	–
	<i>Előfizetői leágazás, légvezeték építése</i>	70	–
	<i>Elektronikus alközpont</i>	200	–
	<i>Műsorválasztó hívómű</i>	140	–
	<i>Tervezési költségek, műsorkészítés</i>	500	–
	<i>Kivitelezési munkák költségei</i>	–	1500
5.	<i>Hírlappavilon rekonstrukció, kiállításhoz műtárgy vásárlása és hírlapmásolatok készítése</i>	–	800
	Összesen:	3000	3300

A Nemzeti Kulturális Alap elnöke, Török András és a Honfoglalás 1100 Éves Évfordulója Emlékbizottság miniszteri biztosa, dr. Deme Péter aláírásával júniusban értesítést kaptunk pályázatunk elbírálásáról: „Tisztelt Pályázó! Örömmel értesítjük, hogy a honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából meghirdetett pályázatra benyújtott, és a 014182-03/1995. azonosító számon nyilvántartott, Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban lévő Postaház és Múzeumposta új állandó kiállításának létrehozása című/célú programmal igényelt 3 000 000 Ft támogatásból a Bíráló Bizottság 1995. 05. 30-i ülésén 500 000 Ft vissza nem térítendő támogatást ítelt meg. A nyertes pályázók szerződését a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága folyamatosan küldi ki. A nagyszámú pályázóra tekintettel kérjük szíves türelmét. Az évfordulóhoz kapcsolódó rendezvényekről, eseményekről központi programfüzet készül, melyben a támogatott események adatait is közöljük. Ezért kérjük, a mellékelt adatlapot kitölteni és legkésőbb június végéig az Emlékbizottsághoz eljuttatni szíveskedjék.”

A ház felújításának munkálatait a Magyar Posta Rt. Szegedi Igazgatósága munkatársai-
val, dr. Lovászi Józseffel, Tarcsi Károllyal és Bús Károllyal közösen szerveztük meg. A
makói B. Szűcs Antal épületrestaurátor kiemelkedő felújítási munkát végzett. A falak
díszítőfestése, a bútortat flóderozása mellett ő tervezte és készítette el a kiállítóterem
korlátait, amelyek tárgyaink védelmét biztosítják. Ez utóbbi érdekében került esővédő
tető alá a makói hírlapárusító kocsis az udvar közepén. A dr. Gyenes József tervezte tetőze-
tet a gyulai Zsindely Kft. állította fel. A Telefonhírmondó udvari szerelvényei Ortelli
Tibor az Art and Ortelli Telefon Bt. igazgatója és Balogh József a Kecskeméti Távközlési
Centrum hálózatos csoportvezetője tervei alapján készültek. A kiállítás számítógépes, több
nyelvű információs rendszerét Dudás Mihály a DBS Távközlési és Számítástechnikai
Kft. munkatársa tervezte és telepítette. A kocsiszín jeles műtárgyát, a vörös postakocsit
Réti János kocsigyártó mester javította és festette át zöld-sárgára. A kiállítás anyagát a
csongrádi Tari László Múzeum gazdagította zongora-kölcsönzésével.

A postaház és községháza kiállítótermeiről a látogatók a Telefonhírmondó rendszeré-
ben és rekonstruált hallgató-kagylóin keresztül magyar, angol és német nyelven kaphat-
nak információt. A kiállítás-ismertetők mellett választhatják a Telefonhírmondó rekonst-
ruált műsormozaikjainak meghallgatását is. A kiállításokról *Kisfaludi Júlia* (postahivatal,
kocsiszín), *Kovács Gergelyné* (postamesternők szobája, községháza), valamint *Beszédes
Ernő* (Telefonhírmondó stúdiója) ismertetői szólnak az alábbiak szerint.

Postahivatal

Szeretettel köszöntjük egy közepes nagyságú postamesteri hivatalban, amilyenből a szá-
zadforduló idején Magyarországon több ezer működött. A hivatalt üveges felvevőablak-
kal bankkorlát osztja ketté hivatali és közönségforgalmi részre.

A hivatal zöld posztós bemutatóasztalán a munkavégzés egykori eszközei láthatók:
írószertartó, postairon, tollszárak, tintatartó, tapper, bélyegzőpárna, bélyegzők és pecsét-
nyomók, pecsétviasz, ólomzárógó, fakalapács, bélyegtartó-könyv, szakmai kézikönyvek.
Külön asztalon tizedes csomagmérleg áll, mellette a Magyar Királyi Posta jelvényével, a
koronás postakürttel díszített vasláda a postai nyomtatványok, bélyegek, értékcikkek őrzé-
zésére.

Szemben, a levélkézbesítő asztalán a levelek irányítását úgynevezett beosztópult könnyí-
ti meg, előtte bőr pénztárca, zsákbontókés fekszik. A fogastra akasztva a levélkézbesítő
sípja, bőrtáskája és malaclópó köpenye pihen. Az asztaltól balra a szakzsargonnal vasem-
bernek nevezett zsáktartó-állvány látható.

A terem egy elkülönülő sarkában a távírda kapott helyet, amely általában külön helyi-
ségben volt berendezve. A működőképes, Morse-rendszerű távíróval felszerelt gépasztal-
nál bábu ül távírdatiszti egyenruhában, előtte a falon Magyarország távíró- és távbeszélő
hálózatát feltüntetető térkép függ.

A hivataloknak elmaradhatatlan berendezése volt a minimális tisztálkodási lehetőséget
biztosító mosdóállvány is.

A redőnyös, zárható felvevőasztalnál korhű öltözékben szolgálatot teljesítő *postames-
ternő* levél- és táviratfelvételt, érték cikk-árusítást végez és távbeszélő-szolgáltatást nyújt
korabeli CB távbeszélőkészülékkel kézi kapcsolású központon át.

A közönségtérből megközelíthető távbeszélőfülkét a szentesi postahivatalból telepítettük át. A benne felszerelt CB készüléken ma is a postamesternő közreműködésével jön létre a kapcsolat. Az írópult – korabeli írószközökkel – képeslapok írására éppúgy szolgál, mint a látogatások megörökítésére vendégbönyünkben. A fából készült, kézzel forgatható képeslap-árusító *automatában* és a fali tablón abban a képeslapsorozatban gyönyörködhet, amit a Magyar Királyi Posta 1896-ban a millennium tiszteletére adott ki.

A többi falon sorakozó tablón a századforduló postai küldeménytípusait, a postaszállítást és a távírdahálózatot ismerheti meg. A salterablakon kifüggesztett információk (tarifatáblázat, időjósító táblák, tőzsdei árfolyamjelentések) a századfordulón a közönség tájékoztatására szolgáltak.

A működő postahivatal berendezésével az volt a célunk, hogy ne csak kiállítsuk, hanem újra használatba adjuk az egykori, ma már múzeumi tárgyakat. Szerettük volna a látóval és a szolgáltatás összhangját megteremteni. Hogy ez mennyire sikerült, azt Ön ítélheti meg. Köszönjük, hogy itt járt.

A postamesternők szobája

Szeretettel köszöntjük a Postamúzeum kiállításán, amellyel a századforduló női emancipációs törekvéseiben élen járó postásnőkre emlékezünk.

A múlt század elejétől az örökölhető postamesterségek egyre gyakrabban szálltak az özvegyekre, felnőtt korú lány árvákra, s bár alkalmasságukat bizonyították a szolgálatra, kötelezve voltak arra, hogy saját felelősségükre és költségükre a hivatali teendők ellátására szakképzett kiadókat, expeditorokat alkalmazzanak. Az 1860-as években a gyorsan fejlődő távírdaállomásokon kezdték alkalmazni őket, melyet 1869-ben miniszteri rendelettel is elősegítettek. 1870-ben 72 nő tett sikeres vizsgát az első női távírdatanfolyamon. Jóllehet a férfiaknál hátrányosabb megkötésekkel, magasabb képzettséggel, kisebb bérrel és ideiglenesen alkalmazták őket, a századfordulóra kivívták az egyenlő alkalmazási feltételeket.

A postahivatalokban, távírdákban, majd a távbeszélő-hálózat kiépülésével a telefonközpontokban dolgozó nők 1896-ban az összes postai személyzet 5,5%-át, 1914-ben már 30%-át tették ki. A postamesteri hivatalokban ez az arány már 1896-ban 54%, 1914-ben 66% volt a nők javára.

Kiállításunk szobabelsője elsősorban a kis településeken dolgozó postamesternőkre, kiadókra emlékezik, akik félreeső kis falvakban szinte maguk képviselték az értelmiséget, fontos szolgálatot végeztek a műveltség terjesztésében. A róluk megőrzött fényképek és dokumentumok, a millennium idején készített emlékalbum számára készült önvallo-másaik hivatástudatról és szolgálatuk szeretetéről szólnak. A postás családok, a családfenntartó özvegy és elvált asszonyok, a szépreményű fiatal lányok egész életükben kitar-tottak a kalácsot ugyan nem, de kenyeret mindig biztosító postai szolgálatban.

Míg szemlélik a postamesternők otthonát, hallgassanak meg Székely Irén postáskis-asszony emlékkönyvéből egy postai tárggyal és jelképekkel teli óhajtat: *„Irénekének! Hozzon neked az élet postája mindig örömhírt, fehérszárnyú turbékoló postagalambokat. Szép lelked ragyogjon szemeidben mindig, mint a nyílt levelezőlap, de tudj titkot őrizni, mint a zárt levelezőlap! Életcélotat biztosan érd el, mint az ajánlott levél. Levélcímeket a*

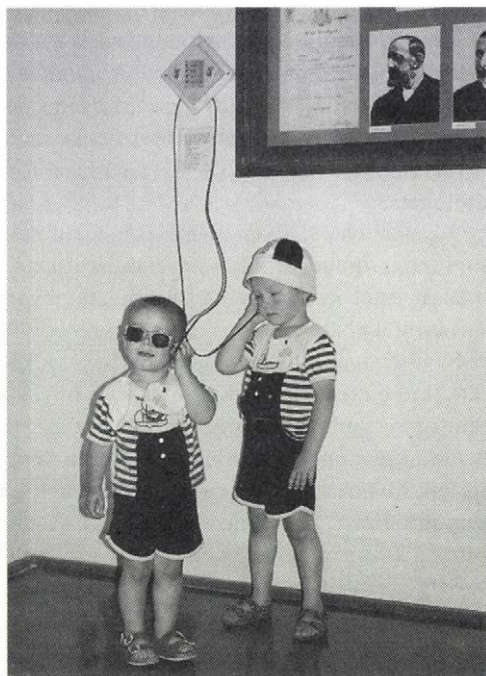
jó hírnév, hűséged a pecsét képezze. Légy szerény és türelmes, nem mint a postások. Légy pontos, mint a postajarat, pénzed is legyen a tárcában, mint a nehéz pénzes levélben. Anyagi és szellemi vagyonod gyarapodjék, mint a szorgalmas takarékpénztári betevőé, de hozzon annál nagyobb és magasabb kamatokat. Életkereszted soha ne legyen nehezebb az öt kilós postaküldeménynél, s ha mégis megvisel az élet, ne járd mint a gyalogposta, hanem legyen kényelmes postakocsid. De olyan lovaidd sohase legyenek, mint a magyar postalovak. És mint a postagyakornok iparkodik postatisztté, postamesterré lenni, úgy legyen belőled mielőbb boldog feleség. De mint ilyen, a párta helyett csak a szerény fejkötőt hord csendes házi körödben és ne a férjnek való zsinóros sapkát. Végre még az ítélet napján is az angyalok harsogó trombitájának félelmetes hangja oly kellemes legyen rád nézve, mint a postakocsis sípjának víg nótája, amely téged extra postájával egyenesen, bérmentesen és purgatóriumi postakésés nélkül kíséren a végállomásra, a mennyei boldogságba! Szíves emlékül a kollegája Miczi, Budapesten 1889. szeptember 4-én.”

A Telefonhírmondó stúdiója

Puskás Tivadar a telefonközpont gondolatának kimunkálásával, a távbeszélő-hálózaton közvetített beszélőújság, a Telefonhírmondó feltalálásával és megteremtésével írta be nevét az egyetemes távközléstörténetbe. A Telefonhírmondó találmánya, mely napjainkban a kábeltelevízió-hálózatokban él tovább, budapesti előfizetőit 1893. február 15-től olyan szolgáltatásokban részesítette, amellyel a világ polgárai 25–30 évvel később, a rádió megjelenésekor találkoztak. A Telefonhírmondó feltalálójával, történetével, működésével fali tablóinkon ismerkedhetnek meg.

A kiállítás korhű berendezés-rekonstrukciókkal a Telefonhírmondót mutatja be. A szerkesztőségben a telefonon és távírógépen érkező híreket vették és szerkesztették híryanaggyá. A telefonújság tudósítói a várost járván számtalan kisebb eseményről – balesetek, viharok, tüzesetek – telefonon értesítették a szerkesztőséget.

A stúdióban a híryanaggyot a riporterek olvasták fel s innen közvetítették a műsorokat is. A műszaki helyiség berendezéseivel juttatták el a műsort az előfizetői állomásokra. Erre szolgált az itt látható központ, amelyet gyakran kapcsolak össze színházakkal, hangversenytermekkel, az Operaházzal, zenés szórakozóhelyekkel, ahonnan előadásokat közvetítettek. Az Edison feltalálta fonográf viaszhengereiről zeneszámok szólaltak meg.

A hallgatóhelyek

A mikrofonok által elektromos jelekké átalakított hangok az asztalon lévő indukciós tekercseken keresztül jutottak, az udvaron látható légvezetékes hálózaton át, az előfizetők házához.

A vezetékek a házfalakra szerelt szigetelőkön keresztül jutottak a lakásokba, ahol négyzetes faragott falaphoz csatlakoznak, amelyről a hosszú zsinórra szerelt hallgatókagylók függtek. Aki híreket, felolvasásokat vagy zenét akart hallgatni, csak leakasztotta és füléhez illesztette a kagylót, amelyről Feleki Sándor a következő verset írta:

Nem kell a tengermélybe szállni;
Szobámban ülve csendesén
Fülemhez tartom én a kagylót
És híradását úgy lesem.

Csodálatosan zúg a kagyló,
Hoz mindenhol híreket,

A jeges északi vidékről
S onnan, hol örök kikelet.

„Telefon-Hírmondó”, tenéked
Köszönjük ezt a nagy csodát.
Hálózd be bűvös szálaiddal
Szegény- s gazdagnak otthonát!

A stúdióban felolvasást tartó, éneklő, muzsikáló nagyjaink bejegyezték gondolataikat a Telefontelefonhírmondó vendégkönyvébe. Jászai Mari írta: *„Én a tündérmesék világát látom megvalósulni a Telefontelefonhírmondóban. Mintha a Szentivánéji álom Pukja incselkednék velünk a valóságban, ki azt mondja Oberonnak: övet keríték negyven perc alatt a Föld körül. És nem-e egy pajkos tündér az, amelyik képes arra, hogy egyszerre tíz ezer embernek sugdossa a fülébe ugyanazt a bohóságot, melytől mosolyra derül az öreg és a beteg arca, akik ezer meg ezer mérföldre laknak egymástól! Igen leginkább az öregekre és betegekre gondolok, akiket ez a víg kobold felébreszt melankóliájukból és pár órájukat naponkint becsillogja meséivel és dalaival.”*

Jókai Mór: *„A Telefontelefonhírmondó korunknak legelmésebb találmánya. Egy élő hírlap, mely minden nyomtatott hírt megelőz, a nap eseményeit odahozza helyünkbe: nappal értesít, tudósít, este pedig a színházi élvezeteket osztja szét az otthon ülő ezereknek. Fő- és székvárosunknak ez az egyik legérdekesebb specialitása.”*

Kedves Látogatóink! Ha megnyomják a Telefontelefonhírmondó jelzetű gombot meghallgathatják 16 perces műsor-rekonstrukciónkat, amelyet a Telefontelefonhírmondó első esztendejében, 1893-ban elhangzott hírekből, a kor divatos ének és zenei darabjaiból válogattunk. Reméljük meghallgatva egyetértenek Lánzy Leó amatőr verselő rigmusával:

Az elhagyatottnak jó pajtás,
A betegnek szórakozás,
A kíváncsinak jó barát,
A várakozónak marasztaló,
Ez a Telefon-Hírmondó.

A községháza kiállítása

Tömörkény közigazgatása 1896 és 1985 között működött a Danszky Mihály építőiparos tervei szerint felépült községházában. Lebontását követően eredeti állapotában építették újjá az emlékparkban, hogy 1987-től otthon adjon a közigazgatási és postatörténeti kiállításoknak.

A közigazgatási kiállítások a bíró szobáját, az adóhivatal helyiségét és a XIX–XX. századokból származó közigazgatási emlékek gyűjteményét mutatják be.

A községek élén általában negyven tagú képviselőtestület állt. Tagjainak egyik felét a legtöbb adót fizető polgárok, másik felét a megválasztott községi lakosok alkották. Élükön a bíró állt, aki a tiszti karnak csak a látható feje volt, hiszen a láthatatlan *kis-isten* a jegyző volt, aki szaktudása alapján a valóságos bírói hatáskört gyakorolta, a községi előljáratanács intézményében. A tanács tagjai között az apróbb perekben ítélező törvénybíró, a beszédes nevű borbíró, éppúgy megtaláljuk, mint a közpénztárnokot, az adószedőt, a községi orvost, a közgyámot, az állatorvost és a tanácsbéli úgynevezett esküdtek személyét.

A községi bíró szobájában a falon a vármegye – mint a felügyeletet gyakorló hatóság – címere, a katolikus hit államvallási mivoltát hirdető kereszt két történelmi olajnyomat társaságában látható. Itt őrizték a bírói hatalom jelképét az ezüstözött botot is. A hatalmas íróasztal az akták kötegeivel 1894-et követően eskető asztal is volt, itt jegyezték be a házasságokat, amelyeket a községi törvényhatóság anyakönyvvezetője előtt kötöttek meg. Ezt a tisztséget kis településeken a községi jegyzők látták el.

Az adóhivatal helyiségében papírokkal, adókönyvekkel zsúfolt szekrények, íróasztal fogadja a látogatót, a fogason a hivatalnokok jellegzetes ruhadarabjai, a könyökvédők pihennek. Az elviselhetetlen adóterhekről egy szegedi dalban így énekelnek:

De nincs már a házamon fedél,
Rászállna a golya, de fél,
A nagy iga: adó alatt,
Házgerendám majd leszakad.

Egzekválni jön a bíró,
Utána végrehajtó;
Elviteti az ágyunkat,
Utolsó véka búzáunkat.

Most mán kimék a tanyára,
Nincsen búza, nincsen árpa;
Elvitték az adósságba,
Elvitték az adósságba...

Dér nem lepi a subámat,
Zsizsok nem éri búzámat;
Mind üres a búzásverem,
A kutyáim szélnek verem.

Az áttelepített tömörkényi községkháza

A folyosót díszítő értékőrző vasládákban a fontos iratok és a készpénz mellett a községi pecséteteket őrizték. A harmadik szobában a közigazgatási emlékek gyűjteményét állították ki. Jórészt Csongrád megyéből származnak. Többek között itt láthatjuk a tömörkényi községháza bontásakor az alapban megtalált alapítólevelet, a kiskundorozsmai városháza felszentelésére 1875-ben kiadott emléklapot, a magyarcsanádi anyakönyvet. A városi, községi pecsétnyomók, anyakönyvvezetői karszalagok, választási névjegyzékek, tanácsülési jegyzőkönyvek mellett itt van a deszki dobolási könyv is. Ebbe helyezték el azokat a közérdekű hirdetményeket, amelyeket a közigazgatás élő, hivatalos újsága – a kisbíró vagy dobos – bakter dobszóval hirdetett ki. A hivatali munka eszközei között írógépek, számológépek és másoló stencilgépek sorakoznak. Üvegburra védi a főispán huszárjának ünnepi egyenruháját viselő bábut.

A községháza előtti tér a múlt században a társadalmi élet egyik jeles színtere volt, ahol a vasárnapi istentisztelet után Baksay Sándor – a Kiskunsági népiélet jeles krónikása – megfogalmazásában a községi bíró megtartotta a második prédikációt, amely rendszerint polgári kötelezettségekre emlékeztette a falubelieket, melyek nem teljesítése esetén kilátásba helyezte a *végrehajtó* látogatását.

Kocsiszín

A kocsiszínbén a postai személyszállítás klasszikus korszakának emlékeivel ismerkedhetnek meg. 1752-ben Mária Terézia postapátense rendelte el a Bécs és Pozsony, illetve a Bécs és Buda közötti gyorskocsi-járatok felállítását. Száz éven át, egészen a vasút térhó-

A restaurált delizsánsz

dításáig a delizsánsz – a kettő vagy négy ló vontatta, 8–10 személy befogadására alkalmas kocsi – volt a levélposta és postai személyszállítás eszköze.

Az Európa-szerte elterjedt jármű országokként és tájegységenként más-más formát és szint öltött. Az azonban mindenütt jellemző volt, hogy a kocsik oldalára a fenntartó postaintézmény jelvényét feltűnő módon felfestették. A hajtó kocsis és kísérője, a postalegény egyenruhát hordott. A postakürtön fújt dallamokkal különböző információkat közölt az útonjárókkal. Az osztrák–magyar posta kürtjelei – Haydn kompozíciójából születtek – jelezték, hogy milyen szállítmánnyal, hány lóval halad a járat. A delizsánsz ezerarcúságát a bemutatott képekkel csak sejtetni tudtuk, de a jelenetekből fény derül az utazás viszontagságaira is.

A régi postatérképekről megismerheti Európa és benne Magyarország fő közlekedési útvonalait. Leolvasható róluk a postajáratok ekkor használatos mértékegysége a postamérföld, ami körülbelül hét és fél km volt.

Utolsó tablónkra azokat az eredeti delizsánszokat, postakocsikat gyűjtöttük össze, melyeket Európa múzeumaiban őriznek. A magyar Postamúzeum delizsánsza rekonstrukció az 1970-es évekből.

Magyarországon 1867-ig a személyszállításban az osztrák posta működött, az utakon fekete-sárga színű, a Habsburg címerrel díszített delizsánszok közlekedtek. A kiegyezést követően a belügyeiben önállóvá vált Magyar Királyi Posta első és legfontosabb rendeletei az új *arculat* kialakítására vonatkoztak. A hivatalos nyelv mind az ügykezelésben, mind a nyomtatványokon a magyar lett. A postakocsikat és levélgyűjtő-szekrényeket vörös-fehér szegélyzettel acélzöldre kellett átfesteni. Az intézmény jelvénye a koronás postakürt egyaránt megjelent a postakocsikon, a kocsisok karszalagján és egyenruháján. Hogy a rendeleteket minél előbb végre lehessen hajtani, feltételezhető, hogy a delizsánszokon (melyek teljes átfestése óriási időt, energiát és pénzt igényelt volna) csak a Habsburg-címerek eltávolítását és a fekete színnek zöldre való átfestését végezték el.

A múlt század közepén rohamos gyorsasággal kiépülő vasúti hálózat először csak a személyszállítást, később a csomagszállítást is elhódította a postakocsiktól. Az 1880-as évekre a delizsánsz eltűnt az utakról. Emlékét versek, irodalmi leírások őrzik.

„Édes út, csinálódjál!
Én szerelmi posta lennék,
Ha lehetne, Győrbe mennék,
Érte még ma díjat vennék!
Édes út, csinálódjál!”

„Édes út, csinálódjál!
Debrecenben áll a vásár;
Hogyha késem, szörnyű a kár,
Rám ezer s ezer vevő vár.
Édes út, csinálódjál!”

„Édes út, csinálódjál!
Olyan átkozott sáros vagy,
Hogy türelmem nyomban elhagy,

*Nem segít rajtad, csak a fagy,
Benned fürdik a kerékagy!
Édes út, csinálódjál!”*

„Átkozott út, megcsinállak.”
„Ó, így szívesen szolgállok”
„És keménynek minden áron,
Szükség lenned télen-nyáron.”
„Ó, nem énrajtam fog múlni,
Rajtam könnyű lesz tanulni.
Élő példát állítok fel,
Mit tehetni köz-erővel.
Kölsön rám e kedves ország,
És fizessen, aki rám hág ...

*Akkor a szerelmi posta
Jókor ér Győr városába,
Nem hál a pusztán a vásár,
A főispán biztosan jár,
S a nemes előjogára
Nem nevet minden lópára.
Így, ha megcsináltatom,
Kész leend szolgálatom!”*

*„Csalfa út, gonosz portéka!
Hol van a kas és a véka?
Hordjatok pénzért követ ...
Nincs ürügy ... kiki fizet!”*

*„Nem tudok csinálódni!
A szerelmesek fohásza,
A legények, lányok násza,*

*Jóságomnak nem kovásza.
Nem tudok csinálódni!”*

*„Nem tudok csinálódni!
Aki vásárt látogat,
S ottan terményt árulgat,
Jól teszi, ha vámot ad,
Másképp sárban elmarad!
Nem tudok csinálódni!”*

*„Nem tudok csinálódni!
Nem fizetvén száraz nyáron
Fillért, most mehetsz ez áron,
Vám- s adómentes vitéz.
Rajta, durrants ostoroddal
Szeljed a sárt bocskoroddal,
A falu csodálva néz.
Nem tudok csinálódni!”*

A hangos kiállításvezető magyar nyelvű szövegét a forgatókönyv-készítő muzeológusok mondták hangszalagra. A Telefontávirányító műsorát az 1896. évi műsorok és napilap hírek alapján szerkesztettem meg. A nyersanyagból a Magyar Rádió munkatársai, Korbuly Péter, Balogh István, Horváth Károly és Lukács Miklós segítségével került hangszalagra a 16 perces válogatás, amelyen az alábbiak hallhatók:

Riadójel

A világ első telefontávirányítón keresztül működő műsorszolgáltató stúdiója 1893. február 15-én köszöntötte először hallgatóit: *„Üdvözljük Budapest lakosságát! Üdvözljük olyan szokatlan módon, amely páratlan az egész világon! Üdvözljük az első várost, amelyből a Telefontávirányító az egész világon győzelmes útjára indul.”*

Délelőtt fél tíztől éjfélig híreket, tőzsdejelentéseket, országgyűlési tudósításokat, felolvasásokat, dalműveket, gyermekmeséket, operaházi, népszínházi előadásokat, katona és cigányzenét közvetített. Következőkben hallható műsorunkat a Telefontávirányító 1893. évi híradásaiból készítettük.

Cigányzene

Bál az udvarnál: Bécs, február 14. Tegnap este fényes bál volt a Burg szertartási termében. Az arisztokrácia legelőkelőbb tagjai, s a közélet kiváló szereplői mintegy hatszázan vettek részt a bálon. A magas rangú katonatisztek fényes egyenruhái között, s a kamarási és titkos tanácsosi díszruhák között csak elvétve lehetett látni egy-egy szerény frakkot. A virágokkal gazdagon díszített, villannyal világított pompás terem megkapóan szép látványt nyújtott.

Más – *József főherceg a Hortobágyon:* József főherceg Debreczenben szemlélt tartván a honvédség fölött, kíséretével együtt kiment a Hortobágyra is. Ott gróf Degenfeld József főispán nagy néptömeg élén fogadta az érkezőket s a társaság egyenesen a hortobágyi csárdába hajtatott villásreggelire. Reggeli után kocsikra ültek s körutat tettek a pusztán. A főherceget sokakat megszólított a pásztorok közül. Majd a rég elpusztult Zám falu

tornyainak romjait nézte hosszasan s ugyancsak itt produkálta magát egy csikós a pályavezetésben. Azután megtekintette a törzsgulyát, az állatkórházat s végre a csődör ménes felvonulását, mely felett megelégedésének adott kifejezést. Egy óraker a néptömeg folytonos éljenzésétől kísérve, visszatért a csárdához, hol nem sokára ebédhez ültek. Magyaros ebéd volt s a főherczeg jóízűen evett, különösen ízlett neki a tésztás kása, melyet egy gulyás főzött bográcsban. Ebéd után a társaság visszatért a városba.

Más – *A királyi udvar Budapesten*: A királyi pár október 24-én Gödöllőről Budapestre érkezett, hol két hetet tölt. Déli egy óraker jöttek meg, s az indóházban Ráth Károly főpolgármester, Beniczky Ferencz főispán és dr. Sélley Sándor főkapitány várták. Király és királyné ő felségök örömeiket fejezték ki, hogy ismét Budapesten lehetnek, aztán az egészségi viszonyokról kérdezősködtek. A főpolgármester megnyugtatólag válaszolt, említve, hogy néhány kolera-eset fordult elő. „Egy két eset nem is számít”, jegyzé meg a királyné, ki a legjobb színben van. Ő felségöket az indóház előtt egybegyűlt tömeg lelkesen megéljenezte, s ez ismétlődött útközben is, kivált a lánczhidnál és a királyi palota környékén.

Liszt Ferenc: Csárdás macabre

Vasárnapi iskolát tart fenn egy amerikai vasúti társaság telegráf segítségével. A tanító minden kérdést táviratilag küld a különböző állomásokon lévő tanítványokhoz és éppen így kapja a feleleteket is. Táviratilag mondanak imákat, s olvassák fel a Bibliából az egyes részeket.

Más – *A leghosszabb telefonhuzal jelenleg New York és Chicago között van.* Egészében 1539 km hosszú, hat államon megy keresztül, a négy milliméter vastag rézsodrony összes súlya 375 ezer kilogramm, amely 42 750 darab 10 méternél magasabb részben cédrus, részben gesztenyefából készült oszlopon megy végig.

Más – *Telefonvonalak Budapest, Temesvár, Szeged és Arad közt.* Lukács Béla kereskedelmi miniszter különrendeletére a telefonvonal kiépítését augusztus elsején megkezdték. A miniszter kívánsága, hogy a vonal október elsején a forgalomnak átadható legyen.

Más – *Hirdetések*: Kezesség mellett fogak darabja 1 forint 50. Apfel fogműtermében, Budapest, Erzsébet tér 10. Nyers vaseline legjobb, jó patatszír: Just és társa, Bécs, XII. kerület 2. Toronyórákat legolcsóbban és legjobban készít: Mayer Károly óragyára. Képes árjegyzék bérmentve.

Pfeiffer – Csokonai: Tartózkodó kérelem

Nagy tűz: A hosszúhátú pusztán, melyet Stern és Jakabffy bírnak bérben, a napokban tűz keletkezett a birkahodályban. Az épület a benne lévő 780 juhval együtt teljesen leégett. A kár hivatalos becslés szerint 11 500 forint. Az épület, valamint az állatok is biztosítva voltak.

Más – *Kolera*: Egy hete már, hogy a főváros területén koleraesetek nem fordultak elő. A főváros pénzügyi és gazdasági bizottsága most kapta meg a számlát 420 000 forintról, ennyibe kerültek az intézkedések. Egy beteg 500 forintba került a fővárosnak

Más – *Színházak műsora* – Nemzeti Színház: A legszebb (vígjáték), Népszínház: A leányasszony, Magyar kir. Operaház: A hugenották, Várszínház: Három egyfelvonásos vígjáték.

Erkel Ferenc: István király

A bécsi gabonatőzsde jelentése: A délutáni gabonaforgalomban az irányzat végül megszi-

lárdult és jegyezte: búza tavaszra 7,64; búza májusra 7,58; búza őszre 7,79; rozs tavaszra 6,66; tengeri május-júniusra 5,09 forinton. Az értéktőzsdén viszont az előrejelzések emelkedő tendenciát mutatnak.

Más – *Országgyűlési tudósítás*: A költségvetési vita már napok óta félbeszakadt, és most már bizonyos, hogy március hó végére nem készül el a Képviselőház a költségvetéssel. A múlt héten a tisztviselők fizetésének a rendezése foglalkoztatta a Házat. A törvényjavaslat sok ezer embert érint egészen közvetlenül. Fő kifogás a törvényjavaslat ellen ellenzéki oldalról emeltetett, hogy a hivatalnokokat rangosztályokba sorozza és rangosztályok szerint állapítja meg a fizetést. E rangosztályokba aztán legkülönbözőbb elemek kerülnek össze. Horánszky Nándor képviselő szükségesnek tartja a tisztviselők helyzetének a javítását. Keveset adhatunk, de azt legalább igazságosan és méltányosan kellene szétosztani. A törvényjavaslat azt azonban nem teszi.

Más – *Országgyűlési tudósítás*: A tisztviselők fizetését rendező törvényjavaslat nagyon lassan halad előre a Képviselőházban. A hasznos vita során Wekerle és Szilágyi miniszterek felszólaltak. A miniszterelnök kijelentette, hogy csak első lépésnek tekinti a mostani javaslatot és nemcsak a gazdasági hivatalnokokra, hanem a tanárookra és a magasabb tiszteket betöltőkre is bizonyos intézkedéseket helyezett kilátásba. Az ellen volt a legtöbb kifogás, hogy a rangosztályok megállapításánál sokan a demokrácia megsértését látták, mások azt kifogásolták, hogy különböző képességű, teljesítményű és jellemű emberek egy rangosztályba kerülnek. A vita tovább tart.

Három a tánc

A Duna áradása: Az éjszaka óta megint áradt a Duna, és reggelre nagyobb jégcsuszamlás történt. A víz állása az éjjel 440 dm volt, és így csak 70 cm hiányzik a veszedelmet jelentő 500 cm-es vízmagassághoz. Esztergomnál 15 cm-t emelkedett.

Más – *Földrengés Eszéken*: Távirat jelentette, hogy az elmúlt éjjel földrengés volt, melyet mennydörgésszerű robaj kísért. Pár másodpercig tartott, az alvókat felriasztotta, de kárt szerencsére senkiben sem tett.

Más – *Drága a hó!* A hó eltakarítását ma fejezte be a fővárosi köztisztasági hivatal. A most lezárt számadásokból kitűnik, hogy az idei télen a rendkívüli havazások rengeteg pénzébe kerültek a fővárosnak. Így a köztisztasági hivatal csupán a IV–V. kerület, a Kerepesi út és Andrássy út takarítására 70 000 forintot költött. Ez összegből 21 600 forintot fizettek ki a napszámosoknak és kb. 50 000 forintba került a fuvarozási költség.

Más – *Az idő*: Budapesten ma reggel 3,4°C volt a hideg. Tegnap +4 és –4°C között váltakozott. Magyarországon az időjárás szárazabbra fordult, éjjel a hőmérséklet fagypontra alá szállt. Jóslat: déli szelekkel többnyire száraz, nappal enyhe, éjjel fagyos idő várható.

Lehár Ferenc: Induló

A kiállítás-ismertetőket és a műsoranyagokat Szender László a Tranzit Film Kft. műhelyében írta CD-lemezre.

A kivitelezés munkáit az április közepéig tartó hideg idő megnehezítette, s le kellett mondanunk arról, hogy a szokásos időben, május végén a postaházat megnyithassuk.

A millicentenáriumi év különös módon az emlékpark alapításának éppen negyedszázados évfordulója volt. A megnyitót az alábbi levélváltás előzte meg.

CSONGRÁD MEGYEI KÖZGYŰLÉS
elnök

Magyar Postamúzeum

Budapest

6722

Tisztelt Igazgatóság!

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark mintegy negyedszázados fejlesztő és építőmunka eredményeként elkészült. Ünneplés felavatására a magyar honfoglalás millettcentenáriuma évében, Pünkösöd vasárnapján kerül sor. Az emlékparkért legtöbbet munkálkodó honfitársainkat ebből az alkalomból elismerésben kívánjuk részesíteni.

Örömmel értesítjük Önöket, hogy az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark avatásakor 1996. május 26-án a magyar honfoglalás emlékhelyének fejlesztésében kifejtett eredményes munkássága elismeréseként a Csongrád Megyei Közgyűlés és az Ópusztaszeri Országos Emlékbizottság oklevelet szándékozik átadni a Magyar Postamúzeumnak.

Az avatóünnepség 10 órakor kezdődik, az avatóoklevelek átadására 11 óra után kerül sor.

Az avatóünnepség rendezvényeire tisztelettel meghívom. Várom szíves írásbeli értesítést abban az esetben, ha az oklevél személyes átvételének akadályja lenne.

Szeged, 1996. május 15.

Lehmann István
Lehmann István

POSTAI ÉS TÁVKÖZLÉSI MÚZEUMI ALAPÍTVÁNY

**Foundation of the Postal and Telecommunication Museum
Stiftung des Post- und Fernmelde Museums
Fondation de Musée des P. T. T. et de la Télécommunication
1372 Budapest, Pf. 441., Hungary, Telefon: (36-1) 342-6997**

Lehmann István úrnak
a Csongrád Megyei Közgyűlés elnökének

A-230/1996.
Bp., 1996. május 22.

Szeged

Tisztelt Elnök Úr!

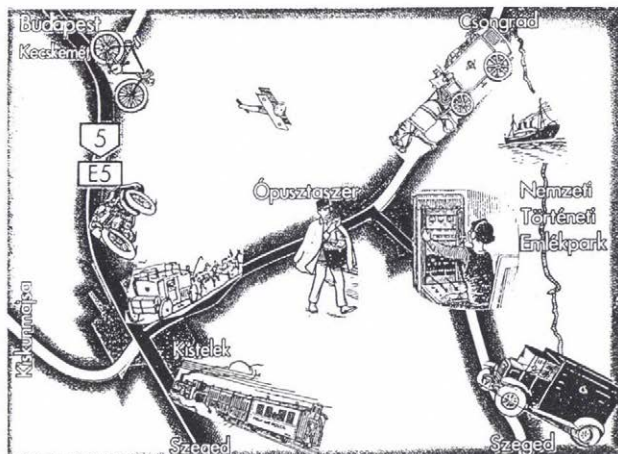
Május 15-én kelt kedves meghívóját ma vettem kézhez, sajnálatomra az avatóünnepségen nem tudok részt venni.

Tájékoztatom azonban arról, hogy a postaház új kiállításának megnyitására 1996. június 9-én 10,30 órakor kerül sor, a azon igen alkalmasnak találnám az Ópusztaszeri Országos Emlékbizottság oklevelének átadását a Postamúzeum számára. Meghívóink most készülnek, s remélem értékes idejét meg tudja osztani velünk, és örömét találja abban az információs rendszerben, amely egyedülálló lesz a park területén, s magyar, angol, német nyelvű ismertetést ad a postaház és községeháza látnivalóiról.

Az ünnepségre jó időt, derűs együttlétet kívánva, tisztelettel köszönti

Kovács Gergelyné
múzeumigazgató

Ahogy a kiállítás tervezését, kivitelezését a Postamúzeum munkatársai végezték, úgy a meghívók tervezése és nyomtatása is a múzeum saját műhelyében készült.

Tisztelettel értesítjük, hogy a honfoglalás 1100. évfordulója Emlékbizottság támogatásával a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány befejezte az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban a postaház felújítási munkáit. Megújult a századforduló korát idéző postahivatal, megszépült a postamesternők emlékszobája, harmadik termünkben berendeztük a millenniumi kiállítás hangtechnikai csodáját, a **Telefonhírmondót. Puskás Tivadar találmányának rekonstruált rendszerével többnyelvű tárlatvezetésekert biztosítunk kiállítótermeinkben. Az udvaron a **makói hírlapárusító pavilon** esővédő tető alá került, a kocsiszínbén a **delizsánsz** idézi fel a postai személyszállítás fénykorát.**

Szeretettel meghívjuk

1996. június 9-én, vasárnap 10,30 órára

az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkba a postaház új kiállításának avatására

Ünnepi beszédet mondanak:

Gyimesiné dr. Etsedy Sarolta

a Magyar Posta Rt. Szegedi Igazgatósága igazgatónöje és

Dr. Trogmayer Ottó

Széchenyi-díjas megyei múzeumigazgató

Magyar Posta Részvénytársaság
Szegedi Igazgatósága

Postai és Távközlési Múzeum
Alapítvány

Utazási tájékoztató

A postaház avató ünnepségére érkező kedves vendégeink részére korlátozott számban Nagy László úr az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark Közhasznú Társaság ügyvezető igazgatója 9,15 órakor biztosítja a Feszty-körkép megtekintését. Kérjük, hogy akik szeretnék megtekinteni a körképet, részvételüket 1996. május 31-én 12 óráig jelentsék be Bartók Ibolyának (Tel.: 342-6997).

A fenti időpontig azok a kedves vendégek is jelentkezzenek, akik ópusztaszeri utazásukhoz igénybe szeretnék venni az 1996. június 9-én reggel 6 órakor a Budapest VI. kerületi Erzsébet térről induló különjáratú autóbuszunkat (visszaérkezés este 6 és 7 óra között). Sajnos mind a Feszty-körkép megtekintése, mind az autóbusz-utazás korlátozott létszámú, ezért részvételüket a jelentkezések sorrendjében tudjuk biztosítani. Szíves megértésüket kérjük.

Meghívónk felmutatásával az emlékparkba díjtalan a belépés. A nagy turistaforgalomra tekintettel kérjük, hogy vendégeink a körkép csarnokánál lévő szolgálati bejáratnál gyülekezzenek: a Feszty-körképet megtekintők 9 órakor, a megnyitóra érkezők 10 órakor. Rendezőink ott adják át azokat a kitzűzőket, amelyeket emlékparki tartózkodásuk alatt, ösztartozásunk jeleként szíveskedjenek viselni.

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban 1996. június 9-én a postaház új kiállításainak megnyitására, a felújított postahivatal avatására érkező vendégek programja:

9.00 órától	A vendégek fogadása az emlékpark körcsarnokánál lévő szervizbejáratnál, kitzűzők és program átadása;
9.30	A Feszty-körkép megtekintése;
10.00	A <i>Látódombon</i> át séta a községháza-postaház épületéhez;
10.20	A Telefonhírmondó 16 perces műsorának meghallgatása az udvaron;
10.40	Gyimesiné dr. Etsedy Sarolta a Szegedi Postaigazgatóság igazgatónőjének megnyitóbeszéde;
10.50	Dr. Trogmayer Ottó Széchenyi-díjas megyei múzeumigazgató avatóbeszéde;
11.00	Piglerné Végh Edit és Németh Tamás a Szegedi Postaigazgatóság Oktatási Központjának munkatársai előadják a <i>Tanyasi posta</i> című színművet;
11.10	Szabados Tamás vezetésével a Sándorfalvi Citeraegyüttes muzsikál;
11.30	Megtekintjük a postahivatalt, a postamesternők emlékszobáját, a Telefonhírmondót, a kocsiszínt a delizsánszal és a hírlapárusító kocsit;
12.00	Piknik péksüteményekkel, hűsítővel az udvaron;
12.30	Az emlékpark megtekintése idegenvezetéssel;
15.00	A különjáratú autóbuszok indulása a parkolóból Budapestre.

Gyimesiné dr. Etsedy Sarolta a Magyar Posta Rt. Szegedi Igazgatósága igazgatónője megnyitóbeszéde szerencsére nemcsak az 1996. évi ópusztaszeri eseményekről, hanem a Postamúzeum *honfoglalásáról* is szól a szeri pusztán:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Vendégek! Nagy öröm számomra, hogy megoszthatom Önökkel a felemelő érzést, amely annak kapcsán tölt el, hogy a magyar honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából itt, Ópusztaszeren, az ország egyik leglátogatottabb nemzeti emlékhelyén megnyílik a szépen felújított múzeumposta, benne két érdekes kiállítással, valamint a századforduló hangulatát idéző postahelyiséggel.

Az alkalom – a honfoglalás évfordulója, valamint a múzeumposta megnyitása – arra késztet, hogy röviden visszatekintsek a posta történetére.

A posta a szervezett emberi társadalom örök intézménye. A füstjelzéstől az írott levelezésen át a vezeték nélküli telefonig sokat változott az elmúlt évszázadokban, évezredekben a hírközlés technikája, a lényege azonban mindig ugyanaz volt: emberi üzenetek, hírek, információk eljuttatása egyik helyszínről a másikra. Nem szándékom, hogy az egyetemes postatörténet főbb fejezeteit felvillantsam. A honfoglalás évfordulója apropóján csupán a magyar posta történetéből emelek ki néhány mozzanatot.

Feltehetőleg megvolt a pusztákat járó, majd *hont foglalo* magyar törzseknek is a maguk kezdetleges hírközlési módszere, de erről keveset tudunk. Amit biztosan ismerünk, hogy Szent István király erős, központosított államhatalmi berendezkedése megfelelő hírszolgálatot igényelt és teremtett magának királyi futárok személyében, ez azonban kizárólag állami célokat szolgált. A magánérinkezésben csak a papír és az írásbeliség elterjedése követelte ki magának a megfelelő távközvetítő szolgálatot. A posta sokáig a lovas kocsival történő személyszállítással fonódott össze. A Habsburg uralkodók idején a magánlevél közvetítést és utasszállítást folytató postakocsi-járatokat állami költségből tartották fenn. A kincstár terhére felállított szervezet fokozatosan behálózta az egész országot. A független magyar posta létrejöttének folyamata a kiegyezés évétől számítható. A kiegyezés, a nemzeti önállóság megteremtése óriási lendületet adott a posta fejlődésének is. 1867-től Gervay Mihály országos postafőigazgató ve-

Gyimesiné dr. Etsedy Sarolta

zetése alatt százával jöttek létre az ország településein új posta- és távírdahivatalok. Megteremtődött a Magyar Királyi Posta sajátos arculata, amelyben már a sajátos magyar nemzeti jelleg dominált. A piros és a zöld szín alkalmazása a levélszekrényeken és a postai járműveken, vagy István király koronája a postaemléképében máig megőrzött emléke nemzeti postánk kialakulásának. A kiegyezéstől a honfoglalás 1000. évfordulójáig a magyar posta valóságos aranykorát élte. A postai hálózat kiépítettsége és színvonala vetekedett a nyugati országokéval.

Történelmi leírások és képek alapján tudjuk, hogy a Magyar Királyi Posta impozáns pavilonnal volt jelen az 1896-os millenniumi kiállításon. Ekkor kezdődött el a magyar postatörténeti emlékek tudatos gyűjtése, amely a tervek szerint egy későbbi postamúzeumot is hivatva volt megalapozni. Bizonyos tekintetben érdekes párhuzam vonható a Magyar Királyi Posta egykori millenniumi kiállító pavilonja és a mi ópusztaszeri postaházunk között. A millenniumi kiállítás postapavilonja nemcsak a posta történetét mutatta be, de a millenniumi év teljes időszaka alatt a közönség rendelkezésére állt napi postai szolgáltatásokkal, értékcsikkkel, millenniumi levelezőlapokkal, távírószolgálattal. Ahogyan a mi postaházunk is itt Ópusztaszeren nem csupán postatörténeti kiállítás, hanem működő posta is egyúttal.

Úgy érzem, több mint egy évtizede helyesen döntött a Magyar Posta vezetése, amikor elhatározta, hogy az akkori Csongrád Megyei Tanácscsal és a Móra Ferenc Múzeummal összefogva a közeli Tömörkény községből áttelepíti ide az itt látható községházát és postaházát. A Magyar Posta ezzel számottevően hozzájárult nemzeti történeti emlékhelyünk értékeinek gazdagításához. De nemcsak a postaház egyszerű idetelepítésével támogattuk az emlékpark létrehozását! A Szegedi Postaigazgatóság az épületben immár kilenc éve, tavasztól őszig postai szolgáltatásokkal, a Postamúzeum pedig történeti kiállítással várja az emlékpark látogatóit. Ebben a skanzenben ez az egyetlen olyan kiállítóház, amely egykori funkciójának megfelelően működik, kifejezésre juttatva, hogy a posta minden korban és minden helyzetben az egyetemes társadalmi kommunikációt szolgáló intézmény.

Az elmúlt kilenc év mekoptatta kissé a postaházat és a kiállításokat. Ezért határozunk úgy a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány vezetőivel együtt, hogy a honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából felújítjuk az épület postai helyiségeit és a kiállításokat. Anyagi segítséget nyújtott ehhez a honfoglalás 1100. évfordulójának megünneplését előkészítő Országos Emlékbizottság, melyet ezúton is megköszönök.

Hölgyeim és Uraim! Önöknek módjuk lesz részletesen is megismerkedni a postaház kiállításával találkozónk második részében. Ezt megelőzve csupán néhány gondolatot kívánok hozzáfűzni mindahhoz, amit látni fognak.

Megújult a postahelyiség, amely egyszerre tölti be a kiállítás és működő posta szerepét. Berendezése a millennium és a századforduló korát idézi. Több ezer ilyen posta működött egykoron a történelmi Magyarország területén. Mi arra törekszünk, hogy a muzeális látóanyag és a mai postai szolgáltatások összhangját megteremtjük: a mai szolgáltatásokat muzeális értékű tárgyi környezetben vehetik igénybe az emlékpark látogatói. A száz évvel ezelőtti millenniumi postapavilonhoz hasonlóan árusítunk itt képeslapokat, levélbélyeget – többek között a Kass János grafikusművész tervezte Feszty-körkép bélyegsort, illetve bélyegblokkot. Felvesszük és továbbítjuk az itt megírt és feladott levelet, üdvözlőlapokat. Alkalmi bélyegzéssel látunk el minden küldeményt. Aki akar, tud

innen telefonálni és táviratot küldeni. Hogy mennyire sikerült a korabeli hangulatot felidézni és a mai szolgáltatásokkal ötvözni, ítéljék meg Önök, amikor megtekintik a postahelyiséget és igénybe veszik a szolgáltatásait.

A posta életében a múlt század elejétől egyre növekvő szerepet játszottak a nők. A postamesteri hivatalokban például 1896-ban 54%, 1914-ben pedig már 66% volt a nők aránya. A Postamúzeum munkatársainak jóvoltából most teljesen megújult a postamesternők életét bemutató kiállítás, amely a századforduló női emancipációs törekvéseiben élen járó postamesternőknek és postás kisasszonyoknak állít emléket. Mindazoknak, akik az ország kis falvaiban a papok és a tanítók mellett fontos szolgálatot tettek a műveltség terjesztésében is. A kiállításon látható fényképek, dokumentumok és a millenniumi emlékalbumba írt önvallomások a posta szeretetéről és mély hivatástudatról vallanak. Ajánlom szíves figyelmükbe a postamesternők megújított emlékkiállítását.

Végül, de nem utolsó sorban hadd szóljak néhány szót egy vadonatúj kiállításról, amely a postaház harmadik helyiségében található. Ez mostantól Puskás Tivadar emlékszoba. Puskás Tivadar a telefonközpont és a távbeszélő-hálózaton közvetített *hangos újság*, az úgynevezett Telefonhírmondó feltalálásával írta fel nevét az emberi kommunikáció törté-

Munka közben

netének lapjaira. A Telefonhírmondó 1893. február 15-én kezdte meg működését Budapesten, ahol a telefon-előfizetők olyan szolgáltatásban részesültek, amelyben a világ fejlett országainak polgára csak 25–30 évvel később. Jól jellemezte ezt a magyar technikai csodát Jókai Mór, amikor így írt róla: „A Telefonhírmondó korunk legelméletesebb találmánya. Egy élő hírlap, mely minden nyomtatott hírt megelőz, a nap eseményeit odahozza a helyünkbe, nappal értesít, tudósít, este pedig a színházi élvezeteket osztja szét az otthon ülő ezreknek. Fő- és székvárosunknak ez az egyik legérdekesebb specialitása.” Puskás Tivadar találmányát később a rádió feltalálása és elterjedése kiszorította, de technikatörténeti érdekessége alapján méltán remélhető, hogy az Ópusztaszerre érkező sok-sok ezer látogató számára a felfedezés élményét fogja jelenteni. A Postamúzeum

munkatársai idevarázsolták elénk a Telefonhírmondó szerkesztőségét és stúdióját, a postaház és a községháza több pontján pedig a látogatók fülhallgatók segítségével hallgathatnak bele, milyen volt az egykori hírműsorok tartalma és hangulata. Büszke vagyok rá, hogy ennek megismerését a mi postaházunk teszi lehetővé az idelátogatóknak.

A felsoroltak mellett további különleges, postatörténeti szempontból ritkaságnak számító tárgyi emlékekkel is találkozhatnak itt, a postaház udvarán. A kocsiszínbén megcsodálhatják egy 1752 óta a hazai postaforgalomban használatos postakocsi, az úgynevezett delizsánsz valóságmű másolatát, valamint itt az udvaron egy makói kerek hírlapárúsító taligát, amelyhez hasonló Európa egyetlen postamúzeumában sem található.

Úgy gondolom, ezzel a kiállítással a magyar posta méltó módon tiszteleg a postás elődök emléke előtt, és a honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából párját ritkító látnivalóval ajándékozza meg az emlékpark látogatóit.

Köszönetet mondok mindenkinek, akinek része volt a postaház és a benne lévő kiállítások megújításában. Külön is elismeréssel adózom B. Szűcs Antal épület- és bútorrestaurátornak a kiállító-helyiségek és a bútorok hozzáértő, gondos felújításáért, valamint Kovács Gergelyné asszonynak, a Postamúzeum igazgatónőjének és minden munkatársának a kiállítás tervezéséért és kivitelezéséért. Biztos vagyok benne, hogy munkájuk szépségét számos emlékkönyvi bejegyzés fogja elismerő szavakkal méltatni.

Köszönöm, hogy elfogadták a meghívásunkat és részt vesznek ünnepségünkön. Kívánom, érezzék jól magukat itt Ópusztaszeren, és vigyék el jó híret a most megnyitandó postatörténeti kiállításnak az ország minden részébe.

*„Te pedig emlékező állj az időknek végeztéig. Állj, míg a haza áll.”
A megnyitó résztvevői az Árpád-emlékműnél*

A kiállításrendező munkatársak

A forgatókönyveket és a berendezési terveket **Kisfaludi Júlia** (postahivatal, kocsiszín), **Kovács Gergelyné** (postamesternők emlékszobája, községháza), **Beszédes Ernő** (Telefonhírmondó) muzeológusok készítették.

A dokumentumokat **dr. Tóthné Farkas Anna** és **Rákóczi Margit** muzeológusok válogatták és gondozták, a fényképeket **Koppándi Ágnes** fényképész készítette.

A szöveggondozást **Bartók Ibolya** alapítványi titkár végezte.

Grünwald Éva restaurátor vezetésével a berendezés és kivitelezés munkájában **Bacsi László**, **Szadovszky Lajosné** és **Uhl Józsefné** is részt vettek.

A bútorok restaurálása, a díszítőfestés, az installációk készítése **B. Szűcs Antal** makói épületrestaurátor munkája.

A távközlési berendezéseket **Bencze András** restaurálta, a delizsánszt **Réti János** hintórestaurátor.

Az információs rendszert a **DBS Távközlési és Számítástechnikai Kft.** készítette, konzulensük **Somskéry Ákos** muzeológus volt.

A hálózat rekonstrukcióit a kecskeméti **Art & Orтели Bt.** telepítette.

A hírlapárusító kocsí esővédő-sátrát **dr. Gyenes József** tervei alapján a gyulai **Zsindely Kft.** építette fel.

Dr. Trogmayer Ottó átadja a Postamúzeum oklevelét

Egyesületi élet anno

A Távközlési Dolgozók Biztosító és Önszegélyező Egyesülete működésének 5. évfordulója alkalmából ünnepi küldöttgyűlést rendezett 1996. szeptember 17-én a budapesti Planetáriumban. A Postamúzeum a rangos eseményt 4 tablós, *Egyesületi élet anno* című kiállítással kívánta színesebbé tenni, közreadva a postás egyesületek múlt században indult történetének néhány érdekes emlékét.

Részlet a kiállításból

„Magyar és Erdélyország postamesterei számosan összevgyülekezének Baján 1867. július hó 10-én, hogy egyesületté tömörülve jóléti intézményüket, a Segélyező és Nyugdíjgyejesületet megalapítsák.”

Így alakult meg az első postaegyesület, melyet a magyar postamesterek lelkesen üdvözöltek s adományaikkal támogattak. Az egyesület elnökének Gervay Mihályt az akkori országos postafőigazgatót kérték fel, aki a következő levelet írta Joanovich György bajai postamesternek, a segélyező-egylet szervezőjének: *„Folyó hó 25-én hozzám intézett becses levele folytán előre biztosíthatom Önt, mint az alakulandó postai segélyező-egylet szervezésével megbízottat arról, hogy ezen jótékony egylet pártolásomra mindenkor számíthat. Ami ezen egylet pártfogó elnökségének részemről való elvállalását illeti, ebbeli*

nyilatkozatomat azon időre fenntartanom kell, míg az alapszabályok feletti közelebb tudomást szerzendek s azok a felsőbb jóváhagyást elnyerendik. Tisztelettel maradtam kész szolgája: Gervay Mihály.”

Mint a levélből is kiderült nem volt minden rendben az egylet körül, még nem volt elfogadott alapszabály, mely a működés feltételét biztosította volna, ezért 1868. március 24-én országos postamesteri értekezletet hívtak egybe. Az értekezleten, Gervay Mihály vezetésével, megjelentek az akkori Magyar Királyi Posta vezető tisztségviselői. Az értekezlet elnöke Duronelly Alajos miskolci postamester volt, aki a következő kérvényt olvasta fel: *„A hazai postamesterek jövődjük némi biztosítása tekintetéből nyugdíj és segélyező egylet alakítása s egyszersmind hivatalos állásukat érdeklő reformok megvitatása, megállapítása és a magas kormánytól való kérelmezése végett folyó hó 24-én és a következő napokon a vidékről 64-en egy magánértekezletre összejövvén s a segélyegylet létrehozásán a budapesti szakbeliek jelentékeny száma által támogatván, azt létre is hozták.”*

Az elnök szavai után Joanovich György előadó beszélt, majd benyújtotta az 1867. július 10-én tartott bajai értekezleten elfogadott alapszabály-tervezetet. A tervezetet 8 tagú bizottság bírálta el, s azt több helyen módosította illetve átdolgozta.

Az 1868. március 26-án megtartott gyűlésen, a módosított alapszabály szerint, az egylet a *Magyar Postahivatalbeliek Segélyező Egylete* nevet kapta. Az egylet célja: *„az egyleti tagoknak s azok özvegyeinek és árváinak kitelhető segélyezése, elszegényedés, betegség s önhibáján kívül bekövetkezett anyagi helyzetét megrongáló más szerencsétlenség esetében”*.

A segélyezés módjai: egyszersmindenkorra nyújtott segedelem; évenkénti (folytonos) segélyezés élethosszáig, vagy meghatározott időtartamra; kellő biztosíték mellett 5% kamatra és folytonos havi részletekben leendő visszafizetésre adott kölcsön.

Az egylet székhelye Pest lett. Az egylet elnöke Gervay Mihály országos postafőigazgató, alelnöke Brillmayer Máté pestkerületi postaigazgató, titkára Heim Péter miniszteri titkár lett.

Az eredetileg tervezett postamesteri nyugdíjegylet helyett, egyelőre a magyar posta állami és nem állami személyzetének közös egyleteként kezdte meg működését. Az újonnan alakult egyesületnek sok akadállyal és sok idegen ellenséggel kellett megküzdnie, ügye lassan haladt előre. Anyagi eszközei is csak igen korlátozottak voltak.

1870. május 5-én közgyűlést hívtak egybe, melynek témája a postamesterek nyugdíj ügyének tanulmányozása volt. Erre a célra bizottságot jelöltek ki, a bizottság elnöke Brillmayer Máté volt. A bizottság által elkészített tervezetet az 1871. évi augusztus 21-én tartott közgyűlés elfogadta s kimondta, hogy a nyugdíjintézmény 1873. július 1-én lépjen életbe.

Az alapszabálytoldat kimondta, hogy a rendes tagok özvegyeinek, rendszeres özvegyi nyugdíjat, az árvák ellátására pedig gyámsegélyt kell biztosítani. Az özvegyeknek évi 6 forintos díj mellett, legalább 6 évi tagság után évi 100 forintot, az árváknak 18 éves korukig évi 20 forintot kell kapniuk. Ez a rendelkezés még mindig nem oldotta meg az idős postamesterek nyugdíjjal való ellátását, de legalább özvegyeikről és gyermekeikről gondoskodott.

Gervay Mihály elnök az első postamesteri értekezlet óta állandóan megértő jóindulattal tanúsított a postamesteri mozgalom iránt. Csendesesen dolgozott azon, hogy a nagy cél

elérése érdekében a szükséges anyagi eszközöket megszerezze. Így el is érte, hogy az egyesület államsegélye 1881-ben az addigi 4000 forintról 8000 forintra emelkedjen. Az 1883. május 16-iki közgyűlésen Gervay Mihály bejelentette, hogy „*elérkezettnek látom az időt, hogy a postaintézet nem kincstári alkalmazottainak nyugdíjügye rendeztessék*”.

Heim Péter elnöklete alatt új alapszabály-tervezetet készítettek, amelyet 1885. január 1-én fogadtak el. Az egyesület új neve *Magyar Postaszemélyzet Segélyző és Nyugdíjgyulete*. Heim Péter tervezete a postamestereket és kiadókat a nyugdíjrészes tagok csoportjába sorolta. Így a tagságnak, I–IV. nyugdíjosztályban, 40 évi szolgálat után 150, 200, 250, 300 forint évi nyugdíjat biztosít. Tagdíjként a biztosítható nyugdíj összegének 6%-át kellett befizetni.

Gervay Mihálynak köszönhetően az állami segély összegét is felemelték évi 10 000 forintra, olyan kikötéssel, hogy ezen segély elsősorban a nem kincstári személyzet nyugdíjaztatására fordítassék. Baross Gábor az akkori *vasminiszter* engedélyezte a segély kifizetését s kijelentette, hogy „*az egyesület működését mindenkor éber figyelemmel fogja kísérni s azt erkölcsi és anyagi támogatásban részesíteni*”. A miniszteri intézkedés elismerte a postamesterek nyugdíjigényét, s így az egyesületet új alapokra helyezte.

1890. május 24-én Gervay Mihály országos postafőigazgató az elnökségről lemondott. Az egyesület új elnökének Heim Pétert választották meg. Heim Péter elnökségét egy új alapszabály kidolgozásával kezdte meg. Ennek értelmében az eddigi 40 év szolgálati idő helyett nőknél 30, férfiaknál 35 év elegendő a nyugdíjigény benyújtásához. Új nevet is kapott az egyesület *A Magyar Posta- és Távírda Személyzet Segélyező és Nyugdíjgyulete*.

1896 elején, a millennium évében, Heim Pétert nyugdíjazták, s a magyar posta vezetését Szalay Péter vette át. Az egyesület Szalay Pétert kérte fel az elnökségre, de ő ezt nem vállalta. Végül a közgyűlés Nádor Vincét választotta elnökének.

Az 1898. január 5-én tartott közgyűlésen kihirdették, hogy az állami költségvetés évi 15 000 forintra emelte fel az egyesület államsegélyét. Megfogalmazódott az a gondolat is, hogy az újonnan kinevezett postamestereknek az egyesületbe való belépés kötelező legyen. Az egyesületen belül nőtt a feszültség az állami alkalmazottak és a postamesterek között, a szétválás gondolata mind a két csoportot foglalkoztatta, hiszen érdekeik ezt kívánták.

Az 1905. június 22-én megtartott rendes évi közgyűlésen az egyesület elnökévé dr. Henyei Vilmos postafőigazgatót választották meg. Ezen az ülésen fogadták el azt a határozatot, melynek értelmében az egyesület kettévált és megalakult *A Magyar Posta Állami Személyzetének Segélyző és Nyugdíjpótló Egyesülete* valamint *A Magyar Királyi Postamesterek és Kiadók Segélyző és Nyugdíjgyesülete*.

A Magyar Királyi Postamesterek és Kiadók Segélyző és Nyugdíjgyesülete, mint a postamesteri karnak most már önálló postamesteri nyugdíjgyesülete, 1906. január 1-én 1282 nyugdíjrészes taggal kezdte meg működését. Elnökének Bene Róbert királyi tanácsos, postaigazgatót választották. Bene Róbert nyolc évi kitartó munkával elérte, hogy a postamestereknek kötelezően be kell lépni az egyesületbe. Ezt 1914-ben rendelték el.

Az 1914. május 3-án tartott közgyűlésen Bene Róbert lemondott s helyette Rutter Emil postaigazgatót választották. Ő csak két évig volt elnök, mert 1916-ban meghalt.

Az 1917. évi közgyűlés Tarlós György postaigazgatót választotta meg elnöknek. 1921. június 26-án az 1875-ben alakult Magyar kir. Postamesterek Országos Egyesülete és a

nyugdíjgyesület egyesült. Az új egyesület elnöke csak postamester lehetett, az új elnök Toperczer Róbert postamester lett. Ő még ebben az évben (1921) lemondott, helyette Kovács Lajost választották meg, 1922. január 6-án.

A postamesteri karnak a nemzet kulturális és gazdasági életében végzett nagy jelentőségű munkája elismeréseképpen a kormányzó úr őfőméltósága 1925. év július 2-án kelt legfelsőbb elhatározásával a főpostamesteri címet rendszerezítette, mely címmel kitüntettek nagyságos megszólításra tarthattak igényt. Az újonnan rendszerezített címet az egyesület akkori elnöke, Kovács Lajos kapta meg legelőször, elismerve ezzel elvitathatatlan érdemeit a postásság körében.

Az 1927. évi közgyűlésen Kovács Lajos öreg korárára való hivatkozással lemondott, utódául Wagner Richárdot választotta meg a közgyűlés.

Az egyesület vezetősége hatalmas erőfeszítéseket tett, hogy régi vágyát a Postamesterek Otthonát és Kollégiumát megvalósítsa. Ezért megvásárolták a Budapest, Várfokok utca 12. sz. alatt lévő bérházat, melyet kisebb átalakítás után 1930. szeptember 2-án ünnepélyes keretek között avattak fel.

A Postás Jóléti Alap 1930-ban megvásárolta a Budapest, Benczur utca 27. szám alatt lévő palotát. Ebben a szép házban kapott helyet a nyugdíjgyesület is más egyesületekkel közösen. A Krisztina téri postapalotából 1931. február 19-én költözött át az egyesület a Benczur utcai Postás Otthonba.

1934. január 7-én Muschong Rezsőt választották meg új elnöknek. Az új elnök igen szerencsés kézzel vezette az egyesület gazdasági és egyéb ügyeit. A Várfokok utcai házban egy bérlakásban rendezték be a Postamesteri Otthont, ahol az ellátás nélküli idős postások részére teljes ellátást biztosítottak. Muschong Rezső rendezte a kis nyugdíjas postamesterek és postamesteri alkalmazottak betegségbiztosítási ügyét is, mert 1936. évtől az 50 pengőn aluli nyugdíjasok betegbiztosítási járulékát teljes egészében az egyesület fizette ki.

Az 1936. év igen nevezetes változást hozott a kar életében. Ezentúl a 65 éves postamestert nyugalomba lehet helyezni, és a nem nyugdíjbiztosított postamesterek részére az egyesület állandó nyugsegélyt rendszerezített.

Muschong Rezsőt az elnöki székben Hajdú Tibor váltotta fel 1940-ben. Hajdú Tibor elnöklete alatt alapszabály-módosítást hajtottak végre, mellyel megnyugtatóan rendezték az alsóbb nyugdíjosztályba tartozó postamesterek és kiadók nyugdíját is.

A fennállásának hetvenöt éves jubileumát ünneplő egyesület 1942. november 28-án díszközgyűlést hívott össze, melynek keretében felavatták új székházukat, mely kollégium is volt egyben. A Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Önszegélyező és Nyugdíjgyesületének új székháza és kollégiuma a Böszörményi út 24. szám alatt épült fel. A kollégium a Horthy István Kollégium nevet kapta.

1880-ban az egyesület csak 460 tagot számlált. 1942-ben már közel 10 000 volt az egyesület rendes tagjainak a száma. A háború után a 8500/1947. számú kormányrendelet értelmében államosították, majd 1948–49-ben (valószínűleg) jogutód nélkül megszűnt.

A magyar posta a millenniumtól a millecentenáriumig

Az 1996. október 8-án a Postai Világnapra megnyílt kiállítás attól az időponttól mutatja be a magyar posta történetét, amikor 1896. május 2-án a Városliget területén a kiállítási korzón – a mai Közlekedési Múzeum épületével szemben – az Országos Ezredéves Kiállítás keretében megnyílt az ifj. Korrig Tivadar tervezte posta- és távírda csarnokban a Magyar Királyi Posta kiállítása.

A 100 évvel ezelőtti kiállítás postatörténeti anyagát – a korábbi századokból fennmaradt kevés számú postatörténeti anyag miatt – az 1868 és 1895 közötti évek postai fejlődését bemutató színes grafikonokkal igyekeztek pótolni elődeink. Az 1996. évi megnyitót különlegessé tette az a tény, hogy 100 év után dr. Katona András a Közlekedési Múzeum főigazgatója ezeket az elveszettnek hitt – eddig a Közlekedési Múzeum gyűjteményében őrzött – grafikonokat, más millennium kori postatörténeti dokumentummal együtt átadta a ma már önálló kiállítóhellyel és raktárral rendelkező Postamúzeumnak.

Az Olaszországból beszerzett – néhány perc alatt felállítható – kiállítási installáció adottságai miatt négy önálló egységre kellett osztani az eltelt 100 év anyagának bemutatását. E négy részt a történelem és a postatörténet szerencsésen úgy formálta, hogy szinte pontosan 25 éves időszakokon keresztül lehet láttatni a posta fejlődését. Nyolcszor

Az ünnepélyes megnyitó

négy, azaz harminckét tablóra van összesűrtve mindaz a változás, ami a Magyar Királyi Postát, majd jogutódját, a Magyar Postát jellemezte és megkülönböztette a világ többi postaigazgatásától.

1896–1920

A millenniumi kiállításon a Magyar Királyi Posta és Táviráda 800 négyzetméteres területen, impozáns csarnokban mutatkozott be, három postahivatalt működtetett, 110 előfizetői és 12 nyilvános távbeszélő-állomást üzemeltetett. A csarnokot úgy építették, hogy a millenniumi kiállítást követően a Postamúzeum otthona lesz. A rendezőbizottság azonban lebontásra ítélte. Az összegyűjtött anyag a fennmaradt és múzeummá nyilvánított közlekedési csarnokba külön postamúzeumi terembe került. Így őrizték ott a dokumentumokat gondosan a mai napig.

A millennium évében a postának 20 saját tulajdonú épülete volt. 1914-re az igazgatósági (Nagyvárad, Pécs, Pozsony, Sopron, Temesvár, Zágráb) és kincstári postaépületek, távbe-

szélőközpontok (Teréz és József), egyéb épületek (anyagraktárak, javítóműhely, járműtelep, kísérleti állomás, műszerésziskola stb.) száma 157-re emelkedett, s 15 telek várt beépítésre. Beruházásokra ebben az időben 2–15 millió koronát fordítottak évente.

A postai szolgáltatásokból – postahivatal hiányában – az ország településeinek mintegy kétharmada, megközelítőleg 7700 település nem részesült. Ellátásokra kézbesítő- és gyűjtőjáratokat, faluzó levélhordó járatokat (1900), postaügynökségeket állítottak fel. Ebben az időben terjedtek el a gépi ürtésű levélszekrények, a bélyeg-árúsító-automaták. A postai szállításban előbb Budapesten, majd vidéken motoros levélgyűjtő tricikliket, automobilokat (1900), a helyközi járatokon személyeket is szállító társaságkocsikat (1910) vettek használatba. Számos új postai szolgáltatást (csomag és utalvány házhoz kézbesítése, hírlapkézbesítés, táviratlevelek, gyorscsomag stb.) vezettek be.

Faluzó levélhordó

A távíró és távbeszélő fejlődésében műszaki korszakváltást jelentett a kettős vezetékek kiépítése, a duplex üzemű Hughes távírógépek elterjedése, a félautomata távbeszélőközpontok felállítása, új áramtermelő berendezések (dinamó illetve akkumulátortelemek) használatba vétele, valamint a Püspökladányi Oszloptelepítő Telep megépítése (1906), amelynek évi termelése átlagban 100 000 darab távvezeték-oszlop volt.

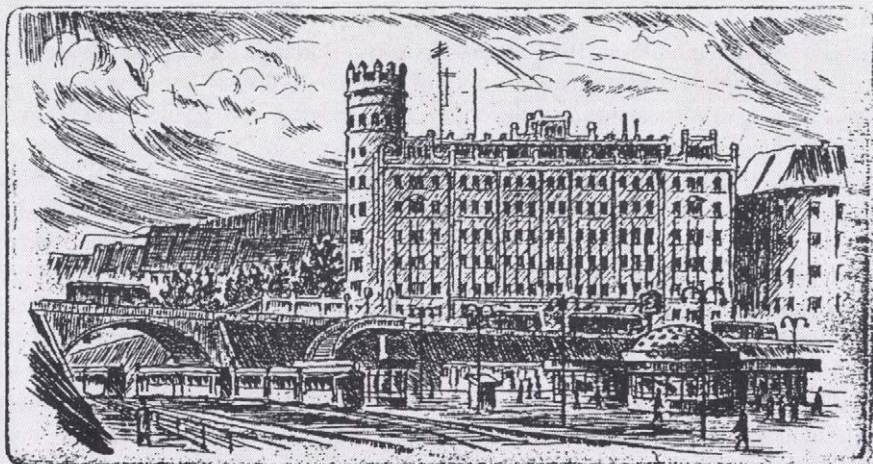
Az 1908-ban külügyeiben is függetlenné vált Magyar Királyi Posta 1914-ben, az első világháború kitörését követően, 3 tábori postaigazgatóságot és főpostahivatalt, 80 tábori és hadtápos hivatalt állított fel. Személyzetének 24%-a katonai szolgálatot teljesített. 1917 végén a tábori posták forgalma 463 millió levél, 4 millió postacsomag és 2,5 millió postautalvány volt. A hadi gazdálkodást a posta hadisegélybélyegek kibocsátásával, a hadikölcsönjegyzés és szelvénybeváltás munkájával segítette. Személyzete segítésére saját hadisegélyezőt és kórházat állított fel.

A forradalmak, majd a katonai megszállások összesen 334 millió korona kárt okoztak. A trianoni szerződés következtében 1920-ban a Magyar Királyi Posta veszteségei a következők voltak: a postahivatalok száma 6808-ról 2392-re; a postai és vasúti távíróhivatalok száma 5404-ről 1916-ra; a távbeszélőközpontok száma 2586-ról 979-re; a távíróhálózat vonalhossza 27 200 km-ről 9200 km-re; a telefonhálózat vonalhossza 40 570 km-ről 15 480 km-re; a levélgyűjtő-szekrények száma 16 818-ról 6349-re; a postajárművek száma 5766-ról 2200-ra csökkent.

1921–1945

A korszak kezdetét az új postaigazgatóságok (Debrecen, Szeged) felállítása, a katonai megszállás során elhurcolt berendezések, szállítóeszközök pótlása jellemezte.

A húszas évek közepétől jelentős postai építkezések indultak meg. A postapalotáktól (Budapest – Krisztina körút, 1926; Miskolc, 1928; Debrecen, 1931; Budapest – Dob utca,

Budapest – Krisztina körút, 1926

1939), a kincstári hivatalokon át (Szombathely, 1923; Baja, 1924; Mohács, 1925; Békéscsaba, 1927), a postamesteri hivatalokig (Kunágota, 1926; Hegyeshalom, 1927; Csenger, 1928; Döbrököz, 1929) jelentős számú postaház épült. Az új távbeszélőközpontok (Krisztina, Várközpont, Svábhegy, Óbuda, Zugliget, 1928; Lipót, 1929; Zugló, 1931), a távközlési kábelhálózat nyomvonalaira kiépült erősítőállomások (Bánhida, Füzesabony, Mátészalka stb.), valamint az üzemelési épületek (Anyagszertár raktárcsarnoka, 1924; Járműtelep, Budapest – Egressy út, 1928) jelentős épület-együtteseket alkottak. A járműparkot, a budapesti szállításban, a gazdaságos elektromobilok jellemezték. 1924 és 1927 között felújították a távíró- és távbeszélő-hálózatot. Budapest–Bécs között kiépült az első távkábel, 1928-tól megkezdődött az automata távbeszélőközpontok telepítése, 1933-tól a távbeszélő-állomások ikresítése, 1940-től megindult a helyközi távbeszélő-szolgálatban a távválasztás, majd 1942-ben a telexhálózat kiépítése.

Az 1936. évi XXXV. tc., századunk első postatörvénye meghatározta a posta kizárólagos jogának kereteit, a postai monopóliumot élvező szolgáltatásokat, a postakényszert és a postatitok védelmét.

A húszas években világszerte meginduló rádió-hírközlés is postai monopóliumot élvezett. A székesfehérvári adó (1921), a tárnoki vevő (1924) megépítésével a csepeli szikráállomás új 5 kW-os csőadó-berendezésének (1921), majd 2 kW-os Telefunken adójának (1924) telepítésével megkezdődött a rádiótávíró-szolgálat. Az első műsorszóró kísérletek eredményeként 1925-ben megindult a magyar rádióműsor sugárzása. 1933-ban a lakihegyi adóállomás, a magyaróvári, miskolci, nyíregyházi és pécsi közvetítő-állomások üzembe helyezésével és a postai beruházással 1928-ban megépült Sándor utcai stúdióval a magyar rádió-műsorszórás az európai élmezőnybe került. Ennek elismeréseként a Nemzetközi Rádió Unió értekezletét 1930-ban Budapesten rendezték meg.

Az első (1938), majd a második (1940) bécsi döntéssel visszacsatolt országrészeknek (Felvidék, Kárpátalja, Észak-Erdély és Székelyföld) a postai szolgálat átvétele, s végül 1941-ben Bácska, Muravidék és a Baranyai háromszög katonai megszállása és postáinak berendezése olyan forgalomnövekedést eredményezett, amely szükségessé tette a gépesítés megindítását. 1941 és 1944 között a Budapest 72-es postahivatal bővítésével és gépesítésével kimagaslóan korszerű feldolgozó-hivatal létesült.

A postai szolgáltatásokat a gyorsaság, pontosság és megbízhatóság jellemezte. Személyzete egyesületekbe tömörülve saját kulturális, szociális és gazdasági intézmények sorát hozta létre. Kultúrházat, üdülőket, nyugdíjotthont, tudószanatóriumot, kórházat épített.

A háborús években a szakképzett személyzet frontszolgálatra való kirendelése, a dologi és műszaki felszerelések hadi célú használatba vétele következtében a megnövekedett forgalmat megfoghatkozott személyzettel és eszközökkel kellett ellátni. Ehhez hamarosan a hadi károk társultak. Elsőként 1941 júniusában a kassai bombázásnál súlyosan megrongálódott postahivatal és távbeszélőközpont helyreállítása vált szükségessé.

1944-től a hadszíntérré vált országban a bombázások, a visszavonuló német csapatok robbantásai (rádióállomások adótornyai), a postai szállító és távközlési berendezések elhurcolása, majd a szovjet csapatok zsákmányolása szinte felmérhetetlen károkat okozott emberi életben, építményekben, tárgyi eszközökben egyaránt.

A háború utáni első évben, a trianoni országhatárok visszaállításával, a magyar posta az új évtizedet a következő veszteségekkel kezdte: a postahivatalok száma 3116-ról

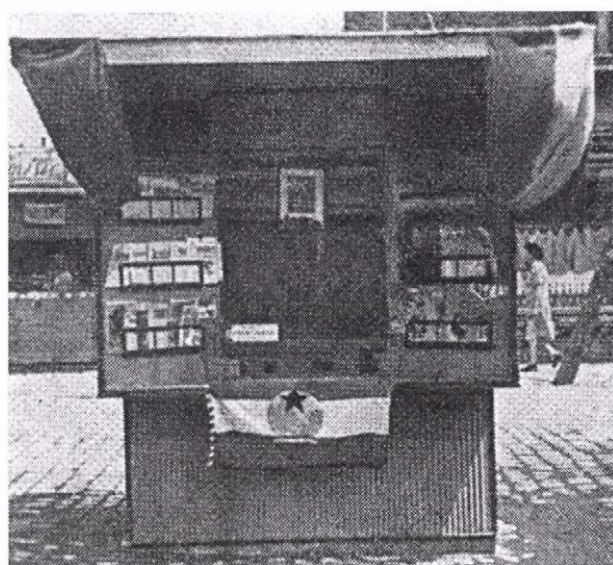
2170-re; a távíróhivatalok száma 1050-ről 410-re; a távbeszélőközpontok száma 2600-ról 1000-re; a távbeszélő-hálózat vonalhossza 46 200 km-ről 12 000 km-re; a távíró-hálózat vonalhossza 16 500 km-ről 8000 km-re; a mozgóposták száma 584-ről 165-re; a szállítójárművek száma 739-ről 233-ra csökkent.

1946–1964

A postai szolgáltatások teljes körű megindulásával, a helyreállítás munkáinak gyors ütemű végzésével és az 1946. július 31-ig, a forint bevezetéséig elszabaduló szuperinflációval kezdődő időszak egyben egy új történelmi korszak beköszöntét jelezte.

1947. augusztus 4-én jelent meg a postamesterek és postamesteri alkalmazottak átvételéről szóló rendelet a posta állami személyzetének létszámába. Megkezdődött az állami, szocialista posta szervezetének kiépítése.

1949-ben épült meg a háború utáni korszak első jelentősebb új épülete, a Csepel 1. postahivatal. A kor jellegzetes gyermeknevelési programja részeként 1949-ben adták át

Az első hírlapárusító pavilon

területére kiterjedő hálózattal bírt. 1964-től jelentek meg, a kézbesítői munka könnyítésére, a bérházi csoportos levélszekrények. 1947 októberétől a labdarúgással kapcsolatos totó-, majd 1957 márciusától a lottószelvények árusításában és továbbításában is részt vett a posta.

A háború után a posta kezdetben a meglévő központok bővítésével, korszerűsítésével próbálta az igényeket kielégíteni. 1953-ban helyezték üzembe Budapest–Kaposvár között a 36, 24, 12 csatornás rendszert. Ezzel kezdetét vette a dunántúli transzverzális távkábelhálózat kiépítése. 1962-től, egymás után, három új távbeszélőközpont (Ferenc, Óbuda, Zugló) épült meg.

Csillebércen a Nagytábor főterén épült Úttörő-postahivatalt. 1960-ban pedig a Főti Gyermekváros gyermekpostahivatalát.

A háború alatt romba dőlő vasúti pályaudvari postaépületek közül elsőként, 1953-ban a székesfehérvárit avatták fel. Megindult a hivatalépítési program. 1963 októberében Somoskőújfalun adták át a forgalomnak az 1945 után megépült 100. postahivatalt.

A postai monopóliumok az 1950. november elsején beindult hírlapterjesztéssel egészültek ki, amely 1951. április 1-ig az egész ország

A lakihegyi rádióadót az újjáépült 314 méteres antennatoronnyal együtt 1946. december 21-én helyezték üzembe. Ezt követően, 1949-ben, elsőként a diósi rövidhullámú rádióadó kezdte meg működését. 1949-ben Szolnokon, 1952-ben Győrött és Szombathelyen, 1953-ban Balatonszabadiban új középhullámú közvetítő rádióállomásokat adtak át.

A korszak legnagyobb műszaki beruházása volt Budapesten, a Széchenyi hegyen felépített és 1958-ban átadott televízió-állomás, melyet 1959 és 1968 között sorra követtek a vidéki televízió-állomások (Pécs, Szentés, Sopron, Miskolc, Kékes, Tokaj, Kabhegy).

A postára és a távközlésre vonatkozó új törvény 1964-ben jelent meg, amely a magyar posta feladatai közé sorolta, a levélpostai küldemények továbbításán túl, a hírlapterjesztést, a csekk és takarékbé- és kifizetését, a postabélyeg és egyéb postaértékcikkek kibocsátását és forgalomba hozatalát. A posta a távközlési tevékenységi körbe sorolta, az eddigiekén túl, a frekvenciagazdálkodást, a rádió- és televízió-zavarelhárító szolgálatot is.

1965–1995

Az 1964. évi postatörvényben foglalt feladatok ellátása 1965-től felgyorsította a feldolgozás gépesítését. A postahivatalok építkezése tovább folytatódott. 1965 és 1989 között 586 új hivatal épült fel. A szétválást követő években pedig 49. Ebből jelentősebb Körmen, Gödöllő és Dorog. Az 1960-as években Nagykanizsa, Mátészalka és Budapest térségében bevezették az autópóstát, de mivel nem vált be, 1980-ban teljesen megszünt.

1968-ban végleg felszámolták a lófogató postai szállítást, melynek helyét kibővített gépkocsipark vette át. A vasúti szállításhoz, a megnövekedett forgalom miatt, 1973-tól a postaanyagot éjszaka közlekedő postavonati rendszer váltotta fel, mely független a személy- és teheráru-forgalomtól.

A manuális kezelést helyettesítő gépesítés jellemezte ezt az időszakot. Megjelentek a bélyeg- és képeslapárusító-automaták (1965); fémpénzszámláló-, könyvelő- és kötegelő-gépek (1965); levélbélyegző-gépek (1970); utalványbélyegző-gépek (1972) és a bankjegyszámláló-gépek (1980).

1971-ben a szétszórt tanyavilág ellátása érdekében támpont-rendszerű külterületi levélszekrények bevezetésére került sor, először Kisújszállás környékén, majd az egész ország területén.

1978 és 1987 között került sor az automatikus levél- és csomagfeldolgozásra való átállásra. Az 1973-ban bevezetett irányítószám-rendszer alapja volt a levélfeldolgozás gépesítésének, majd 1978-ban üzembe helyezték a Thosiba automatikus levélfeldolgozó gépsort a 72. számú postahivatalban. 1984-ben kezdődött meg az országos küldeménytovábbítási hálózat kiépítése, először a Balatonszentgyörgyi, majd a Székesfehérvári Feldolgozó Üzem beindításával.

1985-ben indult meg Magyarországon is az EMS (Express Mail Service), mely szolgálat keretében a kijelölt postahivatalok EMS küldeményeket vesznek fel, illetve kézbesítenek.

1985-től érvényesül a „minden szolgáltatás egy helyen” elv, amikor a felvevők munkáját számítógépek segítik. Az első ilyen munkahelyet Szombathely 1. postahivatalánál alakították ki.

Thosiba automatikus levélfeldolgozó gépsor

nyéki települések távhívásba való bekapcsolásával gyorsult fel. A távhívásba részt vett távbeszélő-állomások előfizetői egymást, valamint a budapesti egységes távbeszélő-hálózatba bekapcsolt valamennyi állomást közvetlenül hívhatták. Az időméréses számlálást a Lágymányosi Távbeszélő Központban alkalmazták először, majd 1975-től az időmérést folyamatosan a többi központba is bevezették.

A műsorszórás fejlődése szükségessé tette egy új, nagyobb teljesítményű adó telepítését. 1977-ben Solton avattak fel egy 2000 kW-os adóállomást. Még ugyanebben az évben helyezték üzembe Taliándörögdön az ország első földi űrállomását.

A Postabank és Takarékpénztár Rt. 1988. június 28-án alakult 94 részvényes részvételével. A bank az 1986. évi magyarországi bankreformot követően – a megalakult bankok közül elsőként – univerzális bankként kezdte meg működését. Felhatalmazást kapott kereskedelmi banki és takarékpénztári ügyletek lebonyolítására egyaránt. A Postabank nem a Magyar Postából nőtt ki, tehát nem állami pénzügyintézet, hanem a posta tőkereszesedésével működő nyereségérdekelte részvénytársaság. A Magyar Postával, mint a részvénytársaság alapítójával, szoros kapcsolatot alakított ki, s ennek eredményeként a Magyarországon működő 3200 postahivatalt ügynöki hálózatként veheti igénybe. A rendelkezésre álló postahivatali hálózat módot adott arra, hogy az ügyfelek számos bankári szolgáltatást vehessenek igénybe a Postabank hálózatán túl a postahivatali hálózat jelentős részében is.

A Providencia Biztosító Rt. nemzetközi vegyes vállalatként 1989-ben alakult meg. Ma már az ország harmadik legnagyobb biztosítótársasága, melynek részvényese a Magyar Posta Rt. is. Az ország első külföldi többségi tulajdonban lévő biztosítója általános, több

1964 és 1967 között épült ki az automata postai távgépíró-hálózat, a TGX. 1972-ben lapraíró távgépírógépek kerültek az addigi szalagírógépek helyére, melyeket 1975 és 1977 között T 100 típusú távgépírók váltották fel. A forgalomnak megfelelően folyamatosan bővítették a hálózatba bekapcsolt postahivatalok számát. Az adatátviteli szolgáltatást 1968-ban vezette be a magyar posta.

Az 1967 és 1971 közötti évek a magyar távközlési hálózat fejlődése szempontjából jelentős változást hoztak. Ekkor jelentek meg nagyobb mértékben a tranzistoros berendezések. Az elektroncsövek helyett eddig alkalmazott analóg technika mellett üzembe kerültek az első impulzuskód-modulációs (PCM) berendezések.

A távolsági forgalom automatizálása hazánkban 1967-ben kezdődött meg, amely folyamat a Balaton-környéki

profilú társaságként jött létre, ennek megfelelően valamennyi jelentős biztosítási üzletágban számottevő piaci részesedést tudhat magáénak.

1983-ban a posta levált a közlekedési tárcától és Magyar Posta néven önálló főhatósággá szerveződött. 1989-ben újra a Közlekedési, Hírközlési és Építési Minisztérium fennhatósága alá kerül és ezt követően, 1990. január elsejétől az addig egységes Magyar Posta szétvált, Magyar Posta Vállalat, Magyar Távközlési Vállalat és Magyar Műsorszóró Vállalat néven három egymástól független vállalattá alakult át. A postáról szóló 1992. évi XLV. törvényt a Magyar Posta Vállalat 1993 októberében léptette életbe. 1994. január 1-jén a Magyar Posta Vállalat új elnevezéssel és megújult tevékenységi körrel Magyar Posta Részvénytársasággá alakult át. A Magyar Posta Rt. fő tevékenységi területe maradt a hagyományos levélposta- és utalvány-szolgáltatás, a pénzforgalmi közvetítés és az előfizetési lapterjesztés.

A kiállítási táblókon lévő képek mellett található a korra vagy az ott látható képekre utaló szöveges ismertetők, rendeletek.

Személyes érzelmeket válthat ki a kiállítás postás látogatóiból viszontlátni az elmúlt 100 év, de főleg az utóbbi 50 év posta-vezérigazgatóinak fényképeit. Az Ezredéves Országos Kiállítás postapavilonját 1896. június 18-án meglátogató Ferenc József királyt kísérő Szalay Pétertől az 1996. évi vándorkiállítást megnyitó Doros Béláig a posta valamennyi vezérigazgatójának fényképe – a személyzetét munkaközben bemutató képek felett – látható.

A múlt jelképei mellett az átmeneti kor és a jelen jelképei: a korona és a postakürt, a holló és a logó is visszaköszönek a táblókról. A kiállítási táblókon elolvashatják a látogatók, milyen volt az elmúlt száz évben a postások élete, milyen új létesítményekkel gazdagodott a posta. Grafikonokon tekinthetik meg 100 év postai statisztikáját. Szívszorító képeket láthatnak a két világháború tábori postáiról és az 1945-ös, háború utáni állapotokról.

Van a kiállításnak egy különleges tárlója is. Ebben a tárlóban helyeztük el annak a még ma is élő – 1896. október 15-én született – asszonynak, Pék Vidorné született Bozóky Teréz nyugdíjas kémesi postamesternőnek a múzeumunknak ajándékozott fényképét és postai dokumentumait, aki végig élte annak a 100 évnek a postai eseményeit, amelyeket a kiállításunk bemutat.

Futics-pályázat, 1996

A Futics Lajos Alapítványban meghatározott Futics-díjat 1996-ban a kuratórium egyetértésével a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány muzeológusainak elismerésére kívántuk fordítani. Az I. díjat 50 eFt, a II. díjat 25 eFt-ban határoztuk meg. Erre nézve az alapítvány múzeumi gyűjteményeit gondozó muzeológusok számára kötelező meghívásos, két fordulós pályázatot írtunk ki.

Az első fordulóra 1996. november 20-ig rövid, gyűjteményeket leíró pályaművekkel kellett benevezni, melyek tartalmazták a gyűjtemény alapadatait: leltározott törzsanyag darabszáma, duplumok száma, a gyűjtemény gyarapodása az 1995. és 1996. években, a restaurált vagy restaurálásra szoruló gyűjteményi anyag mennyisége, a gyűjteményben folyó tudományos feldolgozás helyzete (leírókartonok), a gyűjtemény unikális darabjai, a gyűjtemény bemutatása az 1995. és 1996. évi kiállításokban és publikációkban, a gyűjtemény gyarapítására, feldolgozására, közkinccsé tételére vonatkozó terveik.

A második fordulóra – az összes pályázó jelenlétében – 1996. december 5-én és 6-án került sor a Bélyegmúzeumban és a Postamúzeumban, ahol a muzeológusok előszóban mutatták be a gyűjteménytüraikat és a gyűjteményük egy-egy reprezentáns darabját, és válaszoltak a társpályázók kérdéseire.

A pályamű és a bemutatató alapján minden pályázó kitöltött egy szavazólapot, amelyen 1 és 5 pontok között értékelhette a kollegái munkáját.

Angyal Erzsébet átveszi az I. díjat

A pályázatra meghívott muzeológusok és gyűjteményeik

Név	Gyűjtemény	Elért pontszám
Angyal Erzsébet	Irattári gyűjtemény Rajztári gyűjtemény Könyvtár	5,00
Beszédes Ernő	Távbeszélő-gyűjtemény Távírógyűjtemény	3,66
Hajdú József	Kép- és ábrázolás-gyűjtemény Hangtár	4,25
Kisfaludi Júlia	Aprónyomatvány-gyűjtemény Telefonkártya-gyűjtemény Adattár	4,33
Kiss Lászlóné	Afrikai bélyegek gyűjteménye Ázsiai bélyegek gyűjteménye	3,16
Koppándi Ágnes	Fotónegatív-gyűjtemény Film- és videogyűjtemény	4,25
Nikodém Gabriella	Alkalmi bélyegzők gyűjteménye Nyomóeszköz-gyűjtemény	4,58
Rákóczi Margit	Könyvtár	3,33
Dr. Sebestyén Kálmán	Térképgyűjtemény Műszaki rajz gyűjtemény	4,58
Solnayné Orbán Ildikó	Európai bélyegek gyűjteménye Előfutár-gyűjtemény Osztrák posta Magyarországon bélyeggyűjtemény	3,75
Solymosi Jánosné	Amerikai bélyegek gyűjteménye Ausztráliai bélyegek gyűjteménye Soó Rezső gyűjtemény	4,33
Szegedi Istvánné	Modern magyar bélyegek gyűjteménye	4,33
Dr. Tóthné Farkas Anna	Okmánytár Tematikus gyűjtemény	3,91

Az első díjat Angyal Erzsébet kapta, a másodikon Nikodém Gabriella és dr. Sebestyén Kálmán osztozott.

Az ünnepélyes eredményhirdetésre december 6-án délután, kuratóriumi ülés keretében, került sor, erre írtam Fatics Lajos emlékezetére az alábbiakat:

Futics Lajos emlékezete

Futics Lajos nyugállományú postaigazgató 1987. február 12-én, itt a Postamúzeumban, 100 000 forintos (akkoriban egy évi átlagbérrel egyenlő nagyságú) múzeumi célú alapítványt tett, a postatörténet gondozásában kiemelkedő munkát végzők számára.

Ki volt Futics Lajos? Bizonytalán egy, azok a jötevők közül, akik különösen a postások között immáron évszázadok óta megtakarított pénzüket nemes célokra szeretnék fordítani. Tehetségük szerinti Nobelet, Adenaueret, Sorosokat tisztelhetünk személyükben.

Futics Lajos a mi múzeumaink Nobel Alfrédja, hiszen díját a mi munkánk elismerésére alapította. 1899-ben Somogyváron született, ahhoz túl későn, hogy részelt volna a boldog békeidőknek nevezett századvégi évtizedekből, ahhoz túl korán, hogy kimaradt volna életéből az első világháború. A háború utolsó évébe az olasz frontra került, s néhány hónap után már őszirózsát tűzött csákója mellé és a 20 évesek világmegváltó hitével beállt a Kommunisták Magyarországi Pártjának soraiba. Üdülők, nyaralók államosításában segédkezett, s a proletár gyermekek nyaraltatását szervezte. Megtorlást nem szenvedett gyermekmentő tevékenységéért, de az illegális pártmunka 1922-ben Budapestre szolgáltatta. Kifutófiú, küldönc, majd postaszolga, később kiadó lett a 62-es postán. A harmincas évek végén a Postás Szimfonikusok zenekarában hegedült. A második világháborúban elveszítette egyetlen fiát. Ő maga is fronton volt, műtősként dolgozott. Hazatérve a politikai változások a Budapesti Postaigazgatóság személyzeti osztályára szolgáltatták. Jellegzetes politikai karriert futott be, 1959-ben postaigazgató rangban nyugdíjba vonult. Viszonylag magas nyugdíjából feleségével, mint elárvult szülők, a hatvanas években 140 ezer forintot adományoztak a Fóti Gyermekvárosnak, majd Futics Lajos már özvegyen a fiatal postatiszti tanfolyam kiváló eredményt elérő hallgatói számára tett 100 ezer forintos alapítványt, 1984-ben. Ezt követte 1987-ben a múzeumi alapítvány.

Futics Lajos halálával 1989-ben véget ért a nem túl gyakori Posta Oktatási és Kulturális Intézete szervezte gondoskodás idős jötevőnkéről. 1990-től alapítványunk halottak napján már csak a Köztemető kolumbáriumához vitte az emlékezés koszorúit, s bár számon tartottuk földi nyughelyét, azt nem, hogy temetések a kolumbáriumot nem hosszabbították meg újabb 10 évre, és felesége halálához igazítottan 1994-ben mindkettőjük hamvai a szóróparcellába kerültek.

Az emlékezés szerény koszorúit így fel kell váltás valami más, talán az, hogy a jövő évi Futics-díjat a megközelíthetetlennek, zárt világúnak ismert Futics Lajos életrajz megírására írjuk ki, hiszen még felkereshetőek néhányan a barátai, ismerősei, kollegái közül, s talán postai működéseiről is találunk dokumentumokat.

Talán közösen a Posta Oktatási Központtal kellene gondolkodnunk azon, hogy a számunkra kegyeletes gesztusát miként kellene példaként fel-fel emlegetni, s őt holtában is meg-meg említeni.

Adventi Szalon

Folytatva a képzőművészeti kiállítások hagyományát – Molnár C. Pál és Berki Viola egyéni kiállítása után – csoportos kiállításra hívtuk meg az alapítványunkkal kapcsolatban álló képző- és iparművészeket a Postamúzeumba.

Az érintett kortárművészekről – Albrecht Júlia, Benkő T. Sándor, Berki Viola, Damó István, Gy. Vad Erzsébet, Herédi Sándor Józsa Judit, Kapros Kósa Edit, Kiss Gyula, Majsai Mária, Salló István, Somogyi Győző – eredeti elképzelésünk szerint 2–3 munkát állítottunk volna ki a Postamúzeum zenetermében, amely két korábbi kiállításunknak is a helyszíne volt.

Célunk volt, hogy a kiállítók alkotásaik révén és személyesen is találkozhassanak meghívott vendégeinkkel, az árusítással egybekötött tárlaton. Mivel a zeneterem szűkösnek bizonyult, a velünk azonos emeleten található PKI Konferenciaterem adott otthont rendezvényünknek, ahol már szerzőnként 10–10 db alkotásnak tudtunk helyet biztosítani.

Eszerint küldtük szét felkérő levelünket a művészeknek, akik közül nyolcan elfogadták meghívásunkat. Az ő munkáikból nyílt meg december 13-án, Luca napján délután három órakor az Adventi Szalon.

A tárlat, melyet Kovács Gergelyné nyitott meg, vasárnap estig volt látogatható 10–18 óráig. Mind a három nap volt egy rövid zenés-irodalmi műsor Dabóczi Veronika és Süveges Gergő közreműködésével délután háromkor, majd beszélgetés az alkotókkal, meleg tea mellett.

Benkő T. Sándor, Albrecht Júlia, Józsa Judit, Kiss Gyula, Gy. Vad Erzsébet

A tárlat sikerességét bizonyítja, hogy az eladásra szánt alkotások (szobrok, festmények, grafikák, kerámiák, textíliák) közül számos talált vevőre.

Az Adventi Szalon résztvevőinek rövid szakmai önéletrajza:

Albrecht Júlia

keramikus szobrász

1174 Budapest, Zsuzsanna tér 5., Telefon: 258-4335

1948. szeptember 28-án született Budapesten. A Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban 1967-ben érettségizett és tett kerámia-készítő szakmunkásvizsgát. 1973-ban a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő-tanár szakán diplomázott. 1973 és 1976 között festőként dolgozott. 1976 óta kerámiával foglalkozik, 1979-től a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola kerámia-szakának művésztanára. Kisszerű használati és dísz tárgyakat készít, a kiállításon kispasztikákkal szerepel. Szívesen foglalkozik építészeti térhez kapcsolódó feladatokkal.

1983-ban és 1990-ben ösztöndíjként a Kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdióban dolgozott. A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége – Magyar Keramikusok Társasága (1994), a Művészeti Alap, majd a MAEO (1973), a Művésztanárok Társasága (1994) és a Gyulai Művésztelep (1968) tagja.

Benkő T. Sándor

képzőművész -

1015 Budapest, Ostrom u. 14. II. 1., Telefon: 115-5719

Négy évtizednyi villanás az örökidőkből. Ennyi jutott eddig földi létemre, hogy megvalósíthassam a rám testáltakat. Szavakba önthessem történelmünk hétköznapi pillanatait, lüktető ritmusokba rejtsem érzéseimet, tusvonalak kusza hálójából bontsam ki gondolataimat és színek kavalkádjával próbáljam meg kifejezni azt, amire már nincsen szó, ahol a gondolat is megtorpan és remegő izgalmossal issza magába a mindenben túlradó ragyogás, a lét igazságát.

Pesten, a VI. kerületben nőttem fel omló vakolatú, sötét lépcsőházak, kongó-kopogó körfolyosók, vörös-, sárga-, zöldtéglás tűzfalak között, eminens tanulók és csibész csúzlíhuszárók társaságában. Már gyermekkoromban kiderült, hogy az én markomba is nyomtak egy talentumot, gazdálkodjak vele legjobb tudásom szerint. Lehet, nem mindig sikerült. Volt, hogy a kamatot sem vettem fel és volt, amikor világi hívságokra, talmi ragyogásra fecséltem az amúgy is változó időt. De a talentum ott lapult markomban, égetve azt, súlya időnként lelkembe szakadt, ellentmondást nem tűrve figyelmeztetett: nem a kupeckedés, de a jó sáfárkodás földi létem dolga. Így vezérelt sorsom a holland akadémiaára és váltam végérvényesen a művészet szolgájává.

Édes-keserű szolgálat ez. Mert évezredek történelmi színpadán mindig változnak a színek, jönnek és mennek a személyek, vannak kik glóriával, vannak kik sötét árnyakkal lépnek át a lét-nemlét(?) határán, de az igaz emberi lélek örök, és a művészet az ember egyetlen lelki tartaléka. A művészetnek köszönhetően maradtak fenn múlt idők díszletei és csak a művészet képes arra, hogy bármilyen testi és lelki nyomorítás ellenére megmaradjon az ember ereje és hite.

Születésemkor kapott talentumom ezt a hitet erősíti bennem és késztet arra, hogy tollat fogjak, vagy éppen ecsettel örökítek meg tűnő földi életünknek, mint az öröklét árnyának suhanó ragyogását.

Damó István

grafikusművész

6000 Kecskemét, Horváth Döme u. 6. IV/16., Telefon: 06-76-486-707

1951-ben Nagyszebenben születtem. A Bukaresti Képzőművészeti Akadémia grafikai szakon diplomáztam.

Tagja vagyok a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Grafikusművészek Szövetségének, a Magyar Művészkönyvalkotók Társaságának és a Magyar Papírművészeti Társaságnak. Rendszeresen veszek részt a fent említett társaságok által szervezett kiállításokon.

A Kecskeméti Kandó Kálmán Szakközépiskola művészeti tagozatának tanára vagyok. Táblaképgrafikával, sokszorosító grafikával és könyvillusztrálással is foglalkozom.

Damó István munkái

Gy. Vad Erzsébet

festőművész

1095 Budapest, Mester u. 22., Telefon: 215-2033

Hálás vagyok a gondviselésnek, hogy 1925. november 1-én, halottak napján, megszülettem Túrkevéren, és azt az ajándékot kaptam, hogy festő lettem, ami nagy boldogságot jelent. Már 8 évesen elhatároztam, hogy rajztanár leszek. A tanító bácsimnak akkor rajzoltam meg –

igen nagy sikerrel – három osztály rajztanmenetéhez a mintarajzokat. Ő hívta fel szüleim figyelmét arra, hogy engem tovább taníttassanak. Édesanyám segítségével a polgári iskola elvégzése után a debreceni Dóczy Tanítóképzőbe tanulhattam, ahol Tar Zoltán rajztanárom szívós irányítással felkészített a Képzőművészeti Főiskolára. Itt Kandó László, Szőnyi István és Berény Róbert voltak kiváló mestereim.

A háború után nehéz anyagi körülményeink, édesapám 1948-ban bekövetkezett halála, a politikai élet nem voltak kedvezőek számomra. A polgári iskolai rajztanári képesítés elnyerése után búcsút mondtam a főiskolának, s elmentem dolgozni. 19 évig az Uvaterv adott kenyeret, majd 6 évig a XX. kerületben voltam rajztanár. Közben megbetegedtem és 50 évesen rokkant nyugdíjas lettem. Életemet a festéssel igyekeztem szépíteni. Amikor összegyűlt egy kiállításra való anyagom, megrendeztem első önálló kiállításomat a túrkevei Finta Múzeumban. A szőlővárosomban megrendezett kiállítás nagy boldogságot jelentett, miként az azt követő 55 egyéni és számos csoportos kiállításom, hiszen képeim sikerei azt erősítik meg bennem, hogy az emberek szívében a szépség és jószág befogadásra talál. A falusi múlt és egy-egy tájképi emlék nemcsak nekem, nekik is fontosak. Így képeimmel kicsit magam is derűsebbé tehetem a mindennapokban megfáradt embertársaim életét. 1976 óta a Művészeti Alap tagja vagyok. 30 évig akvarell pasztellel dolgoztam, az utóbbi években olajjal.

Józsa Judit

keramikus

1085 Budapest, Stáhly u. 15. III. 1., Telefon: 138-4648

Édszüleim, Józsa János és Julianna, a neves keramikus művészek harmadik – két bátyám után egyetlen leánygyermekéként Székelyudvarhelyen születtem 1974. május else-

Józsa Judit agyagszobrai

jén. Elemi iskolámat Korondon, a középiskolát Székelyudvarhelyen végeztem. Szabadidőm minden percét, az ugyancsak keramikussá tanult bátyámmal, szüleim műhelyében töltöttem. Ott volt az én második iskolapadom. Gyúrtam, agyagoltam, formáztam, festetem rendületlenül. Munkáimat máig édesapám műterme őrzi, s őrizze is még nagyon sokáig, hiszen azután, hogy 1994. augusztus 15-én áttelepültem Magyarországra, ott már ritkán dolgozhatok.

Önzetlen barátok műterme és kemencéje segített hozzá, hogy 1995 októberében édesapám kerámiáival együtt én is bemutathassam munkáimat Budapesten a Belvárosi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala rendezte Erdélyi Kulturális Napok rendezvényén. Azóta Erdély mellett Budapesten is otthon vagyok a világaimról beszélő szobraimmal együtt, amelyek mondandóit örömről, bánatról, szépségről, emberségről, magyarságról szeretném, ha megértenék és szívükbe fogadnák.

Kapros Kósa Edit

textilművész

8420 Zirc, Szikla u. 11., Telefon: 06-88-416-029

1950. szeptember 6-án született Kispetriben. A kolozsvári Ion Andreescu Képző- és Iparművészeti Főiskola textil szakán diplomázott. 1987-től Magyarországon él és dolgozik. Tagja a Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának (1987), a Veszprémi Művészeti Céhnek (1989), a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének (1991), a Magyar Textilművészek Alapítványának (1993) és a Magyar Kárpitművészek Egyesületének.

Kapros Kósa Edit gobelinjei

Kiss Gyula

fafaragó népművész

1215 Budapest, Ady Endre út 21., Telefon: 276-1380

A Szabolcs megyei Gégényben születtem 1924-ben. Édesapám bognármester műhelyében belenőttem a famunka szeretetébe. A fát, mint anyagot már gyermekkoromban megismertem, amikor magamnak és a hét testvéremnek az első lovakat, szekereket, gyermekjátékokat faragni kezdtem.

1949-től Budapesten élek, 1964-től asztalosként postai alkalmazott voltam gyugdíjazásomig (1986). Szabadidőmben egész életemben faragtam. Mesterem Barcsay Jenő Anatómiai atlasza volt. Az első kiállításomra itt a Postamúzeumban került sor 1986-ban. Ezt követte bemutatkozásom a kecskeméti Naiv Művészek Múzeumában.

Az én faragásaimat a gégényi hétköznapiak és a gégényi földművesek inspirálják, ők az én múzsáim: a szántó-vetők, a parasztok, a szekeresek, a kocsik, a lovak. Szeretném őket minél hűségesebben fába faragni, megmenteni az utókor számára.

Salló István

faszobrász

2800 Tatabánya, Sárberki ltp. 706., Telefon: 06-34-339-425

Székelyföldön, Csíkszeredában születtem 1932-ben. Pedagógus diplomát szereztem, miközben jó nevű és jó hírű szabadiskolákban, alkotó körökben sajtótírtam el a szobrászat alapjait.

1954-től rendszeresen veszek részt kiállításokon. 1978-ban települtem át Erdélyből Magyarországra és azóta Tatabányán élek és dolgozom. Az itt eltelt 18 év alatt mintegy 1400 alkotást készítettem. Ebből néhány szobor, a többsége dombormű. Évtizedek óta munkáim alapanyagául a fát használom.

Tagja vagyok a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, alapító tagja a Magyarok Világszövetsége kezdeményezte Képzőművészeti és Iparművészeti Társaságoknak és a Budapesti Hollósy Galériának.

A reformkori magyar posta

Kossuth Lajos 1836. július 21-én Pestről keltezett Kölcsey Ferenchez címzett levelét így kezdi: „*Július 2-án költ kedves leveledet a házmester tegnap adta kezemhez, anélkül, hogy megtudta volna mondani kitől kapta légyen azt. Meglehet egy jó alkalmat vesztettem, mellyel bizton írhatnék, most pedig postára kell szorulnom, hol a pecsét szentsége sem szent, hol a gyalázatos férges a házi s baráti gyengéd viszonyok ártatlan titkaiba is befűrték magukat...*”

Kossuthnak – jóllehet eredendő ellenszenv semmiképpen sem fűzhetette a postához, hiszen édesanyja a lisztkai postamester, Wéber András lánya volt – jó oka volt a fentieket leírni. 1836 nyarán tiltotta meg a nádor Kossuth Lajos kézzel írott és levélként postán szétküldött hírlapjának, az *Országgyűlési Tudósításoknak* a postai szállítását. Bár Kossuth kérésére Pest vármegye közgyűlése, mivel „*a levél általi szabad közlekedési jog megsértetik*”, tiltakozott a nádor intézkedése ellen, a Magyar Királyi Helytartótanács 1836. október 4-én rendeletben tiltja meg a postaprefektúráknak Kossuth politikai hírlapjának felvételét és szállítását. A hazai viszonyokra jellemzően, a lap változatlanul megjelenik, de nem postalegények, hanem a vármegyék körleveleit szállító lovas hajdúk terítik szét az országban. Ez a *szállítás* törvényes volt 1837. november 5-ig, amikor a történeteken okulva a posta regáléről szóló császári rendelet nyomtatékosan meg nem erősítette, hogy a levelek és az időszaki lapok szállítása – legyenek ez utóbbiak akár nyomtatással, akár kézírással sokszorosítva, amennyiben megjelenésüktől számítva fél esztendő nem telt el – a posta kizárólagos joga.

A fenti történetben a reformkori magyar posta minden jellegzetessége megtalálható. Elsősorban közjogi helyzetének sajátos volta, kettős irányítása az udvari postabizottság és a Magyar Királyi Helytartótanács által, valamint a posta társadalmi megítélése, szolgáltatásainak hivatalos és magánbojkottja.

A magyar posta közjogi helyzetére nézve II. Lipót 1790–1791. évi XXII. tc. megerősíti, hogy Magyarország és a hozzákapcsolt részek területén lévő posták a Magyar Királyi Helytartótanács igazgatása alá, jövedelmeik a magyar kamarához kerüljenek, Erdély postái a Főkormányzék, a Gubernium alá, jövedelmeik az erdélyi kamarához. A posták feletti felségjog gyakorlása azonban nem biztosíthatta a magyar igazgatást, hiszen a törvénykezést az udvari postabizottság végezte, a kinevezési jogkörrel bíró generális postamester, a Paar hercegi család mindenkori szeniora, egyben a postabizottság elnöke, jogköre Ausztriára, Magyarországra és Erdélyre terjedt ki. Amikor Paar Károly herceg 1813-ban – megtartva örökös főpostamesteri címét, évjáradékát, egyes kiváltságait – lemondott elnöki jogköréről, a magyar és erdélyi hatóságoknak az udvar csak a Paar hercegek személyes jogaként gyakorolt postatisztviselők kinevezési jogát engedte át. Ezekre az állásokra a fent jelzett XXII. tc. értelmében már nemcsak birtokos magyar nemeseket lehetett kinevezni, nem nemesek is alkalmazhatók voltak.

Azt azonban nem mondhatjuk, éppen a magyar alkotmányos közjog kínálta törvények miatt, hogy a helytartótanács vagy a Gubernium az udvari postabizottság, majd főpostahivatal minden rendelkezését kihirdette, hatályba léptette volna. Így tett 1829-ben is, amikor egyesítették a levélposta és a kocsiposta igazgatóságait és létrehozzák a császári és királyi legfőbb udvari postaigazgatóságot. Sem a helytartótanács, sem a Gubernium nem egyezett bele, hogy az osztrák állam magánvállalataként működő kocsiposta összekapcsolódjon a magyar állam közintézményével, a levélpostával, s így azokat is Bécsből igazgassák. A történelem különös menetének egyike ez is, hiszen a kocsiposta, megalakulásakor 1750-ben éppen azért lett az osztrák állam magánvállalkozása, mert a magyar országgyűlés több törvényével beleavatkozott az udvari postaigazgatásba és nem akarták, hogy a magyar befolyás a kocsipostára is kiterjedjen. Az ipar és a kereskedelem fellendítésére létrehozott állami kocsiposta csomag- (20 bécsi font súlyhatárig), pénz-, és személyszállításra kizárólagos jogot élvezett, azokon a postautakon, ahol postakocsik, delizsánszok menetrend szerint közlekedtek. A két szolgálat – a levél- és a kocsiposta – jogi szempontból ugyan függetlenek voltak, de állomásaik és postamestereik közösek. Az egyesítéssel Ausztriában egy egységes szervezettségű, korszerűbb postahálózat alakult ki. Hazánkban azonban az alkotmányos közjogi ellenállás megakasztotta a fejlődést jelentő reformokat is. A magyarországi és erdélyi kocsipostákat a bécsi postai főigazgatóság alatt a budai és a nagyszombati főexpedíciók igazgatták. A kassai, temesvári, zágrábi és pozsonyi kocsiposta expedíciók a budai főexpedíció alá kerültek.

A postaintézet egységes vezetését minden magyar hatóság meggátolta, sőt a helytartótanács törvényes jogánál fogva 1829-ben megtiltotta, hogy a postamesterek állomásaikat eladják vagy átruházzák engedélye és az új postamester kinevezési okmányának hiányában. Mindezt azért, hogy a postaállomások megbízhatatlan, idegen kézbe ne kerülhessenek. Önálló igazgatását szinte demonstrálta azzal az 1829-ben kiadott körlevéllel, amelyben közzé tette a késedelmes szállításon, levéltitok megsértésén, küldemény-csonkításokon ért postamesterek és tisztviselők nevét és súlyos fegyházbüntetésüket, akiket törvény elé állítottak. A kocsiposta dolgaival egyáltalán nem törődött, hiszen azt hazánkban a nagy számban létesült magánfuvar-vállalatok és az ún. *gyorsparaszrok* végezték. Gyorsaságban a delizsánszok idejét futották, s valamivel olcsóbbak voltak, mint az állami kocsiposta. Áru- és személyszállítással foglalkoztak, s bár korlátozásukra, betiltásukra a bécsi igazgatás számtalan rendelkezést hozott, a helytartótanács arra hivatkozva, hogy azok is éppolyan magánvállalatok, mint az osztrák kormány kocsipostája, s így ugyanolyan joguk van az utasok szállítására, soha érvénybe nem léptette. Sőt! Az 1837 novemberében kiadott császári pátens, amely a posta regálét a levelekre, hírlapokra és az utasok váltott lovakkal való szállítására erősítette meg, lemondva a csomagok kizárólagos szállítási jogáról, Magyarországon nem lépett életbe. Mindössze az új postatörvény alapján készült kocsipostai (1838. november 1.) és levélpostai (1839. május 1.) rendtartásokat vezették be. Ezek a tények a bécsi postaigazgatást elkeseredett lépésekre indították az utasokat osztrák területre szállító magyar fuvarozók ellen. Postajövedéki kihágás miatt sorozatos eljárást indított, lovaikat elkoboztatta. A vármegyék tiltakozásával egyetértve, a helytartótanács elérte, hogy miként az osztrák kormány magánvállalata is szabadon szállíthatja Magyarországon a területén az uta-

sokat, úgy az üzletszerűen fuvarozó magyar adófizetők is szabadon szállíthatják érvényes útlevelemmel rendelkező utasaikat, lóváltás nélkül Ausztria területén. Ezt 1840. április 29-én királyi rendelet is megerősítette.

A Magyar Királyi Helytartótanács saját hatáskörében 1838-ban lehetővé tette, hogy magyar nyelvű előterjesztéseket is lehessen küldeni a postaprefektúrákra, s amikor 1840-ben a törvényhatósági ügyek hivatalos nyelve magyarrá válik, belföldi forgalomban kötelezővé teszi a magyar nyelvű, külföldi, így ausztriai forgalomban a latin nyelvű postai vények használatát.

Az 1830-as évek végén, a 40-es évek elején nemcsak a meglévő, több mint félszáz postaútvonalon sűrítik a járatokat, de új útvonalak is nyílnak.

A gazdasági és kereskedelmi élet fellendülése egyre inkább igényelte, hogy a levélpostával kisebb csomagokat és pénzeslevelet is lehessen küldeni, mindazt, amely az osztrák kocsiposta kizárólagos joga volt. A helytartótanács, ha hosszas huzakodás után is, de elérte, hogy azokon az útvonalakon, igaz, hogy a feladó felelősségére, s mindössze a legközelebbi kocsiposta állomásig, de felvegyenek és továbbíthassanak csomag- és pénzküldeményeket is. Az osztrák kocsiposta, miután Magyarországon 1844-ben mind a közigazgatásban, mind a törvénykezésben a magyar nyelv lett hivatalos, 1845-ben áttért a német–magyar, két nyelvű vények használatára, a belföldre szólókat magyarul, a külföldre menőket németül töltötte ki.

A reformkor idején a postajog változásai, a Magyar Királyi Helytartótanács igazgatása egy lassan fejlődő postahálózatra terjedt ki. Megközelítőleg 100 esztendő fejlődését mutatják az 1749 és 1837. évi adatok. A magyar királyság területén (Erdély nélkül), de a Horvát- és Szlavónországgal 1749-ben 10 postajáratot és 165 postaállomást tartottak számon, míg 1837-ben 60 járatot és 402 postahivatalt. Igazgatásukkal a helytartótanács 1819-ig nyolc (Buda, Pozsony, Kassa, Temesvár, Zimony, Kőszeg, Varasd, Eszék), majd Kőszeg és Zimony megszüntetésével hat postaprefektúrát bízott meg.

A prefektúrák élén a prefektusok álltak, a központ által kinevezett ellenőrökkel (contraagens), postatisztekkel (offizialis), járulnokokkal (accessista), gyakornokokkal (practicant), valamint levélhordókkal (tabellarius). 1818-ban a fent felsorolt prefektúrák személyzete 8 prefektusból, 11 ellenőrből, 25 postatisztből, 9 járulnokból, 12 gyakornokból és 11 levélhordóból állt. Ők fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak voltak, szerény jövedelmüket (postatiszteké évi 250–300 forint volt) a különféle illetékek (csomagolási, kézbesítési, értékesítési, feladási vevénydíj stb.) nem ritkán két-, háromszorosára növelték.

A prefektúrák, bár egyben főpostahivatalok voltak, elsősorban az igazgatási teendőket látták el, ők gondoskodtak a több vármegyét magukba foglaló területükön a postaútak, állomások felállításáról, az ott működő postamesterek irányításáról és ellenőrzéséről.

A helytartótanács utasításai, a végrehajtásra kötelezett vármegyék vitái és viszályai között, igyekeztek jól működtetni a postákat. Nem volt könnyű dolguk. A Békés vármegyei postautak szervezését 1787-ben kezdte meg a területileg illetékes temesvári postaprefektus. Mivel Gyula és Sarkad között az utat csak a Fekete Körös gátján lehetett vezetni, előírta a gát nagyjavítását, erősítését, amelyet 1787 kora őszen 546

fogattal és 2530 ember két hónapi munkájával el is végeztek. Az addig 3,5–4 méterre kiemelkedő gátak 7–8 méter magasságúra töltődtek, s 1788. március 1-én megindult rajtuk a Buda–Cegléd–Nagykőrös–Alpár–Csongrád–Szentés–Orosháza–Csaba–Gyula–Sarkad–Remete–Szalonta–Gyapjú–Nagyvárad postajárat, melynek Orosházától Komlós–Battonya–Arad felé elágazása volt. A tavaszi esőzések következtében azonban már áprilisban olyan állapotba került a gát, hogy a postai küldeményeket csak vízi úton lehetett Sarkadra juttatni. Ennek költségeit a város a postaprefektúrára, az a vármegyére hárította írván: „*A postamester nem tehet arról, hogy Gyula és Sarkad között a hidak és gátak nincsenek úgy helyrehozva, hogy azokon át a rendes posta áradáskor is lovon szállítható lenne. Azonban az említett hidak és gátak helyreállítása nemcsak Gyula város, hanem az egész vármegye kötelessége. Így egészen helyes és jogos, hogy a kért díjazást – a kérelmező városnak – a vármegye kifizesse.*”

A postaállomások, amelyek a postálkodás legfőbb színterei voltak, alapvetően a reformkorban is a királyi pátensekben meghatározott szabályok szerint működtek.

A postaállomások, postaházak homlokzatukon az uralkodó postacímerevel kivételes jogokat élveztek. Mentések voltak a katonai beszállásolás alól, a postamesterek és alkalmazottaik mindennemű adózástól és köztehertől, így a postalovakat sem lehetett közmunkára vagy előfogatra kirendelni. A postajáratok nem fizettek vám-, híd-, rév- és útpénzt. A postalovak számára megfelelő és az állomástól nem messze fekvő legelőt, ún. postaföldet kellett biztosítani.

A postamesterségek jogállásukra nézve, a királyi adománylevelek alapján, lehetnek örökös postamesterségek, amelyeket öröklési, átruházási és eladhatási joggal adományoztak. Lehettek kiváltságlevelekkel és csak öröklési joggal bíró postamesterségek, s végül a XVIII. század végén megjelentek a kinevezéssel adományozott postamesterségek, amelyek elvétele vagy megszüntetése esetén a postamester – lefoglalás és zálog alá nem vonható – megváltási összeget, végkielégítést kapott. A kisebb állomásokra inkább a megváltási jog nélküli élethosszig tartó kinevezések voltak jellemzőek, amelyeknek azonban 10 évi szolgálat után általában engedélyezték az átruházását.

Kik lehettek postamesterek? Rendszerint jómódú helybeli birtokosok, gyakran főnemesek is, akik valamilyen formában részesei voltak a közigazgatásnak. Az alkalmasság feltételei közé, a megfelelő vagyoni állapoton túl, hozzátartozott az állammal szemben tanúsított szolgálatkészség, az aktivitás és a feddhetetlen erkölcs, valamint a latin és a német nyelv ismerete, hiszen a Magyar Királyi Helytartótanács hivatalos nyelve latin volt (kivéve II. József uralkodásának 6 esztendejét, 1784–1790 között, amikor a német nyelvű ügyintézészt tették kötelezővé), a hivatali adminisztráció viszont német nyelvű. Az állammal szemben tanúsított szolgálatkészség döntő tényezőnek bizonyult, a török háborúban hadi érdemeket szerzett, sebesült katonák közül sokan sikerrel pályáztak a postamesterségekre.

Mint korábban írtuk, nem nemesek csak 1791-től tölthettek be postai tisztségeket, de akkor már 1789-től a postamestereket szolgálatuk ellátásának biztosítására, pénzbiztosíték letételére kötelezték. A postamesterségeket a helytartótanács még a reformkor végén is igyekezett főnemeseknek juttatni, így az 1840 novemberében megnyitott Győrt Székesfehérváron át Szekszárddal összekötő postaút postamesterei gróf Esterházy Miklós, báró Luszenszky Károly, gróf Zichy Károly, gróf Széchenyi Lajos és nemes Horváth Jó-

zsef lettek. Ők természetesen nem végeztek gyakorlati munkát, az alkalmazottjaikra – az adminisztrátorokra (postai kezelőkre) és az expeditorokra (kiadókra) – bízta, bár a postaállomások előírás szerinti működéséért személyükben voltak felelősek. Mind ők, mind a helyettesükként dolgozó adminisztrátorok esküt tettek kinevezésükkor. A tokaji postamester, Szerviczky György postakezelőjének, Zákó Jánosnak tanuk előtt letett következő esküje 1840-ből származik:

„Én, Zákó János ezennel esküszöm a mindenható Istenre, s hűségemre és hitemre fogadom, hogy dicsőségesen uralkodó felséges I. Ferdinánd ausztriai császárnak Magyar- és Csehország e néven 5. királyának valamint... legkegyelmesebb urunknak, fejedelmünknek örökön híve maradok, a reám bízott tokaji posta kezelést, tisztséget, a legfelsőbb közhivatal szolgálatát szabályszerűleg s az utasítások értelmében híven és szorgalmasan viszem, a postahivatalra bízott e legfelsőbb szolgálatot illető szerekre, nyalábokra és bármivel terhelt levelekre az e részbeni rendelvevények szerint a leggondosabban fogok felügyelni, a közönség iránt mindenkor teljes illedelemmel viseltetni, a hivatal ügyeiben titkokat szükséges hallgatagsággal meg fogom tartani, a leveleket illető feleknek feltartóztatás nélkül kezökhöz juttatom, a levelkért nagyobb váltságot, mint amennyi a vitelbér lajstromba meg van szabva, nem követelendek, sem valami szín alatt nem zsarolok ki, az átadandó leveleket avatatlan személyeknek elő nem mutatom, azokat bemutatni nem engedem sem alkalmat nem nyújthatok arra, hogy egyik a másikának a levelezését kitudhassa. A posta menetét teljes szorgalommal előmozdítom, az ezen postahivatalnak bevett jövedelmeiről lelkiismeretesen adok számot s a pénzt a főpénztárba beküldendem. A legfelsőbb határozat nélkül szabad levelezést nem engedek, ily szabadságot önnügymben sem fogok bitorolni. A nagyméltóságú Magyar Királyi Helytartótanács, mint az ország postaintézete kormányzója s a kerületi posta főtitkára, mint előljáróságom iránt úgyszintén az illető postamester, mint közvetlen uram iránt mindenkor tartozó tisztelettel és engedelmisséggel fogok viseltetni, a hozzám intézendő felsőbb rendeleteket, utasításokat a posta főtitkarsági intézkedéseket híven hajtható végre, minden veszélyes törekvéseket, s mind azt ami a posta intézet ügyének ártalmára lehetne kikerülendek és feljelentendem és tisztségem e kötelességének teljesítésében semmi módon nem engedem magam gátoltatni. Végére esküszöm, hogy semmi bármilyen néven nevezendő titkos társulatnak sem a hazában sem külföldön tagja nem vagyok s magamat ily szövetségbe bevonatni nem engedem, Isten engem úgy segítsen.”

Az esküszövegből jól nyomon követhetők a postakezelő kötelességei és feladatai. Egyrészt a helytartótanáctól, kamarától, a kerületi postaprefektúrától érkezett rendeletek ismerete és azok gondos őrzése. Ezek körébe tartozott a reformkor idején a közönség tájékoztatására készült körözlvények (currens) sora, amelyek a központi rendeletek kihirdetésére (kidoboltatás és kifüggesztés által) voltak hivatottak.

A gondos vigyázás a szolgálatot illető szerekre és nyalábokra, a hivatali berendezésekre, ügyviteli naplókra, jegyzékekre, valamint az indított és érkezett küldeményekre vonatkozott.

A postaállomások, amelyekben a hivatali helyiség, a postamester vagy helyettese, a kiadó tiszt, az expeditor lakása, esetleg a postalegények pihenőszobája volt, az istálló és a kocsiszín mellett, elsősorban abban különbözött környezetétől, hogy homlokzatát

egy korabeli leírás szavaival „egy királyi, bádogra csinált és deszkára szegezett két fejű sas címer” díszítette.

A dorogi királyi postahivatal kétoldalas címertáblája

A hivatal felszerelési tárgyai, az értékmegőrző és szállító vasládák, a postakürt, fegyver, levélhordó bőrtáska vagy zsák, a löszerszámok, a súlymérés eszközei (lat- és fontkészletek, mérlegek) voltak a legfontosabbak a szállítójárművek a kocsik, taligák mellett. Az ügyvitelt szolgáló naplók, jegyzékek, könyvek rendeltetését a következők szerint őrizték meg a feljegyzések:

- Utasítások és rendeletek jegyzéke és gyűjteménye,
- Levélküldemények feladási naplója,
- Kocsiposta feladási napló,
- Pénztári napló a napi bevételekről,
- Jegyzék a hátralékokról, elsősorban a hatóságok adósságairól,
- Ajánlott küldemények felvevő naplója,
- Rendkívüli, staféta járatok naplója,
- Portómentességet élvező, küldemények felvételi és érkezési naplója,
- Órakerék, a postajáratok érkezésének és indításának pontos feljegyzésére,
- Ajánlott és értékű küldemények elismervényei,
- Állomásjegyzék (tabella stationalis) az állomások közötti (stációk közötti) távolságok kimutatására,

- Földabrosz, térkép a postaútvonalak és az állomások (stációk) közötti postamérföldek feltüntetésével (1 stáció két osztrák mérföld 15,1718 km).

Pest, Pilis és Solt törvényesen egyesült vármegyék,
a Jászság, a Nagy- és Kiskunság postatérképe

Az esküszöveg kitért a díjtételek pontos meghatározására is, amelynek megállapítása – figyelembe véve a bonyolult díjszabást, amelyet a levél súlya, tartalmának értéke, a címzett helység távolsága határozott meg – sok lehetőséget kínált akár a jóhiszemű, akár a szándékos tévedésekre. Annál is inkább, mert a postatarifákat a XIX. század elején több ízben módosítják. 1810-ben belföldön két távolságot figyelembevevő ún. zónarendszert vezettek be, melyet 1817-ben egy hétzónás rendszer váltott fel.

Az indító állomásoknak ekkor teszik – *amennyire lehet* – kötelezővé a helynév-bélyegzők használatát, hiszen addig csak kézírással írták fel az indító hely nevét. 1842-ben visszatért a kétzónás rendszer.

Az értékek és csomagok díjazását az ezüst-, bankócédula- és málhatarifák alapján számították ki. Az ezüst- és bankótarifa alapján a feladó az érték és a távolság szerint fizetett, a málhatarifa szerint a súly (a legmagasabb megengedett súly 100 font, kb. 28 kg volt) és a távolság alapján. Mindhárom tarifa esetében 10 távolsági fokozat létezett, de az így kiszámított díjtételhez ezüst- és aranyküldeményeknél az értékportóhoz még az egyszerű levél díja is hozzáadódott, bankócédula-küldeményeknél pedig a levél súlya szerinti díj is felszámításra került.

Az eskü szövegében megerősítetik a pontos számadáskészítés, s a bevételek gondos befizetése a postaprefektúrák pénztáraiba. A bevételeket általában negyedévenként fizették be. Amint a korabeli feljegyzések megőrizték, sok volt a késedelem és pontatlan befizetés. A prefektúrák ellenőrei változatos formáit tárták fel az anyagi visszaéléseknek. A postamesterek illetve adminisztrátorok, az expeditorok olykor megszöknek a pénztárban őrzött, nem jelentéktelen összegekkel, a postalegények kifosztják a rájuk bízott postanyalábot, sőt 1827-ben a temesvári prefektúra „*expeditor bünszövetkezetet*” leplez le. A Pest–Arad járat orosházi, tótkomlósi, battonyai és szentesi postahivatalainak expeditorai rendszeresen felbontották és megdézsmálták a leveleket és ajánlott küldeményeket, majd hivatalos pecsétnyomóval újra lezárták azokat, azt a látszatot keltve, mintha a felbontás hivatalos célból történt volna.

A hivatalok személyzetének védelmére a helytartótanács 1820 áprilisában rendeletet ad ki, amelyben a nem kívánatos egyének, *szökött katona és gonosztevő* postai alkalmazásának megakadályozására közölni kell a postamesterekkel a körözött személyek leírását. Az üdvösnek tűnő rendelkezés azonban a gyakorlatban alkalmazhatatlan volt.

Szó esik az esküben arról is, hogy szabad azaz portómentes levelezést a kedvezményezetek körén kívül nem enged meg. A díjtalan levélszállításra jogosult hatóságok, hivatalok jegyzékét 1810-ben és 1818-ban is kiadták. A portómentes levelezéssel visszaélő hivatalokat első ízben az elmaradt díjtétel tízszeresével, másodízben a húszszorosával büntették meg. A portómentesség csak a névjegyzékben feltüntetettek egymás közötti levelezésére vonatkozott, ha magánszemélyhez címezték levelüket, a teljes portódíjat a címzett volt köteles megfizetni, ha magánszemély küldött számukra levelet, csak a portó felét kellett vállalni.

A levéltitokra és a cenzúrára vonatkozó, egymásnak ellentmondó szövegrészek jellegzetes korpét tükröznek. Egyfelől tilalom, másfelől parancs. Kifelé levéltitok, befelé cenzúra. A bécsi udvarnak mi sem tette egyszerűbbé a francia forradalom szabadelvű eszméi terjedésének meggátlását, a napóleoni háborúk kiváltotta elégedetlenségek elfojtását, a magyar függetlenségi törekvések jeles személyiségeinek szemmel tartását, mint a postai cenzúra, a *veszélyes törekvések* feljelentése.

A reformkori posta személyzetének útonjárói, a postalegények, postakocsisok és lovasfutárok voltak. Munkájukat a hazai útviszonyok között, az Alföld elnéptelenedett árvizes területein sokszor életveszélyben végezték. A népszerűség jelentősebb körében ők testesítették meg a postaintézményt.

A postalegények, akik a rendes levélposták szállítói voltak, a küldeményeket mennyiségüktől függően kocsival, lóháton, taligával szállították. Vállukon mesterségük felségjelével, a fekete-sárga zsinórral díszített postakürttel közlekedtek. A kürt használata kizárólagos postajog volt. A különféle kürtjelzéseket, dallamokat, amelyek a közeledő postáról a menetnek megfelelően messzehangzón tudatták, hogy ordinária, a menetrendszerű járat vagy staféta, külön posta, levél, kocsi posta jön-e. A postakocsisoknak a kürtjelek lejátszását hat hónap alatt kellett megtanulni. Külön kürtjele volt a segélykézésnek, de a váltáshoz szükséges lovak számát is kürttel tudatták. A postakürt jeleire minden útonjárónak ki kellett térni, a nehéz járműveknek, menetelő katonaságnak meg kellett állnia. Miként a postajáratok hátráltatása, úgy a kürtöléssel való visszaélés is súlyos büntetést vont maga után.

A postalegények állandó hajtókönyvvel és menetenként óralevéllal voltak ellátva, mely utóbbiba a küldeményeket és az egyes állomásokon az érkezés és indítás idejét bejegyezték. A szembejövő postalegények stafétáikat vagy levélpostájukat kicserélték, hogy gyorsabban visszaérjenek állomásaikra. Ha útközben lovuk kidőlt alóluk, a postalegény az úton vagy a mezőn talált lovat a legközelebbi postaállomásig igénybe vehette. Ha útközben baleset érte, a vele találkozó utazónak kötelessége volt őt a legközelebbi helyiségre beszállítani, ahonnan az előjáróság vagy a földesúr feladata volt a postát eljuttatni a legközelebbi postaállomásra. A kijelölt postaútról, ha az rossz időben járhatatlan volt, a szántóföldekre is rámehetett. Ha a postát megtámadták, mindenki – aki arról értesült – köteles volt jelenteni a hatóságnak és részt venni a rablók üldözésében. Teljesítményüket a postai rendtartások szabályozták. Az 1817. évi staféta utasítás szerint 1 stációt, 1 postamérföldet (15,1718 km) sík terepen két és egynegyed, hegyes vidéken két és háromnegyed óra alatt kellett megtenniük.

A kitűnő lovas hírében álló postalegényeket különösen a napóleoni háborúk idején, előszeretettel sorozták be katonáknak, s ez a postaforgalom ellátásába komoly személyzeti gondokat okozott, s 1813-ban egy rendelet kiadásához vezetett, amely felmentette őket a katonai szolgálat alól. 1816-ban tekintélyüket is növelendő, miként a postamesterek, egyenruhát kaptak. Fekete posztógalléros skarlát vörös – ezüst paszománttal, fehér gombokkal felszerelt – felső kabátot, melyet fekete tollbokrétaival díszített magas tetejű kalap egészített ki. Ezt a díszruhát több éves, kifogástalan munkavégzésű postakocsisok kapták a kincstár költségére.

A postalegények fegyelmi vétségei mindennapos ügyek voltak a postákon. Levélfosztogatásaikról a hírlapok is beszámolnak. A Magyar Hírmondó 1782. június elsején 42. számában írja: „Tömösvárról íratott levelekből híriül adatott, hogy az elmúlt hónapnak 14-dik napján oda érkezendő postanyaláb Óltsa és Örkény között, hihető magától a postalegénytől felszakasztatott, és dirib-darabban a mezőn hagyatott. A pénz mind oda veszett, a levelek pedig azután felszedettek, s rész szerént öszve ragasztva, illendő helyen kézhez adódtak. – Nem sok hetekkel ezelőtt szinte hasonló gonoszság történt Bihar vármegyében.”

Megismerve a reformkori posta közjogi helyzetét, szervezetét, személyzetét, vázlatosan tekintsük át szolgáltatásait, a levélposta és kocsiposta működését, irodalmi szemelvények segítségével.

A reformkori postai rendtartások két postajáratot különböztettek meg a rendszeres járatokat, az ordináriákat és a rendkívüli, staféta járatokat. Míg az előbbiek meghatározott útvonalon és időben közlekedtek, az utóbbiak alkalmanként az utazók vagy szállítók kívánságára. A staféták a postamester lovaival, kocsijaival szállítottak, a lóváltásról a vonal menti postamesterek gondoskodtak.

A rendszeres levélposta-járatok – amelyeket a postaprefektúrák, majd főpostahivatalok igazgattak a helytartótanács rendelkezései szerint – leveleket, nyomtatványokat (könyv, folyóirat, hírlap, kotta, réz- és könyomat stb.), árumintát szállítottak, s 1842-től, igaz a feladók felelősségére és csak a legközelebbi kocsiposta állomásig, pénz- és csomagküldeményeket is. Mint fentebb említettük, 1752-től azokon az útvonalakon, ahol kocsiposta közlekedett, a bécsi kocsiposta főexpedíció kizárólagos szállítási joga alatt, a pénz- és csomagküldeményt kizárták a szállításból.

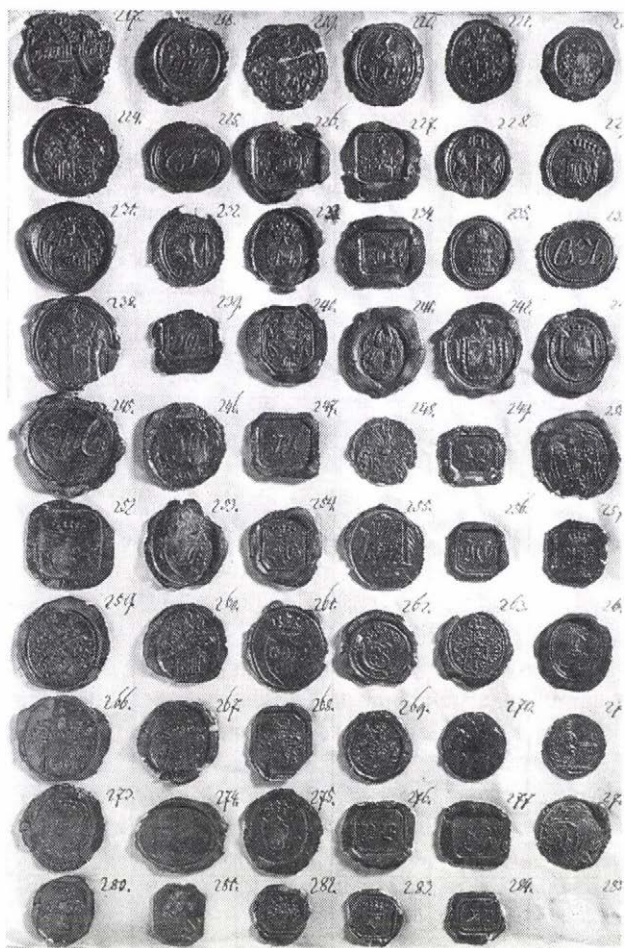
1786-ban rendeletben tiltották meg, hogy a feladók – az olcsóbb levélposta szállítási díj miatt – pénzt helyezzenek a levelekbe. Addig a tértvényes (Recepisse), ajánlott (Recommandiert) levelek elvesztése esetén kártérítést fizettek. Azt azonban, hogy a rendelkezés eredményes lett volna, nem mondhatjuk. Tanúságos történet erre nézve gróf Festetics György Csokonai Vitáz Mihályhoz küldött pénz is tartalmazott ajánlott levélnek történetét, amelyet 1801 januárjában küldött Festetics a sümegi postáról a debreceni postára. Költőnknek csak 3 hónap múltán, a sümegi posta keresésére kézbesítették, természetesen pénz nélkül. Az esetről Festetics pontos leírást és dokumentumokat kért Csokonaitól.

Részletek a válaszevélből: *„Nagyságodnak kegyes parancsolatjára ímé alázatosan iderekeszem a kívánt dokumentumokat: instálván egyúttal, hogy a debreceni postának maga mentségére tett reflexióimat megolvasni méltóztassék. Két dologgal kívánja a levélnek 3 hónapig való hevertetését elütni-vétni: úgymint, hogy az én nevem Debrecenben esméretlen volt, és hogy azon levél a postán nem kerestetett.”*

Aztán leírja, hogy őt és szüleit jól ismerik az egész városban, s azt is, hogy többször küldötte postára a kollégium szeniorának inasát levélért, sőt abban az időben 10–12 levelet kapott is. Egyébiránt, írja, *„...nem arra való-é az ilyen nagy postáknál a Briefträgek, hogy a szokott taxáért a leveleket kihordják? De most is azért vettem későbbben a levelet, hogy (amint az expeditor mondta) nincs cursorjuk vagy miek. Márpedig egy ilyen városban, ahol 3000 tanuló seregél össze az országnak minden szegletéről; ahol districtuális tábla, királyi városi törvényszék, egész regiment garnison, provinciális commissáriátus s a t. vagyon..., ahol annyi és annyiféle correspondentiák undulálnak s ahol olly gazdag fizetése van a postamesternek: nem a közjó hátráltatásával esik-e meg egy nyomorult porteur nem tartani?”*

Később megírja, hogy bár a tértvényre azt írta, amikor megkapta a levelet, hogy a pecsét ép volt, később rájött, hogy a bal alsó szárnyánál sötétes ragasztékok vannak, s ezt kimetszve el is küldi bizonyítékként.

Végezetül mintegy összefoglalást ad, amikor leírja: *„...hasonló rendetlenségekről, késedelmekről, gyanús ragasztásokról, sovány mentségekről stb. más érdemes és nevezet-*

Magánszemélyek pecsétlenyomatainak gyűjteménye,
XIX. század

tesen törvényes emberek is panaszkodnak. 2-szor: Masse, aki a mostani előtt volt expeditor, éppen most várja magára az alsó tömlőben, ahol több mint esztendő óta fogva vason ül, a végső szentenciát. Pedig a mostani expeditor is a maga csekély 90 forintos fizetése mellett oly hirtelen kezdett szegény fráterből gavallért játszani, mint Massa meggazdagodni. 3-szor: Minden állapotban egy emberismerő kiolvashatta az expeditor orcavonásából, fordulásaiból, himelés-hámolásából s kivált az utolsó hírnek, hogy t. i. Méltóságos Gróf utána akar a dolognak járni, meghallásakor történt consternációjából, hogy ő nem egészen ártatlan. 4-szer: Minden szava mind néki, mind a postamester úrnak mindig csak oda ment ki, hogy a postán pénzt nem szabad küldeni, királyi parancsolat: és

így afelől még csak szót sem lehet tenni, vagy azt promoteálni. 5-ször: Maga a postamester úr azt mondta, hogy talán csak velem tréfál a levél írója: miként pedig Nagyságod Méltóságos nevét meglátta, arra csak azt felelte, hogy megeshet, hogy a cencellista, vagy akire a levélírás volt Nagyságodtól parancsolva, félretette a pénzt!

Még egy alázatos reflexiómat a documentumokra nézve méltóztassa Nagyságod megtekinteni. – Éppen szerencsémre nem voltam a házamnál, mikor az első levél kezemhez jött, mert különben itthon magánosan bontván fel, nem volna most mit és kivel bizonyítanom. Hanem egy érdemes házhoz voltam vacsorára híva, és már a leves az asztalon volt, mikor hozzám hozták estveli 8 óra után a levelet, mellyet én az egész tábla előtt bontottam fel és a pénzt benne nem találván, magok ők mondták, hogy csak rögtön menjek a postára, talán ott lesz róla rendelés téve, ők reám várakozni fognak. Ez egy critica környüállás a species factiba.”

Csokonai levelének 3 hónapi hevertetése a pénzlopás miatt történt, de ilyen hosszú ideig inkább a cenzúra miatt késlekednek a levelek, amely II. József és I. Ferenc uralkodása idején olyan nyilvánvaló volt, hogy mindenki tudta, s meggondolta, postára bízta-e leveleit. Erről ír Pozsonyból Kölcsey Ferenc Szemere Pálnak 1834. szeptember 7-én keltezett levelében: „...leveledet vettem, de Schédel által nem akartam választ küldeni, azért csak a tizedbeszédet az aláírt sorokat bízom rá. Postán sem örömet írok belső környülményeimről, mert a leveleket elolvassák.”

Így alakul ki a reformkorban egy magánpostálkodás, amelyet a levelezések tanúsága szerint alkalmi vásárosok, fuvarozók, kereskedők, deákok, olykor vándorcigányok, pásztorok folytatnak.

Kölcsey Ferenc Szatmárcsekéről 1838 márciusában ilyen alkalmi postával küld levelet Vörös Antalnak, írván, hogy: „...postán nem örömet írok, s az alkalom ritka...”, majd bemutatja a levélvivő ifjút: „Pap Endre nevet visel, s megyei úrnok lévén, nálam lakik, ezért ha kegyed szíves leend ezúttal tudósításával meglátogatni: méltóztassék levelét egész bizodalommal kezibe adni. Igen óhajtánám tudni, mind azt Wess... pörében legújabban mi történt, mind azt, K..... Lajos ügye mi helyzetben állnak?”

A levélszállításban a reformkor idején nemcsak a tarifák, a viteldíj (portó) változott, többnyire emelkedő költségekkel, de annak lerovási módjai is. 1751–1817 között félportós fizetés volt érvényben, amennyiben a portó felét a feladó, a másikat a címzett volt köteles fizetni. Természetesen a feladó megfizethette az egészet is, mint 1808-ban Kölcsey Ferenc tette Kazinczy Ferenchez küldött levelén. „A jó tónus ellen vétkezett kedves öcsémuram, hogy levelét frankózta, az nincsen szokásban, s megbántásnak vétethetnénk, mert vagy szegénynek, vagy csúful-fösvénynek láttatik vallani azt, akihez így mégyen a levél. Örömet fizetem én a posták taxáját, ha még feljebbre rúgattja is az uralkodást.”

1817-től a vagylagos portózást vezették be, a viteldíjat vagy a feladó vagy a címzett fizette. Mindenképpen a feladó fizette azonban a viteldíjat, ha levele külföldre szólt, vagy bár belföldre, de ajánlva, tértívénnyel küldte. Abban az esetben, ha portómentességet élvező személyhez vagy intézményhez küldötte, amelynek tényét a postatisztviselők *Ex offo* jelzéssel rávezették a levélre, a fél portót kellett megfizetnie. Ebben az időben kezdték bevezetni a levélszekrényeket, amint azt a tájékoztató körlevélben írták: „azon levelek számára, melyektől a taxa csak kézhez adáskor fog fizettetni, bizonyos ládák lesznek a postahivataloknál, hogy azokba minden időben be lehessen őket dobni, ameddig a hivatal nyitva áll...” A levélgyűjtő-szekrények felállítását 1830-ban kötelezővé teszik, egy időben a levelek házhoz-kézbesítésével.

A házhoz-kézbesítés csak a helybeli levelekre vonatkozott, a környező településeken lakók, mint korábban mindenki, a postán érdeklődött érkezett-e levele. A házhoz-kézbesítést szívesen vállalták a postalegények, hiszen annak díjából (1–2 ezüst krajcár) ők is részesedtek. 1830-tól azonban a feladó úgysis rendelkezhetett, hogy küldeményét a postán adják ki, nem kéri házhoz szállítani. Ezzel kezdetét vette a postán maradó (poste restante) küldeménykezelés. A kézbesíthetetlen vagy a címezettől át nem vett (annak okát a címzett saját kezével és aláírásával köteles volt feljegyezni magára a levélre) leveleket három hónapig őrizték, majd visszaküldték az indító állomásra, ahol kifüggesztett hirdetményben tudósították a közönséget az átveendő levelekről (később ezek jegyzékét a hírlapok-

ban is közétették). A megmaradtakat egy hónap múltán a kerületi postaprefektúrákon keresztül Bécsbe küldték megsemmisítésre, elégetésre.

A posta fejletlen és gyér hálózata azonban ezeket az új és előnyös szolgáltatásokat csak a hivatalok székhelyén lakóknak tudta nyújtani. A reformkor kétségtelenül legnagyobb levelezőinek egyike, Kazinczy Ferenc leveleit széphalmi birtokáról 1793-tól a Buda–Eger–Miskolc–Kassa–Eperjes–Bártfa–Duka IX. számú Halicsországba vezető főpostautra csatlakozó Szikszó–Tállya–Liszka–Sátoraljaújhely–Velejte–Vécse mellékpostaut megnyitását követően, a sátoraljaújhelyi postahivatalon keresztül indította és fogadta.

A tállyai Császári és Királyi Elosztó Postahivatal rekonstruált címertáblája

a postára, mert oly kegyetlen havazó hideg volt a mai nap, hogy télközepére is béillett volna, s nem hiszem, hogy amit a postáról (mely az éjjel érkezett) hozand, visszafizesse nékem azt a szenvedést, melybe az én örömeim inasomnak, melyet nem szégyenlek barátomnak vallani, kerülhetek. De midőn a legcsípősebb szélben hazaért, s a csomót kezembe adá, elfelejtém az emberiség érzéseit, és örültem, hogy az a sok és az az igen fontos levél, habár az ő szenvedésével is, kezemben vagyon.”

A hírlapokat is a levélpostával szállították, már amelyeket a reformkorban nem tiltottak ki az országból, ahol a nyomdák működése is királyi engedélyhez volt kötve, s ahol minden nyomdatermék cenzúrázott volt. Az első magyar nyelvű újságot – Rát Mátyás Pozsonyban kiadott Magyar Hírmondóját – a posta terjesztette. A levéltarifánál olcsóbban, de többször emelve a díjakat 1780–1803 (megjelenésének évei) között.

A lapnak 1783-ban 106 különböző helységben összesen 3187 előfizetője volt. Pana-szaikat orvoslandó Szacsuvay Sándor az 1784. évi december 29-i újságban az alábbi tudósítást tette közzé: „Elkeverednek az előfizetők újságpéldányai és egyéb visszaélések a postán – Régtől fogva már, hogy teljes igyekezettel azon munkálódunk, mely szerint

Újhely Budától 18 postatávolságra, 288 km-re feküdt. Budáról ezen az útvonalon kedden reggel és pénteken este indult a levélposta, 3,8 km/óra sebességgel haladva 77 óra múltán vagy pénteken délután vagy kedden hajnalban érkezett az újhelyi postához. Általában késve érkeztek. Kazinczy, akinek levélhagyatékában 3046 tőle küldött és 2748 hozzáérkezett levelet tartanak számon, a postaérkezések reggelén Újhelybe küldte inasát. A mintegy 6 km-es utat néha nehéz volt megtennie, amint arról 1812. április 19-én Szemere Pálnak maga Kazinczy írja: „Sajnáltam inasomat, édes öcsémuram, hogy az tegnap este vett parancs szerint ma korán reggel elment

a mi postára szorgalmasan feltett tudósító leveleink eltévelyedésének okát kitanulhasuk. Most azért bizonyos érdemes olvasó urunknak tudósításából általláttuk, hogy bizonyos postamester urak ezen leveleinket az olvasásra előbb kiadván másoknak, mintsem az olvasóknak, hol későre, hol pedig éppen kézhez sem mehetnek. Azért ennekutána bizonyos pecsét alatt fogjuk küldeni az olvasókhoz, mely pecséten lészen fellyül ezen két betű: M. H. [Magyar Hírmondó], alól pedig egy postasíp. Azért kiknek az olvasók közül ezen pecsétjük vagy feltöretik, vagy ehelyett más tétetik, nékiük legottan levelében jelenteni el nem mulasszák. Már mi tudjuk, a felséges császárnak az illetén szolgálait, hol kelletek egyenesebb pórázra venni. – Mi az erariumnak [kincstár] esztendőnként minden újságtól 4 n. forintokat szoktunk fizetni; mégis egy bizonyos postamester egy bizonyos olvasó urunktól az 5 forinton kívül 6-odikat huzat, melyért mi a felséges királyi M. [agyar] H. [elytartó] Tanácshoz folyamodván reméljük, hogy rövid időn ezen gyalázatos kívánságának zabala vettetik szájába, addig is az olvasók csak pecsét alatt az 5 n. forintokat legkisebb fizetés nélkül tegyék postára, intézvéen kezünkhöz jó móddal, hiszem ha elvész, számot veszünk mi róla. Nem gyönyörködik a mi felséges császárnak az efféle húzásban-vonásban [huzavonában].”

A tudósítás fogadtatásáról nincsenek ismereteink, annyi bizonyos, hogy olvasásra csak azok a hivatalok adták kézhez a hírlapokat, amelyeknél 10 fő alatt volt az előfizetők száma, mert 10 példány után egy ingyen példány járt a megrendelő postahivatalnak.

A nyomtatvány, mint külön küldeményfajta 1819-től saját díjszabást kapott, a levélportó egyharmadáért szállították. Ekkor a hírlapforgalom fellendülőben volt, a posta 9 német és 9 magyar nyelvű lapot szállított, amelyek általában hetilapok voltak.

A levélposta életében különleges esztendő volt 1831 a pestis, korabeli kifejezéssel a ragadós epe-mirigy járvány éve. 1831 kora nyarától 1832 júniusáig 237 641 halálesetet okozott az országban, többet mint a napóleoni háborúk. A hazai közegészségügy bizmut-poros víztisztítással és klórmeszes fertőtlenítéssel próbált úrrá lenni a járványon. A rendkívüli helyzetben a fertőzött területeket elzárták. Vármegyei bizottságokat hoztak létre a gyors intézkedések végrehajtására. A bizottságok a postákra is számos előírást hoztak. Az egészségügyi zárlatvonalakon a postaállomásokon fertőtlenített – átlukasztgatott és patikus által megfüstölt leveleket lehetett átadni, azt is úgy, hogy az „*contactus nélkül adódjon által*”, azaz fából vagy vasból készült hosszú nyelű fogóval. Voltak megyék, ahol csak a futárral küldött hivatalos levelek továbbítását engedélyezték. A postamesterek azonban mindent megtettek, hogy a segítségkéréseket továbbítsák. A záróvonalaknál éjjel-nappal várakoztak a postalegények, hogy késedelem nélkül továbbítsák a sürgős leveleket.

A posta, ha késedelmesen is, de továbbította Kölcsey Ferenc 1831. július 2-án, már a zár alatt lévő Csekéből a Bártfay Lászlóhoz írott levelét: „*Képzelheted, hihetéd-e, hogy július 2-án írt leveled csak tegnap estve, szeptember 7-én jött kezemhez. Pedig úgy van kedves Ferim, tanúim ebben Schedel s Vörösmarty, kiknek jelenlétükben azt vevém, feltörém s elolvasám. – Ah Barátom! Azok a haszontalan rendelések, azok a káros elzárások mennyi bajt okozának, talán annyit ha többet nem, mint maga a nyavalya.*”

Az utasokat, csomagokat és pénzküldeményeket szállító kocsiposta, mint az osztrák kormány magánvállalata, 1752-ben indította el első járatát Bécs–Pozsony között. A XVIII. század végéig mindennap közlekedett Pozsonyba, hetenként egyszer Budára, s minden

negyedik héten Buda–Temesvár–Nagyszében között. A nehéz mozgású társaskocsik, a delizsánszok, postaszekerek, szorgalomkocsik óránként 4 kilométeres sebességgel haladtak terhüktől függően 4 vagy 6 lóval. Az utazás rendjére, az utasok és küldemények védelmére a fegyveres kísérő konduktor vigyázott. Az utasok útlevéllal, összesen 50 font súlyú bagazsiával utazhattak rajta. Csak ajánlott küldeményeket szállított, csomagokat 20 bécsi font súlyig (élő állat, gyúlékony és törékeny anyagok kivételével) és vámen-gedéllyel. Pénzküldeményeket ha az papírpénz volt korlátlanul, ha ezüst 10 forint, ha arany 100 forint értékig. Azokon a napokon, amikor közlekedett, magával vitte a levélpostát is. A csomagok és pénzeslevelek számára külön kocsiszekrények voltak, az utasok csomagjait a kocsi tetején szállították.

Temesvár és Pozsony viaszpecsét-lenyomatai

Azt, hogy milyen volt a kocsiposta 1793-ban, gróf Hoffmannsegg drezdai természetűdős leveleiből pontosan nyomon követhetjük. Az első levélben, nyugatról érkezve, kitűnőnek minősíti, fél év múltán azonban már más szállítót vesz igénybe, fuvarozó parasztokkal ún. gyorsparaszttal utazik.

„Buda, 1793. július 3. Múlt hó 23-án utaztam el Bécsből. Lehetetlen jobb postai szolgálatot kívánni is, mint ebben az országban van. Többször megtörtént, hogy a lovak hamarabb felváltották, mint a mennyi idő alatt a kerekeket megkenhették és sohasem történnek, mint nálunk, késedelmezések s aztán bocsánatkérések, hogy a lovak nem voltak idehaza s több efféle. Csak ilyen intézmény mellett lehetséges két nap alatt, és pedig reggeli 5 órától esti 9-ig tartó utazás után 36 mérföldnyi utat megtenni, mert ily messze van Buda Bécsről, mégis a második nap este már ott voltam. Egy éjet Győrben töltöttem.”

„Buda, 1793. november 17. A posta minden utazási alkalmatosság között a legdrágább és alig valamivel gyorsabb, mint másféle járművek. Mi épen egy negyedért utaztuk annak, a mit a posta kívánt volna. Ez két lóért, a mi mostani időköriülmények között alig lett volna elég, legalább is 50 fontot kívánt volna, három-négy lóért pedig aránylagosan többet. – Egy pécsi szekeres 30 forintot kért, s ha magam lettem volna, valószínű, hogy

meg is adom, de úti társam nevetett erre az ajánlatra és falura küldött egy parasztért. Ez oly ajánlatot tett, a mi bennünket nevetésre fakasztana, de itt fel sem tűnik, t. i. ha nem térünk be sehol fogadóba, hanem a szabad ég alatt hálunk a mezőn, az esetre négy lóért 13 forintot kíván; ez esetben hoz magával zabot, kenyeret, sajtot, hagymát stb., szénát majd útközben vesz a parasztoktól. Este, ha már nem mehet tovább, valami legelőn megállapodik, kifogja lovait, megbéklyózza s legelni hagyja, ő maga lefekszik a földre s betakarózik bundájával, utasainak pedig tetszésökre bízza, hogy úgy költség az éjet, a mint nekik tetszik. Reggel ismét befogja lovait és megyünk tovább naponkint tíz, tizenkét, sőt több mérföldet is magunk után hagyva. Nyáron az ilyen szerződés megjárna, de ilyen időben megkeserülnők egész éljen át a szabadban lenni, azért inkább a másik ajánlatot fogadtuk el. Ez három forinttal drágább s így e harmincz mérföldnyi utat három nap alatt tíz tallér és tizenhat garasért tettük meg négy lóval. Útközben is alig két forintot költöttünk el egyenkint, mert nem a drága postaúton, hanem mellékutakon, többnyire pusztákon utaztunk keresztül. Valóban kellemes gyors utazás.”

Ha utazásai közben néha postára szorul, mint Szeged környékén, akkor is adódnak gondjai: „Az első állomáson a postamester már majdnem öt éve volt hivatalban, és – mint biztosított – én voltam ez idő alatt az első utasa. Hogy egy darab utat meggazdálkodjam, felfogadtam lovait harmadfél állomásnyira egész Battonyáig. De a postakocsisom felültetett, mert a mint odaérkeztem, megtudtam, hogy ott postaállomás nincs, s az első is csak a túlsó parton egy mérföldnyire van.”

Tudósunk minden bizonnyal az 1788. március 1-én megnyitott VII. számú Budáról Ceglédre és Aradon át Temesvárig húzódó postaúton, a tótkomlói postamestertől bérelhetett stafétát. A postamester abban az időben Horváth András volt (1788–1801), akiről tudjuk, hogy expeditorára bízta a posta vezetését és 1784-ben anyagi visszaélések miatt vizsgálat indult ellene. Hogy mennyit fizetett nem írta le, de a díj szabás szerint költségei a következőkből tevődtek össze: lópénz, lovanként és stációnként (15,17 km) 39 krajcár; szekér vagy kocsipénz, amennyiben fedett a kocsi a lópénz fele, ha fedetlen egynegyede; kenőcs vagy hájpénz stációnként 4 krajcár; ostopénz lovanként 7–9 krajcár.

Az utazás, mivel természettudósunk kísérőkkal – ahogy írta *tömőgyárral* (a madarak kitömésére szolgáló berendezésekkel) – utazott, nem keveset fizethetett a stafétáért. 1794-ben, már visszautazását előkészítendő, részletesen leírja a legolcsóbb és legmegbízhatóbb hazai utazást, a forspontot (a német Vorspann magyarításával keletkezett), azaz az előfogatot. Ennek a középkorból eredő, szokásjog alapján tovább élő intézménynek 1751-ben Mária Terézia megszüntette az ingyenességét, s mérföldenként 7,5 krajcárban állapítja meg díját. Természetesen még így is sokkal olcsóbb volt a postai díjnál, miként azt Hoffmanssegg számításai mutatják.

„Eszék, 1794. június 13-tól végéig. A minap azon reménységről írtam neked, hogy posta helyett előfogattal fogok utazni, hogy így a költség egy részét megtakarítsam. Ez állapot a következő, mit nagyon fontos tudni mindazoknak, a kik Magyarországon utaznak. Minden falu az országban, sőt mint hallom, minden koronatartomány köteles az utasok számára előfogatot állítani, ha a felsőségtől erre utalványt mutatnak elő. Ezen felsőség vagy a tartomány- vagy a hadbiztos a király vagy a megye nevében, e tekintetben a legmagasabb hatóság. Ezelőtt a hatóságok akárkinek adhattak ilyen utalványt, de sok

visszaélés történt vele és a parasztot a sok fuvarozással a mezei munkájában akadályozták, a postamestereknek pedig sok kárt okozott, mert elvette tőlük az utasokat. Szóval ez engedményt akként szorították meg, hogy csak azon egyének kaphatnak előfogatra utalványt, kik királyi hivatalban vannak és hivatalos ügyben utaznak. Most tehát nem olyan könnyű hozzájutni. De a megyei alispánok megtartották a jogot, hogy saját területükön ők is adhassanak ki előfogatra utalványt, s a határos megyék alispánjai ezzel egyetértenek. Ha tehát az ember egy ilyenrel ismerős, kap tőle utalványt, először csak a megyéje területére s aztán később, ha már néhányszor jól ütött ki, nincs semmi akadály. Még egy út erre nézve az, hogy ha valódi utalványt nem kapott, legalább arra törekszik, hogy az első állomásig kapjon valakitől előfogatot s ott aztán bizonyos nyílt bátorsággal kívánja, hogy újat adjanak tovább. Ez a falukon még megjárja, mert ritkán néznek utána a dolognak, de városokban és nagyobb helységeekben ez nehezebben megy, mert mindig bizonytalan és utalvány nélkül egy helység sem kötelezhető. A megtakarítás e mellett igen nagy, mert míg egy postaló mérföldenként 22 és fél krajczár, az előfogatos ló csak 7 év fél krajczár, tehát négy ló mellett mérföldenként éppen egy forint. A borralaló nem tesz nagy különbséget, mert hogy az embert jól kiszolgálják, a falusi bírónak és a parasztnak épen annyit kell adni, mint a postakocsisnak, bár mérföldenként mégis talán pár krajczárral kevesebbet. A rendszer a következő: az indulási helyen megkapja az ember az előfogatot ama hivatalnok útján, kit e végett felkeres s az előfogat az utasnak a lakása elé áll. Ezután állomásonkint utazik tovább, melyek 2–3 mérföldnyire vannak egymástól beosztva, a falukon mindig a bíró lakásáig, a városokban mindig a megyei hivatalnok helyiségéig vagy a városházáig – a körülmények szerint. A bíró elküldi a kisbírót lovakért a paraszthoz, a jegyző pedig – milyen minden faluban van – megvizsgálja az utalványt minden fizetés nélkül, az előbbieken azonban némi kis borralalót kapnak, két krajczár mindenesetre elég. Ezenkívül az állomásért járó fuvarbért előre kell megfizetni vagy a bírónak, vagy magának a parasztnak. Az előfogatok legtöbbszörre latinul vannak kiállítva. Gyakran elég gyorsan szolgálják ki az embert, gyakran némi lassúsággal, mindig valamivel lassabban, mint a postán, de ritkán olyan csigalassúsággal, mint a mi kedves hazai postáinknál szokás. Ha jól halad az ember, naponkint 12–16 mérföldet is megtehet.”

1823-ban a bécsi kocsiposta igazgatója, a nehéz társasszekerek helyett, csupán öt utas szállítására alkalmas, 4 lóval, éjjel-nappal közlekedő gyorskocsikat állít forgalomba. A fekete-sárga színű gyorskocsik 1824-ben már a magyar utakon is közlekednek, bár naponta csak Bécs–Buda és Bécs–Pozsony viszonylatban. A gyorspostakocsi szolgáltatásáról a Hasznos Multságok (a Hazai Tudósítások 1817-től megjelenő melléklapja) 1824-ben pontosan beszámol.

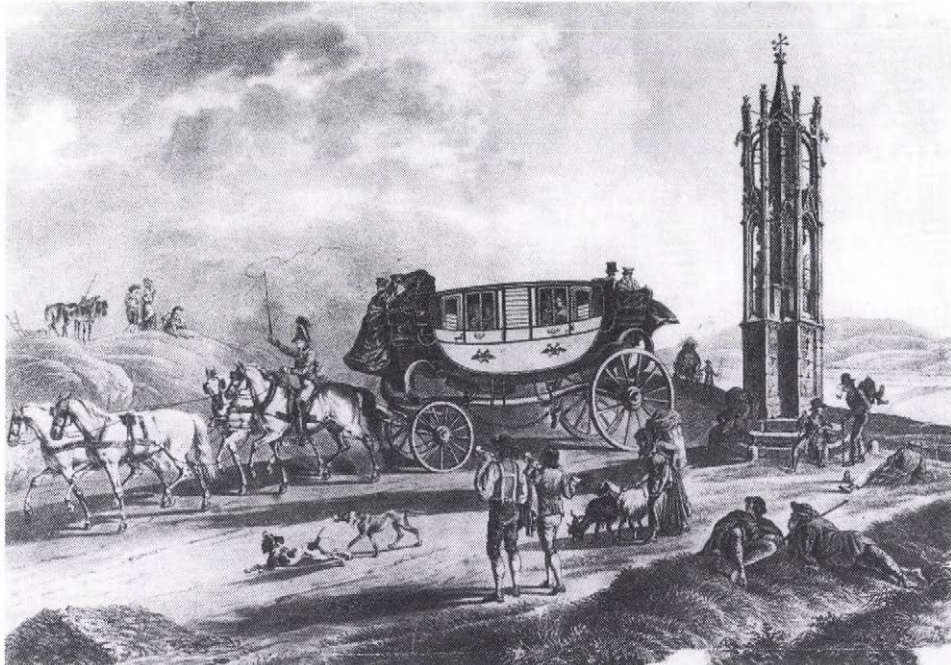
„A sebes postakocsik. Bécsben az Ausztriai Monarchiára nézve, ezelőtt 15 hónappal kezdődött egy olyan intézet, mely már magában figyelmetességet érdemel, de a foglalatostokodó lakosokra nézve különösen hasznos és kellemes. Ezen intézet a sebes postakocsiban áll, mellyel az utazók különös gyorsasággal, nappali és éjjeli szünetlen menetellel szállítatnak egyik fővárosból a másikba... A sebes postakocsival való járás Bécsben kezdődött, 1823-ban május 3-dikán legelőször Brünnebe; és azóta már Prágába, Budára, Grazba, Pozsonyba, Triesztbe és Karlsbadba is folyvást jár. Az intézet céljának oly jól megfelel, hogy ezen idő alatt, hivatalbeli jegyzés szerént, többen utaztak véle 13 000 személyeknél.

A kocsik alkotása és csinossága oly helyesen vagyon elkészítve, hogy semmi egészséges utazó ellene nem panaszkodhatik. Egyszerre a cs. kir. késérő konduktorral együtt 12 személy utazhatik vele a feljebb említett helyekre s onnan vissza, úgyhogy 8 személy a kocsiban megfér, egy elől földözött ülésben a konduktorral ülhet és kettő hátul, földél nélkül való ülésben.

A meneteknek sebessége, odaszámlálván a fölöstököm, ebéd s vacsora idejét, csaknem hihetetlen; de mégis bizonyos: mert p. o. Brünnbe, 19 pósta mérföldnyire eljut 14 óra alatt. – Prágába 42½ pósta mérf. 37 óra alatt. – Grazba 27½ pósta mérf. 23 óra alatt. – Pozsonyba 10 pósta mérf. 5½ óra alatt. – Triesztbe 71½ pósta mérf. 72 óra alatt, ide számlálván útközben az egyszeri meghálást is. Budára Bécsből vagy Budáról Bécsbe 36½ pósta mérf. 27 óra alatt. Karlsbadba 59 pósta mérf. 63 óra alatt, ideszámlálván az egyszeri meghálást is.

A fizetés a csinos és alkalmas utazáshoz képest igen csekély. Ugyanis a kocsiban és az elől földött ülésben a postilionnak borraalójával, és a beíratás taxájával nem megy többre Bécsből Brünnig 6 fl. 50 xrnál conv. pénzben; Prágáig 15 fl. 45 xr; Pozsonyig 2 fl. 50 xr; Bécsből Budáig vagy Budáról Bécsig 11 fl. 7 xr. c. p., Bécsből Gráciig 9 fl. 20 xr. Triesztig 25 fl. 28 xr; és Karlsbadig 21 fl. 15 xr. c. p. – A külső földetlen ülésben Bécsből Brünnig 3 fl. 58 xr; Prágáig 7 fl. 58 xr.; Karlsbadig 10 fl. 43 xr; Grazig 4 fl. 45 xr; Pozsonyig 1 fl. 50 xr. conv. pénzben.

Mindenütt ahova fölöstökökre, ebédre vagy vacsorára megérkezik a kocsi, az Igazgatás arról gondoskodott, hogy a vendégfogadósok illendő készüllettel várják és jutalmos

Bécsi gyorskocsi

áron jó ételekkel és italokkal szolgáljanak. Bécsből az ilyen sebes póstakocsi megindul Brünnbe szerdán és szombaton reggel 6 órákor, onnan vissza hétfőn és pénteken. – Prágába kedden és pénteken ugyan 6 órákor, onnan vissza kedden és szombaton. – Pozsonyba naponként reggel 6 ½ órákor és innen Bécsbe nyári napokban 6 órákor, téli hónapokban 6 ½ órákor reggel. – Grazba szerdán 7 órákor estve, és innen Bécsbe hétfőn estve 7 órákor.

Budára Bécsből hétfőn délután 2 órákor, és Budáról Bécsbe vasárnap reggel 6 órákor. – A Pesti-vásár ideje alatt még ezenkívül Bécsből Budára csütörtökön délután 2 órákor is megyen, és Budáról Bécsbe szerdán 6 órákor reggel. Triesztbe indul szombaton estve 7 órákor, és Triesztből Bécsbe kedden délután 3 órákor.

Ki-ki, ha benn a kocsiban vagy az első ülésben foglalt helyet, vihet magával 20 font butyort, mely mindazáltal csupa ruhából álljon. Azonkívül ki-ki 30 font terhet feltehet minden fizetés nélkül az úgynevezett branchard kocsi; de a hátulsó ülésen lévők csak 20 font terhet vihetnek és a 30 fontnak utánok küldetésre nincsen jussok.

Ezen sebes póstajárás különös négy üléses csézákkal is megeshetik, éspedig minden órában, a konduktornak kíséréte nélkül, de minden pósta mérföldnyire 20 xral drágábban, és ezen különös csézákban utazók is csak 20 fontot vihetnek magokkal, de 30 fontot a branchard kocsi tehetnek.

A népszerű gyorskocsik azonban 1844-ig csak egyetlen járattal bővültek a Budáról Pécsre csütörtökönként és Pécsről Budára szombatonként indulóval. Mire a gyorskocsi-járatokat bevezették már magyar szállítóvállalatok uralták a piacot.

Biasini Gaetano 1836-ban alapított vállalata Pest–Debrecen–Nagyvárad–Kolozsvár útvonalon, majd egész Erdély területén szállítja bérkocsijaival és gyorszekereivel az utasokat. Jeles magánzállító volt az eperjesi Matheidesz Károly, aki 1837-től működteti Pest–Eperjes Gyorskocsi Intézetét. A Pesti Divatlap 1847-ben a magyar tengerre szállítókról ír: „Pestről két gyorskocsi jár, az egyik Oberhauser Jánosé a Nagy Pipától indul hetenként háromszor, kedden, csütörtökön s szombaton reggel 5 órákor, s aznap este 7 órákor Füreden a nagyvendéglőben van, honnan másnap útját vissza Pestre veszi. – A másik gyorskocsi Lobmayeré, indul naponként Pestről a Tigris vendégfogadóból 6 órákor, s délutáni 2 órákor már Kenesén van, honnan a 40 ló erejű, igen csinos Kisfaludy gőzös oda érvén egy óra alatt Füredre szállítja.”

A magyar magánzállítók 1840-ben már királyi rendelettel megerősítve Ausztria területén is szállíthatták utasaikat, akikben nem volt hiány, hiszen a magánzállítókat magyarnak, a gyorspostakocsit osztráknak és államinak tekintették, s így a társadalmi bojkott kiterjedt rá. Tanúságos azonban Kőváry László (1819–1907) művelődéstörténész egyik útleírása arról, hogy utazott Biasini gyorszekerén Gyulafehérvár környékén: „A gyorszekeré Fejérvár piaca kellős közepén megállt, podgyászomat a hóba lehányják, s szárnyomra bocsátottak, a szekér elhajtott... mégis átkozott democrat egy intézmény ez, mely 5 forint 10 krajcár díj mellett a magamszerű élhetetlen embert a piac közepén hanyja le, mint egy kerékre rakódott sárdarabot, s azzal tovább vágat.”

Ebben az úti levélben írja le, hogy továbbutaztatásban este 7 órára várták a szekeret, amely azonban csak éjjel háromnegyed háromra érkezett a bolt elé, ahol Biasini képviselőjét berendezte, amelyet írja Kőváry „...este bezárnak, s az ágens úr másnap csak hírből tudja, hogy az intézet elhaladt. Így nem szabad utasok hiányáról panaszkodni, mert nemrég jöttem csak egy olyan császári és királyi gyorszekerén, melyen hárman

Irodalomjegyzék

- Csokonai Vitéz Mihály minden munkái.* Budapest, 1981, Szépirodalmi Kiadó.
Hazai Tudósítások. Budapest, 1985.
Hencz Lajos: *A magyar posta története és érdeemes munkásai.* Budapest, 1937, Merkantil Nyomda.
Hennei Vilmos: *A magyar posta története.* Budapest, 1926, Wodianer Könyvnyomda.
Dr. Kamody Miklós: *Észak-Magyarország postatörténete.* Miskolc, 1985.
Dr. Kamody Miklós: *Indul a postakocsi.* Miskolc, 1990.
Kazinczy Ferenc művei. 1–2. köt. Budapest, 1979, Szépirodalmi Kiadó.
Kővári László: *Tájképek utazási rajzokban.* Bukarest, 1984, Kriterion.
Petőfi Sándor összes prózai művei és levelezése. Budapest, 1967, Magyar Helikon.

Atlaszok, mappák, térképek a Postamúzeumban

A térképgyűjtemény katalógusa a XVI. századtól 1867-ig

A magyar művelődéstörténet – és azon belül a posta- és távközléstörténet – feldolgozásra, értékesítésre váró forrásai a kartográfiai ábrázolások: a térképek, mappák és atlaszok. A történeti munkák többségében a térképek szép metszésük, dekoratív jellegük miatt az illusztrációk szerepét töltik be. A kartográfiai ábrázolások, mint szavahihető történelmi források ritkán kerülnek hasznosításra.

A kartográfia első alkotásai kezdetben hallomásból szerzett információk vagy a képzelet alapján készültek, de a műszaki tudományok fejlődésével az esetleges adatok helyét átvették a tudományos mérő, számító, rajzoló és sokszorosító eljárásokkal rögzített hiteles információk.

A térképek képes ábrázolásai, illusztrációi, címerdíszei is fontosak a tudománytörténet számára, hiszen ezek korabeli felmérési jeleneteket, városképeket, hadi cselekményeket, a táj lakóira jellemző viseletet vagy éppen országos úthálózatot, postakocsikat ábrázolnak.

A magyar térképírás – európai viszonylatban is – jelentős múltra tekinthet vissza, első ismert alkotása Magyarország térképe, mely Ingolstadtban 1528-ban jelent meg és amelynek készítője Lázár deák, Bakócz Tamás esztergomi érsek tudós titkára.

Magyarország területén a kartográfia a XVII–XVIII. században élte virágkorát, a térképek készítői elsősorban hadmérnökök voltak, akik az osztrák–török háborúk katonai szükségleteit elégítették ki. Egyes térképeken azonban a katonai vonatkozások mellett már megjelennek a postai elemek is.

A XVIII. század elején megjelenik a szorosabb értelemben vett tematikus kartográfia, ekkor készülnek az első postatérképek.

A tematikus postatérképeken a természeti táj, a topográfiai-geográfiai alap csak háttér, amely a tematikus tartalom – a postai és távközlési adatok – térben való elhelyezésére szolgál. Ezek a térképek szavahihető források, amelyek részletes információkat nyújtanak a postahálózatról, távíró- és telefonvonalakról, rádiós és televíziós műsorszórásról. A korszerű postai és távközléstörténeti kutatások nem nélkülözhetik a tematikus kartográfia nyújtotta információkat.

A Postamúzeum térképgyűjteményében mind általános kartográfiai szempontból, mind posta- és távközléstörténeti vonatkozásban több értékes térkép található. Gondolunk itt elsősorban *Zsámboky (Sambucus) János* (1531–1584) Magyarország illetve Erdély térképére valamint *Mercator, Gerard* (1512–1594) Magyarország térképére, amelyek Lázár, Lázius és Honterus térképei alapján készültek ugyan, de amelyek tovább örökítik az elődök gazdag magyar helynévanyagát és évtizedeken keresztül a térképábrázolások alapját képezik.

Rosenfeld Leopold 1698-as katonai térképe az első olyan kartográfiai alkotás, mely

magyarországi postaútvonalakat ábrázol, térképén jelent meg először a postakürt, mint illusztráció.

Új korszak kezdetét jelzi a magyarországi kartográfiában *Müller Johann Christoph* (1673–1721) Magyarország térképe, mely pontos helyszíni mérések alapján készült és közel egy évszázadra a külföldi kiadók alapanyagát képezte.

Postatörténeti szempontból igen értékes alkotás *Franz Johann Joseph von Reilly* (1766–1820) postai világtalasa, mely Bécsben 1799-ben jelent meg, 40 táblájából három ábrázolja Magyarországot és Erdélyt. A XIX. századi magyar kartográfia híres metszőjének, *Karacs Ferencnek* (1770–1838) postatérképe, az első térképei közé tartozott.

A következő két nagy alkotás *Görög Demeter* – *Kerekes Sámuel* – *Márton József* Magyar Atlasza (Bécs, 1812–1811) és *Lipszky János* Magyarország térképe postai szempontból is jelentősek, hiszen jelölik a postautakat és állomásokat. Előbbi lezárta a kéziratot megyei térképek fejezetét, a magyar közigazgatás a század végéig használta, az utóbbi kartográfiai szempontból minden eddigi térképet felülmúlt és mind a mai napig használt forrásmunka.

Az alábbi gyűjteményi katalógus a térképeket kronologikus sorrendben tartalmazza a XVI. századtól 1867-ig, az önálló magyar posta létrejöttéig. Az ezt követő évtizedek új korszakot jelentenek a magyar postakartográfia történetében.

A XVI–XVII. század térképei

01.

(Jelzete: 23.465.0.)

Lázár deák:

Magyarország térképe. Ingolstadt, 1528. (M. 1:1 152 000) 55×78 cm. Szín. Címerd. Jelm. Reprint kiadás.

Lázár deák (?–1526?) műve Magyarország első térképe. Földrajzi fókuszálzata nincs, emiatt rajzában több helyen torzulás észlelhető. A térkép a Mohács előtti Magyarország egyetlen ábrázolása. Közel 1400 földrajzi nevet őrizett meg eredeti formában, amelynek rendkívüli forrásértéke van. (Huniad, Sebesvár, Keresfi, Kalata alpes stb.) Reprint kiadása Budapesten 1984-ben jelent meg.

02.

(23.344.0.)

Zsámboky (Sambucus) János:

Hanc ultra: vel *Transilvaniam*, quae et Panno-Dacia et Dacia Ripensis vulgo Siebembürgen dicitur edidit Vienna(nno) 1566. Nobilis. atq. Doctis. Io(ann)es Sa(m)bucus Pannonius. Bécs, 1566. 40×54 cm. Szín.

Erdély térképe. Zsámboky János (1531–1584) az osztrák császári udvar humanista történetírója akkor készítette térképét, amikor az osztrák–török háborúk során Erdély jelentős szerepre tett szert. Műve tulajdonképpen Honterus 1532. évi térképének átdolgozása, de használta Lázár és Lázius térképeit is. Elődei hibás földrajzi ábrázolásai Zsámboky térképén is fellelhetőek (pl.: a három Körös egy vonalon fut), de míg Honterus főleg szász településneveket használ, az övének magyar helynevek is bőven olvashatók (Kolozsvár, Sebesvár, Körösfeu stb.). Térképe hosszú ideig az erdélyi ábrázolások alapjául szolgált, Ortelius is beillesztette 1570-ben megjelent híres atlaszába.

03. (23.345.0.)
Zsámboky (Sambucus) János:
Ungaria loca precipua recens emendata atque edita per Joannem Sambucum Pannonium Imp. Ms. Historicum Anno Domini 1579. 43×52 cm.
Magyarország térképe. Zsámboky János térképe szerepel Buxemacher János metsző 1608-ban Kölnben megjelent atlaszában, mint Mathias Quadus rézmetsző metszése. A térkép bal felső szélén elhelyezett ajánlás a mecénás (Miksa) nevét tartalmazza. Térképe Lázár deák és Wolfgang Lazius térképének felhasználásával készült. Szembetűnő a Duna vonalának torzulása, érdeme, hogy a külföldi szerzők által elferdített helyneveket és tájneveket helyes, magyar alakban írja (pl. M. Kalati=Kalota hegy).
04. (23.108.0.)
Zsámboky (Sambucus) János:
Ungaria... 1592. 20×29,5 cm. Adatai a fentivel megegyeznek.
Magyarország térképe.
05. (23.492.0.)
Mercator, Gerhard:
Hungaria. (M. 1:1 390 000) Mértékét magyar mérföldben „Milliaria Hungarica communa”-ban adta meg. 1585 körül. 37×45 cm. Szín.
Magyarország térképe. Gerhard Mercator (1512–1594) az egyetemes térképészet egyik legjelentősebb alakja. (Tőle származik a kötetes térképgyűjtemény *atlasz* elnevezése.) Magyarország térképe „Atlas sive Cosmographica Meditationes de Fabrica Mundi et Fabricati Figura” című 109 lapot tartalmazó művében 1595-ben jelent meg. A térkép rendezett külsejű, mértéktartó, bizonyára Lázár és Lázius térképe nyomán készült. Metszése szép, Erdélyt nem tartalmazza, torzításait (pl. Tihany félszigete a Balaton déli partján látható) elődeitől vette át. A térkép gazdag helynévanyaga Lázár deáktól származó örökség.
06. (23.111.0.)
Speed, John:
The Mape of Hungari newly augmented by John Speede Ano Dom. 1626. London, 1627. (M. 1:2 000 000) 39,5×51 cm. Szín. Jelm.
Magyarország térképe. John Speed (1552–1629) térképe 1627-ben jelent meg „A világ leghíresebb részeinek látképe” című atlaszában. Ez az első angol szerzőtől származó Angliában készült atlasz.
A térképet három oldalról grafikák veszik körül. A térkép felső szegélyén Pozsony, Buda oldalnézeti, Komárom és Győr madártávlati ábrázolása látható. Az ábrák között középen koszorúval körülvevett Habsburg koronát viselő kétéjű sas látható, mellén a magyar címerrel. A térkép bal és jobb oldalán főrangú, középnemes, városi polgár és falusi férfi és nő látható korabeli viseletben.
A Speed által közölt Magyarország térkép gyakorlatilag Mercator 1595. évi művének változatlan átvétele.

07. (23.349.0.)
Sandart, Jacobus:
Danubius fluviorum Europae Princeps. Nürnberg, 1684. Metsz.: Sigismund A. Birken.
52×124 cm. Címerd.
A Duna térképe. Sandart Jacobus (1630–1708) térképe a Duna útját eredetétől a torkolata-
táig, valamint a folyó menti államokat ábrázolja. A török elleni háború nevezetesebb üt-
közeteinek adatait is közli. Címerdészének jobb felső részén az allegorikus ábrázolás ko-
ronás uralkodót, bal alsó részén a Duna jelképes ábrázolása és Eschingen látképe látható.
08. (23.346.0.)
Sanson, Nicolas:
La Royaume de Hongrie et les Etats qui ont este sujets et dependans de sa Couronne
scavoir la Transilvanie, Moldavie, Valaquie, Croacie, Bosnie, Dalmacie, Servie, Bulgarie,
ou sont presentement les Beglerbeglicz ou Gouvernements de Bude, de Temeswar, de
Bosnie et partie de celuy de Romelie les Principautes de Transilvanie, Moldavie, Valaquie
et la Republique de Raguse. Párizs, 1690 körül. 64×93,5 cm. Szín. Jelm.
Magyarország térképe, 1690. Nicolas Sanson (1600–1667) francia kartográfus szép kivi-
telű térképén Magyarországot a szomszédos országokkal együtt ábrázolja. Az országokat
és országrészeket színes határvonal választja el egymástól. A „Keresztény Magyarorszá-
got” zöld színű határvonal választja el a hódoltsági területektől. Magyarország és Erdély
helyneveit magyarul, latinul és németül közli. A térkép felső bal sarkában művészi kartus-
ban elhelyezett cím alatt *Hubert Jaillot* neve olvasható, aki Sanson halála után újra kiadta
ezt a szép munkát. Mivel a térképen az 1717-es évszám szerepel, lapunk bizonyára egy
későbbi kiadásban látott napvilágot.
09. (23.466.0.)
Sanson, Nicolas:
La Royaume de Hongrie... Párizs, 1690. 75×91 cm. Szín. Jelm.
Magyarország térképe. Budapesten 1986-ban reprint kiadásban jelent meg.
10. (23.29.0.)
De'l Isle (Delisle) Guillaume:
Une Lieue Parisienne Avertissement. Párizs, 1690. 51×75 cm. Jelm.
Párizs környékének térképe.
11. (23.109.0.)
Rosenfelt, Leopold:
Marchs und Campementen Kay. Haubt. Armee in Hungarn letztere Campagne des Friten
Schlus Carlowitz under Comando ihro Hochfirstl Turchl. Princ. Eugenio von Savoyen.
Bécs, 1698. 40×55 cm. Szín. Jelm.
Duna-Tisza közének katonai térképe 1698-ból. A térkép nagyrészt a Duna-Tisza között
ábrázolja az 1698. augusztus 3-tól november 27-ig tartó török ellenes hadjárat idején.
Tartalma felöleli a várakat, élelmezési raktárakat, valamint a vízhálózatot, az úthálózatot,
hegyeket (vakondtúrásszerűen), erdőket, nagyobb településeket, postaállomásokat, a csa-
tahelyeket kardokkal jelöli.

A térkép alsó részén a töröktől visszavett budai vár látképét találjuk a romos királyi palotával. Mellette Szavolyai Jenő hadvezér levelet vesz át egy katonai futártól. A térkép bal felső szélén betűmagyarázattal jelölve a táborhelyek és a karlóczai békedelegációk elhelyezkedése. Különösen érdekes a Bécsből Pécsen és Budán át Belgrádba vezető két (katonai?) postaútvonal állomásainak feltüntetése. A postaállomásokat arany színű postakürttel jelölte a szerző (postakürt térképen először jelenik meg!), az állomások postányi, másfél postányi illetve két postányi távolságra vannak egymástól. Rosenfelt térképe az első olyan kartográfiai alkotás, mely magyarországi postaútvonalat ábrázol.

A pécsi útvonal Sopron–Kőszeg–Szombathely–Nagykanizsa–Szigetvár–Pécs–Eszék–Pétevárad–Karlócza érintésével érkezett Belgrádba, hossza 40 postányi távolság, a budai útvonal Moson–Győr–Komárom–Buda–Szekszárd–Mohács–Zimony érintésével jutott Belgrádba, hossza 49 1/2 postányi volt.

A XVIII. század térképei

12.

(23.142.0.)

Müller, Johann Christoph:

Regni Hungariae Tabula Generalis ex Archetypo Mülleriano S.C.M. Capit et Ing desumata, et in hanc formam contracta Viis Veredariis aucta, Novissimae Pacis Passarovicensis Confiniis illustrata a Jo. Bapt. Homano Sac. Caes. Maj. Geographo Norimbergae. Nürnberg, 1718 után. 58×65 cm. Szín. Címerd. Jelm.

Magyarország általános térképe. Johann Christoph Müller (1673–1721) pontos helyszíni méréseket végzett, ennek köszönhető, hogy munkája az első olyan térképünk, amelyen a Duna folyási irányának rajza helyesen, a hegységeket azonban ő is „vakondtúrásokkal” ábrázolta. Ahogy Lázár és Lázus térképei voltak közel másfél évszázadon át minden térkép elsődleges forrásai, úgy lett Müller munkája is közel egy évszázadra a külföldi kiadók alapanyaga. Térképének legelső felhasználója *Johann Baptist Homann* (1663–1724) volt.

Müller térképén az ország történelmi tartományait különböző színekkel ábrázolta, munkája 1718 után készülhetett, mert térképén a pozsáreváci béke által megállapított határok szerepelnek. Jelöli a postaállomásokat, utakat és a köztük lévő távolságokat. A jobb felső sarokban lévő kartusban három vágatató postafutár látható, a bal oldalon koronás címert tartó puttó.

13.

(23.351.0.)

Weigelio, Christoph:

*Hungaria cum adjacentibus provinciis nova et accuratiori forma exhibetur a Christoph. Weigelio. Norimb. Szerkesztője Johann David Koeler göttingeni történész, kiadója Christoph Weigel, metszője Michael Kauffer augsburgi vésnök. A térkép két lapból áll, melyeknek mérete 45,5×37,5 cm, illetve 45×37,5 cm. Szín. Címerd. Nürnberg, 1718 után. *Magyarország térképe.* A szerző forrása Müller térképe és így a Duna évszázadokon át torz rajza már helyes, Erdély azonban még mindig alaposan el van fordítva észak-kelet irányba. Évszámot nem találunk rajta, mivel azonban a pozsáreváci békében megállapított határokat ábrázolja, bizonyára 1718 utáni években készült. Címerdísze allegorikus kép, a török meghódolásról Szavolyai Jenő előtt.*

14. (23.112.0.)
Lidl, Johann Jacob:
Neu und accurat verfasste General Post Land Karte des sehr grossen Welt berühmten König Reichs Ungarn. Wien, é. n. (1740 k.) Címerd. (M. 1:1 368 000).
Magyarország postatérképe. Lidl térképe Magyarország területét és a Dunától délre fekvő balkáni területeket ábrázolja. Címerdíszje allegorikus kép, köztük Mercur-ábrázolás.
15. (23.496.0.)
Korabinszky János Mátyás:
Nouvelle Carte de la Hongrie et particulièrement de ses Rivieres et de ses Productions Naturelle a par Io. Math. Korabinsky. La Petrographie et les Routes des postes ont été ajoutées par L Auteur. 48×60 cm. Szín. Jelm.
Magyarország gazdasági és nemzetiségi térképe. Korabinszky János (1740–1811) „Magyarország folyóinak és természeti erőforrásainak térképe a szerző által kiegészítve a közetek és a postautak rajzaival” című munkája az ország első magyar gazdaságföldrajzi térképe. 1797-ben Londonban angolul is megjelent *Robert Townson* „Utazások Magyarországon 1793-ban, Bécsről szóló rövid beszámolóval” című könyvében. Az eredeti az 1780-as években készülhetett, metszője *Junker* volt.
16. (23.07.0.)
Ignaz, Georg:
Postcharte der Kais. König. Erblande. Wien, 1783. Metszette: Mansfeld. 53×80 cm. Szín. Címerd. Jelm.
Osztrák–Monarchia postatérképe. A monarchia történelmi tartományait színes vonalak jelölik. Címerdíszje csőrében postakürtöt tartó sást ábrázol, a távolban sziklás táj, település, országúton haladó kocsis látható.
17. (23.70.0.)
Schmid, I. F.:
Karte von der Walachei, Moldau und Bessarabien Nach geometrischen Messungen und astronomischen Beobachtungen verfasst von Herrn I. F. Schmid neu herausgegeben von Herrn F. A. Schraembl. Bécs, 1783. (M. 1:430 000) 61×81 cm. Metszette: A. Amon. Földrajzi és német mérföld 15=1°. Szín.
Walachia, Moldova és Besszarábia térképe. A térképen a megyék különböző színnel vannak jelölve. Szerepel az ún. „Sekujaeni” megye, melynek folyónevei között olvasható a Krasna, Mureschu stb. erdélyi folyónevek. A térképen Erdély is látható, meglehetősen sok torzítással. A hegyeket vakondtúrással ábrázolja.
18. (23.277.0.)
Franz Johann Joseph von Reilly:
Allgemeiner Postatlas von der ganzen Welt, in so ferne posten darauf bestehen, aus vierzig Lateinisch und deutsch beschriebenen landkarten. Wien, 1799. Metsz.: *Ignaz Albrecht, Anton Benedict, Ignaz Kühn, Franz Müller, K. Ponheimer, Johann Stenger, Joh. Wenzel Engelmann.* 40 tábla. 45×65 cm. Postaállomások mutatója (index). Szín. Címerd. Jelm.

Posta világtasz. Franz Johann Joseph von Reilly (1766–1820) postaatlaszában Magyarországról három térkép található: *Magyarország általános térképe* (11. tábla), *Felső-Magyarország és Erdély térképe* (12. tábla), *Alsó-Magyarország, Horvátország és Szlavónia térképe* (13. tábla). Előbbi kettőt Anton Benedict, utóbbit Ignaz Kühn metszette. Magyarország általános térképén a nagyobb települések közti távolságokat postamérföldekben jelöli. Felső- és Alsó-Magyarország térképén minden postaállomás, postaút szerepel, a távolságok 1/2, 1,1, 1/2,2, 3 postában jelölve.

19. (23.538.0.)

A New Map of the Emperors Dominions exhibiting The Post Roads of Germany, Hungary and the Netherlands with thofe of the Adjacent Parts of France, Switzerland, Italy and Poland from the Large Map Published at Vienna by order Joseph II. Emperoe of the Romans. London, 1799. Laurie et Whittle. 61×82 cm. Metszette: *Wigzell*. Szín. Címerd. Jelm.

Osztrák Birodalom postai térképe. Jelöli a postautakat, állomásokat és a köztük lévő távolságokat. Címerdíszé sast ábrázol, mely csőrében postakürtöt tart, háttérben sziklás táj látható.

1800–1867-ig megjelent térképek

20. (23.343.0.)

Karacs Ferenc:

Regiones Danubianae Pannoniae Daciae Moesiae cum vicino Illyrico. In usus Collegii Ref. Debrecinensis aeri incisae per Franciscum Karacs Pestini 1800. Pest, 1800. 32×39 cm. Szín. Címerd.

A Duna menti római provinciák térképe. *Karacs Ferenc* egykori togátus diák a Debreceni Református Kollégium számára készítette a Római Birodalom dunai tartományainak térképét. Címerdíszének allegorikus alakja a Dunát, a körülötte elhelyezkedő érmék ábrázolásai a környező tartományokat jelképezik.

21. (23.358.0.)

Kipferling, Karl Joseph:

Nieder Ungern. Drittes blatt enthaltend die Komorner, Graner, Die Vereinigte Pester Pilischer und Solther und die Stuhlweissenburger Gespannschaft nebst Klein-Kumanien. Wien, 1800. Kunst- und Industrie Comptoirs. Metszette: *Anton Benedict*. 49×60 cm. Hr. cs. Jelm.

Alsó Magyarország térképe. A térképe jelöli az úthálózatot és a postaállomásokat.

22. (23.281.0.)

Heymann, Ignaz:

Deutschlands Postkarte begraenzt von Oesterreich, Preussen, Frankreich, Holland, Italien und der Schweiz, gezeichnet und herausgegeben von Ignaz Heymann. Triest, 1800. 105×168 cm. Szín. Címerd. Jelm. Vv.

Németország és a vele határos országok postatérképe. *Ignaz Heymann* „császári és kirá-

lyi főpostatiszt" térképe Magyarország és Erdély postatérképét is ábrázolja. Jelöli a posta-állomásokat és a köztük lévő távolságot $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1, $1\frac{1}{2}$, 2 postamérföldben. Címerdíszes eszközeikkel dolgozó földmérőket illetve postafutárt ábrázol, a jelmagyarázat körül postafutár és postamérföldkő látható.

23. (23.110.0.)

Korabinszky János Mátyás:

Vorstellung des Königreichs Ungarn nach den Poststationen für Reisende. Pozsony, 1800 körül. Metsz.: Ch. Junker. 39×43 cm. (M. német mérföld.) Szín. Jelm. A közigazgatási területeket külön színezték.

Magyarország postatérképe. Postautak és állomások jelölve. Kezdetleges kivitelezésű térkép, látszik rajta, hogy a postaállomások számára tömegpéldányszámban készült.

24. (23.33.0.)

Korabinszky János Mátyás:

Atlas Regni Hungariae portatilis. Neue und vollstandige Darstellung des Königreichs Ungarn auf LX Tafeln im Taschenformat: Ein geographisches Noth- und Hülfsbüchlein fürs gemeine Leben von Joh. Matth. Korabinsky. (Berken sculp.) Wien, 1804. (M. 1:5 850 000) Metsz.: Edl. von Berken, G. Prixner, Sam. Czetter. A térképek tükrének belső mérete: 13×167 mm. Rézm. Jelm.

Magyarország atlasza. Az atlasz tartalmazza: Magyarország földrajzi-politikai térképét (Erdély nélkül), Magyarország postatérképét és 46 megyetérképet. Címerdíszei Magyarország vármegyéinek címereit ábrázolják. Három táblán Buda (17. tábla), Neusohl (13. tábla) és Pannonhalma (29. tábla) képe látható. Postaállomások, utak, távolságok, cambiaturák jelölve.

25. (23.35.0.)

Mollo, Tranquillo:

Neuste Allgemeine Postkarte von Europa in welcher samtliche Postrouten aller euroaischen Staaten. Wien, 1804. (Német és földrajzi mérföld 15=1°.) Rajz: Pongratz, Johann. Javította: Karl Ingenieur. 147×161,5 cm. Öh.: 25 cm. Szín. Jelm. Vv.

Európa postatérképe.

26. (23.714.0.)

Mollo, Tranquillo:

America samt den neusten Entdeckungen und Cook Reisen. Wien, é. n. (1800 körül). 52×41 cm. Szín. Atlaszból.

Amerika térképe.

27. (23.715.0.)

Mollo, Tranquillo:

Africa in mehrere Königreiche eingetheilet nebst Cooks Reisen. Wien, é. n. (1800 körül). 41×52 cm. Szín. Atlaszból.

Afrika térképe.

28. (23.11.0.)
Mollo, Tranquillo:
Postkarte durch ganz Teutschland, Italien, Frankreich, Niederland, Perussen, Polen und Ungarn. Vienne, 1807. 60×85 cm. Szín. Jelm. Vv.
Németország, Itália, Franciaország, Németalföld, Poroszország, Lengyelország és Magyarország postatérképe.
29. (23.328.0.)
Karacs Ferenc:
Mappa Postalís inclýti Regni Hungariae partiumque eidem adnexarum districtus postales discernens. Revisione et approbatione Exc. Consilii Regii. Hungarici authenticata aeri incisa per Franciscum Karacs Pestini. 1802. 47×67 cm. Szín. Címerd. Jelm.
Magyarország postatérképe. Karacs Ferenc (1770–1838) postatérképe a híres kartográfus első térképei közé tartozik. Munkáját a postai szükséglet szülte, rajta semmi különösen új nem látható. A postai kerületeket színes vonalak választják el egymástól, a térképen minden postaállomás szerepel a köztük lévő távolságokkal. A domborzati formákat nem jelöli. Címerdíszre gyümölcs és virágkoszorúban foglalva a magyar címet és a postakürtöt ábrázolja, melynek metszése igen szép.
30. (23.275.0.)
Karacs Ferenc:
Mappa Postalís inclýti Regni Hungariae. Pest, 1802. 47×67 cm. Szín. Címerd. Jelm.
További adatai a fentivel megegyeznek.
Magyarország postatérképe.
31. (23.326.1–4.)
Kipferling, Karl Joseph:
Ober Ungern. Metsz.: Karl Müller. Wien, 1803. Kunst und Industrie Comptoirs. 4 tl. egyenként 47,5×58 cm. Öh.: 24 cm. Hr. cs. Szín. Jelm. Vv.
Felső-Magyarország térképe. A térkép a következő megyéket tartalmazza: I. tábla: Gömör, Torna, Borsod, Abaúj, Zips, Sáros, Zemplén, Ungvár; II. tábla: Heves, Szabolcs, Bihar, Arad, Csanád, Békés, Csongrád; III. tábla: Torontál, Temesvár, Krassó, német és oláh-illír határőrezred területe. A térkép jelöli az utakat és a postaállomásokat.
32. (23.341.0.)
Charte der Österreichischen Monarchie. H. n., é. n. (1800 körül) 20,5×24,5 cm. Szín. Atlaszlap.
Osztrák Monarchia térképe. A térkép az ábrázolt politikai határok alapján a XVIII–XIX. század fordulóján készülhetett.
33. (23.72.0.)
Post Karte sämtlicher K. auch K. K. Oesterreichischen Staten mit dem grössten Theil von Deutschland, Holland, Frankreich und Italien. Wien, 1805. Artaria und Compagnie. Met-szette: Mansfeld (Sebastian). 55×80 cm. Szín. Jelm. Vv.

Osztrák Császárság postatérképe. A térképen az Osztrák Császárság és ezen belül a történelmi tartományok határai színessel – piros vonallal – vannak jelölve. Szerepelnek a postaállomások, postautak és a köztük lévő távolságok is.

34. (23.87.0.)

Weiss, I. H.:

Helvetien und Wallis. Wien, 1806. Kunst und Industrie Comptoirs. 49×68 cm. Szín. Jelm. Vv. Hr. cs.

Svájc és Wallis térképe. A tizenkilenc svájci kanton határait színes vonal jelzi. Wallis később a kantonok egyike lett.

35. (23.169.0.)

Görög Demeter – Kerekes Sámuel – Márton József:

Magyar Átlás az az Magyar, Horvát és Tót országok Vármegyéi és Szabad Kerületei és a határ-őrző Katonáság Vidékinek közönséges és különös Táblái: közre bocsátotta Görög. Folytatta és végezte Márton József, a Bécsi Univerzít. Professor. Viennae, 1802–1811. 60 tábla, 40×30 cm. Német és magyar mérföld. Mutatótábla. Jelm. Szín. Címerd.

A repertóriumot Márton József készítette, címe: „Repertórium, vagyis Mutató Táblák, melyek a Magyar Átlás Mappáiban található minden magyarországi, horvátországi és slavoniai városok, mezővárosok, helységek, nevezetesebb puszták, folyóvizek és hegyek neveit ábéczé rendben magyar, deák, német, tót, horvát és oláh nyelveken a fekvéseket jelentő vármegyék nevével és a járás számával együtt előadja.” Az atlasz jelöli a „tsinált és tsinálatlan” postautakat és vendégfogadókat.

Görög Demeter (1760–1833) atlaszának megjelenése lezárta a kéziratos megyei térképek fejezetét, a magyar közigazgatás ezt a térképet használta a Gönczy-atlasz megjelenéséig (1890). A Korabinszky-féle mappánál sokkal pontosabb, hiszen a megye térképeit az illető megye földmérői (mérnökei) rajzolták. Erdélyt sem az atlasz sem a repertórium nem tartalmazza.

A megyei térképeket a következő mérnökök rajzolták: Eisenhut György (Baranya), Quits Antal (Bács), Budinszky János (Bereg), Vertics József (Békés), Gaszner Lőrinc (Bihar), Vertics József (Csongrád), Csapó Benjamin (Fejér), Ráisz Kristóf (Gömör), Király György (Győr), Sextil András (Hajdú-Szabolcs), Litzner János (Heves, Szolnok), Votesky Mihály (Heves, Külső-Szolnok), Bagosi József (Krassó), Hracky József (Liptó), Billek Sámuel (Máramaros), Kovács János (Moson), Hankus János (Ugocsa), Balla Antal (Pest), Clementis Jakab (Pozsega), Beőr Vince (Sáros), Hegedűs G. Nep. (Sopron), Mező Cyrill és Zanathy Antal (Szatmár), Sebestyén Sámuel (Szerém), Degen Jakab (Temes), Schneman József (Tolna), Raksányi György (Turóc), Votésky Mihály (Torontál), Szalaky Gábor (Torna), Hankus János (Ugocsa), Kenedics József (Vas), Buchfeld János (Verőcze), Gerlisch János (Veszprém), Tomasich János (Zala), dorogi Richter Mihály (Zemplén).

A térképeket olyan metszők készítették, mint: Karacs Ferenc, J. Berken, Ber. Biller, Hieronymus Benedicti, Johan Dávid, Junker stb. (Ez utóbbi metszette a legszebb lapokat az atlaszban.

36. (23.359.0.)
Görög – Kerekes – Márton:
Abaúj vármegye. 40×30 cm. Metsz.: H. Benedicti. Szín. Címerd. Jelm. Atlaszból.
37. (23.359.1.)
Görög – Kerekes – Márton:
Arad vármegye. 40×30 cm. Szín. Címerd. Jelm. Atlaszból.
38. (23.359.3.)
Görög – Kerekes – Márton:
Bereg vármegye. 40×30 cm. Rajzolta: Budinszky János. Metsz.: H. Benedicti. Szín. Címerd. Jelm. Atlaszból.
39. (23.359.2.)
Görög – Kerekes – Márton:
Békés vármegye. 1802. 40×30 cm. Rajzolta: Vertics József. Metsz.: Berken. Szín. Jelm. Atlaszból.
40. (23.342.0.)
Görög – Kerekes – Márton:
Bihar vármegye. 40×30 cm. Rajzolta: Gaszner Lőrinc. Szín. Jelm. Atlaszból.
41. (23.359.4.)
Görög – Kerekes – Márton:
Fejér vármegye. 40×30 cm. Rajzolta: Csapó Benjamin. Metsz.: H. Benedicti. Szín. Címerd. Jelm. Atlaszból.
42. (23.359.5.)
Görög – Kerekes – Márton:
Komárom vármegye. 40×30 cm. Metsz.: A. Benedicti. Szín. Címerd. Jelm. Atlaszból.
43. (23.359.7.)
Görög – Kerekes – Márton:
Torna vármegye. 40×30 cm. Rajzolta: Szalkay Gábor. Metsz.: H. Benedicti. Szín. Címerd. Jelm. Atlaszból.
44. (23.359.6.)
Görög – Kerekes – Márton:
Turóc vármegye. 1811. 40×30 cm. Rajzolta: Raksányi György. Metsz.: B. Biller. Szín. Címerd. Jelm. Atlaszból.

45. (23.91.0.-92.0.)
Heymann, Ignace:
Carte des Postes D Allemagne et pays limitrophes. Triest, 1806. 2 lap, egyenként 53×84 cm. Szín. Jelm. Vv.
Németország postatérképe. A térkép Németországon kívül Hollandiát és Svájcot is ábrázolja. Az említett országok területén belül a tartományok határait különböző színekkel jelöli.
46. (23.02.0.)
Müller, Franz:
Neuste Post Karte von ganz Deutschland, Ungarn, Preussen, Holland, Schweitz, nebst dem grösten theile von Frankreich, Pohlen und Italien. Viena, 1806. Artaria et Comp. Metszette: *Müller Franz.* 66×101 cm. Szín. Jelm. Vv.
Németország postatérképe. A fenti országokon kívül a térkép ábrázolja az Osztrák Császárságot és Erdélyt is. A történelmi tartományok határait színes vonalak jelölik.
47. (23.01.0.)
Landschau, Franz:
Neuste Postkarte der saemtlichen K. K. teutsch und Ungarischen Eberlaender. Wien, 1806. Johann Cappi am Michaeler Platz. 70×70 cm. Szín. Jelm. Vv.
Osztrák Monarchia postatérképe.
48. (23.90.0.)
Güssefeld, Franz Ludwig:
Karte von Holland in seinen, provinzen departementen und ringe (kreise). Wien, 1808. Artaria und Comp. 69×42 cm. Jelm. Vv.
Hollandia térképe (északi rész). *Güssefeld Franz Ludwig (1744–1807)* térképe több kiadást megélt.
49. (23.73.0.)
Italien. A térkép az Adria parti Itália egy részét, Triesztet, Dalmáciát, Horvátországot, Boszniát, Szlovéniát, Nyugat-Magyarországot, Stíriát és Karinthiát ábrázolja. 61×44 cm. Vv. Feltehetően Triesztben készült az 1800-as években.
50. (23.88.0.)
Frankreich. A térkép Franciaország délkeleti részét ábrázolja. 50×75 cm. Vv. Feltehetően Triesztben készült az 1800-as években.
51. (23.303.0.)
Lipszky János:
Mappa Generalis Regni Hungariae partiumque adnexarum Croatiae, Slavoniae et Confiniorum Militarium Magni item Principatus Transylvaniae geometricis partium dimensionibus, recentissimisque astronomicis observationibus superstructa, adjectis finibus

Provinciarum Bukovinae, Galliciae, Silesiae, Austriae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Dalmatiae, Bosniae, Serviae, Valachiae, et Moldaviae. Quam honoribus Serenissimi Principis Regii Josephi Archiducis Palatini dedicat Joannes de Lipszky, Legionis Caes. et Caes. Reg. Equestris Hungaricae Lib. Bar. de Frimont Supr. Vigil. Praefectus. Pesthini Anno MDCCCVI. (M. 1:470 000) Metsz.: Karacs Ferenc, Prixner Godofréd, Bikfalvi Falka Sámuel. Földmérési meghatározó: Joseph Liesganig. Csillagászati helymeghatározó: Bogdanich Imre Dániel. Jelöli a postaállomásokat és utakat.

Magyarország általános térképe. A térkép kilenc szelvényből áll, melyhez három, az ország közigazgatási beosztását bemutató tábla csatlakozik. A szelvények mérete 47×71 cm. A szelvényeket szétvágták és vászonra kasírozták, így összehajtogatva könyvszerűen használták. Öh.: 23,5 cm. Kilenc különböző mérföldrendszert alkalmaz. Jelm. Címerd. A főcím mellett négy személyt ábrázoló allegorikus jelenet, mely klasszicista stílusban a szülőföld gazdagságát jelképezi. A jelmagyarázat mellett puttófigurák, a térkép alján a mappa készítői jelennek meg realista ábrázolásban. A valóságghű rajzot két földgömböt tartó és körzővel játszó puttó egészíti ki.

Lipszky János (1766–1826) térképe korának és a következő évtizedeknek legpontosabb és legszebb alkotása volt Magyarországról. Minden addig készült Magyarország térképet felülmúlt, máig ható mintát nyújtott a magyar térképészetnek, méltán használták Európaszerte nélkülözhetetlen forrásmunkának.

52. (23.89.0.)

Picquet, Ch.:

Carte des Routes des Postes et itinéraires D'Espagne et de Portugal. Dressé par (Pierre) Lapie Ing. Geographe. 1813. 50×63 cm. Vienne. Artaria et Compag. (M. 1:2 500 000) Rézm. Jelm. Hr. cs. Vv.

Spanyolország és Portugália közigazgatási és postatérképe.

53. (23.08.0.)

Wege-Karte durch das mittlere und östliche Europa vom Rhein bis zum Dnieper, und vom Adriatischen Meere bis zum Bothnischen Meerbusen. (M. 1:3 800 000) Gezeichnet von I. M. F. Schmidt, die Wege und Ortsentfernungen eingetragen von W. H. Matthias, die Chausseen von C. Klöden. Berlin, 1818 (?). Simon Schopp et Comp. 109,5×76 cm. Öh.: 15 cm. Szín. Jelm. Vv.

Közép- és Kelet-Európa úttérképe. Szerepelnek a postautak.

54. (23.355.0.)

Weiland, Carl Ferdinand:

Neuste Post-Karte von Teutschland und einem Theile der angrenzenden Lander. Weimar, 1827. Geograph Institut. 66×81 cm. Jelm. Postautak, állomások és a köztük lévő távolságok jelölésével.

Németország új postatérképe. Wieland Carl Ferdinand (1782–1847) térképei a gyakorlati postaforgalmat szolgálták.

55. (23.300.0.)
Neuste Post Karte von Deutschland und dessen angrenzenden Ländern. 1828. Augsburg.
 Zu finden bey Ioh. Walch. 57×65 cm. Szín. Jelm.
Németország és a határos országok postai térképe. A térkép jelöli a postaállomásokat, a különböző postajáratokat és a köztük lévő távolságokat (posta-) mérföldben. Ábrázolja Nyugat-Magyarországot.
56. (23.40.0.)
Raffelsperger, Franz:
Übersicht der Haupt-Post-Strassen in Deutschland und in einem grossen Theile des übrigen Mittel-Europa. Wien, 1829. 38–48 cm. Szín. Jelm. Reprint kiadás.
57. (23.39.0.)
Weiland, Carl Ferdinand:
Das Chinesische Reich und das Kaiserthum Japan. Weimar, 1832. Verlag des Geograph. Instituts. (Hombold, Klaproth és Krausenstern után.) 49×68 cm. Szín. Hr. cs. Jelm. Vv.
Kínai Birodalom és Japán Császárság térképe.
58. (23.296.0.)
Vörös László:
Alap s vízhelyzeti térképe Buda és Pest szabad királyi fő városainak, melyet a N. M. M. K. Helytartó tanács kegyes engedelmével a magyar országos tekintetes Építő fő Kormány kebelében található legújabb s legjobb eredeti térképekből és tökéletes vízhelyzeti adatokból 1:100 öles mértékre készíttvén a Tekintetes Hídegyesület. Buda, 1838. 93×179 cm. (M. 1:7 200) Köre metszette a Kiadó, nyomtatta Schmid Pesten 1833. (Térképünk utánnyomás, készült a Földmérési Intézet Geokartográfiai osztályán, korhű színezéssel. Budapest, 1983.)
 Vörös László mérnök „országos dunamérési hiteles földmérő” térképe a korabeli magyar vízi kartográfia legjobb alkotása. Az egész munka a Duna problémájával kapcsolatos. Ábrázol malmokat, hajóhidakat, országutakat, domborzati formákat, meder mélységi és szélességi adatokat stb. Értékesek korabeli utcanévei és helynévei.
59. (23.27.0.)
Raffelsperger, Franz:
Übersichts-Karte der Poststrassen und Eisenbahnen in dem Kaiserthume Oesterreich und in den angrenzenden Staaten. Wien, 1836. 41×52 cm. Jelm.
Osztrák Császárság postai és vasúti térképe. (Postakerületek határai, postaállomások, postautak, távolságok jelölve.)
60. (23.609.0.)
Grimm, Vincze:
Magyar- és Erdély-országi Posta és vontató-járások Földképe a legújabb kútfők szerint rajzolva Grimm V. által 1836. Pesten a mű- és szorgalom-tárban. Landerer nyomása. 40×56,5 cm. Öh.: 20 cm. Szín. Jelm. Vv.

Grimm Vincze vörös vonalakkal tünteti fel a postautakat és jelöli a távolságokat, míg a többi szituáció fekete.

61. (23.10.0.)

Streit Friedrich Wilhelm Dr.:

Post Charte Österreichisch Teutschen, Preussischen u. Teut. Bund. Staaten so wie der Königreiche Holland, Belgien und der Schweiz. Berlin, 1838. Verlag von Friedrich August Herbig. 52×63 cm. Szín. Jelm.

Német-államok, Ausztria, Hollandia, Belgium, Schweiz, Nyugat-Magyarország postatérképe.

62. (23.360.0.)

Traux, Max de:

Neuste General und Post-Karte von Ganz Deutschland. Wien, 1842. Artaria und Compagnie. 83×112 cm. Öh.: 21 cm. szín. Jelm. Vv. (Német és földrajzi mérföld 5=1°)

Németország általános és postatérképe. A térképen szerepel Kelet-Britannia, Kelet-Franciaország, Belgium, Németalföld, Dél-Dánia, Svájc, Észak-Itália, Osztrák Monarchia, Magyarország, Erdély, Lengyelország, Havasalföld, Nyugat-Oroszország és a Török Birodalom északi része.

63. (23.09.0.)

Kunsch, H.:

Post und Reise Karte von Deutschland und den angrenzenden Landern mit besonderer Rücksicht auf Eisenbahnen. Berlin, 1844. 51×64 cm. Verlag von W. Zawitz. Lith. H. Kunsch. (M. 1:2 475 400) Szín. Jelm. Vv.

Németország és a határ menti államok postai és vasúti térképe. Az ország illetve a tartományi határok színekkel jelölve. Táblázat a jelentősebb európai városok (köztük Pest) között lévő távolságokról, német mérföldben kifejezve.

64. (23.100.0.)

Die Donnaustrecke von Bazias bis Turnu-Severinu mit der Strom-Regulierung. (1840?) 55×45 cm. (M. 1:150 000) Szín.

A Duna meder Baziástól Turnu-Severinig. Feltehetően egy szaktanulmány melléklete lehetett.

65. (23.23.0.)

Vágner Mihály:

Sopron vármegye, mellynek térképét számosabb évek lefolyta alatt, fáradhatatlan szorgalommal, a szükséges triángolozás és részletes felmérések után közhasználatra készítette és főméltóságú Gahalántai Eszterházy Pál eő hercegségének, mint ezen nemes Sopron megye örökös fő ispányjának legmélyebb és legalázatosabb tisztelettel ajánlotta 1844-dik évben. Vágner Mihály ezen T. N. Vármegyének Tiszti Mérnöke. Pest, 1844. Metsz. Vidéky K. nyomt. Lober G. (M. 1:86 400) 90×104 cm. Címerd. Vv.

66. (23.22.0.)
Neuste Karte von Ungarn, Galizien, Slavonien und Croatien, Siebenbürgen und dem Militairgrenzland. H. n., 1847. (Mayer's hand-Atlas) 34×47 cm. Jelm. Vv.
Magyarország általános térképe.
67. (23.12.0.)
Zuccheri, v. Edmund:
Post und General Charte des Königreiches Ungarn mit Einschlus von Siebenbürgen, Slavonien und Croatien und den angranzenden theilen von Österraich, Mahren, Galizien, Moldau u. s. w. nach Lipszkys grosser Charte auf VI blattern sorgfältig reducirt von Edmund v. Zuccheri. Wien, 1848. Artaria und Compag. (M. 1:600 000) Metsz. Jos. Stöber. 103×168 cm. Szín. Jelm. (Magyarország közigazgatási felosztása.) Francia címmel is. Vv.
Magyarország általános és postai térképe. Zuccheri Edmund térképe Lipszky János 1806-ban megjelent műve alapján készült. A nagy falitérkép a teljes Magyarországot ábrázolja. Zuccheri munkája szépen színezett rézmetszett, mely nem vált szegényére az eredeti Lipszky műnek.
68. (23.41.0.)
Post-Karte von Mittel-Europe. Berlin, 1848. Verlag von Friedrich August Herbig. Berlin. Metszette: H. Herzberg in Berlin. 51×61 cm. Szín. Jelm.
Közép-Európa postai térképe.
69. (23.26.0.)
Weiland, Carl Ferdinand:
General-Karte von dem Oesterreichischen Kaiserstaate. Weimar, 1849. Verlage des Geographischen Institut. 47×61 cm. (M. 1:2 350 000) Szín. Hr. cs. Jelm. Vv.
Osztrák Császárság általános térképe. Közli a 16 kormányzósági kerület statisztikáját, a kerületek kiterjedését német mérföldben, a lakosság számát.
70. (23.03.0.)
Mayer, Alexander:
Post Routen Karte der Oesterreichischen Monarchie. K. K. Postoffizialen. H. n., é. n. 53×75 cm. Jelm. (1850 után)
Osztrák Monarchia postatérképe.
71. (23.15.0.)
Lendnhardt, Jos.:
Posta und Eisenbahn-Karte von Deutschland und den nachbar staaten bis London, Florenz, Lemberg et Kopenhagen. Mainz, 1851. Jos. Halenza. 64×86 cm. Mt. Európa térképe. Szín. Jelm. Vv.
Németország postai és vasúti térképe.
72. (23.32.0.)
Die Deutschland Eisenbahn-Atlas in XV Karten. H. n., é. n. 1851 után. Jelm. 21×28 cm.
Németország vasúti atlasza. A vasútállomások közti távolságokat földrajzi mérföldben közli.

73. (23.34.0)
Stieler s Schul-Atlas über alle theile der Erde (40 karten) Gotha. Justus Perthes. 1853. 24×30,5 cm. Metsz.: Herman Berghaus, W. Behrens, V. Alt, C. Poppey. Szín. Hr. cs. Jelm. *Világatlasz*. Magyarország térképe a 38. táblán látható. (Mértéke német mérföld 15=1°.)
74. (23.25.0.)
Kiepert, Heinrich:
Ungarn mit seinen nebenlandern und Galizien. Weimar, 1856. Verlag des Geographischen Institut. Metszette: Eulenstein F. 52×64 cm. (M. 1:1 600 000) Mt. Dél-Dalmácia. Szín. Jelm. (postautak és vasutak). Vv.
 Magyarország térképe.
75. (23.67/26.0.)
Schulplan für das Oedenburger Verwaltungs Gebiet. 1857. 44×37 cm.
Soproni postakerület térképe. A postautakat vonalakkal jelölő sematikus rajz.
76. (23.17.0.)
General-Post und strassenkarte des Lombardisch-Venezianischen Königreichs. (Földrajzi mérföld 15=1°.) Rajz: Schulz R. A. Metsz.: Dominik Biller. Wien, 1859. Antaria et C. 61×78 cm. Öh.: 20 cm. Szín. Hr. cs. Jelm. Címerd. Vv.
 Lombardia és Velence általános posta- és úttérképe.
77. (23.36.0.)
Fried, Franz:
Posta-Karte der Kronländer Ungarn, Siebengürgen, Croatien-Slavonien, Serbien-Banat nebst der K. K. Militar-Grenzen. (Magyar mérföld 13,3=1°.) Rajz: Fried Franz. Metsz.: J. List. Wien, 1863. Artaria et Comp. 58×81,5 cm. Öh.: 27 cm. Szín. Jelm. Vv.
 Magyarország, Erdély, Horvátország-Szlovénia, Szerb-Bánát, Katonai Határőrvidéki postatérképe.
78. (23.354.0.)
Magyarország úthálózata korszerűleg kiegészítve. Pest, 1866. 50×69 cm. Mérték: 1"=4 mérföld. Ny. Rohn és Grund, Pest 1866. Jelm. Az úthálózatot és a nagyobb településeket jelöli Erdély nélkül. Könyv melléklete lehetett.
79. (23.18.0.)
Fried, Franz:
General-Karte von Deutschland nebst einem Theil der angrenzenden Länder mit besonderer Berücksichtigung der befahrenen Eisenbahnen. Rajz: Fried Franz. Metsz.: Jos List. Wien, 1866. Artaria et Comp. 62×77 cm. Öh.: 21 cm. Szín. Hr. cs. Jelm. Vv.
Németország általános és vasúti térképe.
80. (T-157.0.-168.0.)
Krall, J.:
Post-Cours-Karte von Ungarn, Siebenbürgen, Croatien-Slavonien und der Militargrenze. Wien, Janner 1867. Post-Cours-Bureau des k. k. Ministeriums. Hof und Staatsdruckerei. Tervezte, rajzolta: Krall J. 12 lap. 59×64 cm. Jelm.

Magyarország, Erdély, Horváth-Szalvónia és a Katonai-határőrvidék postajáratainak térképe. A térkép jelöli a nyolc postaigazgatóság – Pest, Pozsony, Kassa, Sopron, Nagyvárád, Temesvár, Nagyszeben és Zágráb – területét, valamint a menetrendszerűen közlekedő postajáratok (kariol-, csomag-, lovas-, gyalog-, hajóposta) vonalait és adatait. A térkép tulajdonképpen a postajáratoknak vonalakkal ábrázolt sematikus rajza.

81. (23.63.1.–63.3.)
Európa postatérképe. Részlettérképek. 2 lap. 45×59 cm. Szín. Jelm. H. n., é. n. (1867 előtt.)
Első lap: Felső részén Dél-Magyarország és Dél-Erdély, alsó részén Európa felülnézeti térképe. Második lap: Adriai-tenger partvidékének országai. Osztrák Monarchia déli és Olaszország északi része. A német nyelvű térkép további adatai feltehetően a további részlettérképeken találhatók. Ország- és tartományhatárok, postaútvonalak barna színnel jelölve. A jelmagyarázat részletesen ismerteti az Osztrák Monarchia közigazgatási felosztását, jelöli a Triesztből Konstantinápoly illetve a kelet felé közlekedő utasszállító hajók útvonalát.

Rövidítések:

Címerd.	címerdíszítés
É. n.	év nélkül
H. n.	hely nélkül
Hr. cs.	hegyrajz csíkozott
Hr. vakondt.	hegyrajz vakondtúrás
Jelm.	jelmagyarázat
K. n.	kiadó nélkül
Lith.	lithographia
M.	méterarány
Metsz.	metszette
Mt.	melléktérkép
Öh.	összehajtogatva
Szín.	színezett
Tl.	térképlap
Vv.	vászonra vont

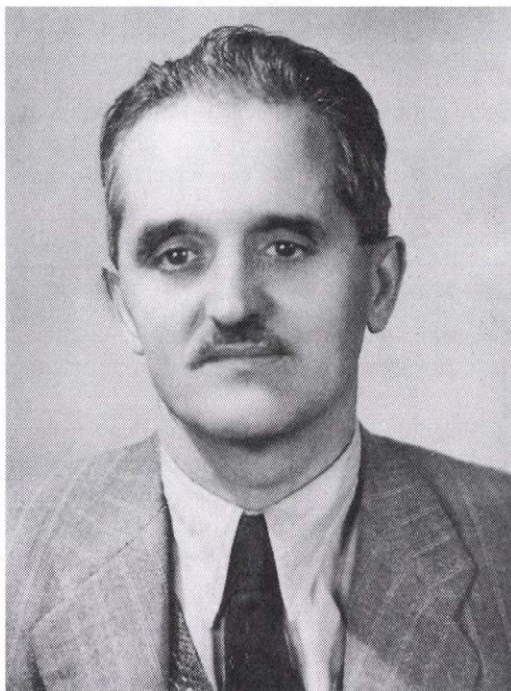
Meditáció Molnár János születésének 100. évfordulóján

Ha az utcán megállítanék száz embert és feltenném a kérdést, tudja-e ki volt Molnár János, valószínű mind a százan széttárt karokkal mondanák – nem tudom. A kérdezettek körét a rádiózás iránt érdeklődőkre leszűkítve, talán javulna az arány. Szűkebb szakmai körök és a rádióamatőrök fiatal korosztályai előtt is ismeretlen a név. Ragyogó szemmel igent már csak az idősebb kollegák mondanának. Nekik még a Molnár–Jovitca szerzőpáros *Rádiósok könyve* volt a Bibliájuk. Abból tanulták meg a rádiózást, meg a Molnár János alapította és szerkesztette *Rádió Technika* folyóiratból.

Amikor a Rádió és Televíziómúzeum szabadtéri bemutatóhelyén megterveztük a magyar rádió és televízió létrehozásában résztvevő mérnökök és postai szakemberek emlékparkját, Molnár János neve az elsők között volt. Munkásságáról azonban nehezebb volt az adatgyűjtés. Kezembe vettem a *Posta Mérnöki Szolgálat első 50 éve* című könyvet, melynek a végén életrajzok és fotók vannak. Keresni kezdtem Molnár János nevét, de nem találtam. Ezek után megnéztem a *Postamérnöki Szolgálat második 50 éve* kötetet. Itt már nem szerepel sem életrajz, sem fotó, csak felsorolják a különböző szervezeteknél dolgozók nevét. Molnár Jánost a Posta Kísérleti Intézetnél találtam meg. Az intézet törté-

netét bemutató *A postai kutatás története* című könyvben az alábbiak olvashatók róla: „Molnár János fizikus, osztályvezető (1921–1962). 1921-ben került a Kísérleti Állomásra. 1923-tól rádióvétel-technikai vonalon dolgozott, melynek egyik úttörője és szakértője lett. Az 1930-as években rádió-zavarelhárítási kérdésekkel is foglalkozott. Kiváló pedagógiai érzékkel megírt rádiótechnikai könyvei az 1930-as években igen népszerűek voltak. Több rádiótechnikai szaklapot szerkesztett. A felszabadulás után a rádióosztály vezetőjeként több jelentős munkát vezetett. (Első televízió adóállomás, parlamenti tolmácsbe rendezés stb. elkészítése.)”¹

A *Posta Kísérleti Intézet 100 éve* című könyvből tudtam meg, hogy 1934. február 8-án szabadalmi bejelentést tett

Molnár János

¹ Molnár János 1923-tól számította a Posta Kísérleti Állomáson eltöltött idejét.

az óraművel beállítható készülékek, villamos lámpák eloltása és meggyújtása tárgyában. 1939. szeptember 20-án elektroncső-vizsgáló készülékre adott be szabadalmat. Az 1940-es években, különféle szakfolyóiratokban, több rádiózavarokkal foglalkozó cikket írt. A sors különös fintora, hogy e sokrétű tudományos munkát végző ember sohasem kapta meg a mérnöki diplomát. Ellentmondásokkal tele élete során ezért sokszor érte sérelem.

Szeretett volna lezártnak életeművet hagyni maga után, de már nem volt ereje iratait rendezni és munkásságát leírni. A Pisában élő fia, Molnár György ígéretet tett apjának, hogy ezt a munkát elvégzi helyette. 1980-ban írta meg apja életrajzát. Molnár Jánosról, az emberről legtöbbet ebből az írásból tudhatunk meg. A kéziratos anyag rövid ismertetésével szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy többen emlékezzünk Molnár Jánosra, születésének centenáriumi évében.

Molnár János 1896. november 8-án Budapesten a Család u. 8. számú ház pincelakásában született. Édesapja, Molnár János kovácsként a Ganz-Mávag Gyárban dolgozott. Édesanyja, Farkas Zsuzsanna mézesbábos mester volt. Hatan voltak testvérek, János a Molnár család negyedik gyermekeként született. Édesapját négyéves korában veszítette el, ezután édesanyja mosásból tartotta el a családot.

A negyedik elemít 1906-ban kitűnő eredménnyel végezte el, s egyúttal megnyerte az iskola egyetlen *Röck Szilárd* jutalmát, 60 koronát. Az eminens diákot az iskola továbbtanulásra javasolta, de ez a család anyagi helyzete miatt kilátástalannak tűnt. Valaki azt ajánlotta neki, hogy menjen el a fasori evangélikus főgimnáziumba, mert ott jól bánnak a szegény gyermekekkel is. Az iskolában kedvesen fogadták, felvették és teljesen ingyen megkapta a könyveket és füzeteket egész évre. Tandíjmentességet, egyéb juttatásokat és ebédet kapott. Később, a 3. osztálytól kezdve, már osztálytársait tanította szerény fizetés és koszt ellenében.

A gimnáziumot nemcsak kitűnő bizonyítvánnyal fejezte be, hanem megnyerte az iskola első 600 arany koronával járó *ifjú Bojári Vigyázó Sándor* féle díját és a második *Németh István* díjat 84 koronával. 1914-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészkarára matematika-fizika szakra iratkozott be. Tanárai a világhírű Fejér Lipót, Beke Manó, Eötvös Lóránd voltak. Vizsgáit jeles eredménnyel tette le.

1915 végén besorozták katonának, 1916 őszén már a Szabadkai 86-os gyalogezredben, Galíciában a Moglia (Sírdomb) nevű nehéz frontszakaszon szolgált. Kiképzés során hadnagyi rangot kapott. A fronton közvetlen közelében robbanó bomba csapódott le, a lecsapódó föld betemette. A robbanástól megsüketült, kórházba került, csak lassan nyerte vissza hallását.

Felépülése után, 1917-ben az olasz frontra vitték. A háborúban két vitézségi érmet kapott. 1918 októberében, még katonaként, tanulmányi szabadságra visszakerült Pestre. A későbbi Nobel-díjas Hevessy Györgynél jelesen vizsgázott. 1918. december végén le szerelt. Mivel pénze nem volt állást kellett keresnie. A Ganz-Mávag Tisztviselő Telepén lévő gimnáziumban vállalt helyettes tanárságot, emellett folytatta tanulmányait.

1919-ben magával ragadta a forradalom szele. Az egyetemen tagja lett a Szocialista Diákok szervezetének. Nyilvános beszédekert tartott a központi (jogi kar) egyetem épületében. A diákok vezetőjüknek választották és ő lett az Oktatási Népbizottság összekötője. Márciusban belépett az akkor alakuló Vörös Hadseregbe. A kommün bukása után bujkálni kényszerült. Egy orvos barátja segítségével a háborús tömegpszichológiát és a háború-

vesztés utáni hangulatot tanulmányozó angol kutatócsoporthoz szegődött, akiktől igazolványt kapott, így menekült meg.

Később a Nagymező utcai Teréz Telefonközpontba került távírdamunkásnak. 1923-ban kivándorló útlevelet kért az USA-ba, s habár a hajójegyet is megvásárolta, mégis itthon maradt. 1923-ban dr. Tomits István a Telefon-osztály vezetője felvette laborműszerésznek a Posta Kísérleti Állomásra. Itt a mérnök kollegák nem kis bosszúságára, mérnöki munkát végzett. Ismét beiratkozott az egyetemre és 1926-ig letette az összes vizsgáit. Doktori disszertációként a frekvenciamérés tudományos elméletét dolgozta ki, de az Egyetemi Tanács tudomást szerezve az 1919-es szerepléséről diplomáját sem adta ki. A Posta Kísérleti Állomáson szorgalmasan dolgozott. A frekvenciamérés és a rádiózás területén elért sikerei után már a mérnök kollegái is kezdték elismerni. 1927-től a posta nemzetközi rádiótávírási tanfolyamain tanított, rádiótanfolyamokat vezetett. Rendszeresen dolgozott a Magyar Rádió újságainál. Szakkönyveket írt. Legsikeresebb munkája a Jovitca György barátjával együtt írt *Rádiósok könyve* volt. Részt vett a Rádió Unió ülésein, melyre angol, francia és német nyelvtudása kiválóan alkalmassá tette.

1929-ben a Posta Kísérleti Állomás azt a feladatot kapta, hogy Horthy Miklós kormányzó részére egy korszerű rádiókészüléket szerezzen be, vagy építsen meg. A kormányzónak a Molnár János által kifejlesztett és a Telefongyárban készült Neutrodyne készüléket szállították le. Későbbiekben a készülék karbantartása és mindig a legújabb készülék szállítása Molnár feladata lett. A kormányzótól bronz Signum Laudis kitüntetést kapott. 1932-ben megbízást kapott a tengerésztsztek rádiós oktatására, ezt a tevékenységét 1967-ig folytatta.

1933-ban feleségül vette Tordy Margitot, aki gépiprónőként szintén a Posta Kísérleti Állomáson dolgozott. Pestszentlőrincen telket vett és családja számára felépített egy egyemeletes házat. Itt élt harmonikus családi életet. Házasságukban három gyermekük Mária, Éva és György született.

Munkásságának a háborúig terjedő szakasza rendkívül érdekes és színes volt. A Posta Kísérleti Állomáson a későbbi Nobel-díjas Békésy Györggyel akusztikai vizsgálatokat végzett. Megtervezte és irányította a tárnoki vevőállomás felújítási munkáit. Kidolgozta a repülőtéri iránymérők megvalósításának lehetőségeit. A Duna-tengerjáró hajók részére rádióadó- és vevőkészülékeket, kórházak részére orvosi műszereket tervezett. Foglalkozott a rádiózavarok elhárításának gyakorlati módszereivel, több folyóiratban írt tanulmányokat. Szabadalmi bejelentései voltak, 1936-ban megalapította a Rádió Technika című folyóiratot, amelynek főszerkesztője volt. Részt vett a néprádió kifejlesztésében.

Molnár János nyugodt munkás éveit a második világháború szakította félbe. Az egyre erősödő jobboldali csoportosulások és szervezetek oldalukra próbálták állítani. 1943-ban a Mérnöki Kamarától írásbeli felszólítást kapott, hogy lépjen be, mert akkor átminősítik mérnöknek, ezt nem fogadta el. 1944-ben, a német megszállás után, a főszerkesztő kommunista múltja miatt betiltották a *Rádió Technika* lapot. A bombázások idején családját Balatonakarattyán lévő nyaralóban helyezte biztonságba, de visszatért dolgozni Pestre.

1944-ben a 48 éves családfőt behívták katonának, de nem vonult be. Leutazott családjához és a bujkálást választotta. Révfülöpon érte 1945 tavasza, ott Molnár János az

elsők között lépett be a megalakuló Kommunista Pártba. Hamarosan visszaköltöztek a pestszentlőrinci házukba. Az élet kezdett helyreállni. 1946-ban újraindíthatta a *Rádió Technika* folyóiratot. A Parlament részére 1948-ban készítette el az első közép-európai szimultán tolmácsberendezést. 1952-ben a Szovjetunióba ment tanulmányútra.

A Posta Kísérleti Intézetben 1953-ban kezdődött el a kísérleti televízió létrehozása. A magyar televízió születése az 58 éves Molnár János erőpróbája volt, abszolút fizikai és biológiai értelemben is, de úgy is mint egy közös célkitűzés érvényesítése a szertehúzó egyéni érdekek szövevényében. Az elért sikerekben a közös célkitűzés irányelve érvényesült, s ez Molnár János erkölcsi győzelmét jelentette. Sajnos pürroszi győzelem volt, veszteségei is súlyosak voltak. A tényekre s nem a szavakra hallgatva jobban felismerte közvetlen munkatársainak valódi arculatát. Az a tény, hogy csalódnia kellett olyan emberekben is, akiket szeretett, akikben megbízott, emberi optimizmusát összeroppan-totta. Az 1950-es évek második felétől kezdve egyre inkább magába fordult, a fiatalabb nemzedék karrierizmusában az ellene irányuló személyes támadásokat látta, amelyek tüze koránál fogva előbb utóbb vereségre ítéli. 1960-ban, 64 éves korában kérte nyugdíjazását a postától, de elutasították. Közben a Posta Kísérleti Intézetben megfosztották a Rádió osztály vezetésétől. Ezt kegyetlen tördöfésként élte meg.

1962-ben Horn Dezső miniszterhelyettes marasztalása ellenére nyugdíjba vonult. A Posta Kísérleti Intézet volt színhelye a 39 évi alkotó munkájának, amely küszöbét soha többé nem lépte át. Nyugdíjazása után tanári tevékenységét a Tengerészisztiztképző rádiós tanfolyamán és a TIT-ben folytatta tovább.

A Híradástechnikai Tudományos Egyesület Optikai és Kinotechnikai Egyesületének elnöke volt. Tisztelői, volt tanítványai gyakran felkeresték, erre büszke is volt. 80 éves születésnapján megkapta a Munka Érdemérem arany fokozatát, megemlékeztek róla a Rádiótechnika hasábjain is.

Ezután egyre inkább eltávolodott az emberektől, ehhez nagyothallása is hozzájárult. Unokái nevelésével és a ház körüli konyhakert művelésével foglalta el magát. Felesége 1977-ben szívinfarktusban hirtelen meghalt. Elvesztését nem tudta kiheverni, már nem érdekelt semmi, mechanikusan peregtek napjai.

83. évében, 1979. december 10-én hajnalban halt meg. Sírja a pestszentlőrinci temető 5 B parcellájában van, emlékoszlopa a diósi múzeumparkban áll.

Bellissimo museo, splendido cicerone

Megjegyzések vendégeknyveink margójára

Maga a vendégeknyv elnevezés is tanúsítja: a múzeumlátogatókban vendégeinket kell tisztelnünk és mi mindnyájan, beosztásunktól függetlenül, a vendéglátó házigazdák vagyunk. A vendégjog, a vendégbarátság ősidők óta szent dolog. Homérosztól azt is megtudhatjuk, hogy „...pajzsos Kronides bosszút áll az utas jövevényért s a tisztas jövevényt mindig megvédi kezével...”, tehát a görög felfogás szerint az idegenek, a vendégek az istenek oltalma alatt állnak. A szegény polgárok odaadó vendégszeretetének Ovidius állított elbűvölően kedves, maradandó emléket: a kedves öreg házaspárt, Philemont és Baucist maga Zeus jutalmazta meg a szíves fogadtatásért (álruhában jártak ott az istenek). Kérésükre egyszerre szűnhet meg emberi életük, és két szomszédos fa, egy hárs és egy tölgy képében új életükben is együtt lehetnek.

Vendégeinket nekünk is szívesen kell fogadnunk, értékeink és a szükséges tájékoztatás legjavával kínálva meg őket, hogy jól érezzék magukat nálunk, élményekben és ismeretekben gazdagodva távozzanak tőlünk.

Gondolkoztunk-e azon, miért jó egyáltalán az, ha sokan látogatják múzeumainkat?

Vendégeknyvi bejegyzés születik

Tudjuk-e, kik ők, honnan és hogyan tértek be hozzánk? Beleéljük-e magunkat helyzetükbe, érdeklődésükbe?

Az első kérdésre csak a múzeumok fő feladatának, emelkedettebben szólva, küldetésének ismeretében válaszolhatunk, s ez a következő: gyűjteményeinkből minél több értéket kell bemutatnunk a társadalom minél szélesebb rétegei számára. Mi másért is kellene ezeket az értékeket felkutatnunk, gyűjtenünk és feldolgoznunk, ha nem azért, hogy ezeket sokak számára hozzáférhetővé tegyük? Íme, ezért jó, ha sokan látogatják múzeumainkat. A nagyobb látogatottság növeli a múzeumok ismertségét és megbecsülését, éppen így az itt munkálkodók presztízsét is. Közvetve, vagy közvetlenül pedig gyarapítja múzeumaink szellemi és anyagi forrásait is.

A múzeumi dolgozókat nemcsak a vendéglátói felelősség terheli. Ismeretterjesztők vagyunk és napjainkban, amikor az információk, az új ismeretek áradata zúdul korunk emberére, felelősségünk is óriási. Ma már külön tudományágak foglalkoznak ezzel a problémával. Én most mégis a mi báró Eötvös Józsefünk több mint 120 évvel ezelőtti szavait idézem: „*Semmi sem gyakorol nagyobb befolyást kedélyünkre, mint ismereteink; amint ezek terjednek, változnak kedélyi tulajdonságaink, egész népeknél szintúgy, mint egyeseknél. Úgy, hogy a mívelt s barbár népek általános jelleme között sokkal több hasonlatosságot találunk, mint különbséget a különbözőbb fajú népek közt, melyek a civilizációnak hasonló fokán állanak.*” Megdöbbentő megállapítás, kivált, ha az akkori és a mai ismeretterjesztési eszközöket és hatókörüket összehasonlítjuk.

Végül utolsóként, de nem utolsónak kell megemlítenem a postai, a távközlési és a műsor-
szórás örökség felkutatásában, megőrzésében és közreadásában ránk háruló felelősséget. A felelősséget azért a bizalomért, amellyel alapítóink ezt a feladatot ránk bízta.

E hármass felelősség bemutatása után ideje, hogy bepillantsunk a vendégkönyvekbe. Az üzenetek először is a vendégekről vallanak, de tükröt tartanak elénk is. Ez még akkor is így van, ha a vendégek egy szűkebb köre ír csak be a könyvekbe, még a megelégedettek közül is. Akiket pedig kiállításaink nem érintenek meg, vagy netán valamivel elégedetlenek, még ritkábban üzennek. Mégis örülünk az évről-évre oldalak százait megtöltő bejegyzéseknek, mert segítenek látogatóink jobb megismerésében; értékelésük, véleményük megerősít bennünket törekvéseinkben, vagy újabbakat indítanak el.

Az 1996. évi vendégkönyvi bejegyzések közül nekem legjobban a címadó négyszavas olasz mondat tetszett: „*Gyönyörű múzeum, ragyogó kalauzolás!*” A maga nemében kis remekműnek tartom ezt a latinosan tömör, de olaszos kedéllyel és lendülettel megfogalmazott üzenetet. Jellemző az érdeklődő, a látottakkal mindenben elégedett látogatóra, s talán nem szerénytelenség, ha úgy vélem, jellemző múzeumainkra is.

Most folyadhatnék a statisztika jól bevált módszereihez, számszerűsíthetném, csoportosíthatnám több szempont szerint is a bejegyzéseket. A látogatók hány %-a írt be a vendégkönyvbe, mit mutat ezek kor, nem, hovatartozás stb. szerinti megoszlása. Úgy gondolom azonban, jobb eligazítást ad az összkép tartalmi áttekintése.

Sajnos tudjuk és tapasztaljuk, hogy számos okból csökkenőben van a múzeumok látogatottsága. A verseny nagy, természetesen nemcsak a múzeumok közt, hanem általában is folyik a harc az emberek elkölthető pénzéért, szabadidejéért, érzésének befolyásolásáért (a lelkéért?!). A fogyasztói társadalom e fárasztó tülekedésében azért úgy vélem, nem vagyunk reménytelen helyzetben. Igazi értékeket tudunk látogatóink elé

tárni, olyan tárgykörben, amely mindenkire közel áll. A posta embertől emberig létesített kapcsolatai ősidőktől napjainkig életünk legköznapibb, olykor legdrámaibb eseményeinek tanúi és hírvivői. Látogatóink egyforma érdeklődéssel tekintenek e világméretű kommunikáció tárgyaira és dokumentumaira, nosztalgiával a régebbiekre, beavatottan, helyeslően, vagy kritikusan az újabbakra. Múzeumaink mindegyike, a maguk sajátosságaival, hangulatteremtő keretei a kiállításoknak. Mindezt a látogatók nagyon jól megérik, legyen szó egy kis padlós szobáról, vagy a híres festőnk által alkotott csodálatos mennyezetfreskókról. Vendégeink ezért érzik otthon magukat kiállításainkon, még azok is, akik nem tartoznak a *szakértők* csoportjába, akik számára ezt az otthonosság érzését a szakmai együvértartozás is erősíti.

Ha már a csoportosításnál tartunk, a beírások is tanúsítják a gyermekek és fiatalok látogatók közötti magas arányát. Ők keresik föl a legnagyobb számban és gyakorisággal múzeumainkat, iskolás csoportokban, családi látogatások keretében. Leszámítva az egész kicsik irkafirkáit (Jóllehet ezek spontán kifejezői annak, hogy a múzeumlátogatás sikeres volt!), a bejegyzésekből kiderül, tetszett a múzeum a fiatalságnak. Ki-ki megtalálhatja az életkorának és érdeklődésének megfelelő tárgyakat, a nagyobbak kiegészíthetik ismereteiket, gyakran az éppen aktuális tananyagukhoz kapcsolódva.

„Nagyon tetszett, visszatérek”, s közvetlen alatta egy, már kissé óvatosabb kortársi bejegyzés „Nagyon tetszett, lehet, hogy visszatérek”. „Újra itt vagyok” írja egy kislány júniusban és valóban, visszalapozva megtaláltam márciusi bejegyzését is.

„Ámulatba ejtett a sokféle bélyeg, Pancsika, Pistike, Ambrus.” Ez a három gyermek alighanem a nagymamával, vagy a nagypapával járt itt. Az üzenetek szerint azonban a

A Postamúzeum első vendégkönyve, 1955

nagyikorabeliek nemcsak az unokákkal és az unokák kedvéért gyakori vendégeink. sok köztük a szakmabeli és a csoportos látogató is, akik újra meg újra megnézik kiállításainkat. Sokan írásban is kifejezik csodálatukat, hálájukat és köszönetüket, hogy – mint egyikük írja – ennyi mindent megőriztünk és nem kerültek a postai emlékek a MÉH-be (már amelyek nem, teszem hozzá szomorúan). Ők aztán igazán tudják méltányolni munkánkat, hiszen átélői és tanúi voltak a háború utáni évtizedeknek, a nem éppen múzeumbarát éveknek. „Nagyon szép és csodálatos, hogy vannak emberek, kik ezt is fontosnak tartják.” Többen aggódnak, de reménykednek is, hogy fenn tudjuk tartani a múzeumot és gyarapíthatjuk értékeinket.

Felnőtt magyar látogatóink elismerése, öröme nagy biztatás a számunkra. „A múzeum egyike az általam ismert leg-

jobbnak. Nagyobb ismertségre lenne szükség.” „Külön köszönjük az értő és kedves kalauzolókat.” „...lélegzetelállítóan szép a múzeum. Érdemes és jó magyarnak lenni.”

Az elismerések, gratulációk jól érzékelhetően a társadalom széles köréből érkeznek: „Érdekes volt a 100 éves postát megnézni.” „Nagyon tetszett a kiállítás, érdekes szakmai tárgyakat láttam.” „Az ember ismeretkörének kiszélesítése mindig életajándék. Ma itt ebben részem volt. Prof. Dr. ...”

Kedvesek, jószándékuak bírálataik, javasolataik is arról, hogy több propaganda kelle-ne, egy-egy dolgot még be kellene mutatni.

Őszintén megörültem a Szaxlehner család leszármazottja bejegyzésének: „Gratulálunk a múzeumi kiállításhoz, az eredeti termék megőrzéséhez.” „Köszönet az 1001 éjszaka palotájában tett vizitért.”

Múzeumi hitvallásunkat erősítő bejegyzés: „Csodálatos kiállítás, köszönet a kedves vendéglátásért is.”

Időszaki kiállításaink, tárlataink látogatói jólesően és elismeréssel nyilatkoznak: „Min-den eseményből lehet ünnepet csinálni és minden ünnepet lehet emlékezetessé tenni. En-nek művészei működnek itt.”

Az idegenforgalom szakemberi szerint a turizmus alapját nálunk is, mint a legnagyobb forgalmú országokban, a belföldi turizmusnak kell képeznie. Természetesen a hazai ven-dégforgalom lehető növelése mellett fontos feladat a külföldi turisták számának és itt tartó-zkodásának emelése, illetve meghosszabbítása. A turizmussal foglalkozó irodák ebben szá-mítanak a múzeumokra is, ugyanakkor a múzeumok is sok segítséget kaphatnak tőlük.

Az elmúlt évben sem panaszkodhattunk, számos külföldi turistacsoport és egyéni látogató kereste föl múzeumainkat. Fogadásuk különös figyelmet igényel, hiszen múzeuma-inkban hazánk egy kis darabját ismerik meg, nem mindegy, milyen élményeket szereznek nálunk.

A világ legtávolabbi országaiból is érkeztek vendégeink, ugyanakkor feltűnő, hogy alig volt látogatónk a szomszédos országokból. Ez utóbbi okai sejtethők ugyan, mégis kívánatos lenne, már csak a jószomszédi kapcsolatok erősítése érdekében is, ha ez ügyben tehetnénk valamit. Említést érdemel az is, hogy sok külföldi egészen véletlenül tér be hozzánk, sokan pedig itteni rokonaikkal és ismerőseikkel érkeznek.

Bejegyzéseik és személyes tapasztalataink szerint is külföldi vendégeink örömmel ta-lálkoznak hazájukkal kapcsolatos dolgokkal, mindenek előtt anyanyelvük, vagy egy álta-luk ismert világnyelv alkalmazásával.

Egy ausztráliai elragadtatással írta be, hogy milyen sok a korai brit birodalmi bélyeg. „Nice to see an Ericsson phone from 1894, made in Sweden”, így örvend egy svéd vendé-günk.

Egy olasz a nyomaték kedvéért angolul kérdez: „And what about Guglielmo Marconi?”, ami azt jelenti, jó, jó, minden OK, de hol marad G. Marconi?¹ Egy ausztráliai hölgy mindennel elégedett, de „...could you put out a brochure or something in English perhaps?” üzenetével hiányolja az angol nyelvű broszúrákat, vagy egyéb ismertetőket.²

¹ Kérdése nem jogos, mert ez a Telefónia Múzeumban történt.

² Az illető múzeumban ilyenek ugyan vannak, de ezek szerint nem kínálták föl a hölgy számára. Igen, a külföl-diek egy kicsit kényelmesek, nem véletlen, hogy a sok lépcsőt is egy francia teszi szóvá.

Nosztalgizálni azonban ők is szeretnek és méltányolják kiállításaink, múzeumaink szépségét is. „*Beau voyage dans le temps. Merci*” Szép időutazás, köszönöm, írja egy kanadai vendég, s egy angol: „*A wonderful nostalgia exhibition, we enjoyed it enormously*” – Csodálatos nosztalgia kiállítás, igen élveztük. „*Wonderful exhibition in a beautiful house*” – Csodálatos kiállítás egy gyönyörű házban.

Hogy ne tűnjék szerénytelenségnek a sok dicséret idézése: „*We liked very much but please translate the catalogue to English, or French, or...*” – Nagyon tetszik, de kérem, fordítsák le a katalógust angolra, vagy franciára, vagy... „*I have all the paraphernalia here, but...*” – Minden kellék megvan itt, de ... és ismét az idegen nyelvű tájékoztatást hiányolja egy ausztráliai vendégünk.

Magam elé képzelem a sok ezer, vendégkönyvben üzenő és a többi, sok tízezer 1996. évi kedves vendégünket. Jó érzéssel gondolok arra, hogy egy kevéssel mi is hozzájárulhattunk ennyi embertársunk – Eötvös szavaival – kedélyének kedvező befolyásolásához.

Ez nem is könnyű feladat, mert – összefoglalásként hadd idézzem egy kedves látogatónk tanulságos szavait: „*Az időm kevés, a bélyeg rengeteg, a kiállítás nagyon szép!*” Hát igen! A tanulság az, hogy az embernek kevés az ideje, kiállításaink gazdagok és nagyon szépek. Divatosak az olyan tankönyvek, hogy például *Tanuljunk könnyen, gyorsan...* ezt, azt. De hogyan tanítsunk, terjesszünk ismereteket, gyönyörködtessünk könnyen, gyorsan, miről is?

Hogyan adjunk minél hatékonyabb módszerekkel, minél több fontos információt a magyar posta, távközlés és műsorszórás történetéről, régmúlt századainak és évtizedeinek európai színvonalú működéséről, e szakmák országos hírvé, gyakran Európában is híres, vagy akár világhírű művelőiről?

Vendégeink biztatása ad a jövőben is erőt, kedvet további munkánkban.

A homokóra pereg...

Riport Czigliényi Ádám grafikusművésszel

Czigliényi Ádám a magyar bélyegtervező grafikusművészek doyenje. 1909. december 23-án született Ipolyszécsényben. Aba Novák Vilmos és Stein János tanítványaként 1935-ben szerzett diplomát a Képzőművészeti Főiskolán, ahol 1938-ig tanított is. 1938-tól az Állami Nyomda alkalmazásában állt, majd 1945-től önálló művészként tevékenykedett. Mintegy 250 magyar és közel 1000 külföldi bélyeg tervezője. Három egymást követő évben nyerte el munkáival *Az év legszebb bélyege* díjat. Az alkalmazott grafika számos területén tevékenykedett, plakátokat, prospektusokat, reklámokat, tankönyv-illusztrációkat készített.

– *Egy ilyen hosszú és sikeres művészi pálya állomásain végigtekintve kikerülhetetlen a kérdés: hogyan kezdődött?*

– Az elemi iskolában, míg mások az *a* betűt karcolgatták buzgón a palatáblára, én már akvarelleket festettem. Nem mondhatom, hogy tudatosan készültem a pályára. Édesapám – aki igazgató-tanár volt – látta meg, hogy van bennem valami, ő ösztönzött, irányított a

Czigliényi Ádám

főiskola felé. Ott Aba Novák Vilmos és Stein János voltak a professzoraim, így aztán alakultam, alakulgattam olyannyira, hogy diploma után bent is maradtam a grafikai szakon tanítani. Hogy frissen végzett diákok hívjanak tanárnak – ez akkoriban nem volt mindennapos dolog.

– *Miért döntött úgy, hogy állást változtat?*

– Igen prózai az oka, kevés volt a jövedelmem. Ma sem fizetik túl a pedagógusokat, akkor sem volt más-képp.

– *Miért döntött épp a bélyegtervezés mellett?*

– A Magyar Közlönyben olvastam, hogy az Állami Nyomda szerződéses grafikusművészt keres. Korábban nem volt semmi kapcsolatom a bélyeggel, de megpályáztam az állást. Két hét múlva jött az értesítés, hogy menjek be megbeszélésre. Dr. Nyári Elemérnek hívták az akkori igazgatót, ő mondta el, hogy mi lenne a feladat.

Még akkor aláírtuk a szerződést. Egy feltételem volt csak: kötetlen munkaidőt kértem, mert otthon jobban tudtam dolgozni. Végül heti harminckét órában állapodtunk meg, ennyit kellett a nyomdában töltenem.

– *Milyen feladatokat kapott?*

– Rengeteg illetékbélyeget terveztem, rajzos állami nyomtatványokat, kötvényeket, tatarékbélyegeket, plakátokat. Közvetlen közelről láttam mit hogyan csinálnak. A nyomda-technikát úgy eltanultam, hogy hamarosan nem okozott gondot adott technikára tervezni. A metszet, a mélynyomás, az ofszet más szempontokat igényel a grafika készítésénél.

– *Van kedvenc technikája?*

– Igen a mélynyomás és a többszínű ofszet. Nem egyszerű multság adott felületen, adott technikával az adott témát térbe komponálni. Eleinte problémát okoztak ezek a korlátok, de aztán ráéreztem az ízére. Hiszen éppen az izgalmas, hogy ezeken belül kell a feladatot jól megoldani.

– *Első postabélyegét 1938-ban tervezte a Debreceni Református Kollégium évforduló-jára. Megbízást kapott vagy pályázat útján nyerte el a feladatot?*

– Dr. Csikesz Sándornak hívták az akkori debreceni rektort, ő kérte az emlékbélyeg kiadását, a posta pedig engem bízott meg a feladattal. Ez volt az első bélyeg-tervem és valahogy rögtön tudtam mit is kellene csinálnom és hogyan. Megvolt az anyagom is hozzá, amiből kiindulhattam. Egy probléma adódott, titkolnom kellett a vallásomat, mert valamilyen oknál fogva ez fontos szempont volt. Ez a bélyegsor jó indításnak számított, nevet szereztem a bélyegtervezők között.

– *Ennek ellenére ezt követően tíz hosszú év telt el következő bélyegének megjelenéséig. Mi volt ennek az oka?*

– Jött a háború, az Állami Nyomda grafikai részlegét velem együtt Sopronba telepítették át. Pár lépés volt a határ, egyszer csak Ausztriában találtam magam. Autóstoppal mentem – Svájcra keresztül – Franciaországba, ahol az országaink között akkor már fennálló hadiállapot miatt rögtön internáltak is. Jó három hónapig dolgoztam egy bányában. Tudja, nem is jött rosszul, mert mikor hazajöttem, az önéletrajzomba beírhattam: bányász voltam. Ez kifejezetten jól mutatott az ötvenes években.

– *Hazatérése után visszakerült az Állami Nyomdához?*

– Dehogya, a távozásom miatt kiléptettek tekintettek. 1945–1948-ig nehéz időket éltem meg, mert nem kaptam megbízásokat a Horthy bélyegtervem miatt. Bár nem az én munkám jelent meg végül, hanem Englerthé, mégis rossz pont volt, hogy megpróbálkoztam vele egyáltalán. Három évi szilencium után Péter Gábor magához rendelt és megbízott egy Titónak szánt kitüntetés tervezésével. Képzelteti hogy reszkettem, amikor három hónap múlva „láncos kutyának” minősítették. De szerencsére ebből nem lett semmi baj.

– *1948-ban a Bélyegnap bélyeg megjelenésekor már zavartalanul dolgozhatott?*

– Na azért ott is volt bonyodalom, mégpedig a galamb repülési irányával kapcsolatban. Nézték, nézték, aztán azt kérdezi egyikük: maga Amerikából várja a békét? Tévednek – vágtam rá rögtön – ez Moszkvából indult, egyszer már megkerülte a Földet. Hogyan, hogyan nem, végül elfogadták.

– *Hogyan élte meg, hogy politikai szempontok alapján bírálták el munkáit?*

– Nagyon rosszul tűrtem, hogy akkortájt állandóan ugrálni kellett, különböző politikai igényeknek megfelelni, amiknek semmi közük nem volt a művészethez. A betűtípustól

kezdve a színekig mindenbe belekötöttek. Legjobb példa erre a Puskin blokk esete. Jobbnál jobb vázlatokat készítettem, de egyik sem volt eléggé szocreál. Végül egy meglehetősen sematikus változatot vittek bélyegre, bár az adott keretek között igyekeztem ebből is a legjobbat kihozni. Azt hiszem sikerült. Tudja, akkortájt dr. Zöldi István volt a vezérigazgatóságon a bélyegszakosztály vezetője. Ő volt az egyetlen, aki ki mert állni mellettünk a minisztérium és a vezérigazgató ellenében. Az Öttusa VB-re készített bélyegeim esetében fordult elő, hogy az asztalra csapott és azt mondta a kötözködőknek: kérem vegyék tudomásul, hogy Czigliényi Ádám a ma élő bélyegtervezők között a legnagyobb. Ez persze erős túlzás volt, de csak így tudta elérni, hogy respektálják az elképzeléseimet.

– *Az Ön által tervezett bélyegeken feltűnő, hogy leginkább a sport és a technika témakörében dolgozott szívesen. Ez azt jelenti, hogy általában csak az Önt érdeklő témák esetében nyújtott be pályázatot vagy a véletlen műve, hogy az ilyen jellegű munkáit fogadta el a posta kivitelezésre?*

– Tudja, kétségtelen, hogy szívesebben terveztem ebben a két témakörben, mint bármelyik másikban. De az is igaz, hogy pályáztunk mi mindenhol, ahol csak lehetett. Egy idő után valahogy kialakult kit melyik területre „*állítottak be*”. Ezért van például, hogy bár nagyon szerettem portrét rajzolni, kevés ilyen jellegű bélyegem jelent meg. Inkább vázlateim maradtak. Nézzük csak: a Debrecen sorban volt kettő, aztán a Puskin blokk, a Liszt blokk és a Szovjet-magyar közös űrrepülésben Farkas Bertalan portréja. Igen, ez nem az én *skatulyám*. Ezen a területen inkább Légrády, Kékesi, Vertel kaptak megbízásokat.

– *Az autó története, a léghajó története, az űr kutatás eredményeit, eseményeit bemutató bélyegeken megjelenő technikai eszközök ábrázolása esetén nem elég a művészi fantázia. Hogy zajlik egy ilyen bélyeg megrajzolására történő felkészülés?*

– Valamennyihez el kellett zárandokolni, mert ebben az esetben nagyon fontos a hitelesség. Az ábrázolás pontossága elengedhetetlen, aztán a körítés már rajtam múlik. Abban már művészkedhetek. Nem is tudom hány könyvtárát, múzeumot bújtam végig, hogy megtaláljam a modelleket, adatokat, fotókat, dokumentációkat a lerajzolandó tárgyról. Legérdekesebb a szovjet *szputnyikok* ügye volt. Valahányszor elmentem a szovjet követségre vagy a Szovjet Kultúra Háza könyvtárába mindig elutasítottak. A vállukat vonogatták és azt mondták: nincs, nincs dokument. Hát akkor hogy csináljam? Gondoltam egyet, elmentem az amerikai követségre. Ott minden megvolt. Nem egészen érttem, ha az amerikaiaknak kiadták a dokumentációt, én miért nem láthattam, de nem ez volt az egyetlen furcsa eset.

– *Gondolom ugyanilyen felkészülést igényeltek a sportbélyegek is, talán azzal a különbséggel, hogy itt nem a kutatás, hanem a megfigyelés kerül előtérbe.*

– Ez volt mindig a szívemhez leginkább közelálló téma. Tudja nagyon szerettem sportolni, vívtam, futottam, úsztam, síeltem, teniszeztem bár nem versenyszerűen, csak úgy kedvtelésből. Így aztán volt elég alkalmam tanulmányozni a jellegzetességeket, a mozdulatokat. Ezért érzem például különösen jól sikerült kompozíciónak az Öttusa VB sorozat vívó jelenetét. Egészen különleges, de nagyon jellemző beállítás. Egyébként ez volt az a terület ahol még kísérletezni is megpróbáltam. Játék volt részemről. Azt akartam elérni, ha valaki ránéz a munkámra ne tudja megmondani, hogy ez Czigliényi bélyeg. A tenisz történetéről van szó. Színben, stílusban, technikában különbözik mindentől, amit addig

csináltam. A próbálkozás olyan jól sikerült, hogy Oscar-díjra akarták javasolni, csak hát a műfaj nem fért bele egyik kategóriába se.

– *Sportbélyegei olyanok, mintha egy mozdulatsort megörökítő filmszalag egyik kockáját hirtelen kimerévftenék. Állókép, de őrzi a mozgást, a lendületet. Érezeti az előzményt és láttatja a befejezést. Különösen így van ez a lovas sportokat ábrázoló bélyegek esetében.*

– Hát látja, pedig soha életben nem voltam lóversenyen, bár az Ügető igazgatója ellenőrizte a rajzaimat. A főiskolán ellenben bonctant is tanultam, tisztában voltam az anatómiával. Azért itt is becsúszott egy gikszer a Hortobágy bélyegsornál, a lóhátról hajtott hetes fogat esetében. Hét ló, hétszer négy láb.

A grafikát már látta a szakértő, éppen becsomagoltam, hogy viszem a vezérigazgatóságra, amikor hirtelen eszembe jutott: meg kéne számolni. Szent isten, három láb hiányzik! Szét kellett boncolnom egyik lovat a másik után a pauszpapíron, hogy kiderüljön melyik lett nyomorék. Így aztán egy órát késtem a leadással.

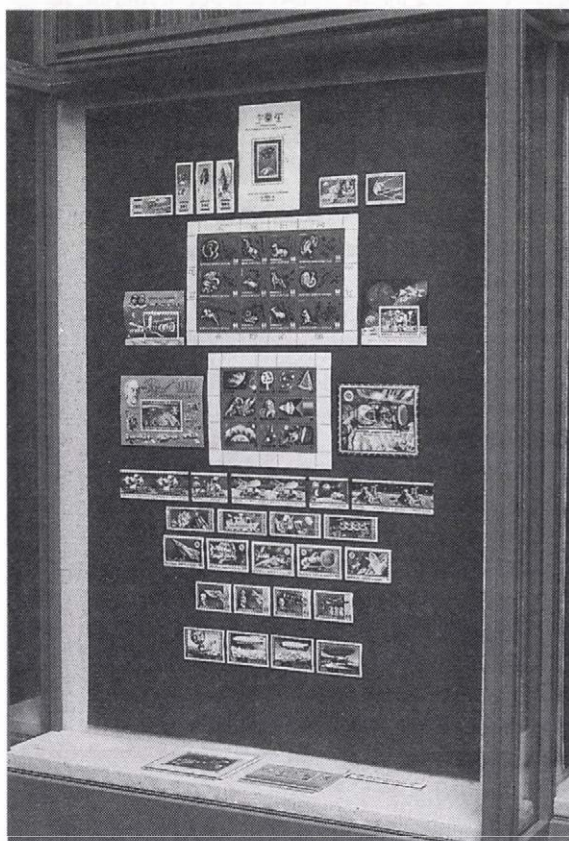
– *Feltűnő az Ön által tervezett bélyegek színvilágának gazdagsága. Jellemzően erős kontrasztokkal, karakteres színekkel*

dolgozik. Jelzésértékűek ezek a színek, vagy pedig az ábrázolás hitelességének eszközei?

– Fontos feladatuk van a mélység érzékeltetésében, a lényeges dolgok kiemelésében, a dimenzionálásban. Lapos lenne a rajz, ha a színek nem *adnák ki* a síkokat.

– *Káprázatosan elegáns kéket választott a Stockholmia bélyeg alapszínül, de ezen a bélyegen alkalmazott egy új technikai eljárást is.*

– Az aranyfólia nyomást, igen. Ez az eljárás az én találmányom, ma már kicsit sajnálom, hogy nem védtettem le. Manapság sokfelé használják, de akkor nálunk csak a békéscsabai Kner Nyomda volt alkalmas a kivitelezésére. Az egésznek az a lényege, hogy a mérhetetlenül vékony fóliára egy gyantaréteget visznek fel. A meleg nyomóforma megolvastja a gyantát, így préselik a papírra. A Stockholmia valóban *elegáns* bélyeg, úgy érzem nem véletlenül nyerte el Az év legszebb bélyege díjat. Egyébként a rákövetkező két

Részlet Czeglényi Ádám bélyegmúzeumi kiállításából

évben is az én bélyegeim kapták ezt az elismerést, 1976-ban az Idegenforgalom, 1977-ben az EBE-blokk.

– *Fontosak az Ön számára a szakma, a közönség visszajelzései?*

– A szakmában eltöltött hosszú évek alatt sok gratulációt, rengeteg jó kritikát és néhány díjat is kaptam. Jólesik, megköszönöm, de nem őrzöm meg. Egyrészt soha nem voltam hiú ember, másrészt attól még semmit sem csinállok másként.

– *Czeglényi-bélyegeket nem csupán magyar, hanem külföldi katalógusokban is bőven találhat az érdeklődő. Hogyan zajlottak ezek a megbízások?*

– Az UPU-n keresztül bonyolódott, meghívásos pályázatokon keresztül. Ez azt jelentette, hogy a kiadott témára öt-hat, név szerint meghívott grafikus nyújthatott be vázlatokat. A későbbiek folyamán sok esetben közvetlen megbízásra dolgoztam például Marokkónak, Salvadornak, Sri Lankának, Paraguaynak, az arab országoknak, Mongóliának. Mongólia bélyegeit évtizedeken keresztül én terveztem.

– *Mennyiben volt más feladat az itthonihoz képest külföldre bélyeget tervezni?*

– Nagyon kellett vigyáznom, hogy az ottani formakincset ne bolygassam meg, ne térjek el tőle. Ez volt az igazán nehéz, rengeteg utánajárást igényelt. Ha az ember végignéz egy adott ország bélyegein, azt látja, hogy azok megjelenése majdhogynem egyforma vagy legalábbis hasonló. Csak a tartalom, a téma más. Jellemző betűtípusok vannak, szinte azonosak az elhelyezés megoldásai, a szívesen használt színek és így tovább. Magyar voltom nem lett volna mentség az idegenszerűségekre, főleg hogy valamilyen hiúsági okból titkolták a tervező nevét, ezzel együtt a nemzetiségét. Általában megküldték a forgatókönyvet, mit kell csinálnom és nagyjából hogyan. Öt-hat könyvtárnak voltam tagja, köztük az amerikaiak és a franciák is. Ott néztem át mindent az adott ország kultúrájával kapcsolatban. Emlékszem, egyszer Salvador számára kellett volna egy virágsort készítenem, csak hogy spanyolul adták meg a virágok nevét. Komplikált mulatság volt ezt latinra fordítani, hogy legalább tudjam miről van szó. A Fűvészkert akkori igazgatója, Soó Rezső professzor segítségét kértem, aki maga is nagy bélyegyűjtő volt. Ő mutatta meg a latin nevek alapján, melyik virágot kell megrajzolnom. De megérte a fáradságot, mert mikor elkészült, az újságírók a világ legszebb virágbélyegének minősítették.

– *Ön a bélyegtervezésen kívül az alkalmazott grafika más területein is tevékenykedett. Készített plakátokat, prospektusokat, naptárakat, reklámokat, könyv-illusztrációkat. Van-e valami hasonlóság az ilyen jellegű munkák és a bélyegtervezés között?*

– Nézze, sokszor hallottam már, hogy az alkalmazott grafika nem igazán művészet. Ebben van is valami, ha csak a reklámokat, prospektusokat vagy netán a borcímkeket vesszük alapul. Ezeknél az elsődleges szempont a kelendőség, az üzlet, mert az árut el kell adni. De a plakát és a bélyeg tág teret ad a művészetnek, hiszen éppen az a lényege. Én szeretem a nagy témákat is, ezért kedveltem a plakátokat. Felüdülés volt ekkora méretekben dolgozni a bélyegek tervezése közben. Általában vázaltszerű megoldásokat alkalmaztam, mert úgy láttam, így tudom leginkább megragadni és átadni egy-egy film hangulatát. A plakát esetében lényeg a meghökkentés, a poén. Rá kell hogy tapadjon az emberek szeme, ne tudják kikerülni. Amelyik mellett elmennek, az nulla. Ez a bélyegnél is fontos: nem elég ha csak rányalják a borítékra és bedobják. Nézzék is meg, mi van rajta!

– *Hogyan látja az automatizált levélfeldolgozás korában a bélyeg jövőjét?*

– Valamikor tagja voltam a Nemzetközi Levelező Egyesületnek, és ilyen minőségem-

ben rengeteg levelet küldtem és kaptam. Óriási gyűjteményem volt a világ szinte minden országából érkező küldeményekből – Afrikától Japánig. A bélyegek jóvoltából már a boríték kibontása előtt képet kaphattam az adott ország növény- és állatvilágáról, kultúrájáról, művészetéről sőt bizonyos szinten történelmébe is bepillantást nyerhettem. És ezek nagyon fontos dolgok. Ha nincs bélyeg, nincs információ. Nincs szimpátia.

– *Egyre nagyobb teret hódít a bélyegtervezésben a számítógép. Mi a véleménye erről?*

– Létjogosultsága mindenképpen van, például a betűtípus kiválasztásánál, a felirat készítésénél. De magát a grafikát számítógéppel rajzolni, az én véleményem szerint, értelmetlen dolog. Lehet persze, csakhogy az nem lesz egyéni alkotás, nem hat igazán. Gondolja el, ha Leonardo számítógéppel csinálta volna a képeit, ki nézné meg őket. Lenne azokban lélek? A gép csak másol, nem ad életet.

– *Első bélyegének megjelenése óta – akárhogy számoljuk – kis híján hatvan év telt el. Történelmi korszakváltások zajlottak, művészeti irányzatok váltották egymást, izmusok jöttek-mentek. Mennyire befolyásolta mindez pályafutását, művészi elképzeléseit? Sikerült-e mindeközben megőriznie önmagát, érintetlenül belső szabadságát?*

– Bizony a homokóra pereg. Én egyébként soha nem voltam politikus alkat. Mindig tudomásul vettem a helyzetet úgy, ahogy volt, a többi nem érdekelt. Művésznek képzelem magam, elsődleges mindig a művészi feladat.

Az izmusok? Tudja, általában a téma határozza meg a megoldás formáját, eszközeit. Jól is néznénk ki ha mindenre rátukmálnánk különféle háromszögeket, négyzeteket meg pacnikat. Nem mond az önmagában semmit, a lényeg pedig éppen az, hogy látható legyen miről van szó. Nem szeretem ha a stílus, a technika ránő a mondanivalóra. Valahogy úgy van ez, ahogy a szobrászok mondják: a kőben, a márványban benne van a szobor, csak ki kell bontani. Ez áll a festészetre, a grafikára is. A téma öntörvényű, önálló életet él, az én feladatom pedig az, hogy *kibontsam*, a lehető legteljesebb formában ábrázoljam. Semmiképp sem erőltethetem rá saját magamat. Hogy ez egyfajta szolgálat? Meglehet. Ez esetben elmondhatom, jó urat szolgáltam.

Az 1986. és 1987. évi Kastélyok bélyegsor utánnomásainak változatai

Közel tíz éven keresztül a bélyeghasználatához kötött postai forgalom túlnyomórészt az 1986. és 1987. évben kiadott Kastélyok bélyegsorozat segítségével bonyolódott le. E bélyegsorozat utánnomásainak vizsgálatakor a sokféle változat rendszerezésére került sor. Bemutatásának időszerűségét mutatja egyrészt a filatelisták érdeklődése, amely leginkább a filatéliai újság olvasói levelein keresztül érzékelhető, másrészt az a tény, hogy a Kastélyok utánnomása lassan-lassan megszűnik. A Népművészet bélyegsorozat megjelenésével az általános forgalmú bélyegek történetének egy újabb fejezete kezdődik.

E tanulmánnyal azokat az ifjú vagy már kevésbé ifjú, gyűjtőszennedéllyel megáldott filatelistákat szeretném biztatni, akik a mai pénzcentrikus világban még vagy már nem juthatnak drága filatéliai kiadványokhoz. Az elmúlt 10, 11 év elég hosszú idő ahhoz, hogy a kidobásra ítélt levelezésekből kincsek kerülhessenek elő, a postai kezelés rejtelmeibe kisé bepillantva, az inflációs tarifaváltozásokat követve – úgy, mint az első forgalmi bélyegek megjelenése után történt – most is lehetséges lenne egy változatos, állandóan bővíthető kezelé- és bélyegtörténeti gyűjtemény összeállítása. S ki tudja, hogyan értékeli majd a *Kastélyok* gyűjteményt 10, 20 vagy esetleg 125 év múlva? Gondoljunk csak az első bélyegek felhasználásával összeállított csodálatos gyűjteményekre!

A vizsgálat körülményei és módszerei

A Bélyegmúzeum feladatkörébe tartozik az általános forgalmú bélyegek utánnomásainak gyűjtése is. A vizsgálat csupán a múzeum anyagára terjedt ki, azaz utánnomásonként két-két postatiszta bélyegívre. A papír, az enyvezés, a fogazat, a festékezés, a színeltérések vizsgálatához általában elegendő egy bélyeg, s ez az egy az ív utolsó bélyege volt. A nyomtatási hibák megállapításához azonban szükséges mindkét bélyegív.

A vizsgálatok nagy része olyan bélyegvizsgáló műszerrel történt, amely a bélyeget hatszoros nagyítással, alsó vagy felső világítás mellett, UV fényben mutatja. A fogazat mérése egyszerű volt a rendelkezésre álló digitális kijelzésű fogazatmérő műszerrel, de ennek érzékenysége sokszor okozott gondot és kényszerített az ív más bélyegeinek megvizsgálásra is.

A vizsgálat az 1986-ban és 1987-ben megjelent bélyegsorra és azok 1996. év végéig gyártott utánnomásaira terjedt ki, ami – az eredeti kiadás 13 címletét is hozzászámítva – 148 bélyeg vizsgálatát jelentette.

A Bélyegmúzeum nyilvántartási és tárolási rendje – a különböző helyeken tárolt ívek kiemelése, a két ív szétválasztása, az utánnomások gyártási idő szerinti azonosítása – módfelett nehezítette az előkészítési munkálatokat. A Magyar Posta Rt. Anyag- és

Értékcikkhivatala, amelynek feladata a bélyegek megrendelése a nyomdánál, adta meg az utánrendelések adatait, címletenként feltüntetve a rendelés idejét és a rendelt mennyiséget. A bélyegeket gyártó Állami Nyomdától szerzett információk a bélyegrendelések realizálását bizonyították, adatokat szolgáltatottak címletenként a bélyegpapír elnevezéséről, a gyártott mennyiségről és a gyártás idejéről.

Először a két helyről származó adatok, s ez alapján a múzeum bélyegkészletének azonosítására került sor. Az összehasonlításakor derült ki, hogy a nyomda a rendelésekben meghatározott mennyiséget nem minden esetben nyomtatta egyszerre, tehát nem az utánrendelések, hanem nyomtatások száma határozza meg az utánnomások változatait. Ez számszerűsítve annyit jelent, hogy a posta 118 utánrendelésében feltüntetett bélyegmennyiséget a nyomda 134 alkalommal készítette el, amiből – a bélyeg jellemzőit figyelembe véve – rengeteg változat született.

Az utánnomások feldolgozása kétféle csoportosítás szerint történt. A vizsgálat először az azonos címletek utánnomása során keletkezett különbözőségekre, majd az azonos időszakban nyomtatott, eltérő értékű bélyegek gyártástechnikai összefüggéseire terjedt ki. A fejezeteket a bélyegek jellemző tulajdonságai határozzák meg.

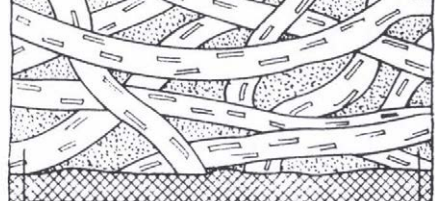
A gyártástechnika, a papír és a ragasztóanyag, a festék vizsgálata nem támaszkodott tudományos részletességű elemzésekre (a papírányag összetételének vizsgálata stb.). E tekintetben a nyomdától kapott adatokat használtuk fel.

A vizsgálati módszerek – a műszeres mérések kivételével – bárki által alkalmazhatók, a különbségek, a különlegességek megállapításához, a kitaráson és a jó megfigyelő-képességen kívül elegendő a kézi használatú fogazatmérő és egy nagyító.

A papír és az enyvezés

A bélyegpapírnak, a postai felhasználás szempontjából, eleget kell tennie bizonyos gyakorlati és esztétikai követelményeknek.

A megfelelő minőségű papír magába szívja a bélyegzőfestéket, hamar szárad, tehát a bélyegeken a festék nem mázolódik és látható nyomok nélkül nem távolítható el. A bélyegzőlenyomat rajzolata tiszta, jól látszó és olvasható marad.

A mázolt papírvázlatos keresztmetszete.

1: cellulóz rostok; 2: töltőanyag;

3: mázréteg; 4: nyomat rácsponjtjai

Az enyvezésnél legfontosabb a tapadó képesség, de nem hagyhatók figyelmen kívül az egészségügyi szempontok és a bélyegre gyakorolt vegyi hatás sem.

A minél simább felület létrehozása céljából egyes bélyegpapíroknál a ragasztóanyag alatt is mázréteget alkalmaznak. A Kastélyok 1986-os és 1987-es sorozatát – mint minden bélyeget az 1960-as évek második felétől – előre enyvezett bélyegpapírra nyomtatták. Az

utánnomások papír- és ragasztóanyaga a vizsgált időszakban többször változott, s ez a változás néhány papírfajtánál szabad szemmel is érzékelhető.

A papírváltozatok címletenként, időrendben, az utánnymások számát és mennyiségét is felsorolva a következőképpen alakultak:

Címlet	Papír származási helye	Gyártás ideje	Az utánnymások	
			száma	mennyisége (millió db)
2	Belgium	1987–1991	7	140
3	Belgium	1989–1990	7	115
	Svédország	1992	1	20
	Belgium	1993	1	20
4	Belgium	1987–1991	11	200
	Svédország	1992	1	10
	Belgium	1993	1	6
	Franciaország	1994–1995	2	20
	Svájc	1995–1996	2	10
5	Belgium	1988–1993	6	85
6	Belgium	1987–1991	8	52
	Svédország	1992	1	10
	Franciaország	1995	1	5
	Svájc	1995–1996	2	15
8	Belgium	1987–1990	10	103
	Svájc	1996	2	10
	Skócia	1996	1	5
10	Belgium	1987–1993	13	146
	Franciaország	1994	1	10
20	Belgium	1988–1991	9	59
	Svájc	1992	1	10
	Belgium	1993	2	25
	Franciaország	1994–1995	2	20
	Svájc	1995	2	30
	Skócia	1996	1	5
30	Belgium	1988–1992	6	19
	Svédország	1992	3	25
	Belgium	1993	2	20
	Franciaország	1994–1995	2	20
	Svájc	1995–1996	3	15
	Skócia	1996	1	5
40	Belgium	1989–1990	2	5,5
	Svájc	1992	1	10
	Belgium	1993	2	16
	Franciaország	1994	1	10
50	Belgium	1989–1990	2	6
	Svédország	1992	1	5
	Belgium	1993	1	5
	Franciaország	1994	2	15
70	Belgium	1989–1990	2	3,5
	Svájc	1995	1	5
100	Belgium	1988–1992	5	4
	Svédország	1992	1	5
	Franciaország	1994	1	3
	Svájc	1995	1	5
Összesen:			135	1 333

Papírgyártó cégek elnevezései		Utánnomások számának és mennyiségének papírféleség szerinti megoszlása	
Belga	Novarode	97	1 030 millió
Svájci	Fritschi	15	110 millió
Svéd	Artinova	8	75 millió
Francia	SOPAL	12	103 millió
Skót	Rexan	3	15 millió
Összesen:		135	1 333 millió

Magyarországon 1986-tól 1991-ig belga, 1992-ben belga, svájci és svéd, 1993-ban belga, 1994-ben francia, 1995-ben svájci és 1996-ban svájci és skót bélyegpapírt használtak az egyes címletek nyomtatásához.

Az utánnomásoknál felhasznált papírfajták mennyiségi összetétele mutatja, hogy a sorozatok legtöbb bélyegét, 77%-át belga papírra nyomtatták.

Az egyes papírfajták jellemzői a következőképpen foglalhatók össze. A belga papír előoldala selymes, kissé fényes felületű. Enyvezése matt. Vastagsága általában 0,1 mm (0,094 és 0,12 mm közötti értékek is előfordulnak). E papírfajtaival megjelölt bélyegek között eltéréseket tapasztaltam:

- Az első kiadás papíryanaga szabad szemmel alig észrevehetően eltér az utánnomatóktól, előoldala sötétebb, hátoldala világosabb. Az eltérést az UV fény igen jól mutatja.
- Az 1991 júniusában gyártott 20, 30 és 100 Ft-os különleges papíron készült. A másfél-leség szabad szemmel igen jól látható. Felülete érdes, egészen fehér, szinte világít. Az enyvezés fehér és matt. A bélyegeket natúr ofszetpapírra nyomtatták, rajta máz nem látható. A papír vastagsága 0,13 mm.

A svájci papír előoldala kissé fehérebb, mint a belgáé, a többihez viszonyítva a legfényesebb. Gumizása fényes felületű. A papír vastagsága általában 0,09 mm. (A mért értékek 0,082 és 0,096 mm közöttiek.)

A francia papír szabad szemmel igen hasonlatos a belga papírhoz, kissé fehérebb annál. Előoldala fényes, hátoldala matt. Vastagsága általában 0,09 mm. (A mért értékek általában 0,091 és 0,099 mm között mozognak.)

A svéd bélyegpapír előoldala kevésbé fényes a többihez képest, az enyv színe matt. A papír vastagsága 0,09 mm.

Az utóbbi években használt skót bélyegpapír matt előoldalával, fényes enyvezésével jól elkülöníthető a többitől. Vastagsága 0,08 és 0,09 mm között változó.

A Kastélyok sorozat enyvezete természetes, növényi eredetű. A matt hátoldal a ragasztóanyag felvitelének technikáját mutatja: száraz enyvezéssel készült. Az enyvezés szinte nem látszik a papíron, a megszokottnál hosszabb ideig tartó nedvesítést igényel ahhoz, hogy kellőképpen tapadjon. Ezt próbálta a kissé türelmetlen közönség tudomására hozni a posta a szakértésítőjében, a Postaügyi Értesítő 1995. évi 8. számában. „Tájékoztató a postabélyegek felragasztásáról – A postabélyegek tapadásával kapcsolatban az utóbbi időben felmerülő problémákra az érdekelt nyomdától kapott információk alapján az alábbi tájékoztatást adjuk. A nyomdák által jelenleg használt bélyegpapír nagyobb mértékben enyvezett, ezért több nedvesség felvételére képes. **A bélyegek teljes tapadási ideje 10–15 másodperc.** A megfelelő tapadás elérése érdekében felhívjuk a posták figyel-

mét, hogy a bélyegek felragasztásánál nagyobb nedvesítés szükséges, illetve a bélyeget erősebben kell rányomni a ragasztandó felületre. A küldemények felvétele során a postabélyegeket a felvevőknek kell a küldeményre ragasztaniuk. A panaszok elkerülése érdekében az ügyfeleket a vásárláskor – a postabélyegek felragasztásának módjáról – a fentieknek megfelelően tájékoztatni kell. Megfelelő minőségű bélyegpapír biztosítása érdekében az érdekelt nyomdák felé intézkedünk. Posta- és bélyegosztály”

A fényes hátoldalú bélyegek az úgynevezett hagyományos technikájúak, papírra hordásuk nedvesen történik. Több nedvességet tartalmazván, a tapadó képesség, kevesebb nedvességgel, gyorsabban érhető el. Meg kell azonban jegyezni, hogy a vizsgálathoz a bélyeg széle is rendelkezésre állt, ez a papírváltozatok megállapításánál nagy segítséget jelentett.

Festékfelvitel

A Kastélyok sorozatot ofszet-technikával, két színnel nyomtatták. A bélyegkép, a színek nyomtatásának megfelelően, két részből áll: egy homogén háttérből, amely felfelé halványodva keretként övezi a belső részt, valamint a középrész vonalas ábrájából és a háttérben lévő feliratokból. A bélyegképen három szín fedezhető fel, mert az alapra került feliratok egy újabb színt adnak.

Az ofszetnyomás síknyomás, amelynél a nyomóforma egy gumihenger közvetítésével viszi fel a festékréteget a papírra. A Kastélyok nyomtatása elektronikus vezérlésű festékezővel működő Roland Favorit típusú, egyszerre négy szín nyomtatására alkalmas ofszet-nyomógépen történt. Néha-néha előfordult, hogy egy régebbi – Solna 425 típusú – mechanikus vezérlésű gépet is igénybe vettek.

A háttérszín rasterpontjainak különbözőségei

A bélyegkép nyomtatási módja – a háttérszín, a középrész – két jól elhatárolható területet nyújtott a vizsgálathoz. A háttérszín változatai szabad szemmel nem, csak nagyítóval érzékelhetők. A változatok a nyomtatási módnak köszönhetőek, annak, hogy a színek felhordása, raszterek¹ formájában történik. A Kastélyok bélyegeit 80-as raszterrel nyomtatták, ami annyit jelent, hogy az 1 cm-es vonalközön 80 pont helyezkedik el.

Az utánnymások megkülönböztethetők aszerint, hogy a raszterpontok, rasz-

¹ Raszter: rácsozat, pontok és közők váltakozásával.

terközök egészen tisztán, vagy kevésbé jól láthatók, esetleg teljesen összemosottan, homogén felületet alkotnak.

A 2 Ft-os bélyegeken, amelyeket 1991-ben nyomtattak utoljára, a raszterközök egyáltalán nem látszanak. Az 50 és 70 Ft-os címletek valamennyi utánnomásán a raszterpontok igen tisztán kivehetők.

A raszterközök a sorozat utánnomásának közel 40%-ánál jól, 30–30%-ánál kevésbé vagy egyáltalán nem láthatók. A háttérszín középrészétől az egyre halványodó színezésnél a rácsozat minden bélyegnél szép tisztán megmutatkozik.

Ha csak látásunkra támaszkodunk, az azonos címletű bélyegek középrésze sokszor egyforma, nagyítót igénybe véve azonban igen változatos.

A vonalas középrésszel rendelkező bélyegek a nyomtatás jellegzetességei szerint csoportosíthatók. A középrész vonalai lehetnek tiszta, egyenletes festékezésűek, azaz kontú-

A vonalas középrész jellegzetességei

rosak, vagy szemcsések és kissé erőteljesebben nyomtatottak, sőt annyira szemcsések és összemosottak, hogy néhol szinte összeérnek.

Az utánnomások csaknem felénél a bélyegek középrésze egyenletes, kontúros nyomású, míg 9%-nál erőteljes, összeérő vonalak a jellemzőek. A többi nyomás e kettő között helyezkedik el.

A papírfajtáknál már említett, 1991-ben készült, natúr ofszetpapírra nyomtatott 20,30 és 100 Ft-osok oly erőteljesen festékezettek, hogy ennek megállapításához nem kell na-

Az ív első és utolsó bélyege

gyító. A 2 és 40 Ft-os utánnomásai mind egyenlete-sebb, kontúrosabb nyomásúak, mint az eredeti kiadás. A színnyomás egy íven belül sem mindig egyenletes. Ezt egy 2 Ft-os ív első és utolsó bélyege illusztrálja. Az utánnomások sokasága teszi lehetővé a színnyomásonkénti vizsgálatokat és az ilyenfajta rendszerezést, de bizonyos szubjektivitást is magában hordoz. A kategóriák között annyiféle átment van, hogy sok-sok összehasonlítás és fontolgatás után elhatározás kérdése a kategóriába sorolás. A rendszerezés leegyszerűsíti, ugyanakkor megmutatja a sokféleséget, egyszersmind lehetőséget kínál a további feldolgozásra.

Színárnyalatok

Az 1986. és 1987. évi Kastélyok színeit a forgalomba bocsátó közlemény mindkét esetben ugyanúgy határozza meg: „*A háttérszín alulról fölfelé világosodó. A bélyegképek rajzai és feliratait, valamint a postakürt a háttérszín sötétebb színárnyalata.*” Megjelent a Postaügyi Értesítő 1986. 36., 1987. 17. számában.

A bélyegkiadás kezdetén a postai rendeletek meghatározták a bélyegek színét, ami egy-egy szolgáltatás díját is jelezte, s megkönnyítette a postai kezelést. A klasszikus bélyegeknél előfordul sokféle színárnyalat keletkezését általában a kezdetleges nyomdatechnikával, a papír és a festék minőségével indokolják. Ha a mai kor nyomdatechnikájával, a sok szempontnak megfelelő papír és az új összetételű festék felhasználásával készült bélyegek utánnomásait nézzük, tapasztalataink hasonlóak, majdnem mindegyik valamilyen szempontból más. A Kastélyok sorozatot nem egy színnel nyomtatták, mint az első bélyegeket, hanem két színnel, a változatok ennek megfelelően sokkal nagyobb mennyiségben fordulnak elő. Ha az egyik színnél találunk is azonosságot az utánnomások között, a másik szín az esetek többségében nem ugyanaz.

Az eredeti, az első bélyegek és az utánnomások színeinek összehasonlítása történt meg először, mert az első készült igazán a kibocsátó szándéka szerint. Az összevetés eredménye az volt, hogy az utánnomások mintegy 10%-a látszik az eredetivel egyezőnek.

A 2 Ft-os bélyeg 7 utánnomásából az 1991-ben, a 3 Ft-os 9 utánnomásából az 1990-ben és az 1993-ban, a 4 Ft-os 17 utánnomásából az 1987-ben, az 1988-ban és az 1990-ben, a 10 Ft-os 14 utánnomásából az 1987-ben és 1989-ben készítettek egy-egy utánnomása bizonyult azonosnak.

Mint a festékelvitelnél, a színeltéréseknél is külön történt a *háttérszín* és a *középrész* vizsgálata. A tapasztalat szerint az eredeti nyomáshoz képest sokkal változatosabb az utánnomások háttérszíne, mint a középrészé. A 135 utánnomásból a háttérszín csupán 5 esetben volt majdnem ugyanolyan, viszont 16-szor hasonlított az eredetihez. Az utánnomásokat egymással összehasonlítva léteznek hasonló, majdnem azonos színek, ezek azonban teljesen eltérnek az eredetitől. A sokféle árnyalatot, az eltérő színeket látva nem volt célravezető hosszú magyarázkodással a színeket meghatározni. Kísérletképpen egy-egy címleten belül, külön az alap és külön a középrész színeiből, a leghalványabtból a legélénkebbig sorrendben kialakítva az volt a tapasztalatot, hogy egy következő kísérlet végeredménye a legmondosabb válogatás után sem mindig egyezett meg az előzőével. A bélyegek színekülönbözete, ami mindig egy fontos filatéliai szempont volt, most is érdeklí a gyűjtőket. A szín az összehasonlítási tényezők között fontos helyet foglal el. Az alkalmi kiadásoknál manapság is tapasztalható némi színeltérés akkor, ha a megrendelt mennyiséget nem egyszerre gyártják le.

Utánnomásoknál mindez fokozottabban jelentkezik, hiszen a hosszú idő óta gyártott, egy, két vagy három évente egyszer-kétszer – a rendelés szerint – megismételt nyomtatás feltételei megváltoznak. Az utánnomások színeinek azonossága több összetevő függvénye. A bélyeg alapanyagára vagy a festékre gondolva, más papíron ugyanaz a festék ugyanolyan feltételekkel másképp érvényesül. A nyomdagép típusa, a nyomtatási körülmények is befolyást gyakorolnak az eredményre. Nagyon fontos az emberi tényező, mert végül is szabad szemmel, esetleg nagyítóval, de semmi esetre sem laboratóriumi körülmények kö-

zött kell megállapítani a színegyezőséget. Ez a közös tapasztalat szerint nem könnyű. Az utánnomások közötti eltérés – szerencsére – semmiféle hatással nincs a forgalom lebonyolítására, esetleg a kibocsátónak és a nyomdának okoz gondot. Észrevétel egyedül a filatelistáktól érkezik, ilyenkor például a festék receptúráját változtatni kell, ugyanakkor a gyűjtők örülnek, hogy egy-egy új változattal gyarapíthatják a gyűjteményeiket.

A fogazat

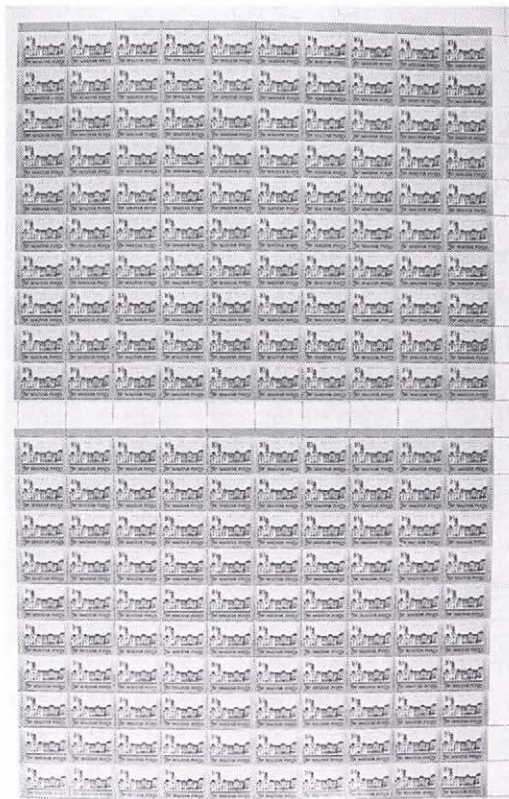
Az 1986. és 1987. évi Kastélyok sorozatot 12:11½ fogazattal állították elő. A címletek többségénél léteznek azonban olyan utánnomások, amelyeknél a fogazás eltér, a fogazatszám minden esetben 11½:12¼.

A 3, 5, és 70 Ft-os címlet utánnomásainál nem, a többinél egy vagy több alkalommal tapasztaltam eltérő fogazást. Ilyen fogazással készült: a 8 és a 10 Ft-os 1989. decemberi, a 40 Ft-os 1990. márciusi, az 50 Ft-os 1990. áprilisi, a 4 Ft-os 1991. márciusi és májusi, a 2 és a 6 Ft-os 1991. májusi, a 30 és a 100 Ft-os 1991. júniusi, a 20 Ft-os 1991. októberi (két alkalommal) a 30 és a 100 Ft-os 1992. januári, a 20 Ft-os 1992. áprilisi, a 6 és 100 Ft-os 1992. májusi, a 30 Ft-os 1992. júniusi és végül a 10 Ft-os 1993. szeptemberi utánnomása.

Összegezve tehát: a 2 Ft-osnál egy, a 4 és a 6 Ft-osnál két, a 8 Ft-osnál egy, a 10 Ft-osnál két, a 20 Ft-osnál és a 30 Ft-osnál három, a 40 és az 50 Ft-osnál egy, míg a 100 Ft-osnál három utánnomás fogazata tér el az eredeti kiadásétól.

Az utánnomások mennyiségét tekintve ez a 2 Ft-osnál 20 millió, a 4 Ft-osnál 40 millió a 6 Ft-osnál 20 millió, a 8 Ft-osnál 20 millió, a 10 Ft-osnál 30 millió, a 20 Ft-osnál 35 millió, a 30 Ft-osnál 20 millió, a 40 Ft-osnál 5 millió, az 50 Ft-osnál 5 millió, a 100 Ft-osnál 7 millió, összesen 202 millió db bélyegnél jelent fogazási eltérést, ami 1996 végéig az utánnomások mennyiségének a 15%-a.

A bélyegek perforálása fogazógéppel, illetve az igényeknek megfelelően cserélhető alkatrészsel, a fogazószerszámmal történik, amely a nagyszámú utánnomás következtében elhasználódik és ilyenkor egy új készítésére van szükség. Feltételezhetően egy ilyen csere, egy új fogazószerszám használatba vétele okozta az eredetitől eltérő fogazást.

Az eredeti kiadás egy fázis-ívének fogazata

A Kastélyok első kiadásait és annak utánnomásait 2×100 db bélyeget tartalmazó ívben nyomtatták és így fogzták.

Ebből következik, hogy a fésűsfogazással készült nyomdai ív két lapján a fogazat más-hol fut ki az ív szélére.

Több bélyegnél tapasztaltam pontatlan fogazást, ami sok gondot okozott a műszeres mérésnél és amit kézi mérőeszközzel kimutatni szinte lehetetlen. Mivel az utolsó bélyeget vizsgáltam, kénytelen voltam az ív többi bélyegéből is mintát venni. Ez általában az ív első vagy a második bélyege volt. Negyednyi (vagy annyi sem, mert a műszer legkisebb mérőegysége a negyed) eltérés csupán a vízszintes oldalaknál fordult elő és nem vonatkozott az ív valamennyi bélyegére. Ilyen pontatlan fogazást találtam az 5, 6, 10, 50, 70 és 100 Ft-os bélyegek egy-egy utánnomásánál.

Nyomatásból eredő eltérések

A jelenleg bélyegek gyártására is használatos Roland Favorit típusú ofszetnyomógép egy óra alatt négyezer nyomdai ív előállítására képes. A Kastélyok sorozatnál ez azt jelenti, hogy egymillió bélyeg gyártásához közel egy óra húsz percre van szükség, ha a gép folyamatosan dolgozik. A bélyegek minőségét gyártás közben rendszeresen ellenőrzik azért, hogy az észlelt hibákat korrigálják. Ezenkívül ellenőrzik a már elkészült bélyegeket is, külön részleg foglakozik az ívenkénti ellenőrzéssel. Egyik esetben sem lehetséges valamennyi ív valamennyi bélyegképét aprólékosan, minden részletre kiterjedően megvizsgálni. Ez nem is lenne indokolt, hiszen ezek a bélyegek mint a forgalom lebonyolításának egyik, ám nélkülözhetetlen eszköze tucatáruk, minden postahivatalban kaphatók, és az eredeti kiadás kivételével postatisztán ritkán kerülnek filatéliai gyűjteményekbe.

A forgalmi bélyegek többszöri utánnomása folytán nemcsak több, hanem változatosabb nyomtatási hibák keletkeztek. Az eltérések, különösen akkor, ha bélyegív is rendel-

A felső vízszintes vonal alatt rászterpontok

Az alsó vízszintes vonal alatt fehér csík

kezésre áll, jól rendszerezhetők. Igen gyakoriak a háttérszín és a középrész illeszkedési eltérései. A lehetséges variációk mindegyike előfordul.

A középrész felső vízszintes vonala alatt látszanak a rászterpontok (az alap belelóg a középrészbe), vagy a vonal fölött fehér csík van. Az előbbi előfordulása sokkal gyakoribb. Sok átmenet létezik attól függően, hogy a rászterpontok mennyire érnek túl a vonalon. Ez látható 2 forintos 1986, a 3 forintos

1989, a 4 forintos 1991, az 5 forintos 1988, 1989, 1990, a 6 forintos 1996, a 10 forintos 1993, a 30 forintos 1992 és 1993, az 50 forintos 1990, a 100 forintos 1994. évi utánnomásainál.

A középrész alsó vízszintes vonala alatt fehér csík látható. Ilyen hiba sokkal ritkábban fordul elő. A 6 forintos 1989. évi utánnomása lehetőséget nyújt e hiba megsejtelésére.

A középrész jobb vagy baloldalán van fehér csík, ellenkező oldalon a háttérszín fedi a középrészt. Előfordulását a 2 forintos 1991; a 4 forintos 1993; a 6 forintos 1989; a 8 forintos 1990, 1996; a 10 forintos 1989; a 20 forintos 1990. évi utánnomásai mutatják.

A jobb vagy baloldali fehér csík

A középrész alsó vonalközének fedése

Elfogazás

A háttérszín teljesen vagy részben fedi a középrész alsó vonalközét. Ezen belül a variációk igen sokfélék, leginkább a bélyeg jobboldalán fordulnak elő, a háttér színhatása miatt az eltérések jól láthatók. Gyakoriságuk miatt számbavételük nem szükséges.

A felsorolt hibák, melyek legtöbbször szabad szemmel is észrevehetőek, nem egyformák az ív valamennyi bélyegénél. Az esetek többségében az első bélyegektől átlósan követve az eltéréseket a bal alsó sarokig, fokozatos elcsúszás tapasztalható a vizsgált utánnomás mindkét ívével. Van példa arra, hogy az ív első bélyegén még minden a helyén van, nincs fehér csík egyik oldalon sem, ám az utolsó bélyegen már valamelyik oldalon jól látható. A fordítottjára is van példa, de létezik olyan ív is, ahol egyformák az eltérések az első bélyegtől az utolsóig.

Az elfogazás, a színes fogazatsúcs sem ritka ennél a sorozatnál, halvány vagy sötét alapszín látszik a fogakon attól függően, hogy az elfogazás alul vagy felül fordul elő.

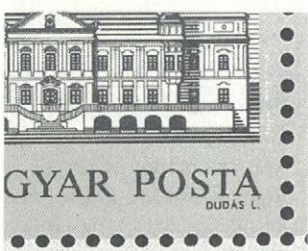
Ilyen érdekesség van a 2 forintos 1991, 1996; a 6 forintos 1995; a 8 forintos 1996 és a 100 forintos 1994. évi utányomásai között.

Az íveket vizsgálva, a fogazatnál is ugyanaz állapítható meg, mint a háttérszín és a középrész illeszkedési problémájánál, tehát az elfogazás íven belül nem egyenletesen fordul elő, itt is található olyan ív amelynek bélyegei az elsőtől az utolsóig ugyanolyanok.

A vizsgált íveknél egyformán tapasztalható hibák megkülönböztethetőek aszerint, hogy előfordulásuk valamennyi bélyegre jellemző-e, vagy csak az ívek egy bizonyos bélyegén

A baloldali keret fehér pöttyei

Az ív utolsó bélyegei

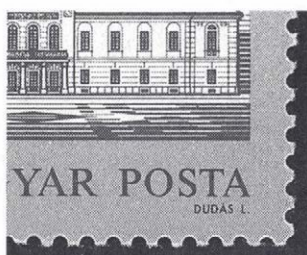
találhatók. Az 1993-ban készült 40 forintos és az 1990-es 100 forintos íveinél minden bélyeg háttérszínének baloldali keretén hol jól, hol kevésbé jól látható elszórt, halvány fehér pöttyök vannak.

Csak az ív utolsó bélyegén található: az 1995. évi 20 forintos bélyeg középrészének baloldalán a harmadik vonalon apró fekete pont, az 1989-ben gyártott 5 forintos bélyeg középrészének baloldalán fehér pont, az 1991-es 4 forintos bélyeg középrészének jobb oldalán kis folt a második és harmadik vonal között, az 1989. évi 3 forintos bélyeg középrészének felső részén a „Savoyai kastély” felirat első része fölött több vonalnál festékhiány, az 50 és a 70 forintos bélyeg 1989-es utánnyomásán kb. 1 cm hosszú festékhiány a háttérszín jobboldalán (ez valószínűleg a gumihenger hibája).

Feltételezhető, hogy nemcsak az utolsó, hanem az ív többi bélyegénél is előfordulhatnak olyan hibák, amelyek mindkét ívre jellemzőek.

A második és harmadik vonal közötti pont

Átlós karcolások

A Magyar Posta felirat feletti fehér pont

Vannak egyedi előfordulások, amelyek csak egyik ív valamelyik bélyegén található meg. Az 5 forintos bélyeg eredeti nyomásán, a középrész jobboldalán az épület alatti második és harmadik vonal között pont van.

A 3 forintos bélyeg 1989. évi utánnyomásán a középrész épületének középső aijtáján átlósan fehér karcolás látszik. Ugyanilyen fehér karcolás van az 1991-ben gyártott 4 forintos háttérszínének feliratán, amely az M és az A betűket átlósan érinti

Egy olyan nyomtatási hiba is észlelhető, melynek különlegességét az adja, hogy valamennyi címletnél, de nem minden utánnyomásnál az ív utolsó bélyegén látható. Minden esetben kivehető a Magyar Posta felirat felett egy fehér pont akkor, ha a raszterközök jól láthatók. Ha a raszterközök kevésbé vagy nem láthatók, a fehér pont ettől függően halványodik vagy el is tűnik. Mivel ez a hiba a nyomóformák cserélése ellenére is látható, hiszen a mai napig is bizonyos feltételek mellett előfordul, arra lehet következtetni, hogy a nyomóforma készítésének alapjául szolgáló diapositív filmen már előfordult, ezért minden nyomóforma ezt magán hordozza.

Példányszám

Az 1986-ban megjelent Kastély sorozat valamennyi címletéből első ízben – a közölt darabszám szerint – 5 018 200 darabot gyártottak. Az 1987-es sorozat példányszáma címletenként eltérő: a 10 Ft-osból 5 153 500, 20 Ft-osból 4 158 300, a 30 Ft-osból 2 658 300, a 40 és az 50 Ft-osból 2 658 300, a 70 Ft-osból 2 358 300, a 100 Ft-osból 3 538 300 bélyeg jelent meg először. A következő táblázat az utánn nyomott bélyegek darabszámát címletenként, évenként, az 1996. év végi állapot szerint tartalmazza.

Az utánn nyomások száma évenként és címletenként (millió darab)														
Évszám	2,-	3,-	4,-	5,-	6,-	8,-	10,-	20,-	30,-	40,-	50,-	70,-	100,-	Összesen
1987	40	–	80	–	2	15	7	–	–	–	–	–	–	144
1988	40	–	60	5	9	12	23	6	0,5	–	–	–	0,5	156
1989	–	80	–	60	21	28	36	3	3,5	0,5	1	0,5	0,5	234
1990	–	35	10	–	10	48	–	15	5	5	5	3	1	137
1991	60	–	50	–	10	–	–	35	5	–	–	–	1	161
1992	–	20	10	–	10	–	–	10	30	10	5	–	6	101
1993	–	20	6	20	–	–	80	25	20	16	5	–	–	192
1994	–	–	10	–	–	–	10	10	10	10	15	–	3	68
1995	–	–	15	–	10	–	–	40	20	–	–	5	5	95
1996	–	–	5	–	10	15	–	5	10	–	–	–	–	45
Összesen	140	155	246	85	82	118	156	149	104	41,5	31	8,5	17	1 333

Ahhoz, hogy egy-egy címletből az összmenyiséget megkapjuk, természetesen az első nyomtatást is figyelembe kell venni. A leszállított darabszám az utánn nyomásoknál sem olyan kerek szám, mint a táblázatban látható. Hogy mégis kerekítésre került sor, ennek oka az, hogy nem minden megrendelésnél állt rendelkezésre a ténylegesen gyártott darabszám, ám a megkapott adatmenyiség mégis elemzésre, összehasonlításra kiválóan alkalmas volt. Az adatok megmutatták, hogy egy-egy elkészült mennyiség több száz, olykor több ezer példánnyal is eltért a megrendeltől, hosszú távon azonban a többlet és a hiány kiegyensúlyozta egymást, és a differencia annyira nem számottevő, hogy a megrendelt darabszám elfogadható a gyártott bélyegek számaként.

Egy filatéliai bibliográfia előkészületei

Az első bérmentesítésre használható postabélyeg megjelenését, majd a bélyeg használatának elterjedését rövid időn belül követte a bélyeggyűjtés. E hobbi műveléséhez fokozatosan különböző tájékoztató anyagok, katalógusok, folyóiratok, könyvek láttak napvilágot.

Napjainkban a filatélia nem szorítkozik csupán a bélyegek gyűjtésére, annál sokkal gazdagabb tartalmú. A mennyiségében és tartalmában követhetlenné növekedett filatéliai anyagok teljességre törekvő gyűjtése lehetetlen vállalkozás. Törvényszerű volt tehát a gyűjtés specializálódása. Amennyivel szűkebb lett a gyűjtési terület (földrajzi, időbeli, műfaji, tematikai stb. szempontból), annyival nőtt a gyűjtött anyaggal kapcsolatos – és szükséges – ismeretek mélysége. A gyűjtéshez, rendszerezéshez, a valódiság megállapításához, a gyűjtemény értékét emelő egy-egy különlegesség felismeréséhez, kiállítási anyag összeállításához stb. elkerülhetetlenül szükséges a filatéliai szakirodalom ismerete. Saját gyűjtői, kiállítási, szakírói tevékenységének tapasztalatai alapján nyomatékosan hívta fel erre a figyelmet legutóbb 1996-ban a Mafitt Szalon szimpóziumán Gary Ryan. A szakirodalom ismeretéhez a megfelelő szakkibibliográfia szolgáltatja a kulcsot. Így van ez a filatéliában is. A magyar filatéliai anyagokra specializálódott gyűjtők, kutatók azonban nem rendelkeznek ilyen eszközzel. Az egyetemes filatéliai bibliográfiák a magyar anyagot hiányosan tartalmazzák, hisz jó részük példányszáma, terjesztése, a róluk szóló információ olyan szűk körű, hogy az adott bibliográfiák összeállítói nem szereznek róluk tudomást.

Egy retrospektív magyar filatéliai bibliográfia a megfelelő könyvtárak anyagának, magyar anyagot is tartalmazó filatéliai bibliográfiáknak, a szakfolyóiratok könyvszemle rovatának, a már ismert szakirodalom irodalmi hivatkozásainak felhasználásával összeállítható. Az anyaggyűjtés, feldolgozás, szerkesztés munkáját azonban meg kell előznie néhány olyan kérdés tisztázása, mely a filatéliai irodalom használatának mindennapi gyakorlatában eddig felmerült.

Mik legyenek a válogatás tartalmi szempontjai? Említettem, hogy a filatélia igen szereteágazó gyűjtési és kutatási területek összefoglaló elnevezése. Hol húzódik meg a háttéroidalom és a par excellence filatéliai irodalom határvonala? Itt nemcsak a nyomda-, papír- pénzértörténet stb. önmagában is problematikus filatéliai vonatkozásaira gondolok, sokkal inkább a postatörténet szakirodalmára, melynek egy filatéliai bibliográfiában való szerepeltetési módja – szem előtt tartva, hogy a bélyeg előtti levelek, vagy a postatörténeti jellegű objektumok gyűjtése is a filatélia része – elég nehezen körvonalazható. Határvonal húzandó a főként, vagy részben kereskedelmi szempontokat szem előtt tartó és az azoknál teljesebb árjegyzékek, katalógusok között, megkülönböztetve az eladásra szánt készletre szorítkozó és az ismert vagy létező tételek teljességét tartalmazókat, miközben az előbbieket egy része is speciális információkat tartalmazhat.

Mit tekintsen könyvnek s mit megjelent (kiadott) publikációnak az összeállító? Ha ragaszkodik a könyv szabványban rögzített meghatározásának formai, tartalmi, terjedel-

mi stb. szempontjaihoz, akkor a szóba jöhető tételek jelentős részét kizárja bibliográfiájából. Gyakran találkozunk nyomdai vagy más úton sokszorosított, a szerző által forgalomba bocsátott rosszul, alig vagy nem szerkesztett, de a filatelisták által számon tartott, esetenként nagyra értékelt és gyakran hivatkozott *publikációkkal*. A formai kifogásoknak nem szabad a szelekció szigorában megnyilvánulni, hisz az esetleg feleslegesnek ítélt tételekkel terhelt bibliográfia még mindig a jobb változat a használók által hiányosnak találnál. Az általános kiadói gyakorlatban is sok a kifogásolni való a kiadványok megszerkesztési, szöveggondozási, előállítási módját illetően. Különösen így van ez azokban az esetekben, amikor a modern technikai lehetőségekkel élve gyakorlattal, szakismerettel rendelkező kiadói apparátus igénybevétele nélkül adnak ki szerzők vagy intézmények kiadványokat. E problémákat fogalmazza meg frissen megjelent könyve előszavában Gyurgyák János (Szerkesztők és szerzők kézikönyve. Budapest, 1996, Osiris Kiadó), és ad kitűnő eszközt mindazok kezébe, akik kiadói tevékenységgel rendszeresen vagy alkalmanként foglalkoznak. Speciálisan a filatéliai tárgyú kiadványok szerkesztéséhez kitűnő segédkönyv James Negus munkája (Philatelic Literature. Compilation Techniques and Reference Sources. Limassol, 1991, James Bendon).

A bélyegkiállításokhoz kapcsolódó nyomtatott anyagok kiadványtípus szerinti hovatartozása további problémákat vet fel. Szétválasztásuk valószínűleg nem praktikus, ugyanakkor műfaji keveredéshez vezet, ha aprónyomtatványként, periodikumként és könyvként számon tartott kiadványokat kivételesen egységesen kezelünk. Egy-egy kiállítás kiadványegyüttesének szokásos része az előzetes propagandafüzet, változó számú – általában sorszámozott – bulletin, katalógus, palmares. Némelyikük az adott eseményhez vagy a kiállított anyagok egyikéhez-másikához kapcsolódó tanulmányt is közöl.

Könyv, folyóirat vagy kézirat? Egy-egy terjedelmesebb tanulmányt, melyet önálló kiadványként kezelnek, később könyv részeként (pl. A magyar bélyegek monográfiája fejezeteként), vagy folyóirat-közleményként látunk viszont címváltozás és átdolgozás folytán néha nem is minden esetben felismerve, hogy gyakorlatilag ugyanarról a feldolgozásról van szó. A fordított esetre is van példa: A magyar bélyegek monográfiájának részei összességükben könyvnyi terjedelemben folytatásos folyóirat-közleményként láttak napvilágot német fordításban a Wiener Briefmarken Spiegel hasábjain. Bizonyos folyóiratok a folyamatos sorszámozásban egyéb rovataikat elhagyva önálló munkát jelentetnek meg (néha még a formátumot is megváltoztatva, mint Frank Semmler: Katalog der ungarischen Firmen- und Behördenlochungen az Arge Ungarn Mitteilungsblatt 7/a számaként).

Weinert Győző szavait idézem a Philatelia 1919. márciusi számából: „A szakirodalomnak voltaképpen csak elenyészően csekély része az, amely könyvekben nyilatkozik meg. Gerince, dereka a hírlapirodalom. A szakirodalomban nagy, összefoglaló munkák csak ritkán jelennek meg, mert ilyenekre csak ritkán van szükség.” Az eltelt közel nyolcvan év elmúltával is ez maradt a filatéliai szakirodalom közzétételének gyakorlata, s e gyakorlat indokoltsága ugyanúgy fennáll. Ezek után különösnek tűnik talán, hogy a szakirodalom közzétételének munkájában a filatéliai szakkönyvek bibliográfiájának összeállítását tartom elsőként elvégzendő feladatnak. Azért is, mert ez lehet elvileg teljesre törekvő, míg a folyóirat-cikkeket csak válogató jelleggel, vagy egyes folyóiratok

repertóriumaként látom feldolgozhatónak. Azért is, mert a folyóiratok bibliográfiai feldolgozása még nem történt meg. (Vagy csak közzététele késik? Tudomásom van ugyanis Szénássy Árpád megjelenés előtt álló ilyen jellegű összeállításáról.) Azért is, mert a könyvformában megjelenő szakirodalom általában a téma summázata, a korábbi, többnyire folyóirat-cikkekben publikált ismeretek szintézise, mely jó esetben fel is tünteti a felhasznált irodalmat.

Fenti megfontolásokból kiindulva a filatéliai könyvek bibliográfiájának összeállítását tűztem magam elé feladatul. Első megközelítésként a szakkönyvek irodalomjegyzékeinek kumulálását kíséreltem meg. (Az általános könyvészetek által rögzített tételekből, a könyv fogalmával kapcsolatban fentebb említett tisztázatlanságok miatt, csak egy igen hiányos bibliográfia származhatna.) A munkának kezdeti stádiumában már túl vagyok az első csalódáson. Csalódásom oka pedig az, hogy a filatéliai szakirodalomban az elvárhatónál sokkal hiányosabb és pontatlanabb a ténylegesen felhasznált, az ismert, vagy a létező korábbi publikációkra való hivatkozás. Megvizsgáltam az 1980 óta megjelent filatéliai könyvek irodalomjegyzékét. A szövegközi hivatkozásokat nem számítva 590 tételnyi az összesített irodalomjegyzék. Ezt a mennyiséget 32 könyv belső bibliográfiája adta, melyből 7 egyáltalán nem tartalmaz szakirodalmi utalást. Az 590 utalásból 29 egy-egy gyűjteményt nevez meg – ilyenkor a hivatkozások fölött általában nem a *felhasznált irodalom*, hanem a *források* megnevezés áll. 13 esetben nem konkrét irodalmat fed az utalás – X. Y. szóbeli közlései, levelei, tanulmányai, az X című folyóirat cikkei, a szaksajtó 1900–1968 évfolyamaiban megjelent vonatkozó cikkek és tanulmányok, a témával foglalkozott X, Y és Z stb. Nem filatéliai tárgyú háttéroidalom 41 tétel. Folyóirat- vagy napilapközlemény 157 tétel. A könyvre utaló tételek, az ismételt előfordulások egybevonása után, 175 féleséget takarnak, melyeknek jó része katalógus. Ez a felmérés nem tekinthető végleges következtetések levonására alkalmasnak, hiszen nincs garancia arra, hogy a megvizsgált könyvek az időszak összes könyvét jelentik, a féleségek száma is bizonytalan, mivel a hiányos vagy pontatlan leírás miatt néha kétséges maradt, hogy ugyanarról a kiadványról van-e szó, továbbá egyelőre intuitív és nem a későbbiekben követendő szempontok szerint döntöttem arról, mit tekintek könyvnek. Ennek ellenére hozzásegíthet néhány felismeréshez, melyek a bibliográfiai összeállítás szempontjainak tisztázásához vezethetnek. Alkalmasak egyúttal néhány egyéb következtetés levonására is. Kitűnik, hogy a filatéliai könyv- és periodika-kiadásnak nincs jó kiadói hátere és olyan alappublikációk iránt nyilvánul meg igen nagy érdeklődés (véltetően piac is), melyek ma nehezen hozzáférhetők. Ilyen például a magyar filatelisták bibliájaként számon tartott A magyar bélyegek kézikönyve, Bp., 1986; a Philatelica című folyóirat, mely az 1990/2–1991/1-es dupla számmal megszűnt; a Donaupost című folyóirat, a címváltozattól eltekintve általában PRT-ként (Postai Rendeleték Tára) emlegetett közlöny stb. Az idegen nyelvű publikációk ritkán fordítódnak le magyarra, elégtelen a magyar nyelvű publikációk világnyelveken való közzététele. Néhány kivételtől eltekintve (pl. Bélyegmúzeumi évkönyv) nincsenek vegyes, tematikus vagy szerzői tanulmánykötetek, kresztomátia jellegű kiadások. (Utóbbiak az időben és folyóirat-féleségenként szóródó közlemények egyszerűbb hozzáférhetőségét minden bizonnyal jól szolgálnák.)

Az bizonyára nem kérdéses, mit tekintünk a magyar filatéliai szakirodalom részének. Semmi esetre sem csupán a magyar nyelven vagy Magyarországon megjelent munkákat,

hanem a magyar filatéliai objektumok gyűjtésével, feldolgozásával, tanulmányozásával foglalkozó bárhol, bármilyen nyelven megjelent publikációkat. A vizsgált 15 év alatt megjelent könyvek irodalmi hivatkozásai, sőt a könyvek egy része is külföldi, ill. idegen nyelvű.

A felvetett kérdések tisztázásához tanulságos a filatéliai szakirodalmat tartalmazó különféle kiadványok tanulmányozása. A nagyobb külföldi filatéliai könyvtárak többsége megjelentette katalógusát. A Mabeosz szakkönyvtárának válogatott jegyzéke a Filatéliai Szemle 1983 július-augusztusi számában jelent meg. Páratlan értékű a korai filatéliai szakirodalomban való tájékozódáshoz a *The Harris Index to Philatelic Literature 1879–1925*. (Reprint kiadása megjelent 1991-ben), kurrens szakirodalmi szemlék (pl. *Literatur Nachrichten*, *Philatelic Literature Review*), még az aukciókatalógusok között is akad olyan, mely filatéliai szakirodalomra szakosodott (Harry Hayes).

A Bélyegmúzeum könyvtáráról az 1992-es évkönyvünkben közölt ismertetésben már leírtam, hogy a könyvtár korai anyaga megbízható teljességű. Azóta több későbbi hiányt sikerült pótolni. Ott leírt elképzelésemet, miszerint a könyvtár katalógusa a szükséges kiegészítésekkel bibliográfiává bővíthető, változatlanul megvalósíthatónak tartom. E cél eléréséhez segít, hogy folyamatosan készül a könyvtár cédula-katalógusa, melynek anyaga – immár megfelelő program birtokában – számítógépre tehető.

Munkámban számítok a szakirodalommal rendelkező filatelisták segítségére, és ezúton is köszönöm nekik azokat az értékes anyagokat, melyeket tiszteletpéldányként könyvtárunkba eljuttattak.

A Bélyegmúzeum alkalmi bélyegző gyűjteménye

Alkalmi bélyegző az egy vagy ismétlődő alkalomra, egyedi terv alapján készített, az általánosan használt szabványmérettől, formától és beosztástól eltérő kézi hely-kelet bélyegző, mely az alkalomra utaló szöveget és ábrát tartalmaz. Felhasználási idejének megfelelően bevéssett vagy állítható keltezésű kivitelben készül. Egy időben több példány használata esetén megkülönböztetésükre apró jeleket (betű, csillag, kereszt stb.) vésnek rájuk.

Az első alkalmi bélyegzőt 1879-ben használták a székesfehérvári iparkiállításon. Mind ez ideig csak a próbabélyegzéseit ismerjük, sem a bélyegző, sem küldeményen továbbított nyomata nem került elő.

A múzeum gyűjteményének legkorábbi darabja 1916-ból való és IV. Károly koronázása alkalmából használták.

Sajnos az alkalmi bélyegzők esetében azzal a problémával kell szembenéznünk, hogy a múzeum megalapítása előtti időszakot tekintve csak véletlenszerűen kerülhettek a 3. ügyosztályra. Még tovább rontotta az esélyeket az a tény, hogy a kezdetben használt drága fémbélyegzőket – melyek általában rézből készültek – takarékosági szempontok alapján beszolgáltatás után átvésték vagy beolvastva újra felhasználták. Így fordulhat elő, hogy bár az alkalmi bélyegzők nyilvántartására szolgáló törzskönyv utoljára a 9623. sorszámú bélyegzőt regisztrálja, az átvésések és selejtezések miatt valójában csak 9174 db alkalmi bélyegzőt számlál a gyűjtemény. Ebből 1995-ben 338 db, 1996-ban 198 db volt a gyarapodás. Valamennyi egyedi darab. Két egyforma bélyegző nem létezik, hiszen még az ugyanazon alkalomra, ugyanaznap használt darabok is különböznek egymástól vagy az alkalmi postahivatal számozását vagy a fentebb már említett megkülönböztető jelzéseket tekintve.

Az alkalmi bélyegzők hosszú időn keresztül szinte kizárólag fémből – elvéve fából – készültek, csak az 1970-es évek elején jelentek meg az első gumi (semperit) bélyegzők. Alakjuk, formájuk rendkívül változatos. 1900-ig ugyan kizárólag a gyártási időpontjuknak megfelelő, állandó jellegű postahivatali hely-kelet bélyegzők alakfajtájával és rendszerében készültek, a századforduló azonban e téren döntő változást hozott: Budapesten a június 4. és 25. között rendezett Nemzetközi Képes levelezőlap Kiállítás alkalmi postahivatala számára elkészítették az első rajzos alkalmi bélyegzőt, mely a magyar koronát ábrázolta. Az ezt követő időszakban a hagyományos formák mellett mind több és több rajzos bélyegzővel találkozunk. 1924 és 1926 között a négyzet alakú változatot favorizálták, melybe csupán az alkalmi szöveget vészték be, ezt pedig a használó hivatal egyszerűen felerősítette a hely-kelet bélyegzőjére úgy, hogy ez a szöveget tartalmazó rész a keletbélyegzőtől balra került. Ezt nevezzük bélyegzőrátétnek.

Különlegességnek számítanak még az úgynevezett kézi *hengerbélyegzők*, melyeknél a rajz- és szövegrészt nem sík-, hanem hengerfelületbe vészték. Ez a henger forgatása következtében összefüggő, szalagszerű képet adott, melyben a bélyegzés egymás után

ismétlődött. Ilyen az 1924-es Magyar Filatelista Nap, vagy az 1928-as Szent István Hét. Sajnos ezekből is sokat átalakítottak oly módon, hogy az alkalmi szöveget tartalmazó hengerfelületet kimetszették és helyette másikat illesztettek be.

Az alkalmi bélyegzők nagy része vésett dátummal készült, mivel csak egy, legfeljebb néhány napig használták őket. A hosszú ideig tartó rendezvények vagy az évenként visszatérő alkalmak hivatalai részére azonban úgynevezett kerékrendszerű bélyegzőket készítenek, melyeket forgatható dátumjelzésekkel látnak el. Ilyen például a Hortobágyi Hídivásár bélyegző, melyet minden évben rendszeresen kiadunk a Debreceni Postaigazgatóságnak.

Az alkalmi bélyegzésekhez használt festék színe rendszerint fekete, de ritkán előfordul színes – vörös, zöld, kék – bélyegzés is, leginkább a bélyegző használatának első vagy utolsó napján. Ezeket az eltéréseket a Postai Rendeleték Tára, a Postaügyi Értesítő előzetesen szabályozza, a Mihályfi-féle katalógus külön jelöli. 1946–47-ben néhány alkalommal használták a kétszínű – csehszlovák rendszerű – alkalmi bélyegzőket. Ezek kétlépcsős működésűek. A vörös és a zöld szín együttes használatával a fehér papír színével együtt nemzetiszínűek a bélyegzések. Ilyen az 1946-os IV. Országos Magyar Bélyegkiállítás bélyegző.

Jelen rendszer szerint az alkalmi bélyegzőkre vonatkozó megrendelések a Magyar Posta Rt. Vezérgazgatósága posta és bélyegosztályára futnak be, ahol a kérelem jogosságát elbírálják, majd kedvező döntés esetén az Anyag és Értékcikkhivatalnál megrendelik. A kirendelt alkalmi postahivatal – melynek felállítója általában a helység legnagyobb postahivatala, Budapesten sokáig a 72-es, 1947-től a Bp. 4., manapság már a Bp. 8. is – az esemény napján használatba veszi, majd a forgalomból kivonja és visszaadja az Értékcikkhivatalnak. Itt a bélyegzés napjától számított 6 hónapig még külön díjazás fejében lebélyegzik a hozzájuk eljuttatott küldeményeket, majd ennek letelte után a bélyegzőket átadják a Bélyegmúzeum gyűjteménye számára. A múzeum utólagos bélyegzést nem teljesít, lenyomatot is csak külön engedély alapján, az eredetitől eltérő méretű fénymásolatban adunk ki kutatási célokra. A múzeumba került bélyegző a használatbavétel időpontjának sorrendjében törzskönyvi nyilvántartási számot kap, melynek alapján a gyűjteménybe besoroljuk. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az alkalmi bélyegző megrendeléseket 1978-ig a Bélyegmúzeum teljesítette, illetve adta ki bérmentésbe az Óra Ékszer Vállalatnak, így minden egyes darab – mely nem került átvésésre vagy selejtezésre – hiánytalanul megvan a bélyegzőtárban, éppúgy, mint a rájuk vonatkozó iratok az okmánytárban.

Mivel az alkalmi bélyegzések gyűjtése a filatelisták körében igen népszerű, a gyűjtemény feldolgozottsága is jónak mondható. A gyűjteménynek nincs azonosíthatatlan darabja. Szakirodalmát tekintve alapmunka a Mihályfi-féle Alkalmi bélyegzők katalógusa, amely az 1986-ig megjelent valamennyi bélyegzőt számba veszi, és amelynek 1995-ig bezárólag nemrég jelent meg a pótlása a Bélyegvilág hasábjain a Bélyegmúzeum gyűjteményét dolgozva fel. Létezik számtalan kiadott, vagy kiadásra nem került, ám közkezen forgó tematikus és motívum katalógus. Például dr. Debreczeni Zsolt svájci gyűjtő a bélyegnapokhoz valamint a vallási témákhoz kapcsolódó alkalmi bélyegzők összegyűjtéséhez kérte a segítségünket. Dr. Buda József, a Pécsi Orvostudományi Egyetem dékánja az egészségügyi témájú bélyegzőket gyűjtötte csokorba, de számon tartunk kü-

lönféle belső használatra szánt összeállításokat a sport, az eszperantó találkozók, külön a sakkozás témájában, vagy a különféle megyékhez, városokhoz, településekhez kapcsolódva is. Természetesen e téren óriási előrelépést jelentene a számítógépes feldolgozás, mely nemcsak a sok mechanikus kereséstől rossz állapotban lévő törzskönyveket kímélné, de a kutatómunkát is jelentősen megkönnyítené. Egy ilyen feldolgozáshoz a jelenlegi törzskönyvek minden szükséges adatot tartalmaznak.

Rendkívül színes, jól használható kiegészítői a bélyegzők a különféle kiállításoknak, nem utolsósorban azért, mert 1947 óta (Repülő 1009–16) rendszeresen terveznek bélyegzőt a bélyegmegjelenésekhez is. Az ilyen bélyegző rajza közvetlenül az adott bélyeg témájához kapcsolódik, dátuma a bélyeg forgalomba kerülésének napja. Az FDC-k (első napi borítékok) gyűjtése oly igen népszerűvé vált, hogy a bélyegtervező művészek jónak látták kiharcolni maguknak a jogot ahhoz, hogy saját bélyegükhöz az alkalmi bélyegzőt is maguk tervezhessék. Ily módon ezek a bélyegzők nem csupán kiegészítői, hanem fontos részei immár a bélyegeknak, és pl. egy Kass-bélyegző esetében igazán impozáns, esztétikus, harmonikus összehatást képesek produkálni.

Egyetlen nagy gond van velük: réges-régen kinőtték a számukra kijelölt tárolószekrényt. Az e célra kidolgozott tárolási rendszer könnyen kezelhető és jól áttekinthető ugyan, de meglehetősen helyigényes, figyelembe véve a gyarapodás mértékét és a tárgyak méretét. Új raktárhelyiség kijelölésére úgy tűnik lesz módunk és így lehetővé válik az új, speciálisan e célra készülő tárolórendszerek kialakítása is. Régi vágyunk azonban, hogy a míves kivitelű, csodaszép réz alkalmi bélyegzők ne csak az időszakos kiállításokon, mintegy a bélyegnek alárendelve, azt illusztrálva jelenhessenek meg néhány darabonként, hanem állandó helyet kaphassanak a kiállító teremben. Elképzelésünk egy olyan forgó rendszerű installáció, amely egyszerre mondjuk 100–500 db bélyegző bemutatására lenne képes, ezeket pedig meghatározott időközönként kicserélnénk. Nap mint nap tapasztaljuk e gyűjtési terület rendkívüli népszerűségét, mely kellőképpen indokolja hozzáférhetővé tételüket a filatelisták számára.

A gyűjteményhez két további kiegészítő anyag kapcsolódik: alkalmi bélyegzők eredeti grafikáinak gyűjteménye, mely e pillanatban 4935 db bélyegzőrajzot tartalmaz, ebből 1995-ben 299 db, 1996-ban 198 db volt a gyarapodás; alkalmi bélyegzőlenyomatok gyűjteménye, melyben minden egyes törzskönyvileg nyilvántartott bélyegző 3–5 db lenyomata szerepel. Ez nagymértékben megkönnyíti a kezelést, ugyanis a kutatási célokra kiadandó lenyomatokat így nem kell minden alkalommal újra elkészíteni.

Mivel az alkalmi bélyegzők anyaga időtálló keményfa, réz, vagy műanyag, restaurálásra nem szorulnak, állapotuk kifejezetten jónak mondható, eredeti funkcióját bármely darab képes ellátni. Legfeljebb a semperit bélyegzők esetében fordul elő a betét lepergése, ez a probléma azonban némi ragasztó segítségével orvosolható.

Ha tehát a számítógépes feldolgozás, a tárolás és a bemutatás gondjait megoldjuk, egy könnyen kezelhető, jól áttekinthető gyűjteményt birtokolhatunk, melyből remekül profitálhat bármely kutató, hiszen a feldolgozás szempontjainak csak a fantázia végesége szab határt. A különféle tematikus és motívumkatalógusok pedig minden időben számot tarthatnak e terület rajongóinak megkülönböztetett érdeklődésére.

Brit Guyana klasszikus bélyegei

E tanulmánnyal sorozat indul a Bélyegmúzeum állandó kiállításában látható külföldi bélyegkülönlegességekről. A filatéliai igazgyöngyök közül elsőként Brit Guyana klasszikus, világritkaságnak számító bélyegeivel ismerkedhetünk meg

Guyana földjének első leírásai az *El Dorádót*, arany országot kereső expedíciókhoz fűződnek. A terület meghódítása az angol Schamburgk testvérek nevéhez kapcsolódik, 1620-ban Hollandia, a XVIII. században pedig Franciaország szerezte meg. A XIX. század elején Nagy-Britannia, Franciaország és Hollandia küzdött birtoklásáért. Az 1814-es brit–holland egyezményen három tartománya Anglia birtokába került. Ezekből alakult meg Brit Guyana. A három európai gyarmatot: Brit-, Holland- és Francia Guyanát Dél-Amerika északi részén, az Atlanti óceán partjainál, Brazília és Venezuela között találjuk a filatéliai világtérképen. Legnagyobb és a legnépesebb Brit Guyana (1970-től Guyana) területe, fővárosa Georgetown.

E kis felfedező út után következék Brit Guyana bélyegeinek bemutatása. A Brit Commonwealth bélyegei közül a Brit Guyana által kiadottak mindig lelkesítették a világ legkiválóbb bélyeggyűjtőit. Ha összeállítanánk egy jegyzéket arról, hogy kik voltak e bélyegek tulajdonosai és kik írtak jelentős cikkeket róluk, akkor a hosszú listán a filatélia történetének jeles személyiségei szereplnének.

Brit Guyana 1850–1851-ben adta ki első bélyegsorát. A Royal Gazette Office-ban (Királyi Nyomda, Georgetown) 2, 4, 8, 12 cent névértékben nyomtatták. Mivel Brit Guyana postahivatalait is 1850-ben nyitották meg, az első bélyegeket helyben kellett készíteni. Ez azért meglepő, mert a brit gyarmatok bélyegeit – néhány kivételtől elte-

Az első bélyegek

kintve – az anyaországban gyártották. Először a 4, 8, 12 centes bélyegeket adták ki, melyeket külalakjuk miatt *cérnatekerceknek* becéznek, ugyanis a bélyegkép egy bélyegzőutánzat. A narancs, zöld és kék színű papírra nyomtatott bélyegek szélein körbe fekete színnyomással British Guiana felirat, közepén az értékjelzés látható. Ezeket a 19 belföldi gyűjtő-postahivatal és a georgetowni főposta közötti levelek díjlerovására használták. A 2 centes bélyeget később, 1851-ben bocsátották forgalomba a fővárosi helyi levelek bérmentesítésére. Mivel a helyi levélforgalom nagyon csekély volt, a 2 centes rózsaszínű bélyegek világritkasággá váltak. Biztonsági okokból a postahivatalok személyzete ezeket a bélyegeket felhasználáskor monogramjaikkal látták el. Az első bélyegsor valamennyi bélyege ritkaságnak számít, különböző formátumra – négy-, nyolcszögletes és kerekre – vágott példányaik ismertek.

Az 1852-ben forgalomba került 1 és 4 centes ún. Waterlow-féle könyomatok már Londonban készültek. A 4 centes bélyegeknak a kiadása azzal a céllal történt, hogy ezekkel bérmentesítsék 6 deka súlyhatárig a belföldi leveleket. Az 1 centesek az újságok bérmentesítésére szolgáltak. A Londonban készült bélyegek minősége jobb volt a primitív cérnatekercekhez képest, de színezett felületű papírja könnyen károsodott. A téglalap alakú bélyeg közepén vitorlás hajó, fent az értékjelzés, baloldalon British, jobboldalon Guiana és a bélyeg alsó részén *Damus Patimus Que Vicissim* felirat olvasható.

Ezt *Patimus* kiadásnak is nevezik, utalva a *Damus Petimusque Vicissim* (*Adunk és cserébe követelünk* – Horatius) jelmondatnál előforduló elírásra. Mindkét névértékről párokban készítettek vésetet és ezekről nyomóköveket, ezért van mindegyik névértékből két típus.

A vitorlás hajó a helyes jelmondatnál Brit Guyana valamennyi 1898-ig megjelent bélyegén szerepel. A következő 1853-ban és 1860-ban kibocsátott 1 és 4 centes hajóképes könyomatos bélyegek szintén Londonban készültek.

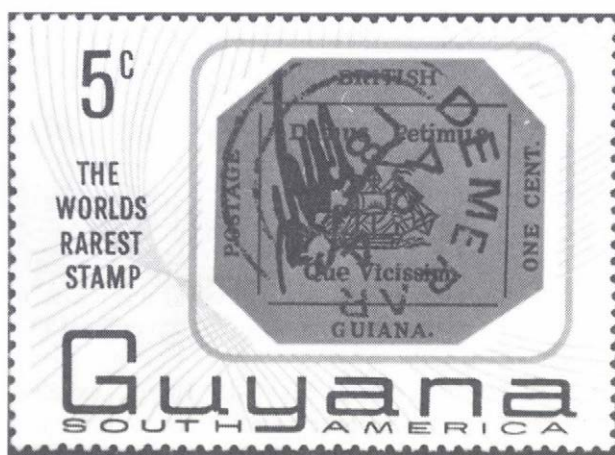
Az 1856-ban ismét helyben készült 1 és 4 centes ideiglenes kiadás. Ez egy igen érdekes, értékes és különleges bélyegsor, mely a híres 1 centes magenta – bíborvörös színű – bélyeget is tartalmazza. A kiadás azért vált szükségessé, mert Waterlow postamester tévedésből a Londonban gyártott bélyegekből a megrendelt mennyiségnek csak a tizedét szállította le.

A postamester a Királyi Újságyomda Hivatalában, 1 és 4 centes értékben, kis számban ideiglenes bélyegeket rendelt. Az újságyomda piros és kék színű papírt használt fel, melyet egy vitorlás hajó sziluettjét ábrázoló fabélyegzővel pecsételt le. A lap hajózási híreinek fejlécéül is ezt az ábrát használták. Az 1856-ban forgalomba került bélyegek 1 centesét piros, a 4 centest piros és kék papírra nyomták. A nyolcszögletű bélyegkép közepén – téglatest kontúrban – vitorlás hajó látható a jelmondatnál. A szögletekbe British Guiana és a névértéktől függően *Postage One Cent*, illetve *Four Cents* felirat került. Az ideiglenes bélyegeket a hamisítások elkerülése végett felhasználáskor a postamester minden esetben ellátta nevének kezdőbetűjével. Az egy centes bíborvörös bélyegeket újságok bérmentesítésére használták, így a bélyegek is az újságok sorsára jutottak, olvasás után kidobták őket, ezért az egyébként is kis példányszámban kiadott 1 centes bélyegeknak nyoma veszett.

1873-ban egy fiatal bélyeggyűjtő, L. Vernon Vaughan házuk padlásán levelek után kutatva egy megsárgult újságpapíron 1 centes vörös színű bélyeget fedezett fel. Az új

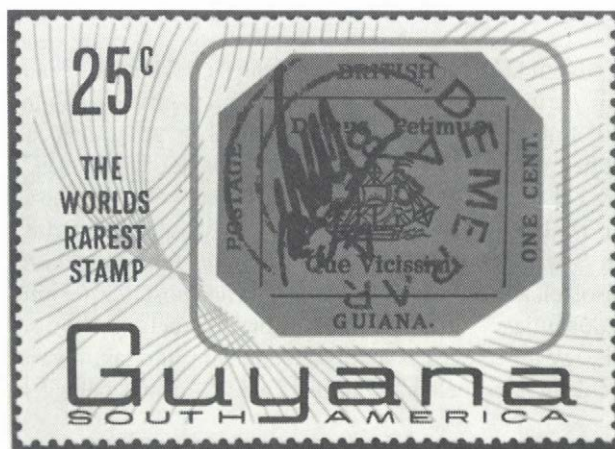
bélyeg különösebb örömet nem okozott neki, mert az előre nyomott albumlapokon ez a Brit Guyana-i bélyeg nem szerepelt, ezért boldog volt, amikor csekély összegért túladott rajta. Az új tulajdonos, N. R. Mckinnon néhány év múlva felhagyott a bélyegyűjtéssel és gyűjteményét egy liverpooli kereskedőnek adta el. Thomas Ritpath sejtette, hogy a bélyeg ritkaság lehet és felkínálta a kor nagy filatelistájának, Ferrari grófnak aki 750 dollárt fizetett a bélyegért. Ferrari hatalmas gyűjteményét a berlini Postamúzeumnak adományozta, amelyet a francia kormány az első világháború után, háborús jóvátétel gyanánt, lefoglalt és 1922-ben elárverezett.

Brit Guyana 1 centes bélyegére ketten licitáltak a francia M. Burros és a New York-i Arthur Hind. A bélyeget Arthur Hind szerezte meg igen nagy összegért, 37 000 dollárért. Később, amikor özvegye eladta, az összeg és a vásárló személye is titokban maradt. Azóta is ez az egyetlen példánya ismeretes a filatéliai igazgyöngynek nevezhető bélyegnek. A bélyegek szerelmesei egy-egy rangos kiállításon néha, néha megcsodálhatják, de tulajdonosát mindig titok övezi.

A világritkaságnak számító bélyeget az 1947-ben kiadott Brit Guyana-i bélyeg motívumaként (bélyeg a bélyegen) tekinthetik meg látogatóink.

A bélyegsor párja, a 4 centes kármin színű bélyeg szintén világritkaságnak számít. A múzeum kiállításában használatlanul, használatlan és futott levélen látható. A világ katalógusai-ban ezzel a bélyeggel bérmentesített levél nem szerepel, a filatéliai irodalomban sem ismeretes. Mivel a levél valóságát igazoló okirattal a múzeum nem rendelkezett, fotókópia küldésével a levél vizsgálatára az Angol Nemzeti Postamúzeumot kérte fel. Ralf Wellsted aláírásával az alábbi válaszlevél érkezett: „Most vitattam meg az Ön február 22-i levelét a Királyi Filatéliai Társasággal. Amennyire erről a fotóról megmondható, nem hisz-

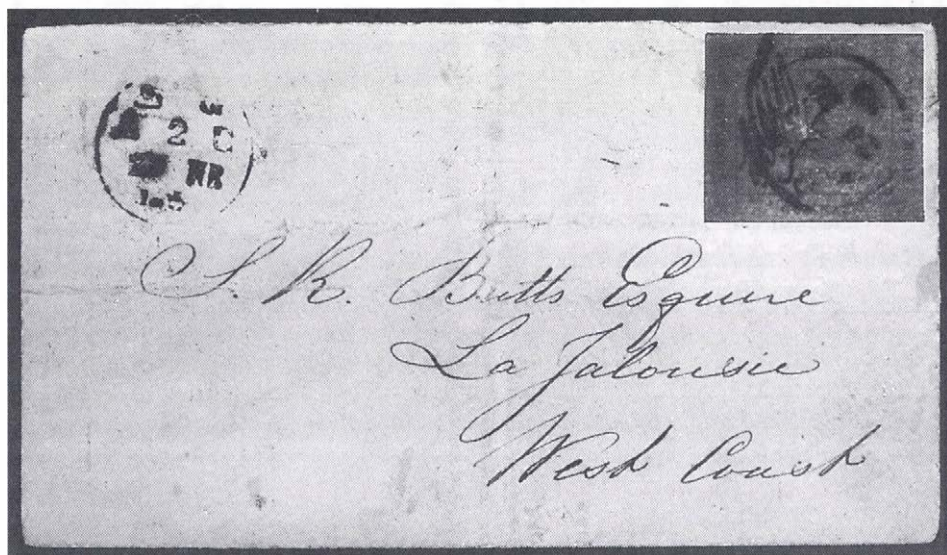

Bélyeg a bélyegen

szük, hogy a boríték és a bélyeg összetartozik. Úgy véljük, a bélyeget később rakták fel. Lehetetlen azonban teljesen megbizonyosodni ezekről a dolgokról, ha az ember nem nézi meg a valódi levelet. Módjában állna-e, hogy biztonságos postai úton elküldje nekünk azt, hitelesítés céljából. Elmondhatom teljes komolysággal, hogy igen jelentős filatéliai ritkaságról lehet szó. Még ha machináció is, a bélyeg maga igen értékes.”

A Brit Guyana-i, 4 centes bélyeggel bérmentesített levél hitelesítése még nem történt meg. Remélhető, hogy egyedülálló különlegességgel büszkélkedhetünk.

1860-ban az 1853-ban kiadott bélyegek szín- és értékváltozatai kerültek forgalomba. A

A négy centes kármin színű bélyeg

hajóképes bélyegek majd két évtizedig jelentek meg, csak az ország neve és a jelmondat bélyegen való elhelyezése változott.

1878-ban a Londonban készült bélyegek késése ismét ideiglenes kiadást tesz szükségessé. Ekkor vezették be az 1 centes levéldíjat és csökkentették a nyomtatványok díját is. A bélyeghiány pótlására az 1877-es hivatalos bélyegekből a 4, 6, 8 centeseket 3 mm-es fekete csíkkal felülnyomták oly módon, hogy a fekete csíkokkal kihúzták az eredeti értékjelzést. A 4 és 6 centeseket ezután 1 centesként, a 8 centeseket pedig 2 centesként használták. Ezeknél a bélyegeknél előfordult értékváltozás anélkül, hogy az új névértéket feltüntették volna a bélyegeken is.

Mivel a bélyegmegrendeléseknél a levelek és a bélyeggyűjtők számának növekedését nem vették figyelembe, az 1 és 2 centes bélyegekből később is hiányok mutatkoztak, ismételt felülnyomásuk vált szükségessé. Az 1881-es felülnyomások igen változatosak, ami azzal magyarázható, hogy a bélyegkereskedők spekulációs felvásárlásokba kezdtek. A brit gyarmatbirodalom történetében ez volt az első bélyegspekuláció, melyet később rengeteg más követett. Ezeket a kiadásokat spekulációs kiadásoknak is nevezik, változatoságuk széles skálán mozog, a felülnyomásukkal kapcsolatos kutatások ma is folynak.

Hajóképes bélyegek a jelmondat elhelyezésének változásával

A Brit Guyana bélyegeivel foglalkozó hazai kutatók részletesebb tájékoztatást szerezhetnek az 1970-ben, az Angol Királyi Filatéliai Társaság kiadásában megjelent W. A. Townsend – F. G. Howe: *The Postage Stamps and History of British Guiana* (Brit Guyana bélyegei és postatörténete) című könyvben.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 1997. évi munkaterve

Igazgatás és gazdálkodás

Az emberi és anyagi erőforrások hatékonyabb működését szeretnénk megteremteni.

- A gazdálkodás részeként meg kell kezdeni a bérleménycseréket, a kínáló ingatlanszámlákat (Budapest VI., Andrásy út 3. és Balatonszemes, Bajcsy-Zsilinszky út 46.), elhelyezési gondjaink könnyítésére.
- Az Andrásy út 3. szám alatti pincebérleményt kívánatos átcserelni a padlástér bérlésére, amelynek beépítésére 1997-ben – egy időben a ház elidegenítési tilalmának (nincs a 272-es állami tulajdonban maradó listán) feloldásával – lehetőség nyílik. A bérlemények megvételével, majd a padlástér beépítésével 50 esztendőre megoldódna alapítványunk és a Postamúzeum helyszükséglete.
- A balatonszemesi múzeum épülete ugyancsak lekerült az állami tulajdonban maradó műemlékek jegyzékéről. Megvásárlása – esetleg a helyi önkormányzattal közös kezdeményezéssel – mielőbb ajánlatos lenne, hiszen a nagytelkes, frekvenciált helyen fekvő balatoni műemléket néhány befektető már korábban is meg akarta szerezni.
- Az Alapító okirat módosításával mindazokat a gazdálkodást jelentős mértékben meghatározó alapítói kedvezményeket (posta- és távbeszélő-szolgálat díjmentessége, ingyenes épülethasználat, múzeumi emlékek múzeumi beszállítása stb.) jogilag is meg kell erősíteni.
- A gazdálkodásban a fenntartási és karbantartási munkák felülvizsgálata szükséges, a korszerűtlen jelentős karbantartási költséget igénylő eszközök selejtezésével, a szükséges tűz-, vagyonvédelmi korszerűsítések elvégzésével.
- A kiállítások házi kivitelezése eddig is jelentős költségkímélést jelentett, de a vándorkiállítások installációi, berendezései korszerűsítésre szorulnak, összerendezve egy grafikai etalonnal.
- Részt kell venni a kulturális, tudományos, múzeumi feladatokat támogató alapítványok, alapok pályázataiban, amelyekkel lehetővé válik egy-egy, anyagi erőforrások miatt több évre elhúzódó feladat gyorsabb és minőségében is jobb elvégzése.
- Rugalmasabb bér- és létszámgazdálkodással elérni, hogy a kiemelt feladatokat végző, sokoldalú ismeretekkel rendelkező munkacsoportok tagjai anyagi megbecsülése biztosítható legyen.
- A munkavégzés követelményeihez hozzárendelt számítógépes ismeretek és idegen nyelvtudás megszerzésére intenzív tanfolyamok szervezése, vizsgakötelezettség előírásával.
- Az alapítványi PR és múzeumpedagógiai tevékenység szervezett beindítása a múzeum fiatal munkatársainak munkaköri kötelességeként, csoportmunkában.
- Nyugdíjas munkavállalóink egy szűkebb csoportjában az otthoni munkavégzés bevezetése.

- Aktívabb együttműködés a szakmai tudományos és társadalmi szervezetekkel, alapítványi rendezvények szervezésével.
- A munkakörülmények jelentős javítása, munkaszobák zsúfoltságának feloldása, raktári berendezések korszerűsítése.
- A munkaerőmozgást a minőségi változásokra kell irányítani, lehetőleg fiatalítással.

A múzeumi gyűjteményekben végzendő munkák

- A Postamúzeumban folytatódik a revíziós leltározás.
- A Bélyegmúzeum gyűjteménykezelési rendjét az új múzeumigazgató kinevezését követően kell elkészíteni és bevezetni.
- A Postamúzeum gyűjteményleltárait a muzeológusok 1997. június 30-ig számítógépre vizsik.
- A Bélyegmúzeumban ez a munka az alkalmi bélyegzők és tervrajzok felvitelére terjed ki.
- A posta- és távközlési igazgatóságokra szervezett gyűjtőutakat 1997-ben a budapesti illetve budai és pesti igazgatóságok területére kell megszervezni.
- A gyűjteménygyarapításban a személyi, társadalmi emlékek számottevően gyarapíthatók, ha a szaklapokban (Posta Magazin, Telefontos, Modulátor), akár a hirdetési rovatokban, adjuk közre, milyen archiváliákat keresünk egy-egy kiállításra, vagy melyeket nélkülözzük gyűjteményeinkben.
- Tárgyi gyűjteményeinkben a duplumok örvendetes növekedése lehetővé teszi az intenzívebb tárgycserék beindítását a hazai és külföldi társmúzeumokkal.
- Az egyes kisebb gyűjtemények (Bélyegmúzeumban az alkalmi bélyegzők, Postamúzeumban a pecsét-, bélyegző- és éremgyűjtemények) számára speciális tárlókat kell készíttetni.
- A gyűjteményraktárakban a különleges értékű tárgyak és dokumentumok számára egyedileg kell biztosítani a pormentes tárolást.
- A restaurálás munkájában a kiállításokban lévő tárgyakat (pl. Bélyegmúzeum világterképe) kell felülvizsgálni és a szükséges restaurálást, konzerválást elvégezni.
- A Bélyegmúzeum nyomóeszköz-gyűjteményének restaurálására, tárolására munkatervet és költségvetést kell készíteni.
- A bélyegbemutató szekrények felújítási munkáira – több éves garanciával – árajánlatot kell kérni. Csakis ennek birtokában lehet mérlegelni, hogy a felújítást vagy új, korszerű bemutatószekrények beszerzését válasszuk.

Kiállítások

Az évi 15–18 kiállítás, saját kivitelezésben, rendkívül feszült munkát kíván meg grafikusainktól. A kivitelezés közben rendre felmerülő ad hoc változások jó része a forgatókönyvek késedelmes elkészítésére vezethető vissza. Ennek a nem kívánatos jelenségnek a minimálisra csökkentése érdekében bevezetjük a rendezőkönyvek házi zsűrizését, 60 nappal a tervezett megnyitók előtt.

A Bélyegmúzeum Árkayné Sztéhló Lili emlékkiállítását tervezi. A magyar postaigazgatás nevében két külföldi kiállításon vesz részt (Norvex '97, Moszkvai Nemzetközi Bélyegkiállítás), légiposta anyaggal egészíti ki a Jósza András Múzeumban rendezendő bélyegkiállítást. A Delizsánsz Kiállítóteremben, Soó Rezső gyűjteményéből, a klasszikus görög művészetet bemutató bélyegeket állítja ki.

A Postamúzeum a Távközlési Világnapon a *Telejubileumok* című kiállításával köszönti az elektron felfedezésének 100., Edison születésének 150., Tihanyi Kálmán és Tomcsányi Béla születésének 100. évfordulóját. A *Levelek és táviratok*, valamint a *Világjáró telefonkártyák* című kiállításokat kívánja megrendezni. A *magyar posta a millenniumtól a millecentenáriumig* című kiállítást vándoroltatni tervezi. A televíziózás megindulásának 40. évfordulójára a diósi Rádió és Televíziómúzeum kiállítását bővíti ki.

- A kiállítóhelyek rendszeres évi karbantartásán túl 1997-ben a balatonszemesi igényel belső felújítást. Szükségessé vált a műemléki épület felújítási és bővítési tanulmányterveinek elkészítése, hogy az érdemi munkák megindulhassanak.
- A Bélyegmúzeum számára az I. kerületi önkormányzat ajánlott fel kiállítóhelyet a várban. A lehetőségek pontos ismeretében sor kerülhet szerződéskötésre, tervezésre és a kiállítás berendezésére.
- A Matáv Rt. Krisztina körút 55. sz. alatti székház átépítésével kialakítandó *Telegaléria* terem belsőépítészeti kiképzéséhez el kell készíteni a kiállítási tématervet.

Közönségkapcsolatok, PR-tevékenység

- Az alapítók jelentősebb hivatalaiban, üzemeiben és közönségszolgálati irodáiban a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány kiállításaira invitáló reprezentatív plakátokat szeretnénk elhelyezni, valamint a hasonló tematikájú videofilm megtekintését látogatóinknak minden kiállítóhelyünkön lehetővé tenni.
- A Postamúzeumban február és március hónapokban *múltidéző* teadélutánokat szervezünk – egy-egy prominens személyiség meghívásával – a közelmúlt szakmatörténeti eseményeiről.
- A távközlési és postai világnapok rendezvényeihez, a bélyegek forgalomba bocsátásához múzeumi eseményekkel csatlakozunk (kiállításmegnyitások, tudományos ülések).
- A PR-tevékenység részeként bevezetjük a múzeumpedagógiai foglalkozásokat, meghirdetjük a családi napokat, amikor a családok – 4 fő felett díjtalanul – látogathatják a múzeumi kiállításokat.
- Megtervezük a „múzeumi shop intézményének” szellemi és tárgyi szükségleteit, pénzügyi tervet készítve a gazdaságos, de legalább költségmentes működtetésre.
- Márciusban a Postamúzeum ad otthont a Magyar Posta Rt. gyermekképeslap pályázata kiállításának és eredményhirdetésének.

Tudományos munkák

- A rendszeresen megjelenő Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány Évkönyve 1996. évi számához már jórészt elkészültek a tanulmányok, megjelenését a Távközlési Világnapra tervezzük.

- A Telejubileumok témakörében tudományos napot kívánunk rendezni, meghívott előadókkal.
- A Hírközlési Alaphoz benyújtott és elfogadott pályázatunk rádiós CD-kiadványhoz anyaggyűjtést és feldolgozást indítunk, felkutatva az Országos Széchenyi Könyvtárban és más gyűjteményekben lévő gyártmányismertetőket.

Nemzetközi kapcsolatok

- Az IATM és a MUT szervezetei munkájában aktívan részt veszünk.
- A hágai Postai és Távközlési Múzeum igazgatója vezetésével 1997 áprilisában fogadunk egy holland ICOM-delegációt.
- Az 1997. évi tudományos kutatásainkba bevonjuk a Thomas A. Edison Papers (New Jersey) és a Smithsonian Institution (Washington) szakmuzeológusait. Tanulmányutat tervezünk a wrocławai és zágrábi Postai és Távközlési Múzeumokba.

Budapest, 1996. december

Postatörténeti kronológia 1919–1938-ig

Összeállította

Kisfaludi Júlia

Budapest, 1997

- Január 1.** A postamestereket felmentik a készpénzbiztosíték kötelezettsége alól és elrendelik a befizetett készpénzbiztosítékok visszafizetését.
- Január 1.** A posta- és távírda-alkalmazottak családi pótlékát kétszeresére emelik.
- Január 1.** A budapesti lófogatú postaszállítási üzemet állami kezelésbe veszik. Postaállomás elnevezéssel a posta- és távírdavezérgazgatóság felügyelete alatt működik.
- Január 2.** Megszüntetik az összes (távírda, távbeszélő, külföldi levél és hadifogolylevél) cenzúrabizottság működését.
- Január 6.** Ideiglenesen felfüggesztik Temesváron a csomagok házhoz kézbesítését.
- Január 7.** Miskolc és Komárom székhellyel kassai és pozsonyi posta- és távírdaigazgatósági kirendeltségeket állítanak fel a csehek által meg nem szállt területeken működő hivatalok ügyeinek intézésére.
- Január 9.** Megszűnik a látképes levelezőlapok külföldre küldésének tilalma.
- Január 13.** A posta- és távírdatisztviselőket, postamestereket és kiadókat felsőruházattal (vagy hozzá való szöveggel) látják el.
- Január 13.** A hadi szolgálatot teljesített és onnan visszatért posta- és távírdaszemélyzet kedvezményekben részesül, részükre *Hadi szolgálati kimutatás* elnevezésű igazolványt rendszeresítenek.
- Január 15.** A földművelésügyi minisztérium alá tartozó hatóságok és hivatalok számára rövidített táviratcímekeket vesznek használatba.
- Január 15.** A pozsonyi posta- és távírdaigazgatósági kirendeltséget Komáromból (annak megszállása miatt) Győrbe helyezik át.
- Január 15.** Megváltozik a díjnoki fogadalomtétel szövege (*Magyar Népköztársaság*).
- Január 20.** Adatgyűjtést rendelnek el a posta- és távírda-alkalmazottak szolgálati idejének pontos megállapítására.
- Január 21.** Kaposvár székhellyel felállítják a pécsi posta- és távírdaigazgatósági kirendeltséget a meg nem szállt területeken lévő hivatalok ügyeinek intézésére.
- Január 23.** Rendelet jelenik meg a megszállt területekről menekülni kényszerült posta- és távírda-alkalmazottak illetményeinek megállapításáról és kifizetéséről.
- Február 1.** Horvát–Szlavónországgal a közönséges és ajánlott levélpostai forgalmon kívül újra megindul az értéklevél-, csomag-, hírlap-, utalvány-, utánvételi- és megbízási forgalom; Dalmáciával és Bosznia–Hercegovinával az értéklevél-, hírlap- és csomagforgalom.
- Február 3.** Megszűnik a posta-, távírda- és távbeszélő-forgalom a Csehszlovák Köztársasággal és Magyarországnak a csehek által megszállt részeivel.

- Február 10.** Kecskeméten ideiglenesen megszűnik a csomagok házhoz kézbesítése.
- Február 15.** A Postatakarékpénztár csekkforgalmában a kifizetési utalványok kézbesítésekor a címzettől 1000 koronánként 10 fillér *postai közvetítési díjat* szednek.
- Február 16.** Felfüggesztik a posta-, távírda- és távbeszélő-forgalmat Horvát–Szlavonországgal, Dalmáciával és Bosznia–Hercegovinával.
- Február 17.** Megjelenik a Posta- és Távírdavezérgazgatóság mellé rendelt Központi Számvevőség szervezetének új meghatározása, szervezeti- és ügybeosztása.
- Február 18.** Korlátozzák a Német–Ausztriával való postaforgalmat, csak közönséges küldeményeket továbbítanak.
- Február 24.** A posta és távírda tisztviselő-személyzetet, postamesternőket, kiadónőket ruhaszövevettel látják el.
- Március 1.** A kedvezményes díjú hírlapbeszélgetések váltására kijelölt időtartamot este 6 órától másnap reggel 9 óráig terjedő időre módosítják.
- Március 1.** Megkezdik az 1918. június 12-én kibocsátott (VIII.) hadikölcsön-kötvények visszafizetését.
- Március 7.** Korlátozzák a távbeszélő-csereforgalmat Budapest és Bécs, valamint a Bécsen keresztülmenő viszonylatokban: csak a háromszoros díj alá eső *sürgős* és három percnél rövidebb beszélgetések fogadhatók el.
- Március 9.** Magyarországnak a cseh, oláh és szerb csapatok által megszállt területein ideiglenesen megszüntetik a csomagforgalmat.
- Március 14.** Kérdőív segítségével személyzeti adatgyűjtés kezdődik postamesterekről és hozzátartozóikról.
- Március 15.** A Budapest 42. sz. távíróhivatal a *Központi Távíróhivatal*, a Budapest 65. sz. távbeszélőközpont az I. sz. Távbeszélőközpont *Teréz*, a Budapest 88. sz. távbeszélőközpont a II. sz. Távbeszélőközpont *József* új elnevezéseket kapják.
- Március 20.** Csehország egész területén megszüntetik a posta- és távírdaforgalmat.
- Március 22.** Új rendelet szabályozza a napidíjas és napibéres személyzet betegségyekezésével kapcsolatos eljárásokat.
- Március 24.** A szociális termelés népbiztosságának megbízásából *Robiczek Pál postai politikai megbízott* minőségben átveszi a posta, távíró és távbeszélő fölötti rendelkezést és politikai szervezetet hoz létre.
- Március 26.** Csomagok és értékdobozok házhoz kézbesítési díját (1000 korona értékig) Budapesten 1 koronára, vidéken 80 fillérré emelik.
- Március 27.** A Németországba szóló postautalványok maximális összegét ideiglenesen 60 márkára csökkentik.
- Március 30.** A Pécsi Posta- és Távírdaigazgatóság engedélyt kap arra, hogy *Dunántúli megszállás 1919* felülnyomással forgalomba hozza a készletében lévő postabélyegeket.
- Március 31.** Nyíregyházán megszűnik a csomagok házhoz kézbesítése.
- Április 4.** Észak-Litvániával megindul a közönséges és ajánlott levélposta-forgalom.
- Április 10.** A Posta és Távírda Rendeletek Tára új neve: *A Posta, Távíró és Távbeszélő Hivatalos Lapja*.

- Április 15.** Megszüntetik a *Külföldi Postautalványok Kicszerelőhivatalát* és az ahhoz beosztott *Utalványfelszólamló osztályt*. Mindkettő teendőivel a *Postautalványok Központi Leszámolóhivatalát* bízzák meg.
- Április 15–szeptember 15.** A Forradalmi Kormányzótanács rendeletére nyári időszámítás van érvényben.
- Április 15.** Nagyváradon ideiglenesen megszűnik a csomagok házhoz kézbesítése.
- Április 20.** A posta- távíró- és távbeszélő-igazgatóságokhoz, valamint a politikai szempontból jelentékeny hivatalokhoz *politikai megbízottakat* rendelnek ki.
- Április 21.** Fegyelmi bíróságokat állítanak fel az illetékes vezérigazgatóság vagy kirendeltség politikai megbízottjából, az Országos Postás Szakszervezet kiküldöttjéből és a helyi munkástanács által delegált ipari munkásból.
- Április 23.** Rendelet intézkedik az ellenséges megszállás miatt hivatali székhelyükről menekülni kényszerült állami alkalmazottak menekülési költségeinek megtérítéséről.
- Április 25.** Az 1000 koronát meg nem haladó postatakarékpénztári fizetési utalványok utánküldhetők.
- Április 25.** Budapest székhellyel felállítják a Nagyváradai Posta- és Távírdai igazgatóság kirendeltségét a meg nem szállt területeken működő hivatalok ügyeinek intézésére.
- Április 26.** Kiltlják a postai szállításból a tejet és minden tejterméket.
- Április 29.** Vasárnapra és munkaszüneti napokra elrendelik – a távíró- és távbeszélő-szolgálat, az indító- és átvevőszolgálat valamint a távirat- és expressz-kézbesítés kivételével – valamennyi postai szolgáltatás szüneteltetését.
- Április 30.** A Vörös Hadsereggel való postaforgalom közvetítésére *tábori postahivatalokat* állítanak fel, melyeket hivatalos és magánküldemények (levelezőlap, nyomtatvány, hírlap, nyitva feladott levél és postautalvány) szállításával bíznak meg.
- Május 1.** A *Magyar Posta-, Távírda- és Távbeszélő Közellátási Hivatala* címmel új szervezet kezdi meg munkáját.
- Május 2.** Rendelet intézkedik a kincstári posta- és távíróhivataloknál alkalmazott hadirokkantak illetményeinek egyöntetű megállapításáról.
- Május 5.** A Pécsi Posta-, Távíró- és Távbeszélő Igazgatóság *Baranya 1919* felülnyomással hozza forgalomba készleten lévő postabélyegeit.
- Május 7.** Papírhány miatt megszüntetik a válaszos levelezőlapok, zárt levelezőlapok, postai bélyeges borítékok, rendőri be- és kijelentőlapok, zárt táviratlapok gyártását.
- Május 9.** A Kassai Posta- és Távíróigazgatóság kirendeltségét (Miskolcraól) Budapestre helyezik át.
- Május 10.** Ismét megindul a magánlevél-fogalom Olaszországgal.
- Május 19.** A forgalomban lévő bélyegeket, értékcsikketeket és portóbélyegeket az Állami Nyomda piros betűs *Magyar Tanácsköztársaság* felülnyomással készíti.
- Május 19.** Észtországgal megindul a levélforgalom közönséges és ajánlott nyitott levelek, levelezőlapok és nyomtatványok szállításával.
- Május 25.** Megindul a csomagforgalom a Vörös Hadsereghez tartozó tábori postahivataloknál.

- Május 27.** Közzéteszik a Vörös Hadsereg frontjain elesett szaktársak névsorát.
- Május 30.** Közzéteszik a kerületi munkásbiztosító pénztárak részéről betegség vagy bal-
eset esetén nyújtott szolgáltatásokat.
- Május 30.** A Forradalmi Kormányzótanács VI. sz. rendelete értelmében megszüntetik a
címek és rangok használatát minden írásbeli felterjesztésben, jelentésben és az egy-
más közötti írásbeli érintkezésben.
- Június 1.** A hadsereg-parancsnokság – a budapesti főállomás kivételével – megszámozza
a tábori postahivatalokat.
- Június 2.** Német–Ausztriával átmenetileg megszűnik a postautalvány-, utánvételi és a
postai megbízási forgalom.
- Június 4.** Postamestereknek és postamesteri alkalmazottaknak megengedik *fizetési elő-
leg* felvételét.
- Június 7.** A Forradalmi Kormányzótanács kimondja az ostromállapotot a vasútra, a pos-
tára és távíróra vonatkozóan.
- Június 10.** Közzéteszik a Forradalmi Kormányzótanácsnak a 18–45 éves dolgozó férfiak
védkötelezettségéről (hadkötelezettség), valamint a Hadügyi Népbiztosságnak a soro-
zások elrendeléséről és végrehajtásáról szóló rendeletét.
- Június 10.** Belföldi forgalomban – ideiglenesen – az értéklevelek csak nyitva (olvasva)
adhatók fel és díjukat 100%-kal felemelik.
- Június 10.** Sopronban ideiglenesen megszűnik a csomagok házhoz kézbesítése.
- Június 10.** Kassán – a városnak a megszállás alól való felszabadulása következtében –
újra megkezdí működését a posta- és távíróigazgatóság.
- Június 13.** Új – kommunista – postabélyegek kerülnek forgalomba 20, 45, 60, 75 és 80
fillér értékben (Marx Károly, Petőfi Sándor, Martinovics Ignác, Dózsa György és Engels
arcképével).
- Június 14.** Közzéteszik a Forradalmi Kormányzótanács és a Hadügyi Népbiztosság
rendeleteit a hadbavonult posta- és távírdaszemélyzet hadisegélyezésére és munka-
bér-megtérítésére vonatkozó rendeleteit.
- Július 1.** A Magyar Tanácsköztársaság területén működő, nem kincstári hivatalok alkal-
mazottai fizetési előleget vehetnek fel.
- Július 3.** A Népgazdasági Tanács a posta, távíró és távbeszélő biztosává Robicsek Pál
helyett Hirossik Jánost nevezi ki.
- Július 6.** Megindul a levélposta-forgalom Lettországgal.
- Július 9.** Kassának a csehek által történt megszállása miatt Miskolcon felállítják a kassai
igazgatóság kirendeltségét.
- Július 10.** A Posta-, Távíró- és Távbeszélő Vezérigazgatóság a postakönyvtárak rendezé-
sére, szervezésére és felügyeletére 10 férfi és 10 női könyvtárkezelői állást hirdet meg.
- Július 10.** Megszüntetik a posta-, távíró- és távbeszélő-alkalmazottak felvételét.
- Július 17.** A posta-, távíró- és távbeszélő-személyzet részére díjtalan eszperantó tanfolya-
mot indítanak Marich Ágoston vezetésével.

- Július 31.** Megszüntetik a pozsonyi igazgatóság győri, a nagyváradai igazgatóság budapesti kirendeltségét.
- Július 31.** Hatályon kívül helyezik mindazokat a rendeleteket, amelyeket a tanácsköztársaság ideje alatt a közszolgálati alkalmazottak illetményeivel kapcsolatban adtak ki. Augusztus 1-i hatállyal minden tekintetben az 1919. március 21. előtt érvényben lévő rendeletek érvényesek.
- Augusztus 3.** A Posta, Távíró és Távbeszélő Hivatalos Lapjának új címe *Magyar Posta Hivatalos Lapja* lesz.
- Augusztus 3.** Megszűnik a postai politikai biztosság s így a politikai megbízottak szerepe is.
- Augusztus 7.** Minisztertanácsi határozat értelmében a tanácskormány által 1919. március 21. és augusztus 7. között történt valamennyi kinevezés, előléptetés hatálytalanná válik.
- Augusztus 8.** Megszűnik a tábori postahivatalok működése.
- Augusztus 14.** Átmenetileg megszüntetik minden postacsomag felvételét.
- Augusztus 16.** Felemelik a Németországba szóló táviratok szódiját, ugyanakkor megszüntetik a háborús pótdíjak szedését.
- Szeptember 16.** Hatályon kívül helyezik a tanácsköztársaság ideje alatti, a fegyelmi eljárásokról szóló rendeleteket, s az azt megelőző időszak ilyen tartalmú rendeletei lépnek érvénybe.
- Szeptember 18.** Hatályon kívül helyezik a tanácsköztársaság ideje alatti, a postaforgalomról szóló rendeleteket.
- Október 1.** Megváltoznak a távírási díjak a belföldi és az Ausztriával való forgalomban.
- Október 1.** Megjelenik Kolossváry Endrének a posta-, távíró vezérigazgatóság ideiglenes vezetésével megbízott helyettes államtitkárnak a felhívása a magyar postaalkalmazottakhoz, a megszállt területeken rekedt postaszemélyzet megsegélyezésére.
- Október 1.** Felemelik a Németországból Magyarországra szóló levélpostai küldemények díját.
- Október 1.** Minisztertanácsi határozat értelmében megszőnik a megszállt területeken tartózkodó, valamint onnan elmenekült közszolgálati alkalmazottak segélyezése.
- Október 11.** Gyógynövények postai szállítását a Gyógynövény- és Paprika-kirendeltség engedélyéhez kötik.
- Október 15.** A külkézbesítő kerületbe szóló táviratok kézbesítéséért kilométerenként nappal 60 fillér, éjjel 80 fillér fizetendő.
- November 1.** Megtartja alakuló ülését *A megszállott területek posta-, távírda-alkalmazottainak központi segélyző-bizottsága* elnevezésű központi szerv.
- November 1.** Felemelik a távírási díjakat a külfölddel való forgalomban, ugyanakkor megszüntetik a 20 filléres háborús pótdíjat.
- November 7.** Újból megindul a helyi táviratforgalom.
- November 8.** Budapest helyi forgalmában és a Dunántúl meg nem szállt területeinek egymás közti illetve Budapesttel való viszonylatában újra engedélyezik a postautalvány-forgalmat, a postatakarékpénztári- és csekkforgalmat.

- November 14.** Megjelenik az áruk kivitelét, behozatalát és átvitelét szabályozó új rendelet.
- November 17.** Emlékbélyegeket bocsátanak ki a nemzeti hadsereg Budapestre történő bevonulása alkalmából, az arató jelenetet ábrázoló forgalmi bélyegek fekete betűs felülnyomásával: *A nemzeti hadsereg bevonulása 1919. XI. 16.*
- November 19.** Magyarország meg nem szállt területén, szigorúan a belforgalomban, újra megindul a zárt levél-, értéklevél-, csomag-, utánvételi- és megbízási forgalom.
- November 23.** Újra engedélyezett az előfizetői távbeszélő-állomásokról történő távirat-feladás.
- November 24.** Véget ér a nyári időszámítás.
- November 24.** Közéteszik a minisztérium szeptember 30-án kelt, a betegségi és baleset-biztosítás ideiglenes szabályozásáról szóló rendeletét.
- November 24.** Újra megindul a levélposta-forgalom mindazon külföldi országokkal, melyekkel a háború miatt szünetelt.
- November 30.** Kivonják a forgalomból a Tanácsköztársaság alatt megjelent postabélyegeket.
- December 1.** Megindul a csomag- és értéklevél-forgalom Ausztriával, Németországgal, Svájjal, Luxemburggal, Németalfölddel, Dániával, Svédországgal, Finnországgal és Norvégiával.
- December 1.** Megindul a kölcsönös táviratforgalom Magyarország és Csehország között. A táviratok katonai cenzúra alá esnek.
- December 1.** Megszüntetik az osztrák–magyar táviratforgalomban a hírlaptáviratok igazolvány nélkül, átalánydíj mellett való felvételét.
- December 3.** Közéteszik az európai országokkal újra meginduló táviratforgalom díjszabását.
- December 15.** Ideiglenesen megszüntetik a közönséges csomagok külföldre történő szállítását.
- December 23.** A postautalványokról szóló kifizetési értesítéseket ezentúl a címmel vagy meghatalmazottjával is alá kell írni.
- December 24.** Ismét életbe léptetik a csomagok darabszámának az átadójegyzékben való rögzítését, a csomagegyenlegek, átvevőkönyvek és indítójegyzékek vezetését.
- Megnyílt postahivatalok:** Barczánfalva, Gégény, Kakucs, Körösfeketető, Nagyrápolc, Oszlop, Vetés.
- Megnyílt postaügynökségek:** Alsóvámos, Budapest 30., Marzsina, Nagyrada, Rákos-Annatelep, Szikáncs pu., Zalaerdőd.
- Megnyílt távbeszélő-hivatalok:** Csór, Devecser, Gyanafalva.
- Megszűnt postahivatalok:** Királykút, Szatmárnémeti 5., Sztojkafürdő.
- Távbeszélővel egyesített postahivatal:** Nagykovács.
- Kinevezések:** *Fekete Bélát, Mikola Árpádot, Suták Sándort* a Posta, Táviró és Távbeszélő Vezérigazgatóságához; *Bonyhai Lajost* a Budapesti Postaigazgatóságához; *Klich Ferencet* a Budapesti Táviró és Távbeszélő Igazgatóságához; *Serényi Gyulát* a Teréz központhoz; *Brugoviczky Dezsőt* a József központhoz; *Vogl Józsefet* a Budapesti Köz-

ponti Távíró és Távbeszélő Hivatalhoz; *Hauer Lőrincet* a Budapest 72. sz. hivatalhoz; *Péntek Gyulát* a Budapest 70. sz. hivatalhoz; *Schäffer Józsefet* a vezérigazgatóság segédhivatalához; *Varga Istvánt* a Keleti pályaudvari mozgóposta-főnökséghez; *Barátosi Ferencet* a Nyugati pályaudvari mozgóposta-főnökséghez és a 62. sz. hivatalhoz; *Sir Jenőt* a járműjavító műhelyhez, az anyagraktárhoz és a kísérleti állomáshoz; *Novák Ferencet* a Központi Járműtelephez; *Sipos Adolfot* a Budapesti Műszaki Felügyelőséghez; *Farkas Józsefet* a Budapest 741. sz. hivatalhoz; *Seres Ignácot* a Budapest 41. sz. hivatalhoz; *Molnár Istvánt* a Budapest 4. sz. hivatalhoz; *Kalmár Bélát* a Budapest 2. sz. hivatalhoz; *Novák Károlyt* a Csepeli Rádióállomáshoz; *Károlyi Mihályt* a budapesti légvezetékekhez; *Dományi Józsefet* a budapesti földalatti vezetékekhez; *Strohmayr Jenőt* a Posta, Távíró és Távbeszélő Központ Ellátási Hivatalához; *Kerekes Sándort* a nagyváradai igazgatóságához; *Müller Károlyt* a pozsonyi igazgatóság győri kirendeltségéhez; *Missuray Ágostont* a soproni igazgatóságához; *Hajós Gyulát* a pécsi igazgatóság kaposvári kirendeltségéhez; *Reinländer Emilt* a kassai igazgatóság miskolci kirendeltségéhez politikai megbízottakká nevezik ki (április 20).

Krajtsovits Ferencet a szolnoki hivatalhoz; *Garai Sándort* a tábori postaigazgatóságához; *Szász Jakobot* a Budapest 71. sz. és nyomozó hivatalhoz; *Péntek Gyulát* a Budapesti Posta és Távíró Igazgatóságához; *Spády Adélt*, *Kubinyi Laurát* a Teréz központhoz; *Mánuel Sárát*, *Aladi Máriát* a József központhoz; *Wilhelm Szidóniát* a Budapesti Központi Távíró Hivatalhoz; *Weisz Árpádot* a balassagyarmati, *Strasszer Fülöpöt* a dunaföldvári, *Ziegholcz Gézát* a kiskunfélegyházi, *Rothstein Benőt* a szerencsi, *Klein Lajost* az esztergomi, *Munkács Simont* a nagykőrösi, *Klein Miksát* az orosházi, *Baranyi Gyulát* a villányi, *Czeiner Györgyöt* a székesfehérvári, *Hunyadi Lászlót* a veszprémi, *Löwi Albertet* a körmendi, *Kerekes Sándort* a tiszavédelmi vonal körletébe tartozó összes hivatalokhoz; *Gyurkovics Károlyt* a salgótarjáni frontszakasz körletébe tartozó összes hivatalokhoz; *Ábrahám Hugót* a kőszegi, *Bondor Jánost* a keszthelyi, *Arczt Dezsőt* a marcali, *Schwarz Izidort* a gyöngyösi, *Silbermann Mátyást* a tapolcai, *Vértés Sándort* a pápai, *Kovács Imrét* a zalaegerszegi, *Kroch Emánuel* a dombóvári, *Klein Antalt* a szekszárdi, *Wolf Lászlót* a kalocsai, *Takács Antalt* a bonyhádi, *Streim Józsefet* a tatai, *Szokán Józsefet* a paksi, *Dénes Jánost* a hatvani postahivatalhoz politikai megbízottakká nevezik ki (május 10.).

Tibola Józsefet a nagykanizsai postahivatalhoz, *Postpischl Jánost* a soproni kerületi műszaki felügyelőséghez, *Polgár Istvánt* a budapesti kerületi műszaki felügyelőséghez, *Glücksmannt Jenőt* a pozsonyi igazgatóság kirendeltségéhez és Győr 1. sz. postahivatalhoz postai megbízottnak rendelik ki (május 28.).

Halász Henriket a soproni igazgatóságához, *Kosztolányi Károlyt* a szombathelyi, *Bedő Ödönt* a nagykanizsai, *Domsitz Gézát* a budai hivatalokhoz politikai megbízottakká nevezik ki (június 14.).

Demény Károlyt a magyar posta és távírda vezérigazgatójává nevezik ki (november 24.).

Kolossváry Endrét a magyar posta vezérigazgató-helyettesévé, *Kol Ferencet* a vezér-

igazgatóság Távíró és távbeszélő főosztályának vezetőjévé, *Paskay Bernátot* a Budapesti Távíró és Távbeszélő Igazgatóság vezetőjévé nevezik ki (december 4.).

Kitüntetések: *Kuglis János* szolgának, *Zakár Miklós* tábori postakalauznak a koronás vas érdemkeresztet adományozták (február 17.).

1920

- Január 1.** Felemelik a postai különleges kézbesítések és meghatalmazások nyilvántartási díját.
- Január 1.** Változások állnak be a belföldi távbeszélő-díjszabásban: helyi beszélgetés 1 korona; távolsági beszélgetés 2 (I. díjövben), 4 (II. díjövben), 6 (III. díjövben) korona.
- Január 1.** Új postai díjszabás lép életbe: levél és zárt levelezőlap (belföldön 20 g-ig) 60 fillér, külföldre 1 korona; levelezőlap (bel- és külföldre) 40 fillér; ajánlási díj 1 korona; postautalvány 100 koronánként 40 fillér; csomag (5 kg-ig) 3 korona.
- Január 1.** Új belföldi és külföldi távírda-díjtáblázat lép életbe.
- Január 1.** Ismét eltávolítják a politikai napilapok díjmentes postai szállítását.
- Január 1.** Ismét életbe léptetik a magyar posta központi biztosi intézményét.
- Január 1.** Új rendelet szabályozza a kincstári posta-, távírda- és távbeszélő-, valamint műszaki személyzet éjjeli pótlékát.
- Január 2.** A szaklap 1920. évi első száma ismét *Posta és Távírda Rendeletek Tára* névvel jelenik meg.
- Január 7.** Újra megindul a nemzetközi csomagforgalom Franciaországgal és Nagy-Britanniával.
- Január 15.** Megkezdzi működését az újonnan felállított *Budapesti Távbeszélő Díjbeszedő Hivatal*.
- Január 15.** Változások állnak be a külföldről Magyarországra irányuló levélpostai küldemények díjazásában.
- Január 29.** Levélposta-forgalom indul meg Csehországgal és Magyarországnak a cseh megszállás alatt álló területeivel.
- Február 1.** Megindul a csomagforgalom az Amerikai Egyesült Államokkal.
- Február 5.** A távíró, távbeszélő érintő bűncselekmények (illegális bekötések) ezentúl katonai büntetőbíróság elbírálása alá esnek.
- Február 10.** Felállítják a *Postabélyeg-bizottságot*.
- Február 13.** Megindul a táviratforgalom Jugoszláviával.
- Február 13.** Érvénytelenítik az *Adakozzunk a nemzeti hadseregnek* felülnyomású postabélyegeket.
- Február 15.** A Budapestről Ausztrián és Csehországon át Berlinnel folytatott távbeszélési díjat 12-ről 14 koronára emelik.
- Február 19.** Új 20, 40, 60 filléres és 1 koronás postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Február 26.** Ideiglenesen felfüggesztik a Csehországgal való levélposta-forgalmat.
- Február 28.** Közzéteszik azok névsorát, akik karácsonyi és újévi üdvözleteik pénzzel

való megváltásával hozzájárultak a megszállt területek postaalkalmazottainak segélyezéséhez.

Március 1. A postahivatalokban megkezdik a VIII. hadikölcsön szelvényeinek beváltását.

Március 1. Megindul a táviratforgalom Bulgáriával.

Március 1. Életbe lép az a kormányrendelet, mely szerint a közszolgálati alkalmazottak anyagi helyzetén a legfontosabb élelmiszerekből (liszt, burgonya, zsír, cukor) meghatározott mennyiség kedvezményes áron való juttatásával kell javítani.

Március 2. Az ország kormányzójának táviratait és telefon-beszélgetéseit – mind belföldi, mind külföldi forgalomban – állami táviratként és beszélgetésként kell kezelni.

Március 6. Kedvezményes díjú hírlaptávíratok Görögországgal is válthatók.

Március 11. A hadifoglyok segélyezése és hazaszállítása érdekében 40, 60 filléres és 1 koronás postabélyeget bocsátanak forgalomba.

Március 18. Budapesten és a belföldi forgalomban megengedik a tömegesen feladott nyomtatványküldemények bérmentesítési díjának készpénzben való kifizetését.

Március 26. Közzéteszik az állami hatóságok, hivatalok és intézmények elnevezéséről és az állami címerben a szent korona alkalmazásáról szóló rendeletet, s ennek nyomán elrendelik a postahivatalok számára a régi (koronás, illetve kir. felirattal ellátott) nyomtatványok és bélyegzők használatát.

Április 1. Felemelik a Franciaországba és Algírba szóló távíratok díját.

Április 1. A postahivatalok megkezdik az V. hadikölcsön kötvényeinek beváltását.

Április 3. Engedélyezik jótékony célú államsorsjáték sorsjegyeinek a postahivatalokban való reklámozását és árusítását.

Április 5–szeptember 20. Nyári időszámítás.

Április 6. Az Ausztriával váltott távíratok díját 20 fillérről 40 fillérré emelik fel.

Április 10. Felemelik a távbeszélődíjat a Budapest–Bécs és Budapest–Berlin viszonylatokban.

Április 15. Miniszterelnöki rendelet jelenik meg a menekült közszolgálati alkalmazottak nyilvántartásáról.

Április 16. A ki nem váltott postai megbízásokat a belföldi forgalomban ezentúl közvetlenül a megbízás feladóójához kell visszaküldeni.

Április 16. Lengyelországgal kedvezményes díjú hírlaptávíratok válthatók.

Április 17. Debrecenben és Szegeden igazgatósági hatáskörrel *Magyar Királyi Posta- és Távírdai igazgatósági Kirendeltséget* állítanak fel.

Április 18. Új hírlapjegyek kerülnek forgalomba.

Április 19. A *Magyar Postaszemélyzet Országos Betegsegélyező Egyesületének* közleményei ezentúl a Posta és Távírda Rendeletek Tárában jelennek meg.

Április 21. Közzéteszik Emich Gusztáv, az újonnan kinevezett kereskedelemügyi miniszternek a posta és távírda személyzetéhez intézett köszöntő üzenetét.

Május 1. Az állami, államvasúti és vármegyei alkalmazottak, nyugdíjasok és özvegyek lakáspénzpótlékban illetve lakbérnyugdíj-pótlékban részesülnek.

- Május 1.** Megkezdik a postahivatalokban az 1914 és 1916 között kibocsátott hadikölcsönök szelvényeinek beváltását.
- Május 5.** A postai megbízási lappal beszédhető összeget 100 koronára emelik fel.
- Május 7.** Megindul az értéklevél- és értéknnyilvántartással ellátott nemzetközi csomagforgalom Finnországgal.
- Május 17.** Valamennyi kincstári posta- és távírdahivatal létszámkimutatást kell készítsen és június 10-ig az igazgatóságához benyújtson.
- Május 20.** Új rendelet szabályozza az üzemi és altisztí személyzet előléptetési viszonyait.
- Május 29.** A záros táskában való postaközvetítést nemcsak a hivatal székhelyén, hanem a postaügynökség székhelyén lakó félnek is engedélyezik.
- Május 30.** Az 5 és 10 filléres postabélyegek színét megváltoztatják és új, 120 fillér értékű portóbélyeget hoznak forgalomba.
- Június 1.** Új postai díjszabás lép érvénybe: levél belföldre 1 korona, külföldre 2 korona 50 fillér; levelezőlap 60 fillér és 1 korona; postautalvány 100 koronánként 80 fillér; csomag 8 korona; expressz-díj 8 korona.
- Június 1.** Új távíró-, távbeszélő-díjszabás lép érvénybe: távirati szódíj belföldre 40 fillér, helyi távbeszélgetés 2 korona.
- Június 1.** A postahivatalok megkezdik a II. és VII. kibocsátású hadikölcsön-kötvények beváltását.
- Június 3.** Befejeződött az első két méhészeti tanfolyam, melynek sikerén felbuzdulva a jövőben a budapesti és Budapest környéki postaalkalmazottak részére további kertgazdasági, gyógynövény- és paprikatermesztési, valamint méhészeti tanfolyamokat szerveznek.
- Június 17.** A volt *Budapest udvar* és *Gödöllő udvar* nevű kincstári távírdahivatalok új neve *Budapest Kormányzósági Távírdahivatal* illetve *Gödöllő Kormányzósági Távírdahivatal*.
- Június 22.** A tinta magas beszerzési ára miatt elrendelik a hivatalok számára a tintapor használatát.
- Június 24.** 200 filléres portójegy kerül forgalomba, ezzel együtt megszüntetik több postabélyeg és a 2 és 3 filléres portójegyek nyomását.
- Június 25.** A közérdekű, de előfizetői hívásra nem használható távbeszélő-állomások előfizetési díját évi 1200 koronában állapítják meg.
- Június 25.** A távíró- és távbeszélő-forgalmat (különös tekintettel a cenzúrára) újraszabályozó rendelet jelenik meg.
- Június 26.** Megjelenik az 1920. évi XI. törvénycikk az állami, államvasúti és vármegyei tisztviselőkről és egyéb alkalmazottakról.
- Június 30.** Beszüntetik a portójegyeknek, mint tisztán belkezelési értékű cikkeknek a magánfelek részére történő árusítását.
- Július 1.** Változások állnak be a távírda-tarifákban néhány nemzetközi viszonylatban.
- Július 1.** Megemelik a postai értékű cikkek eladási árát.

- Július 1.** A postahivatalok megkezdik a IV. sz. hadikölcsön-kötvény szelvényeinek beváltását.
- Július 1.** Új díjszabás jelenik meg a vakok által használt (Braille és Klein féle dombornyomásos írású) nyomtatványokra.
- Július 2.** A katonai távbeszélő-állomások után járó előfizetési, belépési, vonalfenntartási, áthelyezési és beszélgetési díjakat ezentúl a honvédelmi tárca terhére félévenként, utólagosan, egy összegben, könyvi átvezetés útján kell elszámolni.
- Július 10.** A kereskedelemügyi miniszter rendelete értelmében a világháborúban katonai szolgálatot teljesített állami alkalmazottak polgári szolgálati idejéhez hozzá kell számítani a hadi és hadifogoly éveket is.
- Július 14.** Az utánküldhető postatakarékpénztári és csekkfizetési utalványok összegét 4000 koronára emelik fel.
- Július 23.** Tájékoztató és felhívás jelenik meg a posta- és távírda-alkalmazottak országos méhészeti egyesületének megalapításáról és a *Gazdasági Tudósító* című PTRT-meléklet kiadásáról.
- Július 28.** Megjelenik a végrehajtási utasítás (igényjogosultak számának megállapítása, igénybejelentés, ellátási jegyek kiosztása) a közszolgálati alkalmazottak anyagi helyzetének javításáról kiadott rendelethez.
- Augusztus 4.** Elrendelik az úgynevezett Tanácsköztársaság történeti adatainak (személyek neve, meghozott intézkedések, bizalmi rendszer, posta- és távbeszélő-forgalom alakulása, munkástanácsok stb.) összegyűjtését, melyről a jelentést szeptember 15-ig kell a vezérigazgatóságához felterjeszteni.
- Augusztus 12.** A tengeren túlról érkező ajánlott küldeményeket egyenként rovatolva (B-ként) kell kezelni.
- Augusztus 19.** Miniszterelnöki rendelet jelenik meg a közszolgálatban álló tisztviselők és egyéb alkalmazottak havi drágasági segélyének felemeléséről.
- Augusztus 20.** Az Ausztriával váltott táviratok díját 40 fillérről 1 koronára emelik.
- Augusztus 27.** A Magyar Aeroforgalmi Rt. alkalmazottainak táviratait és beszélgetéseit esetleges kényszerleszállások, balesetek alkalmával a hivatalos órákon kívül is soron kívül kell elfogadni és közvetíteni.
- Augusztus 30.** Pénzügyminiszteri rendelet jelenik meg a Pénzintézeti Központ által a közszolgálati alkalmazottaknak és nyugdíjasoknak adható kölcsönök feltételeiről, mértékéről és a folyósítás módozatairól.
- Augusztus 31.** Azokat a nem kincstári hivatalokat, melyek átrovatolással nem foglalkoznak, felmentik a csomagátvevő-könyvek vezetése alól.
- Szeptember 15.** A csomag- valamint értékdoboz- és értéklevél-forgalmat kiterjesztik a külfölddel való forgalomban, s módosul az erre vonatkozó tarifa is.
- Szeptember 16.** Kerületi segélyezőbizottságokat állítanak fel a megszállt területekről menekült, illetve nyomorgó vidéki postaszemélyzet megsegélyezésére (pénz, élelem és ruha).

- Szeptember 17.** Hatályon kívül helyezik az idegen csapatok által megszállt területen kárt szenvedett posta- és távírda-alkalmazottak kártalanításáról szóló (1918. évi) rendeletet.
- Szeptember 22.** Újból megnyílik a postatisztképző tanfolyam.
- Október 1.** Új nemzetközi távírda-díjszabás jelenik meg.
- Október 1.** Hatályba lép a postai szavatossági, illetve kártérítési szabályokról és eljárásokról szóló új rendelet.
- Október 1–1921. január 31.** A postás árvák és menekültek segélyezésére engedélyezett gyűjtést rendeznek a fővárosi postahivatalokban, üzletekben és műhelyekben.
- Október 1.** A meg nem szállt területeken működő postamesterek is részesülnek a kedvezményes élelmiszer- és tüzelőanyag-ellátásban.
- Október 1.** Megindul a táviratforgalom Romániával.
- Október 1.** Újból szabályozzák a vasúti távírdáknál feladott, külföldre szóló díjköteles táviratok díjainak megosztását a vasút és a posta között.
- Október 1.** Pénzügyminiszteri rendelet váltó-felülbélyegzéssel bízva meg a postahivatalokat.
- Október 10.** Alakuló közgyűlését tartja a *Posta- és Távírda Alkalmazottak Országos Méhész Egyesülete*.
- Október 17.** Miniszterelnöki rendelet értelmében havi drágasági segély, családi pótlék és temetési segély illeti meg a polgári állami nyugdíjasokat, nyugbéréseket, valamint a polgári állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak özvegyeit és árváit.
- Október 20.** Nem kincstári hivataloknál feladóvevény-szelvényes felvevőkönyvek használatát rendelik el az ajánlott küldemények, értéklevelek és csomagok felvételére.
- Október 20.** Kincstári hivataloknál elrendelik a bármely okból után- vagy visszaküldött, portójegyekkel felszerelt közönséges levélpostai küldeményeknek nem egyenként, hanem sommásan történő nyilvántartását a levonóíven.
- Október 23.** Új rendelet szabályozza a posta- és távírdatisztképző tanfolyam tantárgyait és az előadások heti óraszámát.
- Október 27–November 3.** Országos méretű statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldeményekről, csomagokról és pénzes küldeményekről.
- November 1.** Megkezdik működésüket a magyar királyi postaigazgatás új területi felosztásával létrejött 8 postaigazgatóság és 6 posta és távírda kerületi műszaki felügyelőség. A rendelet megállapítja székhelyüket és működési területeiket. Magyar Királyi Posta- és Távírdaigazgatóság: Budapest székesfővárosi (székhelye Budapest); Budapesti kerületi (Budapest), Magyar Királyi Táviró és Távbeszélő Igazgatóság (Budapest), Soproni (Sopron), Miskolci (Miskolc), Debreceni (Debrecen), Szegedi (Szeged), Pécsi (Pécs). A hat Posta és Táviró Kerületi Műszaki Felügyelőség székhelye: Budapest, Sporon, Miskolc, Debrecen, Szeged és Pécs.
- November 1.** A posta- és távírdaigazgatóságoknak november 1-én életbe lépő új területi beosztása következtében kicserélik a postahivatalok utalványszám-jelző betűzöit.
- November 1.** A Budapesti Magyar Királyi Posta- és Táviróigazgatóság Pénztára *Magyar Királyi Központi Posta- és Táviró Pénztár Budapesten* elnevezéssel működik tovább.

- November 1.** A postamesterek kedvezményes ellátását kiterjesztik az általuk alkalmazott kiadókra és hivatali kisegítőkre is.
- November 4.** A Posta- és Távírda Alkalmazottak Ruházati Központjának Budapesten a Budapest 5. sz. hivatal helyiségében árudája nyílik.
- November 6.** A vidéki államrendőrségi távbeszélő-állomások berendezési, előfizetési és beszélgetési díjainak elszámolása – a belügyi tárca terhére – költségvetési évenként, utólagosan, egy összegben történik.
- November 8.** Megindul a légiposta-forgalom: a Magyar Aeroforgalmi Rt. Budapest és Szombathely között naponta rendszeresen közlekedő légi járatot indít, melyet a Magyar Királyi Posta közönséges levelek, levelezőlapok és politikai napilapok szállítására használ fel.
- November 10.** A belföldi forgalomban 3000 korona, a külföldi forgalomban 100 frank vagy ennél kisebb értéknyilvántartással ellátott csomagokat ezentúl nem kézi csomagként, hanem közönséges csomagként kell kezelni.
- November 10.** A Tanácsköztársaság által kibocsátott 200 és 25 koronás bankjegyhamisítványokat, mint fizetési eszközt kivonják a forgalomból illetve 40 és 5 korona értékben beváltják.
- November 22.** A Magyar Királyi Postatakarékpénztár 20 fillérre szóló postatakarékpénztári pénzjegyek kibocsátását kezdi meg.
- November 23.** *Magyar Királyi Postabélyegértékesítő Iroda* elnevezéssel új postai szervet állítanak fel.
- November 24.** Rendelet közli a Magyar Királyi Posta hatóságai ügykörének újbóli meghatározását.
- November 24.** Rendelet jelenik meg az ügyviteli szolgálat egyszerűsítése érdekében hozott intézkedésekről.
- December 1.** A háború idejére felfüggesztett expressz-kézbesítés újra kérhető Franciaországba és Algírba.
- December 4.** A mozgó- és kalauzpostákat felmentik a frankójegyellátmány tartásának kötelezettsége alól.
- December 8.** A *Magyar Aeroforgalmi Rt.* Budapest és Szombathely között naponta rendszeresen közlekedő repülőjáratot indít, melyet a Magyar Királyi Posta közönséges levelek, levelezőlapok és politikai napilapok rendszeres közvetítésére használ fel.
- December 10.** Az 5 dkg-ot meg nem haladó, paprikát tartalmazó csomag árumintaként külföldre szállítható.
- December 14.** A Magyar Királyi Postatakarékpénztár 50 fillérre szóló postatakarékpénztári pénzjegyek kibocsátását kezdi meg.
- December 17.** A *Magyar Királyi Posta Hirdető Irodája* nevű szerv részletes szabályzatának megjelenésével egyidejűleg megkezdí működését: a hivatalokban elhelyezett magánhirdetések felvételét, elhelyezését.
- December 30.** Valamennyi pénzügyintézetnél – így a postatakarékpénztárnál is – elhelyezett betét 20%-át miniszterelnöki rendelet zár alá veszi.

December 31. Kivonják a forgalomból azokat a postabélyegeket, melyek az elmúlt időszakban *Köztársaság* felülnyomással voltak használatban.

Távbeszélővel egyesített postaiügynökség: Balatonarács.

Megnyílt távbeszélő-hivatalok: Abaújvár, Ajka, Beled, Bük, Csaroda, Drégelypalánk, Gyüre, Jánk, Kölcse, Köröshegy, Nagyecsed, Nagylaki-kendergyár, Nagylónya, Nyírábrány, Nyírbéltek, Nyírlugos, Porcsalma, Tiszabecs, Túrístvándi, Záhony.

Kinevezések: *Battenberg Lajost* a Budapest székesfővárosi, *Salamon Istvánt* a Budapest kerületi, *Balla Pált* a Budapest távíró- és távbeszélő, *Rákóczy Mihályt* a Miskolci, *Demkó Jenőt* a Debreceni, *Kolbenheyer Bertalant* a Szegedi, *Kelényi Gézát* a Soproni Posta- és Távírdaigazgatóság vezetésével bízzák meg (október 28.).

Szakirodalom: *Kézitartifa* (március).

A Siemens és Halske gyorstávíró című segédkönyv (június).

Távbeszélő Tarifák és Távbeszélő Üzletszabályzat című segédkönyv (szeptember).

1921

Január 1. Felemelik a rövidített távirati cím, a különleges kézbesítés és a hitelezés címén járó díjakat.

Január 1. A postamesterekre is kiterjesztik a köztisztviselői vasúti menetdíjkedvezményt.

Január 1. Kísérletképp Debrecenben megnyílik a Posta és Távírda Alkalmazottak Ruházati Központja első vidéki árudája.

Január 1. Az Ausztriával való forgalomban korlátozzák a portómentességet.

Január 1. A postai megbízási lap árát 2 koronára emelik.

Január 1. Új rendelet szabályozza a hitelezett állami táviratok kezelését és a távírási díjak központi elszámolását.

Január 1. Kölcsönösen megindul a levélposta-forgalom Csehszlovákiával.

Január 1. Újból megindul a nemzetközi csomag-, értéklevél- és értékdoboz-forgalom Belgiummal.

Január 1. További 6 évre meghosszabbítják a nem kincstári posta- és távírdahivataloknak és postaiügynökségeknek betöréses lopásból származó károsodás elleni biztosítását.

Január 5. Új rendelet szabályozza a ruhaneműek és lábbelik megrendelését a ruházati központtól.

Január 5. Minisztertanácsi határozat értelmében minden héber nyelven írt levélpostai küldeményt kizárnak a postaszállításból.

Január 12. Országházat ábrázoló, 2,50 korona értékjelzésű új postabélyegeket hoznak forgalomba, egyúttal kivonnak a forgalomból minden *Magyar posta* feliratú postabélyeget.

Január 16. Valamennyi, a távíró- és távbeszélő-forgalmat korlátozó intézkedés hatályát veszti, felszabadul a belföldi távíró- és távbeszélő-forgalom.

Január 20. A csendőrség részére berendezett távbeszélő-állomások után esedékes berendezési díjakat és a távolsági beszélgetések díjait a belügyi tárca terhére, könyvi átvezetés útján, központilag számolják el.

- Január 20.** A Nagy-Britanniába szóló csomagoknál expressz-kézbesítés kérhető.
- Január 22.** Elrendelik, hogy a postaszemélyzeti létszámot havonként, minden hó utolsó napján, *létszámkimutatás* összeállításával kell nyilvántartani.
- Február 1.** Felemelik a távbeszélgetési díjat a Budapest–Bécs viszonylatban.
- Február 1.** Nemzetközi postai díjszabás lép életbe a Szerb–Horvát–Szlovén királysággal való forgalomban.
- Február 15.** Új távírda-díjtáblázat lép életbe a nemzetközi forgalomban.
- Február 15.** 50 és 100 koronás postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Február 17.** Újra megindul a közönséges postautalvány- és távirati utalványforgalom Németországgal.
- Február 23.** Postahivatali nyilvános távbeszélő-állomásokról úgy magán, mint állami beszélgetések lebonyolíthatók.
- Február 24.** Eltörlik a számadási hiánylatok után eddig szedett 10%-os *hiánylati bírságot*.
- Február 26.** A postabélyegekkel való üzérkedés és visszaélések megakadályozására a nyomda a készülő postabélyeg- és portójegyívek közepét teljes hosszban átlukasztással hozza forgalomba.
- Március 12.** A *Magyar Királyi Postabélyeg-értékesítő Iroda* nyilvános árverést tart.
- Március 15.** A Posta és Távírda Alkalmazottak Ruházati Központja Győrben, Szegeden és Miskolcon újabb árudákat létesít.
- Március 28.** Ideiglenesen engedélyezik, hogy a távbeszélő közös használatára üzletek és lakók társelőfizetői viszonyt létesíthessenek.
- Április 1.** A távirási és távbeszélgetési díjakat valamennyi posta-, távírda- és távbeszélő-hivatalnál készpénzben kell elszámolni.
- Április 1.** Új távírda-díjszabás lép érvénybe a közép-európai államok Prágában, januárban tartott táviró-konferenciáján hozott megállapodások értelmében.
- Április 1.** A levelezőlapokat, a zárt levelezőlapokat, és a válaszos levelezőlapokat előállítási költséggel terhelve árusítják a postahivatalok.
- Április 1.** A távbeszélgetési díjakat az Ausztriával és Németországgal való forgalomban aranyfrankban illetve márkában állapítják meg, az esedékes díjakat emelik.
- Április 1.** Budapest és Pozsony között közvetlen távbeszélő-összeköttetés létesül.
- Április 1.** Új rendelet szabályozza a statisztikai adatgyűjtést a nemzetközi levéltranszit-díj leszámlására.
- Április 1.** Miniszterelnöki rendelet értelmében a közszolgálatban álló tisztviselők és alkalmazottak (nyugdíjasok, özvegyek és árvák) rendkívüli segélyben részesülnek.
- Április 4.** Új rendelet szabályozza a táviró- és távbeszélő-forgalmat az ország meg nem szállt területein.
- Április 6.** Romániával és a Románia által megszállt magyar területekkel újból megindul a levélposta-forgalom.
- Április 8.** Postai értéklevélben, értékdobozban, kézi csomagban és betétdarabban írásbeli közleményt, vagy sajtóterméket elhelyezni tilos.
- Április 21.** Elrendelik a postaszákok szoros nyilvántartását.

- Április 23.** Postautalványok és szállítólevelek szelvényén, postatakarékpénztári befizetési lapokon rövid közlemények felírását engedélyezik.
- Május 1.** A Posta- és Táviráda Alkalmazottak Ruházati Központjának újabb árudái nyílnak Egerben, Nyíregyházán, Szombathelyen, Veszprémben, Békéscsabán, Sopronban, Szentesen, Gyulán, Kiskunfélegyházán, Orosházán, Szarvason és Makón.
- Május 1.** A postautalvány és utánvételi összegek maximális értékét 10 000 koronára emelik.
- Május 6.** A Debrecen 2., Miskolc 2. és Szeged 2. postahivatalokban vámhivatali kirendeltséget állítanak fel.
- Május 10.** Megváltozik a vidéki posta- és távirahivatalok pénzkezelési rendje.
- Május 23.** Értéklevél-, postautalvány- és csomagkézbesítésnél 50 koronáról 200 koronára emelik fel az értékhatárt.
- Június 1.** Megszüntetik a *Műszaki Szakoktatási Igazgatóságot*, a *Műszaki Tanulmányi Hivatalt*, a *Postaházak Építési Felügyelőségét*, a *Magyar Királyi Posta Külföldi Hírlaphivatalát*, a *Magyar Királyi Postautalványok Kicserélőhivatalát*.
- Június 1.** A magyar korona külföldi árfolyamának javulása következtében csökkentik a táviráda- és távbeszélő-díjtételeket.
- Június 1.** A posta-, táviráda- és távbeszélő-szolgálatban bevezetik az 1–24 órák közötti időjelzést, vagyis a délutáni órákat 13–24-ig jelölik.
- Június 30.** A Budapest körüli kedvezményes beszélgetési díjvet 15 kilométerről 25 kilométerre terjesztik ki.
- Július 1.** Rendszeres szolgálatot tartó belföldi rádióhálózat létesül, mely a Budapest-Lóversenytéren adó-vevőállomásból, Budapest Kormányzósági Távirahivatalban vevőállomásból, valamint Debrecenben, Győrben, Kaposvárott, Miskolcon, Szegeden, Szombathelyen és Székesfehérváron berendezett vevőállomásból áll.
- Július 1.** A kincstári postahivatalok által a háznál kifizetendő csekkfizetési utalványok maximális összegét 4000 koronáról 10 000 koronára emelik fel.
- Július 1.** A háború és a forradalom okozta károk helyreállítására, valamint a korszerű fejlesztésre a postát, a távirót és a távbeszélőt használóknak *beruházási járulékot* kell fizetni. Az így befolyt összeget elkülönítve kezelik, s csak a közönség érdekeit szolgáló beruházásokra lehet fordítani.
- Július 1.** A XXI. törvénycikk véglegesen megszünteti a postai díjmentességet (portómentességet). A hatóságok, hivatalok és hivatalos közegek hivatalos postaküldeményeinek bérmentesítésére belföldi forgalomban rendszeresítik a *hivatalos postabélyeget*. Közzéteszik a hivatalos postabélyegek vásárlására jogosult hatóságok és hivatalok névjegyzékét.
- Július 1.** Új díjszabás lép érvénybe a belföldi táviró- és távbeszélő-forgalomban.
- Július 1.** A madridi nemzetközi postai egyezmény határozatai alapján módosul a postautalvány-, értéklevél-, értékdoboz- és csomag-, valamint az utánvételi és postai megbízási forgalom; az üzletszabályzat és részben a díjszabás. A magyar postaigazgatás a nemzetközi postacsomag-forgalomban is életbe lépteti az 1,5 és 10 kilogramm súlyfokozatokat.

- Július 1.** A posta, távíró, távbeszélő ellenőrzése a belügyminisztérium, illetve az általa szervezett miniszterközi bizottságok hatáskörébe megy át. A belföldi távíróforgalom mentesül az ellenőrzés alól, a külföldre szóló távíratokat pedig csak a továbbítás után ellenőrzik.
- Július 11.** Az ajánlott postai küldemények bérmentesítésének megkönnyítésére 3 korona 50 filléres postabélyegek kerülnek forgalomba. Egyidejűleg megszüntetik a 15 filléres és 3 koronás postabélyegek gyártását.
- Augusztus 1.** A belföldi rádióhálózatot kiterjesztik a Sopronban, Balassagyarmaton és Mátészalkán berendezett vevőállomásokkal (kirendeltségekkel).
- Augusztus 1.** Közönséges és távirati postautalványok forgalma indul meg Svájjal.
- Augusztus 1.** A nyilvános távbeszélő-állomásokról beszélő feleknek nem kell a távbeszélőjegy ára fejében 20 fillért fizetni.
- Augusztus 3.** A hivatalos ajánlott küldemények bérmentesítésére 350 filléres *hivatalos bélyegek* kerülnek forgalomba.
- Augusztus 15.** Újból megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Linz között.
- Augusztus 17.** Új rendelet szabályozza a posta- és távírdaszámvevőiségek szervezetét és szolgálati viszonyait.
- Augusztus 17.** Engedélyezik a magánúton előállított hírlaputalványok általános használatát.
- Augusztus 27.** Megszüntetik a Pécsi Posta- és Távírdaigazgatóság kaposvári kirendeltségét.
- Augusztus 30.** Kivonják a forgalomból a postai hadifogoly-segélyző bélyegeket.
- Szeptember 1.** A vakok által használt nyomtatványokra megállapított díjszabást az Ausztriába szóló ilyen küldeményekre is kiterjesztik.
- Szeptember 1.** Magyarország és Saar-vidék között megindul a kölcsönös postautalvány, posta-utánvételi és postai megbízási forgalom.
- Szeptember 1.** Újból megindul a csomagforgalom a Szerb–Horvát–Szlovén királysággal, Bulgáriával és Görögországgal.
- Szeptember 1.** Megnyílik a Budapest–Berlin közötti Csehországon át vezető közvetlen távbeszélő-áramkör. A beszélgetések díját felemelik, és e forgalomban bérelt beszélgetéseket is lehet folytatni.
- Szeptember 11.** Megindul a postautalvány-, postatakarékpénztári és csekkforgalom a szerb megszállás alól felszabadult területekkel.
- Szeptember 13.** A *Magyar kir. Posta* feliratú 15 filléres postabélyegek *Portó 100 fillér* illetve *Portó 500 fillér* felülnyomással kerülnek forgalomba.
- Szeptember 17.** Életbe lép a magáncsomag-forgalom a szerb megszállás alól felszabadult területekkel.
- Október 1–31.** Statisztikai adatgyűjtés ideje a levélpostai küldeményekről, csomagokról, pénzes küldeményekről és belföldi hírlapokról.
- Október 1.** Újból megindul az utalvány-, utánvételi és megbízási forgalom Norvégiával.
- Október 15.** Újból megindul az utánvételi és postai megbízási forgalom Svájjal.

- Október 19.** A posta- és távírdakiadók részére fényképpel ellátott, a személyleírást és a szolgálati viszonyokat magában foglaló személyazonossági igazolványt rendszeresítenek.
- November 1.** A vakok által használt nyomtatványokra megállapított díjszabást a Németországba szülő ilyen küldeményekre is kiterjesztik.
- November 10.** Életbe lép az értéklevél-forgalom a szerb megszállás alól felszabadult területekkel.
- November 11.** A posta- és távírdaszemélyzet minősítésére szolgáló alkalmaztatási kimutatásokat új szabályozás szerint kell szerkeszteni.
- December 3.** A Magyar Postaszemélyzet Betegsegélyző Egyesületének létesítéséhez adagyűjtést kell végezni a tisztviselőkről, postamesterekről és alkalmazottairól valamint a gyugdíjasokról, özvegyekről és árvákról.
- December 6.** Postamesterek és postamesteri alkalmazottak részére *műtétsegélyt* engedélyeznek.
- December 31.** Megszüntetik a posta, távíró és távbeszélő használata után fizetett beruházási járulékot.
- Postahivatallá alakult postaügynökségek:** Balatonarács, Hévízszentandrás.
- Megnyílt postaügynökségek:** Alsóbeled, Belcsa-pusztá pu., Belecska, Sóshartyán.
- Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok:** Girines, Magyarszombatfa, Mihályi, Pusztavacs, Szany.
- Kinevezések:** *Kolbenhey Bertalant* felmentik, *György Vilmost* megbízzák a Szegedi Posta- és Távírdaigazgatóság vezetésével (január 14.).

1922

- Január 1.** A madridi postakongresszuson 1920. november 30-án kötött főszerződés alapján változások állnak be a levélpostai forgalomban, a bel- és külföldi postautalvány-, a nemzetközi értéklevél- és értékdoboz- és a csomag-forgalomban, valamint a nemzetközi postai megbízási szolgálatban.
- Január 1.** Új posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás lép életbe.
- Január 1.** Új díjszabás lép életbe a külföldre szülő csomag-, értéklevél- és értékdoboz-forgalomban.
- Január 1.** A katonai távbeszélő-állomások után járó díjakat – kivéve Budapest területét – annál a postahivatálnál kell kiegyenlíteni, melyhez a távbeszélő-állomás kapcsolva van.
- Január 1.** A postai érték cikk-magánárusítók jutalékát 2%-ban állapítják meg.
- Január 13.** A Németországgal való utalvány-forgalomban 5000 márkára emelik a Németországba küldhető legnagyobb összeget.
- Január 20.** 2,5, 3, 9 és 12 korona értékjelzésű portóbélyegek kerülnek forgalomba.
- Február 1.** Újra megindul a postai megbízási forgalom Németországgal.
- Február 1.** A statisztikai illeték lerovását kiterjesztik a postai forgalomra is: minden

Magyarországon feladott és Magyarországra érkező postai csomagért 1 korona statisztikai illetéket kell fizetni, melyet a kiviteli árnyilatkozaton postabélyeggel kell leróni.

- Február 1.** Felemelik a díjakat az osztrák–magyar távbeszélő-forgalomban.
- Február 1.** Megváltozik a kézi- és betétdarabok értékhatára, valamint a közönséges csomagokat ért károk térítésének módja.
- Február 7.** Megszüntetik a hivatalos távbeszélő-állomások cím- és névváltozásáért szedett 100 korona díjat.
- Február 10.** A Magyarország és Csehország közötti távbeszélő-forgalomban megengedik a távbeszélgetésre való meghívást.
- Február 11.** Megjelenik az a rendelet, mely 1921. október 1-ig visszamenőleg kezdődő hatállyal újra szabályozza a Budapesten alkalmazott altisztek és szolgák küldöncdíjait.
- Február 15.** A Magyar Királyi Posta a személyazonosság igazolására az azonossági könyvecskék helyett *igazolójegyek* használatát vezeti be.
- Február 15.** Vámhivatali kirendeltségek kezdik meg működésüket a Pécs 2. és Nagykanizsa 2. postahivataloknál.
- Február 17.** Kenderből, lenből, jutából készült levélzsákok használatát rendelik el. A zsákokat a magyar címerrel, postakürttel és a tulajdonos postahivatal nevével valamint sorszámmal jelölik meg, róluk a hivatalok törzskönyvet kötelesek vezetni.
- Február 20.** Változások állnak be a nemzetközi postacsomagok tarifájában.
- Február 22.** A Magyarország kormányzójának kabinetirodájától eredő ajánlott leveleket *B* jelzéssel, egyenként rovatolva kell továbbítani.
- Február 28.** 1,5, 2, 5, 4, 4,5 és 6 koronás postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Március 1.** A Magyarország és Ausztria közötti távbeszélő-forgalomban megengedik a távbeszélgetésre való meghívást.
- Március 1.** A Budapest–Bécs távbeszélő-forgalomban bérelt éjjeli beszélgetések válthatók.
- Március 1.** Megnyílik a Győr–Bécs, Szombathely–Bécs, Sopron–Bécs és Sopron–Wienerneustadt közötti távbeszélő-forgalom.
- Március 1.** A Csehszlovákiával való levélpostai forgalomban bevezetik a frankokényszert.
- Március 1.** Hatályba lép az állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak túlmunkája után járó díjakat szabályozó új rendelet.
- Március 1.** A belföldi távbeszélő-forgalomban rendszeresítik a sürgős állami telefonbeszélgetéseket és táviratokat, valamint a sürgős hírlapbeszélgetéseket és sürgős hírlap-táviratokat.
- Március 10.** Új alakú és értékű postai szállítólevelek, levelezőlapok és megbízási lapok kerülnek kiadásra.
- Március 14.** Megszüntetik a *címbejelentő-lap* nyomtatvány árusítását, mert a közönség előnyét nem ismerte fel, s csak elenyésző számban tartott rá igényt.
- Március 15.** A Budapest és Pozsony közötti távbeszélő-forgalomban engedélyezik egyszerű és sürgős magánbeszélgetések folytatását is. Budapest és Prága között állami távbeszélgetések válthatók.

- Március 22.** Megváltozik a hírlapjegyek színe és értéke, és a sárga színű hírlapjegyeket kivonják a forgalomból.
- Március 30.** Megindul a nemzetközi csomagforgalom Lengyelországgal.
- Április 1.** Megnyílik a kölcsönös postautalvány-, távirati- és expressz utalvány-forgalom Magyarország és Danzig szabad város között.
- Április 1.** Felemelik az Olaszországba szóló levelek és levelezőlapok díját.
- Április 1.** Új díjtáblázat lép életbe a nemzetközi táviró- és távbeszélő-forgalomban.
- Április 1.** A postahivatalok beszüntetik a kincstári váltóúrlapok felülbélyegzését.
- Április 7.** Az országházat ábrázoló 15, 25 és 40 koronás postabélyegeket bocsátanak ki.
- Április 8.** Új rendelet szabályozza a postai küldemények kézbesítési helyére vonatkozó különleges kikötések díját és teljesítésüket.
- Április 12.** A postai értéklevel-boríték árát 1 korona 50 fillérre emelik fel.
- Április 15.** A Németországgal való kölcsönös levélpostai forgalomban a hírlapmellékleteket a belföldi díjszabás szerint kell díjazni.
- Április 27.** Megszűnik az értékdoboz-forgalom Norvégiával.
- Május 7.** Új rendelet szabályozza a posta- és táviró-alkalmazottak naptári évenként járó szabadságidejét (iskolai végzettség, életkor, szolgálati idő, betöltött állás figyelembe vétele alapján).
- Május 20.** A külföldre szóló csomagok díjgyejenértéke az eddigi 1 aranyfrank=50 magyar korona arány helyett 1 aranyfrank=100 magyar korona arányra változik. Ennek következtében új nemzetközi postacsomag-díjszabás lép életbe.
- Május 20.** Megindul a postacsomag-forgalom Magyarország és Csehszlovákia között.
- Május 27.** A többszörös (Tm) táviratok másolási díját 15 koronáról táviratonként és 100 szavanként 25 koronára emelik fel.
- Június 1.** A távbeszélő-vezetékek rezerválási díját 600 koronáról 1000 koronára emelik.
- Június 1.** Megindul az utalvány-, utánvételi és megbízási forgalom Dániával.
- Június 1.** A Varsóban május 5-én megkötött magyar–lengyel postaegyezmény értelmében a kölcsönös forgalomban mérséklük a postaküldemények díját.
- Június 12.** A Bulgáriába szóló csomagok értéknyilvánítással elláthatók, aminek maximális összege 1000 frank.
- Június 14.** A belföldre szóló értéklevelek ismét lezárt állapotban adhatók fel, írásbeli közleményt vagy sajtóterméket nem tartalmazhatnak. Ugyanakkor belföldi, érvényes papírpénzek szállításához rendszeresítik a nyitva (olvasva) feladott értéklevelet.
- Június 16.** A külföldre szóló sommás-, kézi és betétcsomagoknak a feladáskor lerovandó bérmentesítési díját postabélyeg helyett készpénzben kell fizetni és elszámolni.
- Június 22.** Légiposta-forgalom indul meg Franciaországgal Budapest–Bécs–Prága–Strassburg–Párizs között.
- Július 1.** Újból megindul a távbeszélő-forgalom Szombathely–Pinkafő (Pinkafeld), Sopron–Kismarton (Eisenstadt), Parndorf–Magyaróvár, Parndorf–Moson, Parndorf–Hegyeshalom és Kecskemét–Bécs között és egyúttal emelkednek a külföldi távbeszélődíjak.

- Július 1.** Felemelik az állami tisztviselők és alkalmazottak hivatalos kiküldetésnél felszámítható napidíját.
- Július 1.** Új postamesteri illetményszabályzat lép életbe.
- Július 1.** Közzéteszik azt a minisztertanácsi rendeletet, mely a világháborúban részt vett közszolgálati tisztviselők és alkalmazottak (nyugdíjasok, özvegyek, árvák) részére átmeneti személyi pótlék fizetését engedélyezi.
- Július 1.** Minden postai küldemény elvámolását a posta közvetíti.
- Július 1.** A postautalvány-, értéklevél- és csomagkézbesítés értékhatárát 200-ról 600 koronára emelik fel.
- Július 1.** A belföldi hírlapok és folyóiratok címszalag nélkül, a címlapra felragasztott *címirattal* is postára adhatók.
- Július 3.** A postai értéklevél-boríték árát 2 koronára emelik.
- Július 6.** A postahivatallal nem rendelkező községek községházánál berendezett nyilvános távbeszélő-állomásai a magánfelek részére érkező táviratok és távbeszélgetések, meghívások közvetítésével is megbízhatók.
- Július 8.** Kiterjesztik a légiposta-forgalmat; levelezőlapok, nyomtatványok, üzleti papírok és áruminták is elfogadhatók légiposta-szállításra.
- Július 15.** Megindul a postautalvány-forgalom az Amerikai Egyesült Államokkal.
- Július 15.** Az Ausztriába, Csehszlovákiába, Jugoszláviába és Romániába szülő táviratok szódíját közönséges táviratnál 10 koronára, kedvezményes hírlaptáviratnál 5 koronára emelik fel.
- Július 15.** Megindul a csomagforgalom Romániával.
- Július 16.** A sommásan kezelt belföldi közönséges csomagok értékhatárát 1000 koronáról 5000 koronára emelik fel. Ezzel párhuzamosan változások állnak be a belföldi kézi darabok kezelésében.
- Július 16.** A nem kincstári hivataloknál is megszüntetik a csekkfizetési utalványok közvetítési díjainak postabélyegekből való lerovását. Ezentúl készpénzben kell elszámolni.
- Július 16.** Háromévi kifogástalan szolgálati gyakorlattal rendelkező posta- és táviráda-kísérők és kiadójelöltek részére engedélyezik, hogy igazgatóságuk székhelyén tanfolyam hallgatása nélkül, vizsgák letételével kiadói képesítést szerezzenek.
- Július 20.** Megindul a kölcsönös légiposta-forgalom Budapest és Bécs között.
- Július 28.** Légiposta útján érkezett küldeményeket külön kikötés nélkül is expresszként kell kézbesíteni.
- Augusztus 1.** Megszüntetik a belföldi díjszabás szerint bérmentesítendő hírlapok és folyóiratok, valamint a viszonteladókna belföldre küldött hírlapkötegek postabélyegekkel történő bérmentesítését, és bevezetik a készpénzben való kötelező fizetést és elszámolást.
- Augusztus 1.** Új posta-, táviró- és távbeszélő-díjszabás lép életbe.
- Augusztus 2.** Azokat a menekült postamestereket és *B* listára helyezett tisztviselőket, aki

nem kincstári hivatalnál óhajtanak szolgálatot vállalni, személyazonossági igazolvánnyal kell ellátni.

Augusztus 6. Új díjszabás lép életbe a külföldi távíró- és távbeszélő-forgalomban.

Augusztus 18. Megszüntetik a héber nyelvű levélpostai küldeményeknek postai szállításból való kizárását.

Augusztus 21. Mind a külföldre feladott, mind az onnan érkező csomagok után *vámkezelési illetéket* kell fizetni, ami a kiviteli áruknál az áru értékének fél százaléka, a behozott áruknak 1 százaléka.

Augusztus 22. Átmenetileg felfüggesztik Németországgal a postautalvány-, utánvételi és megbízási forgalmat.

Augusztus 26. A trianoni békeszerződés következtében a magyar állampolgárságukat elvesztő, és optálás folytán idegen állampolgárságot nyerő állami alkalmazottakat el kell bocsátani.

Augusztus 30. Kivonják a forgalomból a valamennyi aratós rajzú és fillér értékjelzésű postabélyeget, valamint az országház rajzú 50, 75 és 80 filléres postabélyegeket.

Szeptember 1. Ideiglenesen felfüggesztik a Danzig szabad várossal való postautalvány-, utánvételi és megbízási forgalmat.

Szeptember 1. Hatályba lép az a rendelet, mely felemeli az állami tisztviselők és alkalmazottak számára a megállapított hivatalos időn túl teljesített munka után járó díját.

Szeptember 7. Megindul a légiposta-forgalom Lengyelországgal.

Szeptember 15. Megindul az értéklevél-forgalom Romániával.

Szeptember 23. A kedvezményes árú pamutvászon, cipő és ruhaszövet akciót kiterjesztik a postamesterekre is.

Szeptember 25. Újra szabályozzák a csomagok házhoz kézbesítésének díját.

Szeptember 25. Megindul az értékdoboz-forgalom Svédországgal.

Október 1. A külföldön megjelenő hírlapok és folyóiratok előfizetési áránál új átszámítási kulcsot állapítanak meg.

Október 1–31. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a belföldi és külföldi hírlapokról és folyóiratokról.

Október 5. A belföldi forgalomban a csomagok expressz-díját a jelenlegi 50 korona helyett 24 koronában állapítják meg.

Október 5. Jelentős változás áll be a postai díjszabás számos tételében.

Október 11–18. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldeményekről, csomagokról és pénzes küldeményekről.

Október 31. A beszélgetési díj szedésének jogát kiterjesztik azokra az egyletekre, társas körökre, kaszinókra, egyesületekre, melyeknek távbeszélő-állomása a tagok által is hozzáférhető helyiségben van berendezve, s ezért az állomás nyilvános jellegű.

November 1. Új posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás lép életbe.

November 1. Megindul a távbeszélő-forgalom egyrészeről Bécs, másrészeről Sárvár, Nagykanizsa, Szekszárd, Nagykőrös, Székesfehérvár, Szeged között.

November 1. Időszakos távbeszélő-mellékállomások rendszeresítését engedélyezik.

- November 1.** Kétszeresére emelik a külföldre szülő értéklevelek és értékdobozok értékmaximumát.
- November 3.** A tarifaváltozás miatt 20, 30 koronás postabélyegek valamint 15, 25, 50, 100, 500 és 1000 koronás hivatalos bélyegek kerülnek forgalomba.
- November 3.** A távbeszélő-készülékekhez engedélyezik 6 méternél hosszabb zsinór felszerelését.
- November 6.** Felemelik a Magyar Királyi Posta által fizetendő kártérítési összegeket a nemzetközi forgalomban.
- November 8.** Felhívás jelenik meg a postaszemélyzethez, hogy a Nőtisztviselők Országos Egyesülete által megrendezésre kerülő, vásárral is egybekötött *kézi (ipari) munkakiállítás*on minél nagyobb arányban vegyenek részt.
- November 15.** Megindul az utalvány-, utánvételi és megbízási forgalom Németalfölddel.
- November 15.** Módosítják a Budapest–Berlin helyközi távbeszélő szolgálati szabályzatot.
- November 16.** A külföldről Magyarországra érkező és vámköteles árut tartalmazó postai küldemények vámolását kizárólag a posta közvetíti.
- November 18.** Új díjszabás lép életbe a külföldi távbeszélő-forgalomban.
- November 22.** Az értékciikk magánárusítók által vásárolható legkisebb mennyiséget ezentúl nem korlátozzák.
- November 26.** Új 6, 15, 25, 30 és 50 koronás portójegyek kerülnek forgalomba.
- December 11.** Az alkalmaztatási kimutatások szerkesztését módosító rendelet jelenik meg.
- December 13.** Megnyílik a posta- és távírdaszemélyzet által rendezett *kézi (ipari) munkakiállítás*, melyen közel 650 alkalmazott mintegy 2000 darabja szerepelt. Eladásra került 400 darab 630 000 korona értékben.
- December 20.** Megindul az értéklevél- és értékdoboz-forgalom Észtországgal.
- Megnyílt postahivatalok:** Légrád, Orgovány, Sóstógyógyfürdő.
- Megnyílt postaügynökségek:** Alsóbereczki, Árpás, Badacsonyhableány, Baglyasalja, Bába, Becsked, Bedő, Belső tanya (Páczin), Belső tanya (Nagyrozvág), Béletanya, Biharom, Bikács, Budahomok, Cséke, Csirkés, Darvas, Dámoc, Eperjesszőg, Ernőtanya, Erzsébettanya, Fábiántanya, Felsőbereczki, Felsőszőlőnk, Gorcsó, Gorsótanya, Góros, Határ, Izmény, Józseftelep, Karcsa, Karos, Kárász, Kisczigánd, Kiskajdacs, Kisrozvág, Kupai-Kovácsmajor, Kustánszeg, Lácza, Lejtő, Luka, Meszeske, Mulas, Monyhá, Nagyacsád, Nagyczigánd, Nagyrozvág, Nagytétény-Baross Gábor telep, Nyilas, Nyirtanya, Ocsárd-Vaskapu, Őrhegy, Parádfürdő, Páczin, Pusztaberény, Pusztacsanád, Révleányvár, Ricse, Semjén, Szajánszög, Szélföld, Zemplénagárd, Viktirtanya.
- Megnyílt távírdahivatalok:** Andocs, Budapest 600., Gacsály, Kurd, Sarkadkeresztúr, Verpelét, Zsadány.
- Megnyílt távbeszélő-hivatalok:** Ács, Bakócza, Bedő, Budapest 24., Budapest 34. (III. Gázművek óbudai telepe), Dunaszekcső, Egerszalók, Egerszólát, Felsőgagy, Garadna, Hont, Magyar-Szombathely, Öregcsertő, Öreglak, Páczin, Páhi, Somogyszob, Szepetnek, Uszod, Vasad, Verseg.

Megszűnt postahivatal: Bikács.

Megszűnt postaügynökségek: Kisbőszénfapuszta, Orgovány.

Szakirodalom: *Nemzetközi csomagtarifa* (június).

Kezelési és számadástételi utasítás a távolsági távbeszélő-kezelők részére (augusztus).

A magyar kir. távírda- és távbeszélő-hálózat vezetőkeinek lajstroma.

A magyar kir. távírda- és távbeszélő-hivatalok névsora című segédkönyvek (július).

1923

Január 1. Jótékonyági célokat szolgáló Petőfi-émlékpostabélyegek jelennek meg és március végéig kerülnek forgalomba.

Január 1. A belföldre értéknylvánítás nélkül feladott csomagok kártérítési összegét kilogrammonként 500 koronában állapítják meg.

Január 6. Kivonják a forgalomból a 10, 20, 250, 350 filléres hivatalos bélyegeket; a 10, 20, 40, 50 és 120 filléres portójegyeket, és megszüntetik a 2,5 és 3 koronás postabélyegek gyártását.

Január 15. A 10 000 korona összegben aluli kézipénztárakat havonként egyszer, a 10 000 koronát meghaladó összegű kézipénztárakat (felvételi és kezelési osztálypénztárakat is) havonként kétszer kell rovincsolni.

Január 25. Változások lépnek életbe a külföldi értéklevél- és postautalvány-forgalomban. A maximális összeg 20 000 koronára emelkedik.

Február 1. Belföldi forgalomban felemelik a csomagdíjakat (1 kg-ig 105 korona, 20 kg-ig 625 korona).

Február 1. Megváltoznak a postai értékcikkek és értékes nyomtatványok eladási árai: levelezőlap 2 korona, szállítólevél 3 korona, értéklevél-boríték 10 korona, táviratlap 3 korona.

Február 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Semmering között.

Február 1. Újra megindul a távíróforgalom Magyarország és Törökország között.

Február 1. Új rendelet szabályozza a vidéki postahivatalok pénzkezelési rendjét.

Február 10. Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Lipcse között.

Február 27. A Németalfölddel való forgalomban az utalványok, utánvételek és megbízások maximális összegét 150 holland forintra illetve 50 000 koronára emelik.

Március 1. A pénzügyminiszter 1 000 000 koronában állapítja meg a posta-takarékpénztári készpénzt kiutaló csekkek összeghatárát.

Március 1. A postamesteri kezelés alatt álló hivatalok rendkívüli óradíját 60 koronára emelik fel.

Március 11. Megszüntetik a posta- és távírda-vezérigazgatóság 2., (gazdászati) ügyosztályát.

Március 16. Felemelik az állami tisztviselők és alkalmazottak (nyugdíjasok, özvegyek, árvák) rendkívüli segélyösszegét.

Március 18. Új magyar–francia nyelvű nyomtatványt rendszeresítenek a nemzetközi távbeszélgetések naplózására.

- Március 20.** Megindul a közönséges (nem ajánlott) levélpostai forgalom Oroszországgal, melyben valamennyi küldeményt csak nyitva lehet feladni.
- Március 26.** A magyar korona és 1 aranyfrank egyenértékét 500-ról 800-ra emelik, aminek következtében egyes nemzetközi postai díjak megemelkednek.
- Március 28.** A *bianco befizetési lapok* (számlaszám és számlatulajdonos nélkül megjelölt lapok) használatát kiterjesztik a vidéki postahivatalokra is.
- Április 6.** A postai megbízási lap útján beszedhető legnagyobb összeget 5000 koronára emelik.
- Április 17.** Új 200 koronás postabélyegek kerülnek forgalomba, melyek már az új vízjeles papíron készülnek.
- Május 1.** Új posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás lép életbe.
- Május 1.** Bevezetik a *közgazdasági hírszolgálati táviratok* (devizaközpont, terménytözsde, húsvásár, vetőmagvak piaci árainak és egyéb szenzációsabb közgazdasági híreknek távirati úton való) terjesztését.
- Május 1.** A táviratok feladására használt űrlapok árát öt koronára emelik.
- Május 1.** Új rendelet szabályozza az állami tisztviselők és alkalmazottak lakáspénzének, illetve a nyugdíjasok lakbérnyugdijának meghatározását és kifizetését.
- Május 1.** Felemelik az állami tisztviselők és alkalmazottak számára a hivatalos időn túli munka után járó pótdíjat.
- Május 3.** A postai megbízási lapok árát 5 koronára emelik.
- Május 14.** Belföldi forgalomban való használatra 20 korona, helyi használatra pedig 10 korona értékjelzésű, új levelezőlapok kerülnek forgalomba.
- Május 15.** Magyarország és az Amerikai Egyesült Államok közötti forgalomban 50%-os díjmérséklet mellett válthatók hírlaptáviratok.
- Május 15.** Megindul a kölcsönös légiposta-forgalom Jugoszláviával.
- Május 18.** Megszüntetik a távbeszélő-állomások után eddig szedett egyszersmindenkori hozzájárulást.
- Május 29.** Új rendelet szabályozza a tisztviselők és alkalmazottak betegsegélyezésének módját és mértékét.
- Május 29.** Megváltozik a távíródíjszabás a tengeren túli nemzetközi forgalomban.
- Június 1.** Felemelik a hivatalos kiküldetéseknél felszámítható rapidíjokat és új rendelet szabályozza az egyéb illetmények megállapítását és kifizetését.
- Június 8.** Új rendelet szabályozza a postamesterek évi rendes szabadságának megállapítását.
- Június 8.** Patrona Hungariae rajzzal 500 koronás postabélyeg kerül forgalomba.
- Június 13.** 10, 20 és 40 koronás portójegyek kerülnek forgalomba.
- Június 15.** Új rendelet szabályozza a távbeszélő-állomások átírását, az átírásért járó díjakat és újra szabályozzák a távbeszélő társelőfizetői viszonyt.
- Június 16.** A közönséges szállítólevelek árát 5, az utánvételesekét 8 koronára emelik.
- Június 18.** A belföldön feladott és belföldre szóló postacsomagban levél helyezhető el.
- Június 20.** Megindul a kedvezményes díjú rádiólevél (RL)-forgalom Magyarország és az amerikai földrész államai között.

Július 1. Új, módosított posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás lép életbe.

Július 1. Megindul a külföldi hírlapszolgálat Dániával.

Július 5. Megjelenik az új *egyenruha-szabályzat*.

Július 9. A Magyar Királyi Postatakarékpénztár csekk-könyvecskéinek árát 450, a befizetési lapok árát 12 koronára emelik.

Július 15. Vasúti távírdáknál, a honvédelmi tárca terhére, csak készpénzfizetés mellett adhatók fel állami táviratok.

Július 16. A postai levelezőlap árát 5, a postai megbízási lap árát 10 koronára emelik.

Július 16. A pénzbeszolgáltatás céljára szolgáló kenderzsákokat fémgyűrűkkel látják el.

Július 30. Közzéteszik az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap pénzkezeléséről és számviteléről szóló rendeletet és végrehajtási utasítást.

Július 30. Új légitesta-járat indul Budapest és Bécs között.

Július 30. Közzéteszik a májusi országos távíróverseny eredményét, a díjnyertesek névsorát.

Augusztus 1. Új, módosított hírlapdíjszabás lép életbe.

Augusztus 1. Módosítják a vissza- és utánküldött küldemények kezelését.

Augusztus 1. Módosítják a tengeren túlról, Nagy-Britanniából, Németalföldről és Svájc-ból eredő levélpostai küldemények különleges kezelését.

Augusztus 10. Budapesten a helyi forgalomban az *expressz* kikötés helyett a *sürgős* kikötést rendszeresítik. Az így feladott levélpostai küldemény éjszakai kézbesítése nem kérhető.

Augusztus 13. Új posta- és távíródíjszabás lép életbe (helyi levél 100 korona, levelezőlap 50 korona, ajánlási díj 100 korona, csomag 1 kg-ig 250 korona, távirat szódíja 60 korona).

Augusztus 16. Életbe lép az új távbeszélő-díjszabás.

Augusztus 16. A vidéki postahivataloknál kérni lehet a levélpostai küldemények vasár- és ünnepnapokon – külön díj ellenében – történő kiszolgáltatását illetve kézbesítését.

Augusztus 18. Jelentősebb változások állnak be a budapesti postahivatalok beosztásában: megszűnik a Budapest 41. sz. központi levélkézbesítő hivatal, a Budapest 62. sz. postahivatal a Budapest Nyugati pályaudvari mozgóposta-főnökséggel egyesül, a nyomozó postahivatal mint önálló hivatal megszűnik és összeolvad a Budapest 70. sz. hivattal.

Augusztus 29. Új 100, 200 és 300 korona értékjelzésű portójegyek kerülnek forgalomba.

Szeptember 1. Életbe lép a Magyar Királyi Posta új szervezeti felépítéséről és hatósági ügyköréről szóló rendelet. A Kereskedelemügyi Minisztérium X. (posta) szakosztályának főnöke államtitkári hatáskörrel Demény Károly, helyettese Kolossváry Endre helyettes-államtitkár. 1. Ügyosztály (személyzeti ügyek) – Csath BÉla; Postafőosztály vezetője Fejér Ottó; 2. Ügyosztály (jogi-, pénz- és hitelügyek) – Laszy Győző; 3. Ügyosztály (postaforgalmi és gazdasági ügyek) – Tarlós György; 4. Ügyosztály (postaüzleti és kezelési ügyek) – dr. báró Szalay Gábor; Távíró-, távbeszélő- és műszaki főosztály vezetője Kol Ferenc; 5. Ügyosztály (távírda-, távbeszélő- és rádió üzleti és

kezelési ügyek) – Gazdy Jenő; 6. Ügyosztály (távírda-, távbeszélő- és rádió műszaki és gazdasági ügyek) – Lázár Lipót; 7. Ügyosztály (postai jármű- és műhelyügyek) – Cimponeriu Dénes; 8. Ügyosztály (postaházak építése és fenntartása) – Bierbauer István. Külön rendelet intézkedik a postaigazgatóságok és végrehajtó szolgálati szervek hatáskörének változásáról illetve kiterjesztéséről.

Szeptember 1. Megszüntetik a postaigazgatósági pénztárakat és értékcikkraktárakat.

Szeptember 1. Budapesten megindul a helyi levélcicserélő szolgálat a Budapest 4. sz. hivatalnál.

Szeptember 1. Felemelik az állami tisztviselők és alkalmazottak hivatalos kiküldetésnél felszámítható illetményeit és a hivatalos időn túl teljesített munka után járó díjait.

Szeptember 1. A postaügynökségeket felmentik a készpénzbiztosíték letételének kötelezettsége alól.

Szeptember 1. A postaigazgatóságokat felmentik a hivatali titoktartás kötelezettsége alól, postaküldemények és táviratok lefoglalására, vagy azokkal kapcsolatos adatszolgáltatásra vonatkozóan.

Szeptember 16. Életbe lép az új hírlapdíjszabás.

Szeptember 16. Visszaállítják a közvetlen távbeszélő-összeköttetést a budapesti és bécsi tőzsdék között.

Szeptember 20. Felemelik a postautalvány, táviratlap, frankócedula, és az értéklevélboríték eladási árát.

Szeptember 31. Kivonják a forgalomból a 10 koronán aluli postabélyegeket (kivéve az 5 koronást), a 30 koronán aluli portójegyeket és az 1,5 koronás postai levelezőlapokat.

Október 1. A postatakarékpénztári közvetítő szolgálatban új nyomtatványokat rendszeresítenek és egyszerűsítik az elszámolást.

Október 1. Módosítják a háznál kifizetett csekkutalvány- és postautalvány-számadást.

Október 1. A postautalványok bérmentesítési díját nem postabélyeggel, hanem készpénzben kell leróni, a hivataloknak az utalvány be- és kifizetési naplót naponként kell felterjeszteni az utalványelszámoló hivatalhoz.

Október 1. Az értékleveleket, értékdobozokat, valamint a sommás betét- és kézi csomagokat nem postabélyeggel, hanem készpénzben kell bérmentesíteni.

Október 1. Új posta-, táviró- és távbeszélő-díjszabás lép életbe: helyi levelezőlap 90, helyi levél 150, ajánlási díj 150, távirati szódíj 120 korona.

Október 1. Megindul a táviróforgalom az újonnan megalakult Ír szabad állammal.

Október 16. Új értékjelzésű postabélyeg, hivatalos bélyeg és portójegy kerül forgalomba.

Október 17. Bérelt beszélgetések a Budapest–Frankfurt és Budapest–Hamburg viszonylatokban is válthatók.

Október 20. Megindul az általános távbeszélő-forgalom Budapest és Prága között.

Október 26. Az Amerikába szóló táviratok az óceánon át rádió útján, varsói közvetítéssel – via Radió-Varsovie – is küldhetők.

November 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Brno (Brünn) között.

November 1. A Budapest és Prága közti távbeszélő-forgalomban bérelt beszélgetések válthatók.

November 9. Használatba veszik a madridi egyezményben megállapított új tértivevény-nyomatványokat.

November 10. Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Moravska-Ostrava között.

November 13. Értékjelzés nélkül, aratós rajzú bélyegbenyomattal készült postai levelezőlapok kerülnek forgalomba.

November 16. A MÁV állomási pénztárait bekapcsolják a postai pénzforgalomba.

November 16. Megváltoznak a postai értékcikkek és értékes nyomtatványok árai.

December 1. Megindul az értéklevél-forgalom Jugoszláviával.

December 1. 5000 koronás postabélyeg kerül forgalomba.

December 31. Megszüntetik a Posta és Távírda Alkalmazottak Ruházati Központját.

December 31. Kivonják a forgalomból a postatakaréklapokat és a postatakarék-bélyegeket.

Megnyílt postahivatalok: Kelenvölgy, Komoró, Rákoshegy, Szabolcsbáka, Szank.

Postaügynökséggé alakított postahivatal: Vezsenyi szállók

Megnyílt távíróhivatalok: Álmosd, Bagamér, Bánhida, Berekböszörmény, Biharugra, Csány, Esztár, Fonyód, Geszt, Kismarja, Konyár, Körösszakál, Kötegyán, Kurd, Letenye, Mátyásföld-repülőtér, Mezőgyán, Mikepércs, Nagyecsed, Nagykereki, Nagylónya, Pocsaj, Pusztaföldvár, Sarkadkeresztúr, Sáránd, Tiszaszalka, Vállaj, Vecsés, Verpelét, Záhony, Zsadány.

Megnyílt távbeszélő-hivatalok: Alsóberecki, Baté, Bática, Bodvaszilás, Bölcske, Budapest 600, Dunaszentbenedek, Dusnok, Egerág, Fajszt, Foktő, Fonyód, Gesztely, Déderlak, Hernádnémeti, Hidvégdárdó, Hosszúhetény, Jákó, Kiskomárom, Kutas, Mágócs, Mátyásföld-repülőtér, Mernye, Mohora, Nagycigánd, Nagydobos, Nagyoroszi, Németkér, Nyírbogát, Öregcsertő, Óriszentpéter, Páczin, Pahi, Pincehely, Püspökhatvan, Sárkeresztúr, Sárszentmiklós, Somogyszob, Sóstógyógyfürdő, Söjtör, Szepetnek, Tornanádaska, Uszod, Végegyháza.

Megnyílt postaügynökségek: Alsógörzsöny, Bática, Becske, Bóta, Csempezkopács, Csév, Fehértó, Harkapuszta, Kistapolca, Izmény, Nyárad, Ocsárd-Vaskapu, Pecöl, Pusztaszentetornya, Sarpalis, Siklósnagyfalu, Tiszaföldvár, Újhuta, Zádor.

Megszűnt postahivatalok: Csót fogolytábor, Tiszaföldvár.

Megszűnt postaügynökségek: Bática, Kiskunlacháza pu., Rákosegyház.

Kinevezések: Eberhardt János postafőigazgatót a Magyar Királyi Posta Utalványleszámoló Hivatalának vezetésével bízzák meg, de továbbra is feladatainak körébe tartozik a posta jóléti ügyeinek rendszeres intézése (október 1.).

Szakirodalom: *Távírdaiüzleti szabályok* (január).

Mintatár francia nyelven való levelezéshez (április).

Díjővmutató csomagok és távolsági beszélgetések díjazásához (április).

1924

- Január 1.** Megindul az értéklevel-forgalom a Szerb–Horvát–Szlovén királysággal.
- Január 1.** A Csehszlovák Köztársasággal való forgalomban díjmentes szolgálati táviratok válthatók sürgős postaforgalmi ügyekben.
- Január 1.** Új posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás lép életbe: helyi levelezőlap 200, helyi levél 300, ajánlási díj 300, távirati szódfj 150 korona.
- Január 1.** A postára vonatkozó rendeleteket magába foglaló *Magyar Királyi Posta Rendeletek Tára* című hivatalos lap új címe *Rendeletek Tára a Magyar Királyi Posta Részére*.
- Január 1.** Felemelik az állami tisztviselők és alkalmazottak hivatalos időn túl teljesített munkája után járó díjakat.
- Január 1.** A postamesterek és alkalmazottaik új nyugdíjjárulékait a Magyar Királyi Postamesterek és Alkalmazottak Országos Nyugdíjgyesülete a posta-vezérigazgató jóváhagyásával állapítja meg.
- Január 16.** A postatakarékpénztári közvetítő szolgálatban új nyomtatványokat vesznek használatba, mellyel elkülönített napi aljegyzéket készítenek a takarékküzetágra és a csekküzetágra vonatkozóan.
- Január 31.** Kivonják a forgalomból az aratós, az országház és *Patrona Hungariae* rajzú postabélyegeket, valamint a 10, 20, 40, és 50 koronás portójegyeket.
- Február 1.** Új hírlapdíjszabás lép életbe.
- Február 1.** Az Ausztriával való távbeszélő-forgalomban *igen sürgős (rapid)* beszélgetések is válthatók.
- Február 1.** A postatakarékpénztári közvetítő forgalomban ellenőrzési szelvény nélküli fizetési utalványokat hoznak forgalomba.
- Február 1.** A Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézete megkezdi működését, ezzel egyidejűleg megszűnik az Országos Tisztviselői Betegségélyezési Alap.
- Február 1.** A budapesti postaigazgatóság eddigi VI. (felszólamlások elintézése, tudakozó iroda) ügyosztályát a *Magyar Királyi Posta Tudakozó Irodája* elnevezéssel önállósítják.
- Február 1.** A közönséges szállítólevél eladási árát 130, az utánvételes szállítólevélét 150 koronára emelik.
- Február 1.** Felemelik a hivatalos időn túl teljesített munka után járó díjakat.
- Február 3.** Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Belgrád között.
- Február 16.** Az *igen sürgős (rapid)* beszélgetéseket a Csehországgal való forgalomban is rendszeresítik.
- Február 21.** Életbe lép az új posta-, távíródíjszabás: helyi levél 200, helyi levelezőlap 400, expressz-díj 2500, távirati szódfj 300 korona.
- Február 22.** A Budapest–Belgrád távbeszélő-viszonylatban bérelt beszélgetések válthatók.
- Február 24.** Dréher Jenő földbirtokos martonvásári birtokának azt a 2218 négyszögölnyi területét, melyen a Postaalkalmazottak Országos Méhészeti Egyesülete mint haszonbérlő, két éve szépen fejlődő méhészetet létesített, tehermentesen az egyesületnek ajándékozza.

Február 25. Alakuló közgyűlését tartja a *Magyar Királyi Postaszemélyzet Jóléti, Háziipari, Takaré- és Hitelszövetkezete*. Az igazgatóság elnöke Fejér Ottó helyettes államtitkár. A *Postás Takaré- és Hitelszövetkezet* rendkívüli közgyűlésen hozott határozatával beleolvadt a *Magyar Királyi Postaszemélyzet Jóléti, Háziipari, Fogyasztási, Takaré- és Hitelszövetkezetébe*.

Február 25. A belföldi távbeszélő-forgalomban a kapcsolás létrejötte előtt töröltetett távolsági beszélgetésekért *törlési díjat* számítanak fel.

Február 26. Az 5 koronás aratós rajzú postabélyegek felülnyomásával 5000 koronás portójegek kerülnek forgalomba.

Március 1. Életbe lép az új távbeszélő-előfizetési díjszabás.

Március 1. Felemelik a közgazdasági hírszolgálati táviratok előfizetési díjait.

Március 1. A Magyar Királyi Postatakarékpénztár a takarékküzetágban bevezeti a *takarékkorona betétet*.

Március 1. Felemelik a postatakarékpénztár nyomtatványainak eladási árát.

Március 3. Megszűnik a Posta és Táviráda Alkalmazottak Ruházati Központja.

Március 5. Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Zimony között.

Március 6. 600 és 800 koronás postabélyegek, valamint 600 koronás hivatalos bélyegek kerülnek forgalomba.

Március 16. Megindul a távbeszélő-forgalom Körmend és Graz között.

Március 20. A postautalvány-úrlapokat *feladóvevény-szelvénnyel* ellátva adják ki.

Április 1. Életbe lép az új hírlapdíjszabás.

Április 1. Változások lépnek életbe a táviró- és távbeszélő-forgalomban: megváltozik az állami táviratok kezelése és díjazása, megszűnik a táviratok vényel történő kézbesítése, megszüntetik az L és C/2 jelzésű hivatalok esti jelentkezési kötelezettségét, rendszeresítik a *Tudakozvány táviratról* című nyomtatványt, a hatóságok hitelezett távbeszélgetéseinek díját csak 1 hónapra hitelezi a posta.

Április 1. Megindul az értéklevel-forgalom Bulgáriával és Törökországgal.

Április 3. Jótékonyági postabélyegek kerülnek kibocsátásra 300, 500, 1000 korona értékjelzéssel, de 100%-os felárral kerülnek árusításra. 1924. július 15-ig maradnak forgalomban.

Április 4. Új légi postabélyegek kerülnek forgalomba 100, 500, 1000 és 2000 korona értékjelzéssel.

Április 11. Életbe lép az új posta- és táviródíjszabás: helyi levél 1000, helyi levelezőlap 600, expressz-díj 4500, távirati szódíj 600, távbeszélő alapdíj Budapesten 54 000, beszélgetési díj 1000 korona.

Április 16. Életbe lép az új távbeszélő-előfizetési díjszabás.

Május 1. Életbe lép az új hírlapdíjszabás.

Május 1. A korona vásárlóerejének nagymérvű csökkenése miatt a postai kezelésben megszüntetik a fillérosszegekkel való számolást.

Május 3. Felemelik a postai értékcikkek és értékes nyomtatványok árát: levelezőlap 50, szállítólevél 150 korona.

- Május 3.** Rendelet jelenik meg a Magyar Királyi Posta üzemeiben lévő mértékek és mérőeszközök hitelesítésének szabályozásáról és a hitelesítés díjazásáról.
- Május 4.** A Párizsban tartott olimpiai játékok ideje alatt a játékokra vonatkozó hírlaptáviratokat, a Franciaországgal való forgalomban, kedvezményes díjszabás mellett éjjel-nappal bármikor lehetett váltani.
- Május 7.** Újra megindul az 1923-ban szüneteltetett légiposta-forgalom Ausztriával, Franciaországgal, Lengyelországgal és Jugoszláviával.
- Május 15.** Megindul a légiposta-forgalom Budapest–Bécs–München között.
- Május 15.** Megindul a csomagforgalom Albániával a jugoszláv postaigazgatás közvetítésével.
- Május 21.** Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Zágráb között.
- Június 1.** Felemelik a közgazdasági hírszolgálati táviratok előfizetési díjait.
- Június 1.** Életbe lép az új posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás: helyi levél 1000, helyi levelezőlap 600, expressz-díj 6000, távirati szódíj 1000, távbeszélő alapidíj Budapesten 100 000, beszélgetési díj 2000 korona.
- Június 2.** Bérelt beszélgetések Budapest–Zágráb viszonylatban is folytathatók.
- Június 7–15.** Megrendezik a postai dolgozók iparművészeti és háziipari kiállítását.
- Június 15.** Légiposta-küldemények a Budapest 2., Budapest 4. és a Budapest 62. sz. postahivataloknál is feladhatók.
- Június 24.** Megkezdzi működését a Magyar Nemzeti Bank. Ezzel egy időben a *takarék-korona* mint számolási érték megszűnik, a postahivatalok ilyen befizetéseket nem fogadnak el.
- Június 30.** Kivonják a forgalomból a 10, 20, 30, 50, 150 és 350 koronás postabélyegeket.
- Június 30.** Kivonják a forgalomból az összes hivatalos postabélyeget, valamint az aratós rajzú 40 koronás postabélyeget.
- Június 30.** A Magyar Olimpiai Bizottság által kibocsátott sorsjegyeket a postahivatalok is árusítják.
- Július 1.** Megszüntetik a Miskolci Postaigazgatóságot és műszaki felügyelőséget. A továbbiakban a Debreceni Postaigazgatóság illetve a debreceni műszaki felügyelőség kirendeltségeken működik. A Heves megye területén működő postahivatalokat és ügynökségeket a Budapesti Kerületi Postaigazgatóság hatáskörébe helyezik át.
- Július 1.** Megszüntetik a *hivatalos postabélyeg* használatát. Az állami és törvényhatósági hivatalos levelezés bérmentesítésére – kísérletképpen – bevezetik az *átalányozás* rendszerét.
- Július 1.** Új utasítás szabályozza a Magyar Királyi Posta pénzkezelését. Külön rendelet intézkedik az állami készpénzbevételek és kiadások postai kezeléséről.
- Július 1.** Bevezetik a kedvezményes díjú (50%) hírlapbeszélgetéseket a Budapest–Bécs közötti távbeszélő-forgalomban.
- Július 1.** Megszüntetik a postaszállítók készpénzbiztosítékának fizetési kötelezettségét és az eddig befizetett díjakat visszafizetik.
- Július 1.** Hatályba lép a Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézetének alapszabálya.

- Július 1.** Módosítják a posta pénzkezelésének számadástételét, jövedéki bevételeinek és kiadásainak elszámolását a központi és az igazgatósági számvevőségeknél.
- Július 1.** Felemelik a postatakarékpénztári betétek kamatlábát.
- Július 10.** A kedvezményes díjú hírlapbeszélgetések lehetőségét valamennyi magyar–osztrák távbeszélő-viszonylatra kiterjesztik.
- Július 19.** Megindul a légitesta-forgalom Budapest és Zürich között.
- Augusztus 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Magyarország és a dél-német városok (München, Nürnberg, Passau, Regensburg) között. Egyúttal megváltoznak a magyar–német távbeszélő-viszonylatok díjtételei.
- Augusztus 1.** Felemelik a postai értékcikkek eladási árát.
- Augusztus 3.** Budapesten rendkívüli közgyűlés keretében megalakul a Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézete. Az egyesületből központi állami szervvé változott intézet igazgatója Keller Dezső postaigazgató, ügyvezető alelnöke dr. Alkér Sándor postaigazgató.
- Augusztus 1.** Új, egységes munkaegység-kimutatást rendszeresítenek mind a postamesteri, mind a kincstári postahivatalok részére. Egyúttal megszüntetik a forgalmi adatkimutatást.
- Augusztus 31.** Megszüntetik a Magyar Királyi Posta Utalványleszámoló Hivatalát. Az utalványok be- és kifizetési számadások felülvizsgálásával az illetékes postaigazgatóságokat bízzák meg.
- Szeptember 1.** Az utalványleszámoló hivatal megszüntetése következtében módosítják az utalvány be- és kifizetési naplók vezetését és az utalványszámadást.
- Szeptember 1.** A postamesteri hivataloknál is megszüntetik a könyvelt postai küldemények díjának a bevételi naplóban postabélyeggel való lerovását.
- Szeptember 1.** Módosítják a pénzbeszolgáltatások és ellátmányok rendjét. Az utalvány-kifizetéssel nem foglalkozó postamesteri hivatalok csak 100 000 koronán aluli, az utalvány-kifizetéssel nem foglalkozó kincstári hivatalok pedig 500 000 koronán aluli összeget tarthatnak vissza pénzmaradványként.
- Szeptember 1.** Ismét megindul az utalvány- és utánvételes csomagforgalom Svájjal, Németalfölddel, Norvégiával, Dániával és Danzig szabad várossal.
- Szeptember 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom egyrészt Budapest és Miskolc, másrészt Kassa, Ungvár, Munkács és Beregszász között. Egyben valamennyi magyar–cseh viszonylatban rendszeresítik a bérelt- és a hírlapbeszélgetéseket.
- Szeptember 21.** Hatályba lép a kereskedelemügyi miniszter rendelete a (rádió)távíró-, távbeszélő- és villamosjelző-berendezésekről, amely az ilyen készülékek gyártását, forgalmazását és üzemben tartását miniszteri engedélyhez köti.
- Szeptember 26.** Valamennyi magyar–német távbeszélő-viszonylatban bérelt beszélgetések válthatók.
- Szeptember 30.** A hivatalos szállítóleveleket, táborig postai levelezőlapokat, portómentes levelezőlapokat nem értékcsikként, hanem nyomtatványként kezelik.
- Október 1.** Életbe lép a postahivatalok pénzkezelését és számadását szabályozó új rende-

let. Külön szabályozzák ehhez kapcsolódóan a fogyasztási adók és a vámdíjak nyilvántartását és kiegyenlítésének módját.

Október 1. Ismét megindul a kölcsönös utalvány- és utánvételes csomagforgalom Svédországgal.

Október 1–31. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a bel- és külföldi hírlapokról és folyóiratokról.

Október 10. Megindul a légiposta-forgalom Törökországgal.

Október 12–19. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélposta, csomagpostai és értéküldeményekről a bel- és külföldi forgalomban.

Október 20. Megindul a kölcsönös utalvány- és utánvételes csomagforgalom Lettországgal.

Október 20. A *Postaszemélyzet Fogyasztási Termelőszövetkezete* rendkívüli közgyűlésen hozott határozatával beleolvadt a *Magyar Királyi Postaszemélyzet Jóléti, Háziipari, Fogyasztási, Takaré- és Hitelszövetkezetébe*.

Október 24. Közzéteszik azon postahivatalok új nevét, melyekben a belügyminiszter az akadémiai helyesíráshoz igazodóan a *cz* írásmódot *c-re* változtatta.

November 1. A kézbesítés biztonságának növelése érdekében a küldemények meghatalmazott átvevői számára jogosultságukat bizonyító igazolvány használatát vezetik be.

November 1. A magyar–osztrák csomagforgalomban a csomagokhoz a vámdíjakra vonatkozó frankócédula csatolható.

November 10. A nőalkalmazottakat kötelezik házasságkötésük előzetes bejelentésére, és leendő férjük magyar állampolgárságának igazolására.

November 27. Az Oroszországba szülő levélpostai küldemények ajánlva is feladhatók.

December 1. Megindul a kölcsönös postautalvány- és utánvételes csomagforgalom Németországgal, valamint a Magyarországról Észtszországba irányuló utalványforgalom.

December 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Hódmezővásárhely és Bécs, valamint Pozsony között.

December 13. Megszűnik a Magyar Királyi Posta Központi Pénztára, az ott őrzött másodkulcsokat a jövőben a Budapest 4. sz. postahivatal őrzi.

December 15. Megindul a kölcsönös postautalvány- és utánvételes csomagforgalom Csehországgal és Belgiummal, valamint az értéklevél-forgalom Csehszlovákiával.

Megnyílt postahivatalok: Ajak, Dány, Farnos, Gyopárasfürdő, Mike, Szamosszeg.

Megnyílt távírdahivatalok: Szatmárökörítő, Tyukod.

Megnyílt távbeszélő-hivatalok: Bősárkány, Bögöte, Domaháza, Egerág, Felsőhangony, Homokszentgyörgy, Hosszúhetény, Jákó, Kistemplomtanya, Mezőtúr-Ujváros, Nagyroszi, Nemeskér, Nemesnádudvar, Pusztamérges, Ricse.

Megnyílt távírda- és távbeszélő-hivatalok: Budapest 72., Budapest 705.

Megnyílt postaügynökségek: Alsómocsolád, Alsónyék, Bagolasánc, Ballószeg, Bonyhádvarasd, Csömötér, Feked, Gerendás (Békés vm.), Hortobágyi-halastó, Ipolytarnóc, Kákics, Kisalag, Kömörő, Köveg, Mátételke-Óalmás, Metkés, Mucsi, Nádasdladány tőzegtelep, Nemesszalók, Nyírgelse, Ostffyasszonyfa vá., Örkénytelep,

Pecöl, Peremarton gyártelep, Rohod, Románd, Szeged-Somogyitelep, Sződliget, Tornyosnémeti.

Postaügynökséggé alakított postahivatalok: Alsóbeled, Bélmegyer, Csemeszokpács, Cinderybogád, Egerfarmos, Horvátnádálja, Kehida, Kemendollár, Kondorostanyák, Magyarszerdahely, Mezőladány, Mike, Nagycsömöte, Nagyhortobágy, Nikla, Öttömös, Pinkaminszent, Sári, Szarvaskő bányatelep, Szentdénes, Szentpéterfa, Tömörd, Turgony kisszállás, Zalaszentgyörgy.

Megszűnt postahivatal: Pét pu.

Megszűnt postaügynökség: Becske pu.

Kitüntetések: A svéd király *Fejér Ottó* helyettes államtitkárnak az Észak Csillaga-rend I. oszt. középkeresztjét, dr. *báró Szalay Gábor* postafőigazgatónak a Vasa-rend II. oszt. középkeresztjét adományozza (december 30.).

Szakirodalom: *Útmutató.* Vasúti menetrendkönyv, mely ezentúl tartalmazza a mozgó- és kalauzposták jegyzékét, a posta közúti járatainak menetrendjét, a posta-, távírda- és távbeszélő-tarifát (december 29).

1925

Január 1. Megindul a kölcsönös postautalvány- és utánvételes csomagforgalom Franciaországgal.

Január 1. Életbe lép a magyar–olasz *posta- és távírdaegyezmény.*

Január 1. Újra életbe lép a *táviratlevél* a belföldi forgalomban.

Január 1. Részben módosul a posta- távíró- és távbeszélő-díjszabás: helyi levél 2000, ajánlási díj 2500 korona.

Január 1. A Magyar Királyi Postatakarékpénztár életbe lépteti a *távirati csekk* és a *távirati utalvány*-forgalmat.

Január 1. Megindul a távbeszélő-forgalom egyfelől Budapest, másfelől Eszék, Nagybecskerek, Nagyikinda, Szabadka, Vinkovce, Zenta és Zombor között.

Január 1. Új rendelet szabályozza a külkereskedelmi statisztikai adatgyűjtést és a statisztikai illeték lerovásának módját.

Január 1. Új kormányrendelet szabályozza a hivatalos kiküldetések és az átköltözködések alkalmával felszámítható illetményeket.

Január 1. Megváltozik a közérdekű és magánhasználatú távbeszélő- és villamosjelző-berendezések évi díjszabása.

Január 6. *Patrona Hungariae* rajzú, 2500 koronás postabélyeg kerül forgalomba.

Január 20. *Patrona Hungariae* rajzú, 10 000 koronás postabélyeg kerül forgalomba.

Január 27. A Csehszlovák Köztársasággal való forgalomban megszűnik a bérmentesítési kényszer.

Február 1. Megindul a nemzetközi postautalvány-forgalom Olaszországgal, 1000 líra és 3 000 000 korona értékhatárig.

Február 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Miskolc és Losonc között.

Február 1. Életbe lép az 1924. december 16-án megkötött magyar–osztrák postaegezmény.

- Február 1.** Új levélpostai díjak lépnek életbe a magyar–német forgalomban.
- Február 1.** Jókai Mór születésének százéves évfordulója alkalmából 1000, 2000 és 2500 korona értékjelzésű emlékpostabélyegek kerülnek forgalomba, melyek azonban csak a hónap végéig használhatók fel.
- Február 9.** Hírlaptáviratokat kedvezményes díjazás mellett este 18 órától másnap 12 óráig lehet feladni néhány külföldi országgal való forgalomban.
- Február 10.** Számos országgal kibővül az értéklevél- és értékdoboz-forgalom.
- Február 15.** Megszüntetik a postavezérigazgatóság 2. ügyosztályán működő *pénzforgalmi irodát*.
- Február 15.** Budapest és Kapronca között megindul a távbeszélő-forgalom.
- Február 18.** Bevezetik a tértí portós küldemények kényszerkézbesítését.
- Február 20.** Leszállítják az érték cikk-árusítók jutalékát, ugyanakkor postai érték cikk árusítására hivatalból kötelezett dohányárusok részére kísérletképpen engedélyezik postai érték cikkek *bizományi árusításra* való átadását is.
- Február 20.** Megszüntetik néhány különleges postai szolgáltatásért szedett különdíjat.
- Február 22.** A Magyar Királyi Posta érték cikkraktárát közvetlenül a postavezérigazgatóság alá rendelik.
- Március 1.** A pénzügyi bélyegjegyek és bélyeges űrlapok árusítását – Budapest kivételével – az egész országban a Magyar Királyi Posta veszi át.
- Március 1.** A tömegesen feladott nyomtatványküldemények után készpénzben szedett díjat postabélyeg helyett készpénzben kell elszámolni.
- Március 1.** Augsburgot is bevonják a magyar–német távbeszélő-forgalomba.
- Március 1.** Új rendelet szabályozza a postahivatalok pénztárszámadásának módját.
- Március 1.** Takarékosági okból elrendelik a postautalvány-sommázat egy példányban való készítését.
- Március 1.** Erfurtot is bevonják a magyar–német távbeszélő-forgalomba.
- Március 1.** Megindul a nemzetközi postautalvány- és távirati utalvány-forgalom Tunisszal.
- Március 1.** A Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézete a Magyar Vöröskereszt Egylet *Erzsébet Kórházát* 30 évre bérbe vette, illetve kezelésébe átvette.
- Március 31.** Pénzbeszolgáltatások csomagolására fémgyűrűs kenderzsákokat, vagy kenderzacskókat kell használni, amiket zsineggel való szoros lekötözés után deszkafüggyvényre pecsételve kell lezárni.
- Április 1.** A távbeszélő-előfizetési díjkedvezményt kiterjesztik a törvényhatóságok által fenntartott tanintézetek végleges minőségben alkalmazott tanáira is.
- Április 1.** Felemelik a postai levelezőlap (100 K), a postautalvány (200 K), a megbízási lapok (100 K) és az értéklevél-boríték (400 K) árát.
- Április 1.** 5000 és 10 000 koronás légipostabélyegek kerülnek forgalomba.
- Április 1.** Nagykőröst bevonják a magyar–német távbeszélő-forgalomba.
- Április 2.** Az I. oszt. szakaltisztek és vonalmesterek részére rangjelzésül a derékszög alakú 1 cm széles ezüstpaszományt, mögötte ugyanolyan alakú három 2,2 mm széles ezüstsávot (sujtást) rendszeresítik.

- Április 14.** A Petőfi Társaságnak megengedik, hogy az általa rendezett Jókai sorsjáték sorsjegyeit nyomtatványként adja postára.
- Április 22.** Jótékonyági bélyegsorozat kerül forgalomba *Testnevelési postabélyeg* elnevezéssel, 8 címletben, 100%-os felárral, amit testnevelési célokra használnak fel.
- Április 27.** Valamennyi kincstári és postamesteri hivatalt megbízzák a váltókra a váltóilleték lerovása céljából felragasztott bélyegek felülbélyegzésével.
- Május 1.** Magyarország és Cseh-Szlovákia között frankócédulás csomagok küldhetők.
- Május 1.** A közhatóságok és hivatalok által közveszély esetén vagy közbiztonsági célokra kért állandó összeköttetések 50% díjmérsékletet élveznek.
- Május 1.** Az állami hatóságok és hivatalok hitelezett távírdai és távbeszélő-díjait a következő hónap 25-ig be kell szedni.
- Május 7.** Belföldi forgalomban engedélyezik betétdarabok és kis értékű (V jelű) kézi csomagok sommás kezelését.
- Május 20.** Budapest és Bécs között a légi forgalom a *Magyar Légiforgalmi Részvénytársaság* útján is megindul.
- Május 24.** Kísérletképpen engedélyezik, hogy a szétosztásra szánt tömeges nyomtatványküldeményeket címzetlen példányokban is 50%-os díjmérséklet mellett lehessen feladni.
- Május 25.** Korlátozzák a postai be- és kifizetéseknel elfogadható pénznemek darabszámát, valamint kötelezővé teszik tömeges készpénzfeladásnál *pénzjegyzék* használatát.
- Május 28.** Újból engedélyezik postautalványok és szállítólevelek szelvényein, valamint postatakarékpénztári befizetési lapokon magánközlemény elhelyezését.
- Június 1.** A budapesti távbeszélő-hálózatban kötelező évi 600 beszélgetés díját ezentúl nem év végén egy összegben, hanem havonta számolják el és szedik be.
- Június 1.** Új díjtáblázat jelenik meg a belföldi csomagokra és azok házhoz kézbesítésére vonatkozóan.
- Június 1.** Megindul a közönséges és távirati postautalvány-forgalom Nagy-Britanniával, Észak-Írországgal, Csatorna-szigetekkel és Man-szigettel.
- Június 5.** Közzéteszik a Magyarországon közlekedő mozgó- és kalauzposták jegyzékét.
- Június 10.** Budapest és Zürich között megindul a távbeszélő-forgalom.
- Június 15.** A Szerb-Horvát-Szlovén királysággal való forgalomban sürgős csomagok is válthatók.
- Június 15.** A magyar-angol forgalomban 10 kg-ra emelik a csomagok súlyhatárát.
- Június 20.** Debrecen és Püspökladány bekerül a magyar-német távbeszélő-forgalomba.
- Július 1.** A Belföldi távbeszélő-forgalomban engedélyezik a bérelt távolsági beszélgetéseket mind a nappali, mind az éjjeli forgalomban; az egymással közvetlen összeköttetésben álló központok között ún. *azonnali beszélgetések* válthatók; kísérletképpen bevezetik a telefonüzenetek közvetítését belföldi előfizetők között; a budapesti távbeszélő-hálózatban rendszeresítik az *ébresztőszolgálatot*.
- Július 1.** Új rendelet szabályozza a távírda és távbeszélő statisztikai adatgyűjtést.
- Július 1.** Megindul a légiposta-forgalom Budapest és Prága között.

- Július 1.** A Budapest IV. kerületében kézbesítendő levélpostai anyagot a Budapest 741. sz. hivatal kézbesíti. A Budapest 641. sz. levélkézbesítő hivatal a Budapest 62. sz. hivatalba beolvad. A Budapest 2. és 56. sz. hivataloknál megszűnik a levélpostai expressz küldemények kézbesítése.
- Július 1.** Megszűnik a miskolci postaigazgatósági kirendeltség, teendőit a Debreceni Postaigazgatóság végzi.
- Július 1.** Módosítják a munkaegység-kimutatást.
- Július 1.** A rövidített távirati címek nyilvántartási díja Budapesten évi 600 000, vidéken 360 000 korona.
- Július 2.** Kormányzói rendelet – a kereskedelemügyi miniszter javaslatára – a *főpostamesteri* címet rendszeresíti a postamesteri kar legkiválóbbjai részére.
- Július 8.** Sorsjegyek – melyekben nyugta nincsen – nyomtatványként kezelhetők.
- Július 15.** Kecskemétet bevonják a magyar–német távbeszélő-forgalomba.
- Július 21.** Új utasítás jelenik meg a kincstári postahivatalok főpénztárának kezeléséről. Megszűnik az ellenzár melletti kezelés.
- Augusztus 1.** A marhalevél-úrlapok és forgalmi adóbélyegek postai forgalmazása után 1% *árusítási jutalékot* vezetnek be.
- Augusztus 1.** A belföldi távolsági távbeszélő-díjszabásban mérséklék az I. és II. díjökét díját.
- Augusztus 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Krakkó között.
- Augusztus 3.** Megindul a távbeszélő-forgalom Lőcsével.
- Augusztus 7.** A postamestereknek engedélyezik, hogy a postajáratokat személyszállításra is felhasználják.
- Augusztus 15.** Felfüggesztik a külföldre feladott csomagok után esedékes 0,5%-os vámkezelési illeték szedését.
- Augusztus 16.** Rádiólevelek Amerikába *via Italo Radio* is küldhetők.
- Augusztus 17.** A postatakarékpénztár újra felvette a háború előtt fennállott nemzetközi átutaló forgalmat.
- Augusztus 25.** Ismét megengedik, hogy egy és ugyanazon feladó, ugyanazon címzettnek, azonos rendeltetési helyre szóló több, de legfeljebb 3 csomagot is feladhasson *közös szállítólevéllel*.
- Augusztus 27.** Rendszeresítik az *új szabványú nagy tárkocsikat* és az *új szabványú kis tárkocsikat*.
- Szeptember 1.** A közgazdasági táviratok előfizetési díját havi 60 000-ról 100 000 koronára emelik.
- Szeptember 1.** A Szerb–Horvát–Szlovén királysággal való forgalomban rendszeresítik a kedvezményes (50%-os) díjazású sajtóbeszélgetéseket.
- Szeptember 1.** A székesfővárosi bélyegárúsokat pénzügyi értékcikkek árusítására is felhatalmazzák, melyekkel a postahivatalok látják el őket, s miket bizományi árusításra is átvehetnek.
- Szeptember 1.** Szegedet is bevonják a Németországgal való távbeszélő-forgalomba.

- Szeptember 1.** Új tanterv születik a postatisztképző-tanfolyam hallgatói számára.
- Szeptember 5.** A genfi népszövetségi ülések ideje alatt a Svájccal való forgalomban hírlaptáviratok a nap bármely szakában válthatók kedvezményes díjazás mellett.
- Október 1.** A stockholmi postakongresszus határozatai alapján a postai levelezőlapok új mérete 10,5×14,8 cm.
- Október 1.** A nemzetközi forgalomban használatba veszik a stockholmi postakongresszuson elrendelt új levélvatlapot és ajánlott levéljegyzéket.
- Október 1.** A stockholmi egyetemes postakongresszuson 1924. augusztus 28-án kelt szerződés értelmében változások lépnek érvénybe: levelekbe vámköteles tárgyat is el lehet helyezni; levelezőlapok mérete 10–15×7–10,5 cm-ig terjedhet; üzleti papírokhoz tartalomjegyzéket lehet csatolni; áruminták hossza 30 cm-ről 45 cm-ig terjedhet; az elégtelenül bérmentesített levélpostai küldemények legkisebb portója 30 helyett 10 centime; értékleveleket és értékdobozokat külön ragjeggyel kell ellátni; minden postaigazgatás bevezeti az 1 kg-os csomag súlyfokozatot.
- Október 1.** Új alakú és szövegezésű nemzetközi postautalvány-űrlapok és utánvételi lapok kerülnek forgalomba.
- Október 1.** Megindul a nemzetközi postautalvány-forgalom Romániával.
- Október 1.** Új alakú, mintájú és szövegezésű, bel- és külföldre egyaránt használható utánvételes és közönséges postai szállítólevelek kerülnek forgalomba.
- Október 1.** A stockholmi postakongresszus határozatai alapján a különböző küldeményfajtákra külön tudakozványlapokat rendszeresítenek.
- Október 1.** A stockholmi postakongresszus határozatai alapján az értékleveleket és értékdobozokat kétnyelvű ragjeggyel kell ellátni.
- Október 1.** Megindul a nemzetközi postautalvány- és utánvételes csomagforgalom Új-Kaledonia francia gyarmattal.
- Október 1.** Új postai díjszabás és új nemzetközi csomagdíjszabás lép életbe a stockholmi postakongresszus határozatai alapján.
- Október 1.** A budapesti távbeszélő-hálózatban a nyilvános táblás állomások előfizetőit megillető jutalékösszeget 1000 koronában állapítják meg. Az ilyen állomásról kezdeményezett helyi beszélgetés díja 3000 koronára változik.
- Október 1.** A stockholmi postakongresszus határozatai alapján a nemzetközi forgalomban 50%-os díjmérsékletet vezetnek be a hírlapokra, könyvekre és tudományos kiadványokra.
- Október 1.** A Békéscsaba 2. sz. postahivatal postai vámközvetítéssel bízzák meg.
- Október 1–31.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a bel- és külföldi hírlapokról.
- Október 4.** A locarnoi biztonsági konferencia üléseinek ideje alatt a Svájccal való forgalomban hírlaptáviratok a nap bármely szakában válthatók.
- Október 17.** A stockholmi egyetemes postaszerződés alapján, pénzügyminiszteri hozzájárulással Magyarországra vámköteles árut levélben is lehet küldeni.
- Október 17.** A budai postapalotában *Budapest 114.* elnevezéssel, csak a budapesti posta-

igazgatóság rendelkezésére és csak szolgálati ügyekben igénybevehető, távírdával egyesített *kincstári postahivatali kirendeltség* kezdi meg működését.

Október 18–26. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a levél-, és csomagposta valamint az értéküldemények forgalmában.

November 1. Megszüntetik a postatakarékpénztár takarékküzlétágában a főpénztárnál rövid úton, vagy a közvetítő postahivataloknál fizetési utalványok alapján kifizetésre kerülő összegek után felszámított *jutalékot*.

November 1. A Magyar Királyi Postatakarékpénztárnál megváltoznak egyes, a takarékküzlétágnál szedett díjak, illetékek és jutalékok.

November 2. A magyar–osztrák forgalomban 10 kg-ra emelik a sürgős csomagok súlyhatárát.

November 3. A magyar–csehszlovák forgalomban 20 kg-ra emelik a sürgős csomagok súlyhatárát.

November 7. Kimutatás jelenik meg arról, hogy a postahivataloknak milyen segédkönyveket kell használniuk.

November 10. Megjelenik a kereskedelemügyi miniszter rendelete a fémvezeték nélkül vagy fémvezetéken nagy váltakozásszámú áramok segítségével működő (rádió) távíró, távbeszélő és villamosjelző-berendezésekről; az ilyen berendezésekhez szükséges készülékek és alkotórészek gyártásának, forgalmazásának szabályozásáról.

November 11. Megjelenik a rádiórendelet végrehajtási utasítása.

November 16. Táviratozásnál a belföldi forgalomban az eszperantó nyelvet közértelmű nyelvként lehet használni.

December 5. Minden, az értékek kiviteli tilalmáról vagy korlátozásáról szóló rendelet érvényét veszíti, teljesen felszabadul az értékforgalom.

December 20. Sopront bevonják a magyar–német távbeszélő-forgalomba.

Megnyílt postahivatalok: Ártánd, Kehida, Kistemplomtanya, Szamosszeg, Szent-adorján, Vásárosdombó, Vörösberény-gyártelep.

Megnyílt távírdahivatalok: Ágerdőmajor, Halmaj, Nyirbogát, Nyírmihálydi, Pallagpuszta, Szalonna, Szin, Vörösberény.

Megnyílt távbeszélő-hivatalok: Aggtelek, Felsőireg, Felsőmindszent, Hegykő, Heréd, Kisrosvágy, Madócsa, Nagycenk, Nagylóc, Nemesvid, Nagyszékely, Salomvár, Szentpéterfa, Tárnok, Vásárosdombó, Zemplénagárd.

Megnyílt posta- és távírdahivatal: Sajókazinc.

Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatal: Tófej.

Megnyílt postaügynökségek: Babót, Bánk, Berkesz, Borjád, Debrecen-Márton Kálmán telep, Dencsháza, Dormánd, Eternitművek-Nyergesújfalui cementgyár, Gemzse, Haláp, Kisdobsza, Németmárok, Ormospuszta, Panyola, Sokorópátka, Szentgáloskér, Tök, Zalakoppány, Zalkod.

Megszűnt postahivatalok helyett felállított postaügynökségek: Bogdása, Cinderybogád, Csév, Felsőszentmárton, Karancsság, Kazár, Kéthalom, Kisanána, Leányvár, Mezőcsokonya, Piricse, Sukoró, Szolád, Tarnaörs, Tisztaberek, Zalaszentbalázs.

Megszűnt távírdahivatal: Nemesvid.

Megszűnt postaügynökség: Kissomlyó

Kinevezések: *Dr. báró Szalay Gábor* postafőigazgatót megbízzák a postavezérigazgatóság 1. személyzeti ügyosztályának, *Csatth Béla* postafőigazgatót 4. postaüzleti és kezelési ügyosztályának vezetésével (november 19.).

Szakirodalom: *Irányítási segédkönyv* (április).

Új postaüzleti szabályzat (október).

Stockholmi postaszereződés és egyezmények 1924 (október).

1926

Január 1. Csehszlovákiával megindul a távirati utalványforgalom.

Január 1. *Magyar Királyi Postatakarékpéntár Rendeleteinek Közlönye* címmel új szakmai lap indul, mely a továbbiakban a postatakarékpéntári közvetítő szolgálatra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza.

Január 1. Az Olaszországban, Franciaországban és Finnországban megjelenő hírlapokra és folyóiratokra előfizetések elfogadhatók.

Január 1. A testnevelési (sport) postabélyegeket véglegesen kivonják a forgalomból.

Január 1. A postamesteri hivataloknál a rendkívüli táviró-, távbeszélő-szolgálatokért járó óradíjat 9000 koronában állapítják meg.

Január 2. Számos nyomtatvány használata megszűnik.

Január 6. Felhívás jelenik meg a postaszemélyzet részére az árvízkárosultak javára történő gyűjtésre.

Január 7. Azoknak a postamestereknek, akik közvetlenül az állami postaszolgálatba léptek át, a postamesteri, illetve postakiadói minőségben eltöltött időt – 1925. július 1-től történő nyugdíjazáskor – az állami szolgálati időhöz teljes egészében beszámítják.

Január 10. Budapest és Katowice között megnyílik a távbeszélő-forgalom.

Január 18. Díjváltás áll be a magyar–csehszlovák távbeszélő-forgalomban.

Február 1. Megindul a nemzetközi postautalvány-forgalom Togoval, Kamerunnal, Új-Kaledonia francia gyarmatokkal, valamint Francia-Óceániával.

Február 4. Új mintájú belföldi postautalvány-űrlapok kerülnek forgalomba.

Február 4. Új 8 filléres értékjelzésű levelezőlap kerül forgalomba.

Február 6. A Magyar Királyi Posta a birtokában levő, forgalomból már kivont postabélyegeket a Bélyegértékesítő Irodán keresztül filatéliai célokra árusítja.

Február 15. A kaposvári postahivatalt vám elé állító hatáskörrel ruházzák fel.

Február 16. Magántáviratok feladói – a tarifális díjnyugta megváltási díj megfizetése esetén – távirataikat feladókönyvvel adhatják fel.

Február 17. Hatályba lép a február 6-án és 17-én aláírt új magyar–német postaegyezmény.

Február 28. Megszüntetik a Budapest székesfővárosi és a budapesti kerületi postaigazgatókat, a Budapesti Táviró és Távbeszélő Igazgatóságot, a Budapesti Műszaki Fel-

ügyelőséget, és a Debreceni Műszaki Felügyelőség miskolci kirendeltségét. Ennek következtében módosul a posta igazgatási, műszaki és számvetőségi szerveinek száma, területi beosztása, azok hatásköre és ügybeosztása.

Március 1. A Mohács 1. sz. postahivatalt vám elé állító hatáskörrel ruházzák fel.

Március 1. Hatályba lép a postamesterek fenntartási járandóságait újrászabályozó rendelet.

Március 8–14. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a távíró- és távbeszélő-forgalomról.

Március 15. Díjváltozás áll be a magyar–csehszlovák távbeszélő-forgalomban.

Március 16. A Székesfehérvár 2. sz. postahivatalt postai vámközvetítéssel bízzák meg.

Március 19. Megindul a távirati utalványforgalom Dániával, Danzig szabad várossal, Németalfölddel, Norvégiával, Svájjal és Svédországgal.

Március 25. Engedélyezik, hogy azok a feladók, akik két heti forgalmuknak megfelelő készpénzelőleget letesznek, postaküldeményeiket a díjak esetenkénti lerovása helyett, az előleg terhére adhassák fel.

Március 26. Újabb országokkal való forgalomban lép érvénybe az 50%-os díjmérséklet a hírlapokra, könyvekre és tudományos kiadványokra.

Április 1. Új, már pengő értékű postabélyegek kerülnek forgalomba.

Április 1. Új posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás lép életbe, mely a díjakat korona és pengő értékben is tartalmazza.

Április 1. A budapesti távbeszélő-hálózatban automata alközpontokat rendszeresítenek.

Április 3. A víz- és csapadékjelző táviratok díjmentesek a Romániával való forgalomban.

Április 17. *Légiposta* rajjegyek használatát rendelik el.

Április 27. Új rendelet szabályozza a vámárut tartalmazó levélpostai küldemények vám elé állítását.

Május 5. Új légipostajárat indul Budapest és Bécs között, naponta 16 órakor.

Május 10. Díjváltozás áll be a magyar–osztrák távbeszélő-forgalomban.

Május 11. Felhívás jelenik meg a postaszemélyzethez, hogy adatszolgáltatással legyenek segítségre a háborúban hősi halált halt postások emlékét megörökítő *Aranykönyv* összeállításában.

Május 15. Közzéteszik a Magyarországon közlekedő mozgó- és kalauzposták jegyzékét.

Május 17. 50%-kal csökkentik a légipostai küldemények után fizetendő pótdíjat, megszüntetik ezen küldemények kötelező expressz-kézbesítését, és megindul a légiposta-forgalom a Magyar Légiforgalmi Rt. repülőgépeivel Németországba és Svájcba.

Május 18. Helyi forgalomban való használatra 4 fillér értékjelzésű levelezőlapok kerülnek forgalomba.

Május 20. Petrik Sándor engedélyt kap arra, hogy az általa a Szabadalmi Hivatalnál bejelentett *Reklámhirdetésekkal és szelvényekkel kapcsolatos levelezőlapok* néven kiadott levelezőlap-füzeteket forgalomba hozza.

Május 27. Légipostai küldemények bármely levélgyűjtőszekrény útján is feladhatók.

Május 28. A Németalfölddel való forgalomban bevezetik az 50%-os díjmérsékletet hírlapokra, könyvekre és tudományos kiadványokra.

- Június 1.** A fel nem dolgozott levélposta-anyagot tartalmazó kötegek könnyebb felismerhetősége céljából új levélkötegjelzőket rendszeresítenek.
- Június 1.** Megindul a távirati utalványforgalom Olaszországgal.
- Június 1.** A Szombathely 2. sz. postahivatalt vámközvetítő szolgálat ellátásával bízzák meg.
- Június 10.** Megszüntetik a Franciaországból, Nagy-Britanniából, Németalföldről és Svájc-ból eredő levélpostai küldemények különleges kezelését.
- Június 19.** A Németországból egy utalványon Magyarországra küldhető legnagyobb összeget 15 000 000 koronára emelik fel.
- Július 1.** A Németországból eredő és Magyarországra szülő ajánlott küldemények, értéklevelek és értékdobozok utánvétellel is terhelhetők.
- Július 1.** A Magyar Távirati Iroda Rt. és a Magyar Királyi Posta megállapodása nyomán megkezdí működését a *magyar rádió-hírszolgálat*, ezzel egyidejűleg az eddigi közgazdasági hírszolgálat megszűnik.
- Július 1.** Hatályba lép a vámjog szabályozásáról szóló 1924. évi XIX. tc. és az arról szóló végrehajtási utasítás.
- Július 1.** Felemelik a Csehszlovák Köztársaságba, Romániába, a Szerb–Horvát–Szlovén királyságba szülő táviratok szódíját. Megindul a táviratforgalom Oroszországgal.
- Július 1.** A díjvisszatérítés és fel nem használt válaszutalványok díjának visszatérítése tekintetében módosul az 1925. január 1-én életbe lépett olasz–magyar táviróegyezmény.
- Július 1–24.** A Nemzeti Cserkész Nagytábor idejére az újpesti Népszigeten ideiglenes posta-, táviró- és távbeszélő-hivatal működik.
- Július 11.** Miniszteri rendelet jelenik meg a rádió-berendezések használatára előkészítő magántanfolyamokról.
- Július 26.** 8+8 fillér értékjelzésű válaszos levelezőlapok és 16 fillér értékjelzésű zárt levelezőlapok kerülnek forgalomba.
- Augusztus 1.** A Magyar Királyi Posta Utalványkicserélő Hivatalának külföldi hírlaposztályát egyesítik a Magyar Királyi Posta Tudakozó Irodájával.
- Augusztus 8–14.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a táviró- és távbeszélő-forgalomról.
- Augusztus 18–22.** Az Úszó Európa-bajnokság ideje alatt a Császárfürdőben ideiglenes postahivatal működik, melynél a hírlaptáviratok feladási idejét kibővítik.
- Augusztus 27.** Engedélyezik, hogy távbeszélőközpontokhoz olyan manuális alközpontokat is bekapcsolhassanak, amelyeket az előfizető a maga költségén szerez be és tart fenn.
- Szeptember 15.** Finnországgal megindul a kölcsönös postautalvány- és utánvételes csomagforgalom.
- Szeptember 25.** Ausztriával és Törökországgal megindul a *légiposta-csomagforgalom*.
- Szeptember 29–október 3.** A szállodások nemzetközi egyesülete által rendezett közgyűlés ideje alatt a Gellért Szállodában ideiglenes postahivatal működik.
- Október 1.** Albániával megindul a kölcsönös postautalvány-forgalom.
- Október 1–30.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a bel- és külföldi hírlapokról és folyóiratokról.

- Október 10.** Rendszeresítik a rádióvevő-berendezés engedélyezésére szolgáló kérvény-nyomtatványt.
- Október 20.** Rendelet jelenik meg a Magyar Királyi Posta ellenőrző szolgálatára vonatkozóan.
- Október 23–30.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a belföldi és külföldi levélpostai küldeményekről, csomagokról, értéklevelekről és értékdobozókról. Módosítják az adatfelvétel szabályozását.
- November 1.** A nemzetközi távírószolgálati szabályzat 1925. október 29-i párizsi átvizsgálásának következtében jelentős változások lépnek életbe.
- November 1.** A nemzetközi távíróforgalomban a *gyenge forgalmú idő* este 21-órától reggel 8 óráig tart.
- November 1.** Az új nemzetközi távírószolgálati szabályzat szerint a sürgős táviratok díjminimума az egyszerű távirat legkisebb díjának háromszorosa.
- November 1.** Módosul a távbeszélő-összeköttetések létesítésének módja meghívás és sürgős meghívás esetén.
- November 2.** A világháborúban hősi halált halt postások emlékéét megörökítő emléktáblát ünnepélyes keretek között adják át.
- November 2.** Az osztrák és a román postaigazgatóságokkal kötött megállapodás értelmében a kölcsönös forgalomban, sürgős postaügyekben a szolgálati táviratok díjmentesen válthatók.
- November 4.** Engedélyezik, hogy az előfizetői távbeszélő-állomásokon fellépő hibákat, zavarokat bármely postahivatal közvetítésével díjmentesen bejelenthessék.
- November 11.** Megjelenik a távírókezelésben elrendelt változások végrehajtási utasítása.
- November 20.** Új rendelet szabályozza az ajánlott levelek *B*-ként való kezelését.
- November 20.** A belföldi forgalomban megszüntetik a kézi csomagok *VV* megkülönböztető jelzését.
- November 20.** Megindul a hírlaptávirat-forgalom Kanadával.
- November 28.** Új rendelet szabályozza az alkalmaztatási kimutatások szerkesztését, melyet már az 1926. naptári évre alkalmazni kell.
- December 1.** Megváltozik a kisalakú csomagoknak betétcsomagként való kezelése és az értéküldemények rovatolási rendje.
- December 1.** Módosul a postavezérgazgatóság ügykezelése és ügyköre, valamint módosulnak az igazgatósági ügykörök is.
- December 6.** Engedélyezik, hogy a tömegesen feladni szándékolt csomagjaikat a feladók közvetlenül a pályaudvaron adhassák fel.
- December 10.** Életbe lép a kereskedelemügyi miniszternek a rádióantennák építéséről szóló rendelete.
- December 16.** Megjelenik az 1927. január 1-én életbe lépő pengőértékre való átállásról szóló törvény postai végrehajtási utasítása.
- December 21.** Pénzügyminiszteri rendelet jelenik meg a pengőérték érméinek pénztári kezeléséről.

December 23. A postahivatalok megkezdik a Pénzügyminisztérium pengő-papírkorona és papírkorona-pengő átszámítási táblázatainak árusítását.

December 27. A Magyar Nemzeti Bank megkezdí a pengőérték váltópénz érméinek valamint az 1926. március 1-re keltezett 5, 10, 20, 50 és 100 pengős bankjegyek kibocsátását. Egyúttal bevonja a forgalomból az összes eddig kiadott államjegyeket.

December 28. Újabb 1, 2, 3, 5, 10, 32, 50 és 80 filléres portójegyek kerülnek forgalomba.

December 29. Rendszeresítik az *irányok szerinti forgalmi felvételt* az állami távíróvezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 114., Egerfarmos, Kompolt, Miszla, Ráckozár, Rakaca, Somogyapáti, Zánka.

Megnyílt távírdahivatalok: Matolcs, Sándorfalva, Tiszakürt, Tiszasas, Tiszaug, Zajta.

Megnyílt posta- és távírdahivatal: Jutas.

Megnyílt távbeszélő-hivatalok: Alcsút, Baráti, Bezedek, Bikács, Borjád, Cserhátsurány, Endrefalva, Füzérkamlós, Gerjen, Győrasszonyfa, Györköny, Hollóháza, Kakasd, Kemence, Kétbodony, Kistengelic, Kopháza, Medina, Mezőkomárom, Mórág, Möcsény, Nagykapornok, Nagykozár, Nemesvámos, Rácpetre, Regöly, Romhány, Ságvár, Senyeháza, Somberek, Szatmárcseke, Szedres, Szeremle, Szomajom, Tab, Tabajd, Vókány.

Megnyílt távírda- és távbeszélő-hivatal: Badacsonytomaj.

Megnyílt postaügynökségek: Alsónána, Baglad, Baráti, Budai-út (Cegléd), Dasztfalu, Dunakömlöd, Máriakéménd, Miskolc-Görömbölyi Tapolca (időszaki), Nagypall, Nagyszalonta, Nikla, Perkupa, Sáregres, Szár pu. (Fejér m.), Szava, Tajó pusztá, Tiszavárkony-szőlők, Zajta, Zalavár.

Megnyílt, távbeszélővel egyesített postaügynökségek: Bedő, Galyatető.

Megszűnt postahivatalok: Bár, Budapest 13., Máriakéménd.

Megszűnt postaügynökség: Nagycsere.

Kinevezések: *Dr. báró Szalay Gábort* felmentik a postavezérigazgatóság 1. (személyzeti) ügyosztályának vezetése alól és azzal *Soós Gyulát* bízzák meg (április).

Kitüntetések: *Cziganek Rezső* postafőellenőr nyugdíjazásakor miniszteri elismerésben részesül (január 21.).

Miniszteri elismerésben részesül a nemzetközi rádiótávíró-szolgálatot ellátó csepeli, székesfehérvári és tárnoki állomások és a Rádió Hírszóró szolgálat személyzete (január 25.).

Ratkovszky Gyula postaműszaki főigazgató nyugdíjazásakor kormányzói elismerésben részesül (január 28.).

Molnár Ferenc és *Dénes Iván* postafőfelügyelők miniszteri elismerésben részesülnek (február 2.).

Ghiczy Kálmán, *Koáta Miklós*, *Vlád János* megszüntetett számvevősegeknél főnöki minőségben kifejtett munkájukért miniszteri elismerésben részesülnek (április 21.).

Drescher Tódor vonalmesternek az V. osztályú magyar érdemkeresztet adományozták (május 4.).

Báter János zenetanár, pécsi postatisztviselők dalárdájának karmestere miniszteri elismerésben részesül (május 12.).

Péchy Andor postahivatali igazgató nyugdíjba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (november 7.).

Tassi Gábor debreceni távírdamunkásnak a Magyar Ezüst Érdemérmét adományozzák (november 7.).

Szakirodalom: *Csomagdíjszabás* (február).

Budapest székesfőváros területének postakézbesítési beosztása.

Kimutatás a Budapestre szülő levélpostai küldemények irányításáról (március).

Magyarország postajáratí térképe (augusztus).

Nemzetközi távíróegyezmény és az ahhoz tartozó szolgálati szabályzat az 1925. évi párizsi átvizsgálás szerint segédkönyv (augusztus).

Pengő átszámítási táblázatok (november).

Utasítás a külföldről érkező vámköteles tartalmú postai küldemények irányítására (október).

Magyarország helységnévtára (november).

Kivonatos posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás (december).

1927

Január 1. Megváltoznak a különleges távirat-kézbesítés nyilvántartási díjai.

Január 1. Életbe lép az 1925. évi XXXV. törvénycikk a pengőérték megállapításáról.

Január 1. Magyarország és az Amerikai Egyesült Államok közötti viszonylatban bevezetik a levélpostai küldemények expressz-kézbesítését.

Január 1. Életbe lép az új, a pengőértékben meghatározott posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás.

Január 1. A pengőértékre való áttérés következtében megváltozik valamennyi postai értekes űrlap díja.

Január 1. A pengőérték életbeléptetésével kapcsolatban újra megállapítják – pengőértékben – a rendkívüli óradíjakat, éjjeli pénzeket és a mozgópostai utazási illetményeket.

Január 1. Életbe lépnek a postatakarékpénztári szolgáltatásokra és nyomtatványokra megállapított új díjak.

Január 1. Újabb országokkal való forgalomban lép életbe az 50%-os díjmérséklet a hírlapokra, könyvekre és tudományos kiadványokra vonatkozóan.

Január 1. A postahivatalok nyilvános távbeszélő-állomásairól hírlaptudósítók által kezdeményezett belföldi távolsági beszélgetések díjhitelezését kiterjesztik a reggel 9 és este 18 óra között folytatott beszélgetésekre is.

Január 1. Új rajzú, 1 fillér értékbenyomással ellátott postai szállítólevelek kerülnek forgalomba.

Január 1. Újból szabályozzák az állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak által a hiva-

talos kiküldetések és az átköltözködések alkalmával – pengőértékben – felszámítható illetményeket.

- Január 24.** Új 10, 25, 30, 50, és 70 fillér értékjelzésű postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Január 26.** A pengőértékre való átállással összefüggésben pénzügyminiszteri rendelet jelenik meg a pénzügyi bélyegekről és bélyeges okiratúrlapokról.
- Január 31.** Megszüntetik a tengerentúlról eredő levélpostai küldemények különleges kezelését.
- Február 1.** Felemelik az Amerikai Egyesült Államokba szóló nemzetközi postacsomagok díját.
- Február 1.** A Nyíregyháza 1. sz. postahivatalt vám elé állító hatáskörrel ruházzák fel.
- Február 15.** Megkönnyítik a távbeszélő-állomások, főállomások, fővezetékek, alközpontok és mellékállomások aláírását.
- Február 19.** A számadási hiánylatok rendezésére új, *szolgálati postautalványt* rendszeresítenek.
- Február 21.** A távirati postautalvány felvételi szolgálat egyszerűsítésére és gyorsítására bevezetik a *feladó-szelvénnel* ellátott fedezeti lapokat.
- Február 21.** A vezérigazgatóságnál és a vezérigazgatóságnak alárendelt hivataloknál és szerveknél használatban álló pénztárak (vasládák) másodkulcsainak őrzésével a Budapest 4. sz. hivatal helyett a Budapest 114. sz. hivatalt bízzák meg.
- Február 24.** Megjelenik a Magyar Királyi Postatisztképző-tanfolyam új szervezeti szabályzata és ügyrendje.
- Március 1.** A vasútüzleti táviratok jelzése az eddigi *FB* helyett *B*.
- Március 1.** Új rendelet szabályozza a távíró és távbeszélő statisztikai adatgyűjtés módját, rendszerességét és lebonyolítását.
- Március 1.** Olaszországból Magyarországra is küldhetők távirati utalványok.
- Március 1.** Megváltoznak a díjtételek a magyar–szerb–horvát–szlovén távbeszélő-forgalomban.
- Március 5.** A magyar–szerb–horvát–szlovén kölcsönös forgalomban a víz- és csapadékjelző táviratok díjmentesek.
- Március 8–14.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a távíró- és távbeszélő-forgalomról.
- Március 18.** A távírónál megszűnik a biztosítékok fizetése.
- Március 23.** A rádiókészülékeket és ehhez tartozó alkatrészeket tartalmazó küldeményt külföldről bárki külön behozatali engedély nélkül, korlátlan mennyiségben behozhat.
- Március 31.** Kivonják a forgalomból a koronaértékű légipostabélyegeket és portójegyeket.
- Március 31.** A Gergely-naptár szerinti ünnepnapokon – kivéve a vasárnapokat, áldozócsü-törtököt, úrnapját, Szent István-napját és karácsony első napját – a budapesti postahivatalok egyszeri teljes, a vidéki hivatalok egyszeri levélkézbesítést kell végezzenek. A Budapestre szóló romló tartalmú csomagokat ezeken a napokon is kézbesíteni kell.
- Április 1.** Az értéklevelek, értékdobozok és postacsomagok bérmentesítésének díját nem készpénzben, hanem postabélyeggel kell leróni.

Április 1. Megindul a nemzetközi postautalvány-forgalom Szíriával, Libanonnal.

Április 3. Magyarország és Olaszország diplomáciai és konzuli képviselőinek állami távirataira megállapított díjkedvezményt a római Szentszék és a budapesti apostoli Nunciatúra között váltott táviratokra is kiterjesztik.

Április 15–május 5. A postaigazgatóságok kerületi távíróversenyeket rendeznek, melyen a postamesteri hivatalok alkalmazottai is részt vehetnek, amely verseny eredményei alapján állítják össze a comoi nemzetközi távíróversenyre induló magyar tisztviselők névjegyzékét.

Április 19. A budapesti távbeszélő-hálózatban kísérletképpen bevezetett ébresztőszolgálatot rendszeresítik és kiterjesztik a folytonos éjjel-nappali szolgálatot tartó vidéki központokra is.

Április 20. Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Párizs között.

Április 22. Módosítják a távbeszélő-összeköttetések létesítésénél követendő eljárást, mind a belföldi, mind a külföldi forgalomban.

Április 25. A postatakarékpénztári betétkönyvekre rövid úton teljesíthető visszafizetések értékhatárát 40-ről 100 pengőre emelik fel.

Április 25. Franciaországgal, Szerb–Horvát–Szlovén királysággal való kölcsönös forgalomban árumintákban kisebb kereskedelmi értékű tárgyak is küldhetők.

Április 27. Belföldi ajánlott küldemények díjának lerovására 46 filléres postabélyeg kerül forgalomba.

Április 29. Megindul a légipostai levélforgalom Dániával, Svédországgal és Norvégiával.

Április 30. A külföldi hírlapok előfizetésének közvetítését a Magyar Királyi Posta külföldi hírlaposztálya látja el.

Május 1. Megindul a kölcsönös utánvételes csomagforgalom Olaszországgal

Május 1. Új rendelet módosítja a rádióvevő-berendezések használati díjait, és az ilyen berendezések előállítására és forgalomba hozatalára adott engedélyek díjait.

Május 1. Megjelenik a kereskedelemügyi miniszter rendelete a fémvezeték nélkül, vagy fémvezetéken nagy váltakozásszámú áramok segítségével működő (rádió) távíró-, távbeszélő- és villamosjelző-berendezésekről, az ilyen berendezésekhez szükséges készülékek és alkatrészek előállításának, forgalomba hozatalának szabályozásáról.

Május 2. Megindul a légipostai csomagforgalom Ausztriával, Németországgal és Svájcjal.

Május 4. Megindul a légipostai forgalom Belgiummal, Hollandiával és Nagy-Britanniával.

Május 5. Létrejön a *Magyar Királyi Postai Jóléti Alapítvány*, ezzel egy időben az utalványkicszerelő hivatalnál működött jóléti csoportot megszüntetik.

Május 10. Új rendelet szabályozza a telken belüli és telken kívüli távbeszélő mellékállomások bekapcsolását.

Május 12. Megjelenik a *rádiórendelet* végrehajtási utasítása.

Május 12. Új kibocsátású belföldi postautalvány-úrlapok kerülnek forgalomba.

Május 14. Új rendelet szabályozza a nemzetközi átmenő beszélgetések kapcsolását.

Május 15. Közzéteszik a Magyarországon közlekedő mozgó- és kalauzposták és csomagszállító menetek jegyzékét.

- Május 19.** Az állami és magánbankok és pénzüzetek számára engedélyezik, hogy a külföldre szóló értékleveleiket és értékdobozait *zártan* adhassák fel.
- Június 1.** Görögországba szóló csomagok értéknylvánítással is elláthatók 1000 aranyfrank értékhatárig. Ugyanilyen értékhatárig megindul az értéklevél-forgalom is.
- Június 1.** Megindul a postautalvány-, utánvételi- és megbízási forgalom Németalföldi Indiával, 480 holland forint és 1000 pengő értékhatárig.
- Június 13.** Megjelenik a Magyar kir. Postatisztképző-tanfolyam új vizsgarendje.
- Június 30.** A Járműtelepen használt postai gépkocsik, kerékpárok és gépek árverését tartják.
- Július 1.** A budapesti távbeszélő-hálózatban soron kívüli bekapcsolásért 240 pengő díjat kell fizetni.
- Július 1.** Új rendelet lép életbe a kincstári hivatalok leadószolgálatának egyszerűsítéséről.
- Július 1.** Megindul a nemzetközi közönséges postautalvány-forgalom Belga-Kongóval.
- Július 1.** Megindul a postautalvány-, távirati utalvány- és utánvételes csomagforgalom Litvániával.
- Július 1.** A koronaértékű kincstári bélyegeket és a ilyen bélyeggel ellátott okirat-ürlapokat kivonják a forgalomból.
- Július 11.** Részben módosítják a gyűjtő-postahivatalok készpénz-beszolgáltatásának és ellátmánykérésének eddigi rendjét.
- Július 15.** Utánvételes ajánlott levélpostai küldemények, utánvételes értéklevelek és értékdobozok valamint postai megbízások forgalma indul meg Ausztriával, Belgiummal, Csehszlovákiával, Danziggal, Dániával, Észtországgal, Finnországgal, Franciaországgal, Lettországgal, Litvániával, Németországgal, Németalföldi Indiával, Norvégiaival, Svájccal, Svédországgal és Tunisszal.
- Augusztus 1.** A meghatalmazások nyilvántartási díjait nem a bárcalajstromban (készpénzben) kell elszámolni, hanem a meghatalmazáson megfelelő értékű postabélyeggel kell leróni.
- Augusztus 1.** Utánvételes ajánlott levélpostai küldemények, utánvételes értéklevelek és értékdobozok valamint postai megbízások forgalma indul meg Németalfölddel.
- Augusztus 1.** A Németországba szóló közönséges táviratok szódíja 28, a hírlaptáviratoké 11 fillérre változik.
- Augusztus 8–14.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a táviró- és távbeszélő-forgalomról.
- Augusztus 19.** Elrendelik a kincstári és postamesteri személyzet irányítási ismereteinek fejlesztésére a tervszerű szakképzést és kötelezővé teszik a továbbképzést.
- Augusztus 28.** *Igen sürgős* beszélgetések a Franciaországgal és Svájccal való távbeszélő-forgalomban nem kérhetők.
- Szeptember 1.** Olaszországgal megindul a postai megbízási forgalom.
- Szeptember 1.** Légipostabélyegek kerülnek forgalomba 12, 16, 20, 32, 40, 50, 72 és 80 filléres értékben.

- Szeptember 1.** Kísérletképpen engedélyezik, hogy az egymással közvetlen összeköttetésben álló belföldi távbeszélő-viszonylatokban meghatározott időre egyes beszélgetések kérhetők legyenek.
- Szeptember 7.** A magyar–osztrák és magyar–német távbeszélő-forgalomban megszüntetik az időbeli korlátozásokat.
- Szeptember 15.** Megindul a postautalvány-, utánvételi és megbízási forgalom Luxemburggal.
- Szeptember 19.** Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Bruxelles között.
- Október 1.** Megindul az értékdoboz-forgalom Csehszlovákiával.
- Október 1.** A magyar–osztrák és magyar–német távbeszélő-forgalom valamennyi központ részvételével teljessé válik, s ennek következtében új díjszabás lép életbe.
- Október 1–31.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a belföldi és külföldi hírlapokról és folyóiratokról.
- Október 5.** Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Amsterdam, Rotterdam és Hága között.
- Október 13.** A Budapest 72. sz. hivatal részére indított közvetlen levélzárlatokban továbbításra kerülő közönséges levelezést négy csoportra kell osztani és külön kötegbe kell foglalni: 1. *Budapest*, 2. *Városok* (48 nagyváros), 3. *Belföldi*, 4. *Külföldi*.
- Október 15.** Bulgáriával megindul a postautalvány-forgalom.
- Október 16–23.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélpostai-, csomagpostai- és értéklevél-küldeményekről a bel- és külföldi forgalomban.
- November 1.** Utánvételes ajánlott levélpostai küldemények, utánvételes értéklevelek és értékdobozok forgalma indul meg Olaszországgal.
- November 15.** A magyar–svájci távbeszélő-forgalomban megszüntetik az időbeli korlátozásokat.
- November 24.** A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. a rádióműsorra vonatkozóan szavazólapokat adott, melyeket a postahivatalok közvetítésével juttat el a rádióengedélyeseknek és a kézbesítők gyűjtik össze.
- November 26.** Megjelenik a Magyar Királyi Posta Központi Járműtelepének új szervezeti szabályzata, mely az Egressy úti új telephelyre költözést követő hónap elsejével lép életbe.
- November 28.** A postai értéklevél-borítékok az új bankjegy méretének megfelelő nagyságban készülnek és új áruk 5 fillér.
- December 5.** A csomagfelvételi és kézbesítési szolgálat egyszerűsítése és gyorsítása érdekében a belföldi forgalomban váltott sommás-, betét- és kézi csomagokhoz ragszamos és feladóvévényes szállítóleveleket rendszeresítenek.
- December 15.** A magyar–belga távbeszélő-forgalom valamennyi központ részvételével teljessé válik.
- December 16.** Megszüntetik a csomagoknak indítójegyzekebe való foglalását.
- December 23.** A Magyar Nemzeti Bank megkezdi 1927. július 1-i kelettel ellátott 1000 pengő címletű bankjegyek kibocsátását.

December 29. Az élő juhokat, kecskéket és sertéseket kizárják a postai szállításból.

Megnyílt postahivatalok: Alsógöd, Csömödér, Debrecen 9., Debrecen 10., Magyarszentiván, Mátyásföld repülőtér, Mezőladány, Nemesvámos, Pári, Resznek, Zajta.

Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok: Alsóéked, Badacsony, Gulács, Szentpéterfa.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Bakonybél, Balatonszabadi, Bikal, Ráckozás.

Megnyílt távírdahivatalok: Bakonyjákó, Kutas, Szeged, Szentgál.

Megnyílt távbeszélő-hivatalok: Badacsonytomaj, Bajna, Bakonytamási, Bataapáti, Bóta, Budapest 63., Budapest 64., Budapest 103., Budapest 704., Császártöltés, Csolnok, Csopak, Csót, Csósz, Dáka, Dejtár, Dormánd, Dorog, Egeracs, Erzsébet Királyné-szanatórium, Felsőnyék, Furta, Füzérkomlós, Gacsály, Gecse, Gyulaj, Hollóháza, Hurgyag, Iharosberény, Inke, Ipolytölgyes, Jósvalfő, Karancsság, Kecel, Keszeg, Kesztlőc, Kéthodony, Kisláng, Kötcse, Kurd, Külsővad, Lajoskomárom, Letkér, Lovászpátona, Marcaltó, Mátrafüred, Megyaszó, Monok, Németmárok, Nyárad, Ozora, Ódalmand, Ószöllő, Pápakovácsi, Piricse, Piszke, Pusztacseg, Rád, Takácsi, Taktaharkány, Tapolcafő, Tát, Telkibánya, Tengőd, Tiszakarád, Tolnanémedi, Sajókazinc, Soponya, Szabadbattyán, Szakály, Sződligettelep, Szűcs, Ujhuta, Vaszar, Vinár.

Megnyílt postaügynökségek: Abaujvár, Ballószeg, Ballószög, Bár, Belezna, Bojárhalom, Bolyok, Deákvár, Murga, Nagydém, Nagysitke, Nyírszöllős, Öszentiván, Peresznye, Porva, Selyeb, Simonmajor, Szakadát, Szilágyitelep, Tájó, Tiszavárkonyi szőlők, Végárdó, Völcsey, Zalkod.

Megnyílt, távbeszélővel egyesített postaügynökség: Szeged-Somogyitelep.

Megnyílt postagyűjtőhely: Budapest-Carlton szálló.

Megszűnt távírdahivatal: Bajna.

Megszűnt postaügynökségek: Baglad, Debrecen-Márton Kálmán-telep, Nagysitke.

Alkalmi postahivatalok: Budapesti Nemzetközi Vásár (IV. 28.–V. 11.), IV. Magyar Filatelista Nap és Bélyegkiállítás (V. 1–4.), VII. Nemzetközi Gépkocsi Kiállítás (VI. 3–13.), Nemzetközi Sakkverseny Kecskeméten (VI. 25.–VII. 14.), Vas-, Gép-, Háztartásiipari-, Reklám- és Rádiókiállítás (VIII. 18.–IX. 15.), X. Nemzetközi Zoológiai Kongresszus (IX. 6–10.).

Kinevezések: *Dr. Hollán Péter* postafőigazgatót megbízzák a Soproni Postaigazgatóság vezetésével (július 20.).

Cimponeriu Dénest a Központi Járműtelep vezetésével, *Ferenczy Zsigmondot* a Központi Járműtelep helyettes vezetésével, *Schiffér Ottmárt* a Központi Anyagraktár és Javítóműhely vezetésével bízzák meg (november 26.).

Kitüntetések: *Dr. Vas Ferenc*, *dr. Rózsa Zsigmond*, *dr. Privitzer Jenő* és *Wildenauer Kálmán* nyugalomba vonulása alkalmával kormányzói elismerésben részesül (február 10.).

Éberhardt János postafőigazgató miniszteri elismerésben részesül (május 7.).

Biskey Karolin postafőellenőrnő kormányzói elismerésben részesül (július 28.).

Salamon Antal csepregi postamesternek a IV. osztályú Magyar Érdemkeresztet adományozzák. *Mezey János* békési, *Werner Lujza* bácsalmási és *Antoni Mihály* türkevei postamesterek kormányzói elismerésben részesülnek (december 15.).

Kenessey Lászlóné Nagy Jolán kiadónő miniszteri elismerésben és pénzjutalomban részesül (december 19).

Szakirodalom: *Budapesti távbeszélő betűrendes és szaknévsor* (március).

Távíróüzleti szabályzat (április).

Postajárat térkép (az 1926-ban kiadott térkép kisebb alakú – 60×89 cm – változata) (május).

Csomagdíjszabás (június).

Kivonatos posta-, távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás (július).

Távbeszélőüzleti szabályzat (július).

Hivatalos névjegyzék (Nomenclature) a nemzetközi távírószolgálatra megnyílt távíró-hivatalokról (szeptember).

Vidéki távbeszélő-előfizetők hivatalos betűrendes névsora (szeptember).

Gyakorlati útmutatások a rádióvevő-berendezések kezelésére (október).

1928

Január 1. A belföldi forgalomban sommás csomagok feladására *szállítójegyzéket* rendszeresítenek.

Január 1. Megindul a postautalvány-, utánvételi-, megbízási és díjjegyzékforgalom a Saar-vidékkel.

Január 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Anglia és Magyarország között.

Január 1. Mind a belföldi, mind a nemzetközi távolsági forgalomban lehetőség nyílik az előfizetők száma vagy neve után történő tudakozódásra.

Január 15. A külföldre szóló és rovatolt anyagot tartalmazó levélzsákokat vörös zsákfüggvénnyel kell ellátni.

Január 15. Közönséges postautalvány-forgalom indul meg Spanyolországgal.

Január 28. Új rendelet szabályozza az adó- és illetékintések kezelését.

Január 28. Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Strassbourg között.

Február 1. A Svájcba szóló, 20 kg súlyú csomagokra egységes díjat állapítanak meg. I. sz. útiránynál 9 pengő 20 fillér, II. útiránynál 13 pengő 95 fillér.

Február 1. Új rendelet szabályozza a budapesti postai és pénzügyi érték cikk-árusító körzeteket.

Február 5. Budapest székesfőváros külterületére szóló helyi táviratok esetében is megszüntetik a küldőncdij szedését.

Február 5. A helyi teleprendszerű (LB) induktoros távbeszélő-hálózatokban az előfizetők részére egységes típusú, falon és asztalon egyaránt használható induktoros készüléket rendszeresítenek.

Február 15. Magyarország és Németalföld között általánosan megindul a távbeszélő-forgalom.

Február 15. A Németországgal való kölcsönös forgalomban az utánvételi és megbízási összegek a feladó által a rendeltetési országban nyitott postai folyószámla javára is átutalhatók.

- Február 17.** Megjelenik az üzemi tisztviselői szaktanfolyam új tantervét tartalmazó és vizsgarendjét szabályozó rendelet.
- Március 1.** Hatályba lép az új postakezelési utasítás, amely 1927 decemberében jelent meg.
- Március 1.** Új rendelet szabályozza az állami ünnepeken – beleértve az 1927. évi XXXI. törvénycikkkel nemzeti ünnepnek nyilvánított március 15-ét is – a postahivatalok nyitvatartását.
- Március 1.** A fiókbérlőknek szóló küldemények címzésében fel kell tüntetni a postahivatal számát is.
- Március 12.** Megindul a távbeszélő-forgalom Magyarország és Danzig között.
- Március 15.** Új rendelet szabályozza a postatisztképző tanfolyamra kerülő személyzet gyakorlati képzését.
- Március 21.** Megindul az utánvételes értékdobozok forgalma Csehszlovákiával.
- Április 1.** Megindul a kölcsönös postai megbízási forgalom Csehszlovákiával 3000 cseh korona illetve 480 pengő értékhatárig.
- Április 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Koppenhága között.
- Április 1.** A téli időszak alatt szünetelt légiposta-forgalom újra megindul Béccsel, Prágával, Nürnberggel, Strassburggal, Párizssal, Belgráddal, Bukaresttel és Konstantinápolyal.
- Április 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Abbazia között. Egyúttal a Budapest–Fiume és Trieste közötti viszonylatokban csökkentik a beszélgetések díját.
- Április 15.** A mozgó- és kalauzpostáknak, valamint az átjegykelő postahivataloknak a csak közönséges (nem ajánlott) anyagot tartalmazó levélzsákokat nem kell többé az átadójegyzékben egyenként beírni, hanem sommásan kell kezelni.
- Április 23.** Az 1927. évi hágai légiposta-konferencia határozatait a magyar postaigazgatás is elfogadta és ennek alapján a légipostára vonatkozó új rendszabályok lépnek életbe.
- Április 27.** Megindul a légiposta-forgalom Perzsiával, Brit Indiával, Mexikóval, Kanadával és Kubával.
- Április 28.** Új rendelet szabályozza a mozgó- és kalauz-postakocsiknak útközben bekövetkezett menetképtelensége esetén követendő eljárást.
- Május 1.** Bérmentesítő-gépek használatát engedélyezik postai küldemények bérmentesítésére.
- Május 1.** A postamesteri hivatalok indító és átvevő szolgálatának egyszerűsítése céljából az Egyesített egyenleg című nyomtatványt *Postamesteri egyenleg* új névvel módosított alakban adják ki.
- Május 1.** A magyar–csehszlovák távbeszélő-forgalomban új díjszabás lép életbe.
- Május 1.** Változások lépnek életbe a posta-vezérgazgatóság szervezetében.
- Május 11.** Életbe lép a Magyar Királyi Posta és a postamesteriek között fennálló szolgálati viszony meghatározását tartalmazó *Magyar Királyi Postamesteriek Szolgálati Szabályzata*.

- Május 12.** Módosítják a Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézetének alapszabályát.
- Május 15.** Az Ausztriával, Luxemburggal és Svédországgal való forgalomban az utánvételi és megbízási összegek a feladó által a rendeltetési országban nyitott postai folyószámla javára is átutaltathatók.
- Május 15.** Közzéteszik a magyar mozgó- és kalauzposták, csomagszállító- és jegyzékelő menetek, valamint postaszállításra felhasznált autóbusszjáratok jegyzékét.
- Május 15.** Kormányrendelet jelenik meg az állami és vármegyei alkalmazottak egyes csoportjainak betegség esetén járó illetményeiről.
- Május 17–június 15.** Az amszterdami olimpiai játékok ideje alatt a bérelt telefon-beszélgetésekre kedvezményeket adnak.
- Május 21.** Németország légipostai úton mérsékelt díjszabás mellett felvett újságköteget is szállít.
- Június 1.** A Csehszlovák Köztársasággal és Svájjal való forgalomban az utánvételi és megbízási összegek a feladó által a rendeltetési országban nyitott postai folyószámla javára is átutaltathatók.
- Június 1.** A belföldi forgalomban bevezetik az üdvözlő *dísztáviratokat*. Kétféle űrlappal, Lx1 és Lx2 különleges megjelöléssel, 50 fillér pótdíj ellenében válthatók.
- Június 1.** *Hévízei táviratok* (WLT) válthatók egyrésztől Magyarország, másrésztől Kanada, Amerikai Egyesült Államok és néhány közép- és dél-amerikai ország között.
- Június 1.** A feladás órájától számított 36 óra eltelte után kézbesítendő (ZLT) táviratok válthatók egyes dél-amerikai országokkal való forgalomban.
- Június 1.** Magyarország és Észak-Amerika között rendszeresítik a Rádióleveleket (NLT) *via Radio Varsovie*.
- Június 15.** Általános forgalom és új díjszabás lép életbe a magyar–svájci távbeszélőforgalomban.
- Június 18.** A Magyar Királyi Posta Járműtelepe a X. kerület, Kőbányai út 22/a. sz. alól a VII. kerület, Egressy út 39–43. sz. alá költözik.
- Június 21.** A Spanyolországba szóló postautalványok expressz-kézbesítése kérhető.
- Július 1.** A postamesteri hivatalok számára bevezetik a postai megbízási lapok sommás kezelését.
- Július 1.** A Danzig szabad várossal való forgalomban az utánvételi és megbízási összegek a feladó által a rendeltetési országban nyitott postai folyószámla javára is átutaltathatók.
- Július 1.** Lényeges változások állnak be a nemzetközi helyközi távbeszélő-forgalomban.
- Július 1.** Új rendelet szabályozza a nyilvános helyiségek rádióvevő-berendezései után fizetendő használati díjakat.
- Július 1.** A távbeszélő biztosítékpénz legkisebb összegét 50 pengőre szállítják le.
- Július 11.** A közvetlen összeköttetések és a telken kívüli mellékállomások előfizetőit is felveszik a távbeszélőnévsorba.
- Július 15.** Megindul a közönséges postautalvány-forgalom Görögországgal.

- Július 17.** Megváltoznak a távbeszélő-alközponti berendezések létesítésének és fenntartásának feltételei.
- Július 28.** Rendes (nem nyilvános) előfizetői állomásoknál pénzbedobásra működő automata távbeszélő-készülékkel lehet alkalmazni, illetve lehetőség van ilyenekkel való kicserélésre.
- Augusztus 1.** Szent István képét ábrázoló 8, 16 és 32 filléres postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Augusztus 1.** A Dániával és Olaszországgal való forgalomban az utánvételi és megbízási összegek a feladó által a rendeltetési országban nyitott postai folyószámla javára is átutaltathatók.
- Augusztus 1.** Megindul a légiposta-csomagforgalom a Szerb–Horvát–Szlovén királysággal.
- Augusztus 1.** Nemcsak a csekkszámával bíró budapesti címzettek, hanem a vidéken lakó postatakarékpénztári csekkszám-tulajdonosok is kérhetik, hogy a részükre érkező postautalványok (utánvételek) ne készpénzben, hanem postatakarékpénztári csekkszámukon jóváírás útján legyenek kiegyenlítve.
- Augusztus 10.** Megindul a légiposta-csomagforgalom Spanyolországgal.
- Augusztus 16.** Budapesten megváltozik a távbeszélő-díjszabás.
- Augusztus 23.** A mozgó- és kalauzpostákon feladott ajánlott küldeményeket is el kell látni ajánlási ragjeggyel.
- Augusztus 28.** Megindul a légiposta-forgalom Brazíliával, Argentínával és Uruguay-al.
- Szeptember 1.** Vidéki viszonylatokban megváltozik a távbeszélő-díjszabás.
- Szeptember 1.** A Szerb–Horvát–Szlovén királysággal utánvételes ajánlott levélpostai küldemények és utánvételes csomagok válthatók, de csak azzal a feltétellel, hogy a feladó e küldemények utánvételi összegének a rendeltetési országban nyitott postai folyószámlája javára való átutalását kéri.
- Szeptember 1.** Magyarország és Lettország között megindul a kölcsönös távirati utalványforgalom.
- Szeptember 1.** Magyarország és Kanada között hétvégi (WLT) táviratok via Imperial, via Empiradio és via Transradio is küldhetők.
- Szeptember 10.** Az Ausztriába és Svájcba szóló légipostacsomagok súlyhatárát 20 kg-ra emelik.
- Szeptember 15.** A Németalfölddel való forgalomban az utánvételi- és megbízási összegek a feladó által a rendeltetési országban nyitott postai folyószámla javára is átutaltathatók.
- Szeptember 20.** Kiterjesztik a magyar–francia távbeszélő-forgalmat, amiben Magyarország részéről valamennyi távbeszélőközpont részt vesz.
- Szeptember 21.** Közzéteszik, hogy Budapest és Szombathely között hamarosan naponta ideiglenesen közlekedő repülőjárat indul meg, mely közönséges és ajánlott levélpostai küldeményeket és postautalványokat is szállít.
- Október 1.** Marokkóval (a spanyol zóna kivételével) megindul a postautalvány-, utánvételi és megbízási forgalom.

- Október 1.** Az Amerikai Egyesült Államokkal, meghatározott közép- és dél-amerikai országokkal hétvégi (WLT) táviratok via London-Marconi is küldhetők.
- Október 1.** A Bernben 1924. október 23-án aláírt, az 1928. III. törvénycikkkel becikkelyezett nemzetközi egyezmény értelmében a nemzetközi vasúti áruforgalomban új mintájú, kincstári bélyeges vasúti fuvarlevélúrlapok kerülnek használatba.
- Október 1.** A Palesztinába szóló levélpostai küldemények és csomagok expressz-kézbesítése is kérhető.
- Október 1.** Életbe lép az államkincstár terhére nyugellátásban részesülő tisztviselők és alkalmazottak, özvegyek és árvák időszaki igazolási kötelezettségét és a családi pótlék igényjogosultság időszaki igazolását újonnan szabályozó rendelet.
- Október 2.** Megszüntetik a budapesti fiókbérlőktől a fiók kulcsáért szedett letéti díjat.
- Október 15.** Megindul az utánvételes csomagforgalom Görögországgal.
- Október 15.** Bulgáriával megindul a légiposta-csomagforgalom.
- Október 15.** Változások állnak be a légiposta-forgalom menetrendjében.
- Október 18.** Újra rendszeresítik a takaréklapok használatát az 1 pengő betétminimumnál kisebb összegek megtakarításának elősegítésére.
- Október 21–27.** A levélpostai küldemények, csomagok, értéklevelek és értékdobozok bel- és külföldi forgalmáról részletes statisztikai adatgyűjtést végeznek a postahivatalok és ügynökségek.
- Október 21–november 20.** A bel- és külföldi hírlapok és folyóiratok forgalmáról statisztikai adatgyűjtést végeznek a postahivatalok és ügynökségek.
- Október 30.** A Budapest Hűvösvölgy–Solymár között közlekedő, magánvállalkozásban fenntartott autóbuszjáratot felhasználják Pesthidegkút–Solymár postahivatalok közötti postaszállítás ellátására.
- November 1.** Magyarország és az Amerikai Egyesült Államok között új postacsomag-szerződés lép életbe.
- November 1.** Az Argentínába, Brazíliába, Paraguayba és Uruguayba szóló, a feladás idejétől számított 36 óra elteltével kézbesítendő (ZLT) táviratok via Italcable is küldhetők.
- November 11.** Megindul a távbeszélő-forgalom az Amerikai Egyesült Államokkal, Kubával, Kanadával és Mexikóval.
- November 15.** Egyiptommal megindul a közönséges és távirati postautalvány-forgalom.
- November 19.** Visszamenőleg január 1-jei hatállyal életbe lép a postamesterek és postamesteri alkalmazottak üzemi baleset esetén történő ellátásáról szóló rendelet.
- December 10.** A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. 3000 pengő készpénzt és 100 db kristálydetektoros készüléket ajánl fel azon postai alkalmazottak megjutalmazására, akik december 1. és 1929 február 28. között a lakosság számára nyújtott képeket a legtöbb rádió-előfizetőt gyűjtik.
- December 15.** Megjelenik az új hivatali eskü és fogadalom szövegének egységes mintája.
- December 15–1929. január 2.** A belföldi és egyes országokkal való külföldi forgalomban rendszeresítik a karácsonyi és újévi üdvözlő (XLT) táviratokat. Az 50 %-os díj-

kedvezményt élvező távirat a szokásos szerencsekívánatokon és üdvözeteken kívül más közlést nem tartalmazhat.

December 16. Megindul az általános távbeszélő-forgalom Magyarország és Svédország között.

December 17. Újra életbe léptetik a kerületi biztosi intézményt.

December 20. A Magyar Nemzeti Bank megkezdi 1928. augusztus 1-jei kelettel ellátott 5 pengős címletű új bankjegyeinek kibocsátását.

December 21. Rendszeresítik a *Szórakoztató rádióvevő berendezés átruházása* elnevezésű új nyomtatványt.

Megnyílt postahivatalok: Belvárdgyula, Borsodszemere, Csobaj, Egerlövő, Gyöngyöstarján, Karancsság, Kerta, Kislőd, Klotildliget, Mucsi, Parasznya, Piricse, Sóstóhegy, Szentpéterszeg, Szólád.

Megnyílt távírdahivatalok: Fejér-Zichyfalva, Madarászpuzsta, Sárszentmihály.

Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok: Balatonmáriafürdő, Disznóshorvát, Felsőalap, Mőcsény, Szakmár.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Abaliget, Ácsteszer, Apár, Babót, Bakonycsernye, Bakonysárkány, Bakonyszentlászló, Bakonyszentmihály, Balatonszabadi, Bánokszentgyörgy, Baranyajenő, Becsehely, Bedeg, Belcsapuszta pu., Bogyoszló, Bolyok, Borhida, Bő, Cered, Cirák, Csajág, Csákberény, Csetény, Csillaghegy, Csörötnek, Dasztfalu, Dencsháza, Diósberény, Diósviszló, Diszel, Dömös, Dőr, Drávafok, Egyed, Felsőpaty, Felsősáp, Felsőszemenye, Felsőszölnök, Gérce, Gyulafirátót, Gyuró, Hegyfalva, Hetvehely, Hidas, Himesháza, Himód, Hird, Hosszúpereszteg, Inota, Isztimér, Káld, Kánya, Kapolcs, Kaposszekcső, Karád, Kelebia, Kerca, Kerkaszentmiklós, Kémes, Klárafalva, Kokad, Kovácshida, Lakocsa, Magyarhertelend, Magyarmecske, Magyarszentiván, Majs, Máriabesnyő, Máriakéménd, Medgyesbodzás, Mezőszentgyörgy, Monostorapáti, Nagyalásny, Nagybicsérd, Nádasladány, Nagylengyel, Nagypeterd, Noszlop, Olbő, Osló, Oszró, Ősi, Öttömös, Páli, Palotabozsok, Páka, Pákoz, Pánd, Papkeszi, Pázmánd, Perbál, Pilisborosjenő, Pusztavám, Püspöklak, Püspökszenterzsébet, Rábafüzes, Rábapordány, Rábaszovát, Rábatamási, Rácmecske, Ráctöttös, Rátót, Réde, Rédics, Répcelak, Répcszemere, Resznek, Románd, Sámod, Sáregres, Sároszentmihály, Somogy, Somlószóllós, Somlónásárhely, Súr, Szabadszentkirály, Szár, Szárföld, Szederkény, Szécsisziget, Szil, Szilárskány, Tác, Taliándörög, Tápióság, Tés, Ukk, Ujkér, Uraiújfalu, Vág, Vanyola, Vásárosdombó, Vasszentmihály, Velence, Veszprémvarsány, Véménd, Vértesacsa, Vitnyéd, Vízvár, Zabar, Zalatárnok, Zámoly.

Megnyílt postaügynökségek: Abapuszta, Beregdaróc, Bénye, Borzavár, Dunatétlen, Erdőváros, Györgypuzsta, Gyopárhalma, Jánd, Kartal, Kozármisleny, Köveskút, Mátételke, Mórchida, Murga, Nyirtúra, Rákócziliget, Rétközberencs, Ujmajor, Zaránk.

Megszűnt postahivatalok: Déneháza, Dunatétlen.

Megszűnt postaügynökségek: Disznóshorvát, Tajó-pu.

Alkalmi postahivatalok: Budapesti Nemzetközi Vásár (IV. 25–V. 2.), Kerékpáros Világbajnokság idején (VIII. 15.), Ipari Balesetek és Ipari Betegségek V. Nemzetközi Nagygyűlése (IX. 1–7.).

Kinevezések: *Demény Károly* államtitkár és postavezérigazgató, *Kolossváry Endre* helyettes államtitkár és vezérigazgató-helyettes nyugállományba vonulnak (április 30.). *Dr. báró Szalay Gábert* a posta vezérigazgatójává nevezik ki (április 24.).

Csath Bélát felmentik a postavezérigazgatóság 8. ügyosztályának vezetése és központi főbiztosi megbízatása alól és megbízzák a vezérigazgatóság postafőosztályának vezetésével; *Rákóczy Mihályt* felmentik a Debreceni Postaigazgatóság vezetése alól és megbízzák a postavezérigazgatóság postaüzemi ügyosztályának a vezetésével; *dr. Asztalos Domokost* megbízzák a Debreceni Postaigazgatóság vezetésével. (május 2.).

Demény Károlyt kinevezik a Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézetének elnökévé (május 8.).

Dr. Asztalos Domokost felmentik a Debreceni Postaigazgatóság vezetése alól. Annak vezetésével *dr. Nagy Endrét* bízzák meg (július 3.).

Kitüntetések: *Hollós József* postaigazgatónak a magyar kir. kereskedelemügyi miniszter elismerését fejezi ki az új postakezelési utasítás szerkesztésében végzett kiváló munkájáért (január 26.).

Demény Károlynak nyugállományba vonulása alkalmából a II. osztályú Magyar Érdemkeresztet a csillaggal, *Kolossváry Endrének* a II. osztályú Magyar Érdemkeresztet adományozzák (május 8.).

Kol Ferencnek a II. oszt. Magyar Érdemkeresztet, *Lázár Lipótnak* és *Rédl Jenőnek* a III. osztályú Magyar Érdemkeresztet adományozzák (december 4.).

Tersztyánszky Ákos, *Ujj György*, *Toffler Gyula* műszaki igazgatók; *Aigner Dezső*, *Rimóty Mihály* műszaki tanácsos a Budapest–Bécs távkábel üzembe helyezése és a budapesti távbeszélő-hálózat bővítése és automatizálása terén kifejtett munkájáért kormányzói elismerésben részesül (december 4.).

Paskay Bernát műszaki főigazgató, *Tomcsányi István* postafőmérnök, *Magyari Endre* postamérnök a lakihegyi rádióhírmondó-állomás és a budapesti stúdió megtervezéséért és megépítéséért; *Tichtl György* postaműszaki igazgató a kábelerősítő állomások, a lakihegyi rádióállomás és budapesti távbeszélő mellékközpontok épületeinek tervezéséért; *dr. Tomits Iván* műszaki tanácsos a távkábelek elektromos feltételeinek megtervezéséért; *Lédeczy Sándor* műszaki igazgató, *Koczka László* főmérnök a táviró- és távbeszélő-készülékek és berendezések szabványosítása körül végzett munkásságáért miniszteri elismerésben részesül (december 15.).

Szakirodalom: *Dr. Hollós József: Postai politika* (március).

1928. évi budapesti távbeszélő betűrendes és szaknévsor (május).

Irányítási füzet című segédfüzet (július).

Magyar Rádió-újság címen rádió propaganda-füzet (november 23.).

Vidéki távbeszélő betűrendes és szaknévsor (december).

- Január 1.** A postahivatalokban megszűnik az útlevelűrlapok árusítása.
- Január 1.** Újítások lépnek életbe a belföldi távolsági és a nemzetközi távbeszélő-forgalomban.
- Január 1.** A csomagok sommás rovatolását kiterjesztik a Csehszlovák Köztársasággal való forgalomban is.
- Január 1.** Életbe lép az 1928. november 25-én kelt nemzetközi rádiótávíró egyezmény, melyet a magyar törvényhozás az 1929. évi VI. törvénycikként iktat be.
- Január 1.** Az 1927. évi november 25-én elfogadott nemzetközi rádiótávíró egyezményhez és szabályzatokhoz kapcsolódóan jelentős változások lépnek életbe a rádiótávíratok díjazásában és kezelésében.
- Január 1.** Új kormányrendelet lép életbe, mely az állami tisztviselőknek, alkalmazottaknak és hozzátartozóinak öregség, rokkantság, özvegyiség és árvaság esetére való ellátását az 1928. évi XL. törvény alapján szabályozza.
- Január 1.** Az 1927. évi november 25-i washingtoni nemzetközi rádiótávíró egyezmény határozata értelmében megváltoznak a rádióállomások – közöttük a magyaroké is – hívójeljei.
- Január 3.** Rendelet jelenik meg a magyar Nemzeti Munkavédelem szervezetéről a m. kir. postahivataloknál, melyben minden alkalmazott részvételét elvárják.
- Január 4.** Rendszeresítik a magyar–francia nyelvű *Tényállási jegyzőkönyv csomag sérüléséről, kifosztásáról vagy súlyhiányáról* elnevezésű új nyomtatványt.
- Január 9.** A Magyar Királyi Posta Hirdetőhivatala megszünteti a magánhirdetéseknél a postahivatalokban való kifüggesztését, a meglévőket pedig el kell távolítani.
- Január 15.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Magyarország és Dánia között.
- Január 31.** Új rendelet szabályozza az emberi testből származó váladékok és anyagok, valamint emberi hullarészek postai szállítását.
- Február 1.** A belföldi forgalomban 1 kg-ra emelik az áruminta-küldemények súlyhatárát.
- Február 4.** A postai pénzforgalomba bekapcsolt pénzintézeteknek engedélyezik, hogy a Magyar Nemzeti Bankhoz teljesítendő pénzátalásoikat postahivatalokon keresztül közvetíthessék.
- Február 16.** Postamesteri hivataloknál a közönséges tértivevényes levélpostai küldeményekről *Ajánlott levelek leadókönyve* című nyomtatványon nyilvántartást kell vezetni.
- Február 25.** Megindul a távbeszélő-forgalom Argentínával.
- Március 1.** Távbeszélő-üzeneteket a vidéki hálózatok helyi és egymás közti távolsági forgalmában is lehet közvetíteni.
- Március 1.** Megindul az utánvételes csomagforgalom Egyiptommal.
- Március 13.** Az Amerikai Egyesült Államokba szóló csomagok súlyhatárát 20 kg-ra emelik.
- Március 15.** A közhasználatú távbeszélő-állomások előfizetőinek megengedik, hogy távirataikat távbeszélő útján, előzetes engedély nélkül feladhassák.
- Március 26.** Kísérletképpen megengedik, hogy a feladók a kincstári és a kincstári hivata-

lok székhelyén működő postamesteri hivataloknál feladni kívánt ajánlott küldeményeik feladóvevényét saját maguk előre kiállíthatják.

- Április 1.** A távbeszélőn feladott magántáviratoknál megengedik a titkos (összebeszél, szám és betűjegyes) nyelv használatát.
- Április 1.** Bevezetik a távbeszélő-előfizető neve vagy állomásának száma utáni tudakozódást a Belgiummal való távbeszélő-forgalomban.
- Április 1.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Romániával és Norvégiával.
- Április 2.** Budapest és Szombathely között kísérletképpen légi posta-forgalom indul, közönséges és ajánlott levélpostai küldemények illetve postautalványok szállítására.
- Április 3.** Bevezetik a 16 filléres postai levelezőlapok használatát az Ausztriával, Csehszlovákiával, Lengyelországgal, Németországgal, Olaszországgal és gyarmataival, és Romániával való forgalomban.
- Április 6.** Expressz levélpostai küldemények küldhetők Romániába.
- Április 15.** Megváltozik a légi postacsomagok díjszabása Bulgáriába, Szerb–Horvát–Szlovén királyságba és Törökországba.
- Április 20.** Valamennyi magyar távbeszélőközpontot bevonják a Fiumével, Trieszttel és Abbáziával való távbeszélő-forgalomba, egyúttal díjváltozások lépnek életbe.
- Április 21–27.** Az egyesített postahivatalok és postaügynökségek táviró és távbeszélő statisztikai adatgyűjtést végeznek.
- Május 1.** A nagyforgalmú postamesteri hivataloknál módosítják a csomagportó elszámolását.
- Május 1.** A belföldről és a külföldről eredő postautalványokat külön kifizetési naplóban kell elszámolni, és külön sommázatot vezetni a bel- és külföldi utalványforgalomról.
- Május 1.** Kísérletképpen Budapest és Szeged között ideiglenesen megindul a légi postaforgalom.
- Május 1.** Egyszerűsítik a csomagszámadások kicserélését az osztrák, csehszlovák és német igazgatásokkal való forgalomban: a havi számadások felülvizsgálatát az indító hivatalnál visszamaradt másolati rovatlapok alapján végzik.
- Május 1–29.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a nemzetközi levéltranszítdíj leszámolására.
- Május 4.** Megjelenik a m. kir. postastatistiképző tanfolyam fegyelmi szabályzata.
- Május 5.** Engedélyezik, hogy a távbeszélő-előfizetők tulajdonában és fenntartásában álló soros kapcsolású szabványos készülékekhez a központokban táphidat szereljenek fel és az áramszolgáltatást a Magyar Királyi Posta végezze.
- Május 15.** Megjelenik a magyar mozgó- és kalauzposták, jegyzékelő menetek és postaszállításra felhasznált autóbuszjáratok új jegyzéke.
- Május 17.** Közzéteszik azoknak a postaalkalmazottaknak a névsorát, akik a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. pályázatára a legtöbb rádióelőfizetőt gyűjtötték és ezzel pénzjutalmat, vagy detektoros rádiókészüléket nyertek.
- Május 18.** Felemelik az Olaszországba és gyarmataiba szóló értéklevelek és értékdobozok értékhatárát.

- Május 27.** Megjelenik az a rendelet, mely a postahivatali képesítés megszerzését újra szabályozza.
- Május 30.** A Budapestre szóló expressz-utalványokat külön kell kötegelni.
- Június 1.** A Magyar Királyi Posta újabb 10 évre – módosított feltételek és díjazás mellett – köt szerződést az Első Magyar Általános Biztosító Társasággal a postamesteri hivatalok és postaügynökségek betöréses lopásból eredő kára elleni biztosítására.
- Június 1.** Bevezetik a távbeszélő-előfizető neve vagy állomásának száma szerinti tudakozódást a magyar–svájci távbeszélő-forgalomban.
- Június 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Bologna és valamennyi magyar távbeszélő-központ között.
- Június 17.** Kibővül a légiposta-csomagforgalom számos európai országgal.
- Június 22.** Megindul a távbeszélő-forgalom Velence és valamennyi magyar távbeszélő-központ között.
- Június 27.** A rádiónyugták kézbesítésére rendszeresítik a *Boríték rádiónyugtákhoz* elnevezésű, új nyomtatványt.
- Július 1.** Életbe lép a postaigazgatóságok hatáskörét kiterjesztő és újraszabályozó rendelet.
- Július 1.** A postavezérgazgatóság 8., postaüzemi osztályát *Budapesti Postaigazgatóság*; a 9., távíró- és távbeszélő üzemosztályát *Budapesti Távíró- és Távbeszélő Igazgatóság* szervezik át.
- Július 1.** Megszüntetik a Magyar Királyi posta műszaki felügyelőségeit (június 30-ával), ügy- és hatáskörüket a kerületi igazgatóságok hatáskörébe utalják.
- Július 1.** Egyszerűsítik a kincstári postahivatalok helyi leadószolgálatát.
- Július 1.** Engedélyezik a Süss Nándor Precíziós Mechanikai és Optikai Intézet Rt-nek, hogy *Hasler F/22* típusú svájci gyártmányú posta-bérmentesítőgépeket Magyarország területén fogalomba hozzon.
- Július 1.** Módosul a Magyar Királyi Postánál rendszeresített munkaegység-kimutatás.
- Július 5.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Finnországgal.
- Július 11.** Az osztrák távíróigazgatással létesített megállapodás alapján a Budapest–Bécs közötti távbeszélő-forgalomban kábel-áramkörök bérelhetők.
- Július 15.** Megindul a közönséges postautalvány és utánvételes csomagforgalom Szudánnal.
- Július 16.** A Mányásföld-Repülőtér postahivatalnál (a Budapest 42. sz. postahivatal kirendeltségénél) postai vámközvetítő szolgálatot rendeznek be.
- Július 18.** Svájci közvetítéssel, Londonon át ajánlott és közönséges légiposta-küldemények küldhetők Egyiptomba, Palesztinába, Irakba, Perzsiába és Brit-Indiába.
- Július 18.** A budapesti távbeszélő-hálózat automatizálásával kapcsolatban Újpest, Rákospalota, Pestújhely, Kispest, Pestszentlőrinc, Pesterzsébet, Csepel, Albertfalva és Budafok előfizetőit bevonják a budapesti egységes távbeszélő-hálózatba, s ezzel párhuzamosan módosul a díjszabás.
- Augusztus 1.** A pénzügyi hatóságok és hivatalok részére szóló ajánlott levélpostai küldemények kézbesítéséhez bevezetik a *postai kiadókönyvet*.

- Augusztus 1.** Az 1928. évvel azonos rajzú, de eltérő színű Szent István bélyegek kerülnek kibocsátásra.
- Augusztus 1.** A belföldre szóló közönséges postautalványok felvételével valamennyi, vagyis a távírdával vagy távbeszélővel nem egyesített hivatalokat is felhatalmazzák.
- Augusztus 1.** Bevezetik az éjjeli táviratleveleket (NLT) a Kanadával, az Amerikai Egyesült Államokkal, Mexikóval, Kubával és Columbiával való forgalomban.
- Augusztus 1.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Milánóval.
- Augusztus 5.** A hágai jóvátételi kormánykonferencia ideje alatt a magyar távbeszélőközpontok és Hága között bérelt beszélgetések folytathatók és a hírlapbeszélgetések maximális idejét 6 percről 12 percre emelik fel.
- Augusztus 30.** A Pénzügyminisztérium ügykörét szabályozó szolgálati szabályzat 14. §-ára hivatkozva megtiltják az ideiglenes minőségű II. osztályú tisztek és díjnokok nősülését, illetve aki gyakornoki minőségben megnősül, a szolgálat alól felmentik.
- Szeptember 1.** Megindul a közvetlen postautalvány-forgalom Magyarország és Kanada között.
- Szeptember 1.** Az éjjeli táviratlevelek (NLT táviratok) via Radio France, via PQ, via Imperial, via Empiradio és via London Marconi is küldhetők az Amerikai Egyesült Államokba, Kanadába, Mexicoba, Kubába és Kolumbiába.
- Szeptember 14.** Kábelösszeköttetés létesül Anglia és Man-sziget között és Man-szigetet is bevonják a magyar–angol távbeszélő-forgalomba.
- Szeptember 15–21.** Az egyesített postahivatalok és postaügynökségek távíró- és távbeszélő statisztikai adatgyűjtést végeznek.
- Szeptember 17.** Új rendelet szabályozza a közvetlen távbeszélő-összeköttetések és áramkör-bérletek létesítési feltételeit és díjait.
- Október 1.** Az 1928. évi brüsszeli nemzetközi távíró-értekezlet határozatai alapján új szabályzat jelenik meg az összebeszélt nyelvű táviratozás szabályairól.
- Október 1.** Mind a belföldi, mind a nemzetközi forgalomban új szabályok lépnek érvénybe a *távbeszélő-meghívások* és *külön-meghívások*, valamint a távolsági beszélgetések maximális időtartamának meghosszabbítására.
- Október 10–november 9.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a bel- és külföldi hírlapokról, folyóiratokról.
- Október 13–20.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldeményekről, csomagokról, értéklevelekről és értékdobozokról.
- Október 31.** Sátoraljaúj helyen vámközvetítő szolgálat kezdi meg működését.
- November 2.** Légiposta-forgalom indul meg Peruval.
- November 11.** Táviratlevél-forgalom indul meg Magyarországgal és a Szerb–Horvát–Szlovén királyság között.
- November 17–23.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a különleges postai szolgáltatásokról.
- November 21.** A tuberkulózis elleni küzdelem országos bizottsága új LX3, LX4, LX5 jelű dístáviratokat bocsát ki.

- November 28.** Változatlan díjszabás mellett általánossá válik a magyar-francia távbeszélő-forgalom.
- November 30.** Rendelet szabályozza a tűz- és robbanásveszélyes tárgyak és anyagok postai szállításának feltételeit.
- December 1.** A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. pályázat formájában 5000 pengő jutalmat ajánl fel a legtöbb rádióelőfizetőt gyűjtő postaalkalmazottak számára.
- December 12.** Megindul a távbeszélő-forgalom több olasz nagyvárossal, valamint Vatikánnal.
- December 14.** A kézi kapcsolású *Lipót* és *Újpest* távbeszélőközpontokhoz csatlakozó állomások és a rákospalotai helyi távbeszélőközpontokba kapcsolt állomások automatikus üzemre térnek át. December 15-től mintegy 6000 állomás hívószáma megváltozik.
- December 15–1930. január 5.** Karácsonyi és újévi üdvözlő táviratok (XLT) válthatók, melyek tartalma csak a szokásos szerencsekívánat vagy üdvözet lehet.
- December 19.** Új rendelet jelenik meg az alkalmaztatási kimutatások szerkesztéséről, melyet már az 1929. évre is alkalmazni kell.
- December 24.** Távbeszélőn keresztül is feladhatók a díjkedvezményes tengerentúli táviratok (LC), a hétfégi táviratok (WLT), a 36 óra elteltével kézbesítendő táviratok (ZLT), az éjjeli táviratlevelek (NLT) és a rádiólevelek (RL).
- December 31.** Statisztikai kimutatást kell készíteni a nyilvántartott rádióevő-berendezésekről.
- Megnyílt postahivatalok:** Budapest 13., Budapest 99., Budapest 706., Debrecen 11., Ipolytarnóc, Mátraverebély, Mohács 3. (Margittasziget), Nógrádsáp, Nyírgelse, Penc.
- Megnyílt távírdahivatalok:** Acsa, Helvécia, Rácboly.
- Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok:** Bojt, Bucsatelep, Dormánd, Keszeg, Páhi, Parasznya, Újhuta.
- Megnyílt posta-, távírda- és távbeszélő-hivatal:** Lillafüred.
- Megnyílt postaügynökségek:** Ábrahámhegy, Balaton, Békéscsaba-Felsőnyomás, Bókaháza, Drávacsepely, Duza, Eszteregnye, Fertőendréd, Fűzfőfürdőtelep, Horány, Kócspuszta, Mátraderecske, Nagyberki, Nagygyimót, Nemesvita, Nyírderzs, Örvény, Páka pu., Petritelep, Sávoly bérgazdaság, Sumony, Szabolcsveresmart, Szapárfalu, Szeged-gróf Klebelsberg-telep, Tass-Kertváros, Vérteskéthely, Vilmatelep, Vilonya, Zalahaláp, Zombó.
- Alkalmi postahivatalok:** Budapesti Nemzetközi Korcsolyaverseny (I. 26.–II. 3.), Országos tenyészállat-kiállítás Budapesten (III. 18–28.), Budapesti Nemzetközi Vásár (V. 2–15.).
- Kinevezések:** *Dr. Bényi Károlyt* a postavezérigazgatóság 8. (postaüzemi) ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (január 25.).
Dr. Bényi Károlyt a Budapesti Postaigazgatóság, *Tersztyánszky Ákost* a Budapesti Távíró és Távbeszélő Igazgatóság vezetésével, *dr. Polónyi Ferencet* a Budapesti Postaigazgatóság, *Ujj Györgyöt* a Budapesti Távíró és Távbeszélő Igazgatóság helyettes vezetésével bízzák meg (július 1.).

Dr. Zsögön Bélát a Szegedi, Staár Ferencet a Pécsi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (július 8.).

Kitüntetések: *Brinkmann Henrik* műszaki főellenőrnek nyugalomba vonulása alkalmából a IV. osztályú Magyar Érdemkeresztet adományozzák (szeptember 3.).

A Budapest–Bécs távkábel forgalomba hozatala alkalmából *dr. Szalay Gábor báró* posta-vezérigazgatónak a Nagy Arany Érdemjelvényt csillaggal, *Kol Ferenc* helyettes államtitkárnak a Nagy Érdemjelvényt csillaggal, *Lázár Lipót* műszaki főigazgatónak a Nagy Arany Érdemjelvényt és *Aigner Dezső* műszaki igazgatónak a Nagy Ezüst Érdemjelvényt adományozzák (október 2.).

Szakirodalom: *Kivonatos posta-, távíró-, távbeszélő- és rádiódíjsszabás* (február 7.).

Nemzetközi rádiótávíró egyezmény és szolgálati szabályzatok (február).

Budapesti távbeszélő betűrendes és szaknévsor (május).

Utasítás a táviratkézbetűrendes részére (október).

Vidéki távbeszélő betűrendes és szaknévsor (november).

1930

Január 1. Forgalomba kerülnek az új alakú nemzetközi postautalvány-úrlapok.

Január 1. Közönséges postautalvány-, és táviratlevél-forgalom indul meg Lengyelországgal.

Január 1. Külföldi hírlapszolgálat indul meg Svédországgal.

Január 1. A kerületi biztosoknak intézkedésükkor személyazonosságukat is igazolniuk kell MÁV arcképes igazolvánnyal.

Január 1. A Nagy-Britanniával való forgalomban felemelik a távirati és közönséges utalványok maximális összegét.

Január 1. Megindul a táviratlevél-forgalom Romániával.

Január 1. Változások lépnek érvénybe a távolsági távbeszélő-forgalomban, kényszerleszállások esetére rendszeresítik a *sürgős repülő-beszélgetéseket*.

Január 1. A Franciaországgal való távbeszélő-forgalomban a gyenge forgalmú órákban meghatározott időre kért hosszútartamú beszélgetések válthatók.

Január 2. Kibővítik a postaigazgatóságok és a kincstári hivatalok hatáskörét és jelentősen egyszerűsítik az adminisztrációt.

Január 3. Megszüntetik a lakodalmi- és más üdvözlő táviratok egyszerre való kézbesítéséért szedett különdíjat.

Január 20. A Franciaországgal, Monacoval és Algírral való forgalomban felemelik az utánvételes csomagok utánvételi összegét.

Február 1. Kísérletképpen belföldi forgalomban engedélyezik *üzleti válaszlevelek (válasz-levelezőlapok)* forgalomba hozatalát, melyek bérmentesítés nélkül feladhatók, az esedékes díjat kézbesítéskor a címzett fizeti.

Február 1. A belföldi forgalomban rendszeresítik az egyéni címzés nélkül postára adható *címzetlen áruminta-küldeményeket*.

- Február 1.** Új táviródíjszabás lép életbe.
- Február 7.** Vámköteles árut ajánlott levélben Törökországba is lehet küldeni.
- Február 9.** Megindul a postautalvány- és utánvételes levélposta-forgalom Vatikán városállammal.
- Február 27.** Megindul a távbeszélő-forgalom Budapest és Madrid között.
- Március 1.** Horthy Miklós arcképét ábrázoló 8, 16, 20, 32 és 40 filléres emlékpostabélyegek kerülnek forgalomba, kormányzóvá történt megválasztásának emlékére.
- Március 5.** Megindul az értéklevél- és értékdoboz-forgalom Vatikán városállammal.
- Március 8.** Új szolgáltatásként a távbeszélő-előfizetők kérhetik, hogy távollétükben állomásuk hívása esetén a központ ne kapcsoljon, hanem értesítse a hívót, hogy az előfizető, vagy annak megbízottja (helyettese) mely másik távbeszélő-állomáson hívható.
- Március 24.** Budapesten helyi forgalomban engedélyezik, hogy sürgős leveleknél az *éjjel is kézbesítendő* kikötést tegye a feladó.
- Április 1.** Új díjszabás lép életbe a magyar–jugoszláv távbeszélő-forgalomban.
- Április 4.** Megindul a távbeszélő-forgalom az Ír szabad állammal.
- Április 5.** Budapest helyi forgalmában az *éjjel is kézbesítendő* kikötést kiterjesztik valamennyi sürgős levélpostai küldeményre.
- Április 8.** A cégszerű elnevezéssel bíró, de be nem jegyzett vállalatoknak engedélyezik, hogy ha több tulajdonos van, a felelős előfizetón kívül a többi tulajdonos neve is szerepeljen a távbeszélőnévsorban.
- Április 15.** Megindul a légiposta-forgalom Algírral, Marokkóval, Tunisszal, Mauritániával és Szenegállal.
- Április 15.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Litvániával.
- Április 15.** A Budapest–Pécs–Kaposvár között közlekedő belföldi repülőjáratok pótdíj mellett légiposta-küldeményeket is szállítanak.
- Április 22–28.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a táviró- és távbeszélő-forgalomról.
- Április 23.** A postatakarékpénztári takarékbetétek és takarékvisszafizetések elszámolásának új rendjét szabályozó körrendelet jelenik meg.
- Április 23.** A vidéki helyi teleprendszerű (LB) távbeszélő-hálózatokban is felszerelhetők konnektorok.
- Április 26.** A Budapesti Postaigazgatóságnál külön gazdászati ügyosztályt szerveznek.
- Április 26.** Megkezdődik az új alakú és beosztású takarékbetétkönyvek használatba vétele, ami a takarékbetétek és visszafizetések elszámolásának április 16-án elrendelt új rendjével van összefüggésben.
- Május 1.** Módosítják az ajánlott küldemények feladási rendjét, elrendelik az előre a feladó által kitöltendő *postai feladóvények* használatát.
- Május 1.** A kezelés egyszerűsítése érdekében megszüntetik a postai megbízási lapoknak az érkezési naplóba történő tételes bejegyzését.
- Május 1.** Hatáskörváltások lépnek életbe a Magyar Királyi Központi Számvevőségénél.

- Május 1.** Megindul az utánvételes levél- és csomagposta-forgalom Magyarország és Albánia között.
- Május 1.** Felemelik az utalványok, utánvételek és megbízások maximális összegét a Csehszlovákiával való forgalomban.
- Május 2.** Az utalványtáviratok feladásánál a feladó maga állíthatja ki az utalvány-távirati űrlapot.
- Május 3.** Megjelenik és hatályba lép az új *fegyelmi rendtartás*.
- Május 8.** Hírlapdíjak késedelmes fizetése esetén *késedelmi kamatot* kell szedni, illetve megszűnik a díjhitelezés kedvezménye.
- Május 10–15.** A *Graf Zeppelin* léghajóval annak dél-amerikai útjára, a német posta közvetítésével Magyarországról is küldhetők légipostai levélküldemények.
- Május 11.** A Magyarország és Észak Amerika közötti távbeszélő-forgalomban mérséklődik a közönséges beszélgetések díja.
- Május 13.** Az Amerikai Egyesült Államokkal az éjjeli táviratlevelek (NLT) via Transradio is küldhetők, egyidejűleg megszüntetik a rádiólevél (RL) forgalmat.
- Május 15.** Forgalomba kerülnek 8, 16, 20 és 32 fillér értékben készült Szent Imre emlékpostabélyegek.
- Május 15.** Megindul a távirati utalványforgalom Albániával.
- Május 15.** Danzig szabad várossal való forgalomban nyomtatványok 50%-os díjmérséklet mellett adhatók fel.
- Május 15.** Megjelenik a magyar mozgó- és kalauzposták, jegyzékelő menetek és postaszállításra felhasznált autóbuszjáratok jegyzéke.
- Május 19.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Németalföldi Indiákkal.
- Május 23.** Mérsékelik a távbeszélő cím- és névváltozás bejegyzésének díját.
- Május 24.** Megindul a távbeszélő-forgalom Brazíliával.
- Május 27.** Megindul a távbeszélő-forgalom Ausztráliával.
- Június 1.** A Budapesti Központi Táviróhivatalt utalványszámadás vezetésével és készítésével bízzák meg.
- Június 1.** Jelentős változások lépnek életbe a posta különböző szerveinek hatáskörében.
- Június 20.** Felemelik a közönséges és távirati utalványok maximális összegét az Olaszországgal való forgalomban.
- Június 28.** Engedélyezik a HG jelzéssel Jugoszláviában feladott és Magyarországon át egy harmadik dunai államba szóló *vízjelző táviratok* díjmentességét.
- Július 1.** Új rendelet szabályozza a táviratok továbbításának rendjét az 1925. évi párizsi és az 1928. évi brüsszeli nemzetközi szolgálati szabályzat rendelkezései alapján.
- Július 1.** A londoni egyetemes postakongresszuson 1929. június 28-án kelt szerződés és egyezmény alapján változások lépnek életbe a postai díjszabásban és forgalomban.
- Július 1.** A Nagy-Britanniával való forgalomban 1100 pengőről 1150 pengőre emelik fel az egy utalvánnyal küldhető maximális összeget.
- Július 1.** Megindul a postautalvány-, utánvételes levél- és csomagpostai valamint az utánvételes értéklevél- és értékdoboz-forgalom Jugoszláviával.

- Július 1.** A londoni csomaggyezmény életbelépésével megváltozik a nemzetközi csomagdíjszabás.
- Július 1.** A külfölddel való forgalomban hírlapokat, könyveket, röpiratokat és zeneműveket 50%-os díjkedvezmény mellett lehet feladni.
- Július 1.** Rádióvevő-készülékek előállítására és forgalomba hozatalára vonatkozó módosító és kiegészítő rendelet jelenik meg.
- Július 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom Luxemburggal.
- Július 16.** Életbe lép az utánvételes szolgálat az angol postaigazgatás útján Nagy-Britanniába, illetve onnan Magyarországra küldött csomagoknál.
- Július 17.** Rádiókészülékek és alkatrészek vámkezelésére a Budapest 70. sz. postahivatalon kívül valamennyi vámközvetítő postahivatal felhatalmazzák.
- Július 22.** Automata távbeszélő-hálózatokban a kétkarú váltókat CB kapcsoló-készülékkel cserélik ki, az egy és két mellékállomásos berendezéseket soros kapcsolásúvá alakítják át.
- Augusztus 1.** A készpénzben való bérmentesítést az egyszerre legalább 100 példányban feladásra kerülő, azonos díj alá eső közönséges nyomtatvány, áruminta, üzleti papír és egybecsomagolt küldeményekre korlátozzák. Megszüntetik a postaküldemények feladásánál a díjelőlegezési eljárást.
- Augusztus 1.** A Finnországgal váltott csomagok, értékdobozok, levélpostai küldemények forgalmában *díjjegyzék* is csatolható.
- Augusztus 11.** A budapesti gabonatözsde árfolyamait minden postahivatalban és postaügynökségen ki kell függeszteni.
- Augusztus 13.** Rendelet jelenik meg arról, hogy a nagyobb forgalmú hivatalokban és a hivatalokon kívül a posta kezelésében álló nyilvános távbeszélő-állomások készülékeit pénzbedobásra működő automata készülékekkel cserélik le, s mi a követendő eljárás a pénztartályok ürítésénél és az elszámolásnál.
- Szeptember 1.** Megkezdí működését a Magyar Királyi Posta Utalványleszámoló Hivatala.
- Szeptember 1.** Megindul az utánvételes értéklevél-, értékdoboz és csomagforgalom Vatikán városállammal.
- Szeptember 2.** A postavezérigazgatóság a forgalomból kivont *Puch* típusú kerékpárokat a Központi Járműtelepen keresztül értékesíti.
- Szeptember 7.** Az Ibusz Rt-nek engedélyezik, hogy 2 kg-on aluli újságkötegeket olyan vasúti menetekkel szállíthasson, amelyekben mozgó- vagy kalauzpostá nem közlekedik.
- Szeptember 15–21.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a táviró- és távbeszélő-forgalomról.
- Szeptember 16.** A Dél-Amerikával való forgalomban a feladást követő napon kézbesítendő táviratoknál a ZLT helyett a NLT jelölést kell használni.
- Szeptember 25.** Levélpostai légi küldemények küldhetők Amsterdamban keresztül Németalföldi Indiába.
- Október 1.** Megindul a táviratlevél-forgalom Németalfölddel.

- Október 1.** A Franciaországba szülő postacsomagok súlyhatárát 20 kg-ra emelik.
- Október 3.** A postaüzleti szabályzat módosításával engedélyezik, hogy a feladó a levélpostai küldemények, közösleges csomagok külsejére, szállítólevelek és postautalványok szelvényére tetszés szerinti üzleti hirdetéseket, reklámot alkalmazzon.
- Október 3.** A rádiórendelet 63. §. 1. pontjának hatályon kívül helyezésével nem kell engedélyt felmutatni rádiókészülék, vagy alkatrész vásárlása esetén.
- Október 5.** Megjelenik a magyar mozgó- és kalauzposták, jegyzékelő menetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzéke.
- Október 11.** Megindul a távbeszélő-forgalom Uruguay-al és Chilével.
- Október 11–december 10.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a díjátalány terhére kezelt küldeményekről és az általány terhére teljesített postai szolgáltatásokról.
- Október 11–november 10.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a bel- és külföldi hírlapokról és folyóiratokról.
- Október 14.** Engedélyezik, hogy magánipar által előállított és a Magyar Királyi Államnyomda útján 8 filléres postai értékjeggyel ellátott válaszos levelezőlapok (Dömjén József által készített *D-levél*) és zárt levelezőlapok (Tóth Imre és Marossi János által előállított *Tho-Ma zárt levelezőlap*) kerüljenek forgalomba.
- Október 16.** Új 1, 2 és 5 pengő értékjelzésű légipostabélyegek kerülnek forgalomba.
- Október 19–október 26.** A postahivatalokban statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldeményekről.
- November 1.** A magyar–svéd távbeszélő-forgalomban *igen sürgős (éclair)* beszélgetések is kérhetők.
- November 6.** A Magyar Királyi Posta tisztviselői részére idegen nyelvű tanfolyamokat szerveznek.
- November 15.** Megváltoznak a posta- távíró- és távbeszélő-díjsszabás egyes tételei. (Helyi levél 10, távirati szódíj 10, Budapesten helyi beszélgetés hívásonként 14 fillér; 100 vagy annál több előfizetővel rendelkező távbeszélő-hálózatokban áttérnek az általány helyett a beszélgetések számlálása utáni fizetésre.)
- November 15.** Új rendelet szabályozza az állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak által a hivatalos kiküldetések és az átköltözködések alkalmával felszámítható illetményeket.
- November 19.** Új szabványt vezetnek be a postajárművek kocsiajtó-zárjaira.
- December 1.** Romániával megindul a postai megbízási forgalom.
- December 1.** Mohács 1. sz. postahivatalt vámközvetítő szolgálattal bízzák meg.
- December 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom Francia Marokkóval.
- December 12.** A Vatikán városállammal való utalványforgalomban 2000 lírára emelkedik a maximális összeg.
- December 15–1931. január 5.** Karácsonyi és újévi üdvözlő táviratok válthatók a belföldi és egyes külföldi országokkal való forgalomban.
- December 22.** Engedélyezik, hogy vidéki hálózatokban az időszakos távbeszélő-állomásokat a központ székhelyén kívül eső község területéről is be lehessen kapcsolni.

December 31. Minden hivatal kimutatást kell készítsen a kézbesítési körzetében nyilván tartott rádióvevő-berendezésekről.

Megnyílt postahivatalok: Borota, Kemenesmihályfa, Királyhalom, Rákóczipiget.

Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok: Bakonytamási, Budapest 65., Gelej, Hajdubagos, Ölbő, Rád, Tápióság, Tiszabezdéd.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Alsóbagod, Bácsalmási szőlők, Balatonendréd, Baltavár, Bába, Bükkszenterzsébet, Büssü, Csehimindszent, Dány, Dióskál, Dömötöri, Egervár, Farnos, Felsőmocsolád, Gamás, Gárdony, Gyöngyösszentkereszt, Győrvar, Hejőbába, Hodász, Homokmégy, Hosszúvölgy, Kám, Kántorjánosi, Karmacs, Kemenesmagasi, Kenyeri, Kisbárapáti, Klotildliget, Kosd, Középszikáz, Magyargencs, Nábrád, Nagyláng, Nagyréce, Nagysimonyi, Nagyszakácsi, Nemesdéd, Németlad, Nyírmeggyes, Rábahidvég, Somogyásmon, Soroksárpéteri, Sóstóhegy, Szentantalfa, Szepetk, Tápiószentmárton, Tapsony, Tereske, Törökkoppány, Viszák, Vönöck, Zákány, Zalaszenté.

Megnyílt távírdahivatal: Sashalom.

Megnyílt postaügynökségek: Babodpuszta, Badacsonyládbihegy, Balatonvilágos pu., Bodony, Bodroghalom, Csikóstöttös, Egyházashetye, Erdőtarcsa, Horány, Istenmezeje, Iszkaszentgyörgy, Kisnamény, Komlósd, Magyaralmás, Monostorfalva, Nagyszentjános pu., Nemeskeresztur pu., Nógrádmárcal, Pamuk, Rétszilas pu., Rózsaszentmárton, Szabolcs, Szentistvántelep, Tizaszentmárton, Várda pu., Varsád, Vatta, Zádorfalva.

Távbeszélővel egyesített postaügynökségek: Alsónána, Badacsonyládbihegy, Balatonújhely, Borsosberény, Budai-út, Egyházashetye, Gerse, Harc, Kárász, Kolopfürdő, Kőrösszegapáti, Nagyrákos, Panyola, Pusztagyenda, Surd, Szabolcs, Szarvaskő, Szébeny, Szentbalázs, Tisztaberek, Varsád, Zalavár.

Alkalmi postahivatalok: Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 17–28.), Budapesti Nemzetközi Vásár (IV. 30.–V. 16.), Nemzetközi Iparjogvédelmi Szövetség Budapesti Kongresszusa (VI. 9–14.).

Kinevezések: *Demény Károly* nyugalmazott államtitkárt felmentik a Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézetének elnöki tisztsége alól, új elnöknek *dr. báró Szalay Gábort*, a posta vezérigazgatóját nevezik ki (április 30.).

Eberhardt János postafőigazgatót megbízzák az Utalványleszámoló Hivatal vezetésével (augusztus 18.).

Kitüntetések: *Dr. Tomits Iván* műszaki tanácsosnak az osztrák szövetségi elnök a Budapest–Bécs távkábel forgalomba hozatala alkalmából a Nagy Ezüst *Díszjelvényt* adományozza (január 5.).

Szakirodalom: *A magyar kir. postahivatalok és ügynökségek névsora* (április).

Londoni postaszerződés és egyezmények 1929 (május).

Budapesti távbeszélő betűrendes és szaknévsor (május).

Magyar kir. távíró- és távbeszélő-hivatalok névsora (november).

Vidéki távbeszélő betűrendes és szaknévsor (november).

Kivonatos posta-, távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás (december).

1931

- Január 1.** Elrendelik a befizetett utánvételi összegekre, a bárcalajstromban elszámolt összegekre, az értéküldeményekre és ajánlott levelekre nézve is az egész éven át havonkénti részletezéssel készítendő statisztikai adatgyűjtést.
- Január 1.** A postahivatalok a belföldi forgalomban az utalványtáviratokat egymás között távbeszélőn is továbbbíthatják.
- Január 1.** Jelentős változások lépnek életbe a belföldi és a nemzetközi távolsági távbeszélő-forgalomban.
- Január 1.** A Finnországgal való utalványforgalomban az összeget a rendeltetési ország pénznemében kell kifejezni. Megindul a kölcsönös távirati utalvány- és postai megbízási forgalom 1100 pengő és 7600 finn márka maximális összeghatárig.
- Január 1.** Megindul az utánvételes levélpostai küldemények, az utánvételes értéklevelek és csomagok forgalma Romániával.
- Január 1.** Új távbeszélő-díjszabás lép életbe és kerül kiadásra.
- Január 5.** Expressz levélpostai küldemények küldhetők Albániába, Afganisztánba, Equadorba, Tanganyikába, Marokkóba (francia zóna) és Németalföldi Indiába.
- Január 8.** A vissza nem kézbesíthető tértüldemények nyilvános árverésein a postai alkalmazottak is akár közvetlenül, akár megbízott útján részt vehetnek.
- Január 8.** A Lettországgal való forgalomban a postautalványok expressz kézbesítése is kérhető.
- Január 12.** Új rendelet szabályozza a mozgópostai illetmények és az éjjeli pótlékok összegét.
- Január 28.** Megindul a külföldi hírlapszolgálat Vatikán városállammal.
- Február 1.** Életbe lép az utánvételes csomagszolgálatról szóló, Magyarország és az Amerikai Egyesült Államok között kötött egyezmény, mely az 1928-ban kötött csomag-egyezmény kiegészítése.
- Február 10.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Magyarország és Észtország között.
- Február 10.** A magyar–kanadai távbeszélő-forgalmat általánosan, minden központra kiterjesztik.
- Február 11.** A postahivataloknak a kézbesítésre érkezett távirati postautalványokhoz – a címzett részére tájékoztatásul – értesítőt kell kiállítani és kézbesítéskor a címzettnél hagyni.
- Február 13.** Az árumintát és nyomtatványt is tartalmazó egybecsomagolt küldemények össz súlyát 1 kg-ra emelik fel.
- Február 15.** A bel- és külföldi utalványszámadásokat nem egybecsomagolva, hanem a tartalmat részletesen jelző, megfelelő színű borítékcímkével felszerelt, külön-külön csomagolásban kell a Magyar Királyi Postautalvány Leszámoló Hivatalhoz beküldeni.
- Február 16.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Magyarország és Lettország között.

- Február 21.** Elrendelik a levelek kötegelésénél a sodratlan kenderzsineg helyett a *Koczy-féle levélkötegelő zsineg* használatát.
- Február 25.** Új rendelet szabályozza a postai készpénz- és értékletétek nyilvántartását és kezelését.
- Február 28.** Megindul a légiposta-forgalom – Londonon át – Egyiptom, Szudán, Belgakongo, Kenya, Uganda és Tanganyika felé.
- Március 1.** A Romániával való forgalomban a közönséges utalványok, postai megbízások és utánvételek legnagyobb összegét 340 pengőre emelik.
- Március 1.** Új rendelet szabályozza az állami távíróvezetékeken az órajelzés adását és vételét.
- Március 1.** Az Argentínával, Uruguayal és Chilével való távbeszélő-forgalomban beszélgetések nemcsak Berlinen, hanem Párizson át kis kérhetők.
- Március 1.** Új rendelet módosítja a munkaegység-kimutatást.
- Március 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom Magyarország és a *Majestic, Olympic, Homeric, Leviathan* és *Belgenlad* óceánjáró gőzösök között, Budapest–London között kábel-összeköttetésen, London és a gőzhajók között rádió-távbeszélő útján.
- Március 29.** A *Zeppelin* léghajó Budapestre röpül, itt leszáll, majd több órás körrepülést végez Magyarország felett. Ezen útja alkalmával közönséges leveleket és levelezőlapokat szállít. Ez alkalomra 1 és 2 pengő értékjelzésű alkalmi légiposta-bélyegek kerülnek kibocsátásra, melyek csak a Zeppelin ezen útjára használhatók fel.
- Április 1.** Felemelik a postautalványok maximális összegét a Bulgáriával való forgalomban.
- Április 1.** A bérmentetlenül feladott csomagok megjelölésére bevezetik a *P* jelű ragjegyet.
- Április 11.** A Budapesti Magyar Királyi Távíró és Távbeszélő Igazgatóságnál új 7. (jogi és polgári peres ügyek) ügyosztályt szerveznek.
- Április 22.** *Postamúzeum létesítése* címmel rendelet jelenik meg, mely felhívja a személyzetet a postára, távíróra, távbeszélőre, valamint a rádióra vonatkozó és muzeális értékkel bíró emlékek, tárgyak, dokumentumok gyűjtésére.
- Április 22–28.** A távíróval és távbeszélővel egyesített postahivataloknak és postaügynökségeknek távíró és távbeszélő statisztikai adatgyűjtést kell végezni.
- Április 25.** Kiterjesztik a Magyarország és Ausztrália közötti távbeszélő-forgalmat.
- Április 26.** A távbeszélő-előfizetői névsorból törlik a berendezésekhez csatlakozó mellékállomások megjelölését, felveszik a névsorba azonban a nyilvános állomásokat.
- Április 27.** Engedélyezik, hogy a falurendszerű (automata és félautomata) távbeszélőközpontok előfizetői saját távíró (nyilvános távbeszélő) hivataluk szolgálati idejének szünetelése alatt távbeszélőn mondhassák be távírtaikat gócpontjuk távíróhivatalának.
- Május 1.** Új utasítás lép életbe a távíró és távbeszélő üzemi anyagok egységes kezelésére és elszámolására.
- Május 1.** Megengedik, hogy a postahivatalok a posta-pénzforgalomba bekapcsolt pénztézetek által történt befizetéseket és giróátutalásokat távírati értesítéssel foganatosítsák.
- Május 1.** Fölemelik a postautalványok maximális összegét a Lengyelországgal való forgalomban.

- Május 1.** Megjelennek dr. Bud Jánosnak az 50 éves magyar távbeszélő emlékére írott, Puskás Ferencre és Tivadarra emlékező köszöntő sorai.
- Május 1.** A belföldi, az Ausztriával, Csehszlovák Köztársasággal és Németországgal való forgalomban az élőállatot és gyorsan romló tárgyakat tartalmazó csomagok feladói kézbesíthetlenség esetére távirati visszajelentést is kérhetnek.
- Május 5.** A Csepeli Rádióállomás új neve *A Magyar Királyi Posta Rádióállomása – Budapest.*
- Május 15.** Megjelenik a magyar mozgóposták, jegyzékelő menetek és postaszállításra felhasznált autóbuszjáratok jegyzéke.
- Május 18.** Megszüntetik Budapesten a helyi levélkicserélő-szolgálatot.
- Május 19.** A vidéki kézi kezelésű helyi (LB) és központi teleprendszerű (CB) távbeszélő-hálózatokban az előfizetők használatára a távbeszélő-készülék mellé szerelhető, pénzbedobásra működő pénzbeszedő mellékkészüléket rendszeresítenek.
- Május 21.** Megjelenik az a rendelet, mely a távolsági távbeszélgetések díjmentes és díjköteles törlesztésre vonatkozó szabályokat, a beszélgetési díj esedékességét és a törlések különböző eseteit összefoglalóan újraszabályozza.
- Június 1.** Valamennyi magyar távbeszélőközpontot bevonják a Jugoszláviával való távbeszélő-forgalomba, egyúttal új díjszabás lép életbe.
- Június 1.** A magyar–osztrák csomagforgalomban egyszerűsítik a rovatolási eljárást, a sommásan átadott csomagokat a szállítólevelek alapján jegyzékelni nem kell.
- Június 5.** Légiposta csomagforgalom indul meg Romániával Budapest és Bukarest között.
- Június 6.** Távbeszélő-forgalom indul az *Empress of Britain* gőzös és Magyarország között.
- Június 13.** Számos távbeszélő-nyomtatvány megváltozik a vidéki, 100-nál kevesebb előfizetővel bíró kézi kapcsolású, átalányrendszerű hálózatokban.
- Június 15.** Légiposta-forgalom indul meg Budapest és Nyíregyháza között.
- Június 17.** Megindul a távbeszélő-forgalom Sziámmal.
- Június 20.** A Németalföldi Indiával való távbeszélő forgalmat kiterjesztik Java és Maduraszigetek összes állomására.
- Július 1.** Kincstári bélyeges váltóúrlapok 30 filléres címletben is forgalomba kerülnek.
- Július 1.** Megindul a külföldi hírlapszolgálat Magyarország és Románia között.
- Július 1.** A külföldre szóló, értéknylvánítással el nem látott csomagok súlyát nem egész kilogrammokban, hanem 100 grammnyi pontossággal kell feltüntetni.
- Július 1.** A postahivataloknak a pénztárszámadáshoz új nyomtatványokon csatolniuk kell a távbeszélő-bevételek részletező kimutatását.
- Július 10.** A Magyar Királyi Postatakarékpénztár a kifizetésre kerülő takaré- és csekkfizetési utalványokat a jobb felső sarokban továbbítás előtt színes, címeres, dombornyomású bélyegzőlenyomattal látja el.
- Július 12.** Új 1, 5, 10, 100 és 500 pengős névértékű gabonajegyek kerülnek forgalomba, melyeket a hivatalok teljes névértékben árusítanak.
- Július 13.** Engedélyezik a szórakoztató rádióvevő-berendezések felszerelését nyolc napi próbaidőre.

- Július 16.** Közzéteszik a Zeppelin léghajó július 24-re, augusztus 26-ra, szeptember 19-re és október 7-re tervezett légi útján történő levélpostai légi küldemények Magyarországon való feladásának módját és díját.
- Július 24.** Új rendelet szabályozza a külföldi országokba irányuló postautalvány-forgalom egy-egy utalvánnyal küldhető legnagyobb összegét.
- Július 28.** Tovább csökkentik a külföldre irányuló postautalvány-forgalom egy-egy utalvánnyal küldhető legnagyobb összegét.
- Augusztus 1.** Magyarországról is küldhetők – francia légiposta-járatok útján – közönséges és ajánlott levélpostai légi küldemények Francia Indokínába, Szíriába, Irakba, Perzsiába, Sziamba és Indokínába.
- Augusztus 1.** Új utasítás jelenik meg a központi anyagraktárból rendelhető anyagok rendelésének módjáról, vételáráról és annak elszámolásáról.
- Augusztus 8.** Megjelenik az értékkitelt korlátozó miniszterelnöki rendelet postai végrehajtásáról szóló utasítás. (Beszüntetik a külföldre szóló postautalvány-forgalmat.)
- Augusztus 8.** Valamennyi, külföldre felvett csomagot – értékére való tekintet nélkül – kiviteli vámeljárássra vámталási rajjeggyel ellátva a vámközvetítő postahivatalokhoz kell küldeni.
- Augusztus 10.** Távbeszélőjegyet a vonalfelügyelet érdekében váltott szolgálati távolsági beszélgetésekről is ki kell állítani.
- Augusztus 11.** A külföldről érkezett utánvételes küldemények utánvételi összegét a külföldi feladó részére a Magyar Királyi Postatakarékpénztárnál vezetett folyószámlára is át lehet utaltatni.
- Augusztus 12.** Látképes levelezőlapok kerülnek forgalomba 16 és 20 filléres bélyegbenyomással. A 16 filléres lapok képei: Budapest – Szépművészeti Múzeum, Budapest – Halászbástya, Budapest – Nemzeti Múzeum, Budapest – Országház, Budapest – Királyi kúria, Sopron – Széchenyi tér. A 20 filléres lapok képei: Budapest – Szent Gellért szobor, Budapest – Halászbástya, Debrecen – Református nagytemplom, Szeged – Fogadalmi templom, Pécs – Székesegyház, Diósgyőr – Várrom.
- Augusztus 17.** Bérelt beszélgetések válthatók az Észak-Amerikával, Kubával és Mexikóval való távbeszélő-forgalomban.
- Augusztus 29.** Korlátozásokat vezetnek be a külföldről érkező utánvételes küldemények és postai megbízások forgalmában.
- Szeptember 15–21.** A távíróval és távbeszélővel egyesített postahivatalok és postaügynökségek távíró és távbeszélő statisztikai adatgyűjtést végeznek.
- Október 1.** Új rendelet szabályozza a vasúti állomások beszolgáltatásait tartalmazó pénzeszsákok átvételét.
- Október 1.** Ideiglenesen megszűnik a Görögországból eredő postai utalvány-forgalom.
- Október 4.** Közzéteszik a magyar mozgóposták, jegyzékelő menetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.
- Október 7.** Közzéteszik a Zeppelin léghajó október 16-ra tervezett légi útján történő levélpostai légi küldemények Magyarországon való feladásának módját és díját.

- Október 7.** A posta a törékeny vagy folyékony tárgyakat tartalmazó csomagokért is – sérülés, elvesztés és kifosztás esetén – felelősséget vállal.
- Október 12.** Ideiglenesen megszűnik Magyarország és Ausztria között a kölcsönös utánvételes ajánlott levél, utánvételes értéklevél és értékdoboz, valamint a megbízási forgalom.
- Október 20.** Megszűnik a Magyarországon feladott és Ausztriába szülő utánvételes csomagforgalom.
- Október 25–31.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldeményekről, értéklevelekről, értékdobozokról, csomagokról a belföldi és külföldi forgalomban.
- Október 25–november 24.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a bel- és külföldi hírlapokról és folyóiratokról.
- Október 28.** Leszállítják a Németországba szülő utánvételes küldemények és postai megbízások legmagasabb összegét.
- Október 31.** Ideiglenesen megszűnik a postautalvány- és utánvételes csomagforgalom Egyiptom és Magyarország között.
- November 1.** Módosítják a pénzüzeteknek kifizethető postai pénzek igénybevételét: postahivatalok nem hitelezhetnek semmiféle összeget.
- November 1.** Újra szabályozzák az érték cikk-árusítás jutalékát és a bizományi hiteleket.
- November 1.** Felemelik az utalványok és utánvételes utalványok összegét a Jugoszláviával való forgalomban.
- November 6.** Az 50 illetve a 75%-os kedvezményre jogosult távbeszélő-előfizetők a díj-kedvezményben akkor is részesíthetők, ha állomásukhoz mellékállomás is csatlakozik, de a kedvezmény csak a főállomásra vonatkozik.
- November 10.** A hírlapdíj-hitelezés kedvezményének megszűnésére megállapított 3 hónapi határidőt 1 hónapra csökkentik.
- November 14.** A Németalföldi Indiával való távbeszélő-forgalmat kiterjesztik Észak-Szumátrára.
- November 15.** Kivonják a forgalomból a Patrona Hungariae rajzú, 5 pengős postabélyegeket.
- November 15.** Újból megindul a szabályszerű legnagyobb összeghatárig terjedő külföldre szülő postautalvány-forgalom.
- November 19.** Az azonnal nem kapcsolható helyi beszélgetéseket a kézi kezelésű központok *előjegyzik*, s a kapcsolást utólag létesítik.
- November 20.** Megindul a távbeszélő-forgalom Magyarország és Venezuela között.
- November 21.** Megszüntetik a külföldről érkező utánvételes küldemények és postai megbízások forgalmát.
- November 22.** Kormányrendelet értelmében az exportvaluta beszolgáltatási kötelezettség az áru értékére tekintet nélkül terheli a feladót. Ennek végrehajtására új utasítás jelenik meg.
- November 26.** Megszűnik a Romániába szülő utánvételes és megbízási forgalom.

December 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Magyarország és Bulgária (Szófia) között.

December 5. Új vasúti (belföldi, nemzetközi, Duna-átrakási) fuvarlevelek kerülnek forgalomba, melyeket a postahivatalok árusítanak.

December 6. Leszállítják a Jugoszláviába szóló utalványok legmagasabb összegét.

December 10. Megindul a távbeszélő-forgalom Francia-Indokínával (Saigon, Cholon és Pnom-Penh városokkal), valamint az általános távbeszélő-forgalom Olaszországgal.

December 14–1932. január 6. Karácsonyi és újévi üdvözlő táviratok válthatók.

Megnyílt postahivatalok: Baglyasalja, Budatétény, Kazár, Külsőbölcs, Pestszentlőrinc 2., Prónayfalva.

Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok: Balatonmagyaród, Budapest 40., Kaposvár 2., Remete-kertváros, Rém, Sáregres, Tiszaladány.

Megnyílt posta-, távírda- és távbeszélő-hivatal: Pesterzsébet 3.

Távírdával egyesített postahivatal: Disznóshorvát.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Alsószeleste, Alsódörgicse, Bábonymegyer, Bak, Bálványos, Cikó, Csikéria, Gálosfa, Gyulaháza, Háromfa, Máza, Nagyszekeres, Nyírad, Ostffyasszonyfa, Őcsény, Prónayfalva, Rákóczipiget, Sármellék, Szegi, Szólád, Taszár, Tótszentmárton, Tótszerdahely, Tömörkény, Vácszentlászló, Vásárhelykutas, Vitka.

Megnyílt postaügynökségek: Alsónyék, Bonnya, Börgönd pu., Cikolasziget, Dinnyés, Gagybátor, Jakabszállás pu., Kereki, Pusztabánréve pu., Rinyaszentkirály, Szigliget, Taktakenéz.

Távbeszélővel egyesített postaügynökségek: Balatonszabadi-fürdőtelep, Bojárhollós, Botpalád, Csákány, Fűzfő-fürdőtelep, Rábapatona, Rétközberencs, Tiszakóród.

Alkalmi postahivatalok: V. Asztali Tenisz Világbajnoki Verseny Budapesten (II. 10–15.), Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 17–28.), Budapesti Nemzetközi Vásár (V. 5–22.), Népszövetségi Ligák Nemzetközi Uniójának XV. Kongresszusa Budapesten (V. 18–28.), I. Nemzetközi Stomatilogique Internationale Kongresszus (VIII. 31.–IX. 7.).

Kinevezések: *Dr. báró Szalay Gábort* a postatisztképző tanfolyam felügyelő-bizottságának elnökhelyettesévé nevezik ki (június 19.).

Kitüntetések: *Seminszky István* vonalfelügyelőnek az V. osztályú Magyar Érdemkeresztet, *Bencsik János* távírdamunkásnak a Magyar Bronz Érdemérmét adományozzák (május 2.).

Szakirodalom: *Csomagdíjszabás* (március 17.).

Budapesti távbeszélő betűrendes és szaknévsor (május).

Vidéki távbeszélő betűrendes és szaknévsor (november).

1932

Január 1. A távbeszélő-üzenetekért a helyi forgalomban szódíjat és ezen felül beszélgetési díjat kell fizetni.

Január 1. Expressz levélpostai küldemények és csomagok Nyasszaföldre is küldhetők.

- Január 1.** Mind a belföldi, mind a nemzetközi távbeszélő-forgalomban változások lépnek életbe: bérelt beszélgetések az erős forgalmú órákban kétszeres vagy háromszoros díj mellett kérhetők; a meghatározott időre kért beszélgetéseket előre be kell jelenteni; nemzetközi beszélgetések sorrendi elsőbbsége; a nemzetközi forgalomban leggyakrabban előforduló kifejezések jegyzéke.
- Január 1.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Új-Zélanddal.
- Január 2.** A *József helyi Távbeszélő Központot* mint önálló hivatalt megszüntetik és *Budapesti Helyközi és József Távbeszélő Központ* néven a helyközi központtal egyesítik. Egyúttal az automatizálás 1931. december végével történt befejezése alkalmából a posta vezérigazgatója elismerését fejezi ki a központ személyzetének.
- Január 13.** Megszüntetik a Svájcba szóló utánvételes küldemények és postai megbízások forgalmát.
- Január 15.** A Lausanneban összeülő nemzetközi jóvátételi értekezlet delegátusai a magyar-svájci távbeszélő-forgalomban állami és hírlapbeszélgetéseket folytathatnak.
- Január 22.** Az Ausztriával, Csehszlovákiával, Franciaországgal, Lengyelországgal, Németországgal, Romániával, Svájjal és Jugoszláviával való forgalomban áruminta-küldeményben kisebb kereskedelmi értékű árut is lehet küldeni.
- Január 28.** A Magyar Királyi Postatakarékpénztár a csekkforgalomba belépni kívánók részére új beosztású számlanyitási kérvényűrlapot rendszeresít.
- Február 1.** Alacsonyabb díjtételek lépnek érvénybe a Nagy-Britanniával és Írországgal való távbeszélő-forgalomban.
- Február 6.** Megindul a távbeszélő-forgalom Görögországgal (Thessalonikivel).
- Február 15.** A Spanyolországgal való távbeszélő-forgalomban Budapesten kívül valamennyi központ részt vesz. Egyúttal a forgalom kiterjed a Baleári- és Kanári-szigetekre is.
- Február 16.** Megindul a távbeszélő-forgalom Törökországgal (Istanbul).
- Február 20.** Levélpostai légi küldemények Észak- és Dél-Rhodésiába, valamint Dél-Afrikába is küldhetők.
- Február 26.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Bermuda és Hawaii-szigetekkel.
- Március 1.** A Budapesti Központi Távíróhivatalnál és a koncentrációs távíróváltóval felszerelt vidéki távíróhivataloknál olyan berendezést létesítenek, melynek segítségével a körözhírvonalok az oda bekapcsolt valamennyi Morse-üzemű vezetéken egyszerre adhatók le.
- Március 1.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Lengyelországgal.
- Március 5.** Rendelet jelenik meg arról, hogy a *Graf Zeppelin* léghajó március 20-án, április 3-án, 17-én és május 1-én indul útjára Dél-Amerikába milyen feltételekkel lehet levélpostai küldeményeket feladni.
- Március 10.** Beszüntetik a Jugoszláviába szóló utánvételes küldemények forgalmát.
- Március 14.** Beszüntetik a Norvégiából érkező utánvételes küldemények forgalmát.
- Március 15.** A Budapest és Bécs között közlekedő légi járművekről *utas távirat* küldhető Ausztria és Magyarország bármely rendeltetési helyére.

- Március 15.** A CB rendszerű távbeszélő-hálózatokban megszüntetik a soros kapcsolású távbeszélő-berendezések jelentkező szekrényei után kivetett alapdját.
- Március 16.** Az expressz postaküldemények nappali kézbesítésének kezdő időpontját reggel 6 óra helyett 7 órában állapítják meg.
- Március 31.** Újra megindul az Egyiptomból eredő utalványforgalom.
- Április 5.** Újra megindul a Törökországba irányuló csomagforgalom.
- Április 7.** Mérsékelik a tengeren lévő hajókkal való távbeszélgetések díját.
- Április 8.** A korabeli postaigazgatóságok elrendelik, hogy mozgóposták akár a vég-, akár közbeeső állomáson ajánlott küldeményeket vegyenek fel.
- Április 18.** Árpádházi Szent Erzsébet emlékére 10, 20, 32 és 40 filléres emlékpóstabélyegek kerülnek forgalomba.
- Április 26.** Megszüntetik a Jugoszláviából eredő értéklevelek és utalványok forgalmát.
- Április 28–május 4.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a távíró- és távbeszélő-forgalomról.
- Május 1.** A koncentrációs távíróváltóval felszerelt vidéki postahivataloknál olyan berendezést létesítenek, melynek segítségével a hivatalok – 9 órakor – közvetlenül a Budapesti Központi Távíróhivataltól kapják az órajelzést.
- Május 2.** Megindul a távbeszélő-forgalom Dél-Afrikával.
- Május 2.** Az azonossági számjelvények (sapkaszámok) viselésének kötelezettségét a budapesti altiszti állományú személyzet körén túl kiterjesztik a tényleges szolgálatban álló altiszti, illetve egyenruhát viselő kincstári postaszemélyzetre.
- Május 10.** Módosítják a távbeszélő-díjszabás egyes díjtételeit és a távbeszélő üzleti szabályzat egyes rendelkezéseit.
- Május 13.** Az átrovatolással nem foglalkozó I. és II. osztályú postamesteri hivatalokat felmentik a postamesteri egyenleg vezetése alól.
- Május 17.** Táviratokat ezentúl távíróval, vagy távbeszélővel nem bíró postahivataloknál, postaügynökségeknél, továbbá levélszekrény útján, valamint mozgó- és kalauzpostáknál is fel lehet adni.
- Május 17.** A vidéki távbeszélő-előfizetői betűrendes névsor ezentúl postaigazgatósági kerületenként kerül kiadásra.
- Május 18.** A Romániába szóló postacsomagokhoz az illetékes magyar mezőgazdasági vagy kereskedelmi és iparkamarák által kiadott *származási bizonyítványt* kell csatolni.
- Május 18.** A Csehszlovákiába szóló, vámárut tartalmazó leveleket és kicsomagokat vámjelző-cédulával és vámáru-nyilatkozattal kell ellátni.
- Május 20.** A külföldre szóló, mennyiségi korlátozás alá eső árukhoz a Magyar Mezőgazdasági Kiviteli Intézet által kiállított *szállítási igazolványt* kell csatolni.
- Május 21.** Endresz Sándor magyar óceánrepülő *Justice for Hungary* repülőgépével Rómába repül, a világ óceánrepülőinek első kongresszusára. A magyar posta a járatot közönséges levelezőlapok szállítására veszi igénybe.
- Május 22.** Közzéteszik a magyar mozgóposták, jegyzékelő menetek és postaszállításra felhasznált autóbuszjáratok jegyzékét.

- Május 28.** Új rajzú és alakú 1, 2, 5 és 10 pengős postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Június 5.** Újra szabályozzák a hírlap-előfizetési szolgálat útján rendelt külföldi hírlapok utánküldési eljárását.
- Június 6.** A Romániába szóló postacsomagokhoz nem szükséges származási bizonyítványt csatolni.
- Június 10.** Aláírják az új magyar–angol *csomagegyezményt* és az ahhoz kapcsolódó *fogantatosító szabályzatot*.
- Június 13.** Szalay Gábor postavezérigazgató közzéteszi dr. Kenéz Béla kereskedelemügyi miniszternek a posta intézményéről és személyzetéről szóló elismerő szavait és köszönetnyilvánítását, melyek a képviselőházban hangzottak el.
- Június 14.** A repülőgépekről feladható *utastáviratok* forgalmát kiterjesztik a Bécs–Berlin között közlekedő járatokra is.
- Június 23.** Új rendelet szabályozza a külföldre szóló áruk, egyéb vagyontárgyak és értékek szállításának módját és lehetőségeit.
- Június 24.** A Brit-Indiával való forgalomban rendszeresítik a nappali táviratleveleket (DLT).
- Június 28.** A Graf Zeppelin léghajó Svájcba tesz légi utat, melyre levélpostai küldemények adhatók fel.
- Július 1.** Megváltozik az Amerikai Egyesült Államokba, valamint ezek birtokaira szóló és az amerikai állami posta útján szállított csomagok díjszabása.
- Július 1.** Új gabonajegyek kerülnek forgalomba 1, 5, 10, 100 és 500 pengő névértékben, a régieket kivonják a forgalomból.
- Július 1.** Új légipostapótdíjak lépnek életbe a Dél-Amerikába szóló levélpostai légi küldeményekre vonatkozóan.
- Július 1.** Megszüntetik az 1926. július 1-jén létrehozott *magyar rádió-hírszolgálatot*.
- Július 2.** Új rajzú – elhunyt nemzeti nagyjainkat ábrázoló – 1, 2, 4, 6, 10, 16, 20, 30, 32, 40, 50 és 70 filléres postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Július 5.** Valamennyi kincstári és I. osztályú postamesteri hivatalt a hamis fémpénzek felismerésére szolgáló pénzellenőrző készülékkel látják el.
- Július 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Sarre vidékkel.
- Július 11.** Távbeszélőt ritkábban használó lakások számára Budapest területén rendszeresítik a 10-es társas rendszerű bérházi távbeszélő-berendezéseket.
- Július 16.** Megindul a távbeszélő-forgalom Egyiptommal.
- Július 18.** Budapest IV. és IX. közigazgatási kerületében lakó címzetteknek szóló levélpostai küldemények kézbesítését Budapest 741. sz. hivatal helyett Budapest 4. sz. hivatal látja el.
- Július 26.** Rendelet szabályozza a kézfegyverekhez való töltények, gyutacsok, valamint a lőfegyverek és azok alkatrészeinek szállítási feltételeit.
- Július 30.** A Graf Zeppelin léghajó légipostai kiállításához Danzigba tesz légi utat, mellyel levélpostai küldemények küldhetők.
- Július 30.** Közvetlen rádiótávíró-összeköttetés nyílik meg Budapest és New York között.
- Július 30.** A távbeszélő-előfizetői állomások címadatainak a betűrendes névsorba való

- felvételéért a címszöveg betűszáma szerinti díjazás helyett a sorok szerinti díjazást vezetnek be (3 sorig díjtalan).
- Augusztus 1.** A külföldre készített levélzáratok zsákjainak lezárására pecsétviasz helyett ólomzár használatát rendelik el.
- Augusztus 1.** Budapesten kísérletképpen bevezetik a *helyi csomagforgalmat* és ehhez kapcsolódóan a *kézbesítési vevény* használatát.
- Augusztus 1.** A Nagy-Britanniával és Írországgal való távbeszélő-forgalomban alacsonyabb díjtételek lépnek életbe.
- Augusztus 1–31.** A Budapest és Miskolc között indított repülőjáratok légiposta-forgalmat is bonyolítanak.
- Augusztus 23.** Számos postai szakkifejezés megváltoztatott, módosított használatát rendelik el: levélgyűjtő-szekerény helyett *levélszekerény*, hely- és kelti betűző helyett *keletbélyegző*, frankójegy helyett *levélbélyeg*, frankó helyett *bérmentesítve*, portójegy helyett *portóbélyeg*.
- Augusztus 26.** Csak közönséges levélpostai küldemények felvételét végző *levélfelnevő állomások* nyílnak meg a velencei és a gárdonyi strandfürdőn valamint a dobogókői menedékházban.
- Augusztus 29.** A Graf Zeppelin léghajó Dél-Amerikába tesz légi utat, mellyel levélpostai küldemények küldhetők Argentínába, Bolíviába, Brazíliába, Chilébe, Paraguayba, Peruba és Uruguayba.
- Augusztus 29.** Megszűnik a *levélrovatlap*, a belföldi levélzáratok készítésénél *rovatlap* nyomtatványt kell használni.
- Szeptember 1.** Kincstári postahivataloknak engedélyezik, hogy az indított és érkezett könyvelt küldeményeket *egyesített egyenlegben* tartsák nyilván.
- Szeptember 1–október 31.** Kísérletképpen engedélyezik, hogy friss gyümölcsöt tartalmazó csomagokat (*filléres csomag*) belföldi forgalomban 50% díjmérséklettel lehessen feladni. Ezekről statisztikai adatgyűjtést kell készíteni.
- Szeptember 2.** A budapesti helyi csomagforgalomban a csomagok 600 pengő összeghatárig utánvétellel terhelhetők.
- Szeptember 4.** A *Giustizia per l'Ungheria* repülőgép Budapest–Pécs–Kaposvár–Budapest útvonalon *Stella di Savoia* túrarepülést végez. Ezt az alkalmi járatot a posta belföldre szóló közönséges légiposta-küldemények továbbítására igénybe veszi.
- Szeptember 9.** Díjváltozás lép életbe a magyar–német távbeszélő-forgalomban.
- Szeptember 11.** A *Giustizia per l'Ungheria* repülőgép Budapest–Szeged–Békéscsaba–Budapest útvonalon *Stella di Savoia* túrarepülést végez. Ezt az alkalmi járatot a posta belföldre szóló közönséges légiposta-küldemények továbbítására igénybe veszi.
- Szeptember 12.** A Graf Zeppelin léghajó Dél-Amerikába tesz légi utat, mellyel levélpostai küldemények küldhetők Argentínába, Bolíviába, Brazíliába, Chilébe, Paraguayba, Peruba és Uruguayba.
- Szeptember 16–18.** A *Giustizia per l'Ungheria* repülőgép Budapest–Székesfehérvár–Szombathely–Debrecen–Nyíregyháza–Miskolc–Budapest útvonalon *Stella di Savoia*

túrarepülést végez. Ezt az alkalmi járatot a posta belföldre szóló közönséges légi posta-küldemények továbbítására veszi igénybe.

Szeptember 19–25. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a távíró és távbeszélő forgalomban.

Szeptember 26. A Graf Zeppelin léghajó Dél-Amerikába tesz légi utat, mellyel levélpostai küldemények küldhetők Argentínába, Bolíviába, Brazíliába, Chilébe, Paraguayba, Peruba és Uruguayba.

Október 1. A korlátozott szolgálatú hivatalok számára újra kötelezővé teszik, hogy távirataik átvétele céljából minden este (20–21 óra között) jelentkezzenek közvetítő-hivataluknál és az esetleg átvett táviratokat még aznap kézbesítsék.

Október 2. A belföldi levélzárlatokhoz *állandó közvetítőjegyzék* használatát rendelik el.

Október 2. Közzéteszik a magyar mozgóposták, jegyzékelőmenetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.

Október 5. Módosítják a *ruhaszabályzatot*, a köpeny viselési időtartamát 5 évre, a felöltőt 4 évre emelik.

Október 10. A Graf Zeppelin léghajó Dél-Amerikába tesz légi utat, mellyel levélpostai küldemények küldhetők Argentínába, Bolíviába, Brazíliába, Chilébe, Paraguayba, Peruba és Uruguayba.

Október 15. Díjváltás lép életbe a Bulgáriával és Törökországgal való távbeszélő-forgalomban.

Október 21. Megindul a távbeszélő-forgalom Magyarország és a *REX* nevű, állandó és rendszeres Európa–Amerika járatot lebonyolító hajóval.

Október 21–november 20. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a külföldi hírlapokról és folyóiratokról.

Október 23–29. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldeményekről a bel- és külfölddel való forgalomban.

Október 24. A Graf Zeppelin léghajó Dél-Amerikába tesz légi utat, mellyel levélpostai küldemények küldhetők Argentínába, Bolíviába, Chilébe, Paraguayba, Peruba és Uruguayba.

Október 24. A külföldi levélzárlatok készítéséhez új alakú zsáktáblákat rendszeresítenek.

November 1. Érvénybe lép a belföldön feladott hírlapokra és folyóiratokra vonatkozó statisztikai adatgyűjtést és a kimutatást újrászabályozó rendelet.

November 1. A belföldi zárlatok készítésénél használt zsákok felirata egységesen *Magyar kir. Posta*, egyenkénti nyilvántartásuk megszűnik, helyette valamennyit a Budapest 72. sz. hivatal tartja nyilván s csak évente egyszer tart rovincsot.

November 1. A Budapest 4. és 51. sz. hivatalok kísérletképpen a belföldre szóló postautalványok felvételénél *utalványbélyegző-gépet* használnak.

November 1–1933. január 31. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a díj-átalány terhére kezelt küldeményekről és az átalány terhére teljesített postai szolgáltatásokról.

November 4. Rendszeresítik a *postaszolgálati levelezőlapot*, mint új nyomtatványt.

November 11. Bevezetik az *értesítési díjat* a Venezuelával való távbeszélő-forgalomban.

November 12. Megindul a távbeszélő-forgalom Portugáliával.

November 17. Megindul a távbeszélő-forgalom Belga-Kongóval.

November 29. A kézbesíthetetlenséget jelző ragjegyet a csomagra is fel kell ragasztani, nemcsak a szállítólevélre.

December 7. Új okirati (20 és 30 fillér) és törvénykezési (30 fillér) illetékbélyeget hoznak forgalomba.

December 10. Szabályozzák a postaszolgálat (felvétel, levélgyűjtés, kézbesítés) idejét karácsony estéjére.

December 12. A belföldi távolsági beszélgetéseket az első 3 percen túl percenként kell díjazni.

December 13. Újból megindul a Norvégiából eredő utalványforgalom.

December 14–1933. január 6. A belföldi forgalomban *karácsonyi és újévi üdvözlő* táviratok kedvezményes díjért, de csak meghatározott szöveggel küldhetők.

December 17. A Budapest–Kőbánya, Kispest és Pestszenterzsébet távbeszélőközpontokat automata üzemmódra állítják át.

December 26. A gyorsaság céljából elrendelik közönséges expressz levélpostai küldeményeknek ajánlás nélküli levélzárlatokban történő továbbítását.

December 28–30. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a vidéki városok körül nullás díjövben kezdeményezett távolsági beszélgetésekről és a karácsonyi és újévi üdvözlő táviratokról.

Megnyílt postahivatalok: Borsosberény, Kartal, Pétfürdő pu.

Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok: Balatonújhely, Budapest 53., Mátrai szanatórium, Surd, Szepezd.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Aszófő, Csengőd, Galgaguta, Toponár, Zsira.

Megnyílt postaügynökségek: Csatárimajor, Fiskálitáshuta, Fülöpháza, Lázi, Mecsér, Somogytarnóca.

Távbeszélővel egyesített postaügynökségek: Ábrahámhegy, Balatonakarattya, Nemespécse, Vérteskéthely.

Alkalmi postahivatalok: Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 14–24.), Budapesti Nemzetközi Vásár (V. 3–20.).

Kinevezések: *Soós Gyula* postafőigazgatót felmentik a Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Nyugdíjgyejesületénél viselt miniszteri biztosi megbízatása alól, egyúttal miniszteri elismerésben részesül. Helyére *dr. Kiss József* postai igazgatót nevezik ki (június 16.).

Tersztyánszky Ákost a postavezérigazgatóság B. főosztályának, *Véghely Dezsőt* a postavezérigazgatóság 6. (műszaki és műszaki gazdasági ügyek) ügyosztályának, *Rutényi Árpádot* a Pécsi Postaigazgatóság, *Fodor Gyulát* a Kísérleti Állomás vezetésével bízzák meg (szeptember 22.).

Ujj Györgyöt a Budapesti Távíró és Távbeszélő Igazgatóság vezetésével bízzák meg (november 14.).

Dr. Végh Jánost a Budapesti Központi Távíróhivatal, *Girscht Ferencet* a Budapesti József Távbeszélő Központ, *Barthonek Károlyt* a Budapesti Belváros Távbeszélő Központ vezetésével, *Marsxhalkó Bélát* a Kísérleti Állomás ideiglenes vezetésével bízzák meg (november 15.).

Kitüntetés: *Antal Gyula* postamester postarablás alkalmával tanúsított magatartásáért kormányzói elismerésben részesül (január 2.).

Csath Bélla postafőigazgató a sport fejlesztése terén kifejtett tevékenységéért kormányzói elismerésben, *dr. vitéz Derecskey György* postatitkár miniszteri elismerésben részesül (január 25.).

Lengyel József postamester nyugdíjba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (február 6.).

Schneider J. Mihály és *Mészáros György* postafőtisztek kormányzói elismerésben részesülnek (március 3.).

Dr. Kiss Kornél postaigazgató miniszteri elismerésben részesül (június 9.).

Kendrovich Anna postamesternő 50 évi szolgálatáért miniszteri elismerésben részesül (augusztus 16.).

Szűcs Emma postamesternő 50 évi szolgálatáért miniszteri elismerésben részesül (szeptember 22.).

Csath Béla kormányzói elismerésben részesül (június 19.).

Dr. Bényi Károly, *dr. Hollán Péter*, *dr. Nagy Endre*, *dr. Zsögön Béla* és *Staár Ferenc* postafőigazgatóknak a Magyar Munkavédelmi Díszjelvény és Dícsérő Okiratát adományozzák (október 22.).

Özv. Prunner Mihályné postamesternő miniszteri elismerésben részesül (december 10.).

Szakirodalom: *Légiposta-díjszabás és menetrend* (július).

Budapesti távbeszélő betűrendes és szaknévsor (október).

1933

Január 1. Az ajánlott levélpostai küldeményeket a magyar–csehszlovák kölcsönös forgalomban sommásan kell kezelni.

Január 1. Megszüntetik a vasárnap feladott táviratok és táviratlevelek 40 filléres pótdíját.

Január 1. Változások lépnek érvénybe mind a bel-, mind a külföldi távbeszélő-forgalomban.

Január 1. A Magyar Királyi Posta átveszi az Országos Társadalombiztosító Intézet (OTI) egyes nyomtatványainak árusítását és elvállalja a munkaadók által kitöltött jelentőlapok átvételét és az OTI-hoz történő továbbítását.

Január 11. A Magyar Királyi Postamester és Postamesteri Alkalmazottak Országos Nyugdíjgyejesületének önkormányzatát a belügyminiszter felfüggeszti. Az egyesületnél elrendelt vizsgálattal – miniszteri biztosi hatáskörben – dr. Asztalos Domokos postafőigazgatót bízza meg.

Január 11. Módosítják az alkalmaztatási kimutatások szerkesztéséről szóló rendeletet.

- Január 30.** Díjmérséklet lép életbe a Venezuelával való távbeszélő-forgalomban.
- Február 1.** Kisebbségi forgalmú kincstári hivatalok számára elrendelik a *közös napi csomag-egyenleg* vezetését.
- Február 1.** Budapesten a helyi forgalomban *sürgős* levélforgalom helyett a *helyi expressz* levélforgalmat rendszeresítik.
- Február 6.** A postatakarékpénztári közvetítő-szolgálatban új *takaréküzleti betéti napi aljegyzéket* rendszeresítenek.
- Február 15.** Újra szabályozzák a telken kívüli távbeszélő-berendezések díjait.
- Február 16–március 12.** A Műegyetemi Sportrepülő Egyesület a Földközi-tenger mentén körrepülést végez, és ezenközben bárhová szóló közönséges levelezőlapokat is szállít.
- Március 1.** A postahivatalok és ügynökségek statisztikai kimutatást kell vezessenek az OTI jelentőlapjainak postai közvetítéséről.
- Március 1.** Megindul az utánvételi forgalom Lengyelországgal, 1100 pengő értékhatárig.
- Március 1.** A postaszemélyzet üzemi jutalékát 5%-kal csökkentik.
- Március 9.** A külföldre szóló értéknylvánítással ellátott csomagokat 500 frankig V, 500 frank fölött VV jelzéssel kell ellátni.
- Március 9.** Megszűnik a Lettországgal való utalvány-, utánvételi és megbízási forgalom.
- Március 16.** Újból megindul az Amerikai Egyesült Államokból eredő utalványforgalom.
- Március 17.** Újból megindul a kölcsönös utalványforgalom Kanadával.
- Március 23.** Megszűntetik a Budapesti Automata Távbeszélő Központok építési vezetőségét.
- Április 1.** Új rendelet szabályozza, az utalványösszegeket háznál kifizető postahivatalok számára, a távirati utalványok kezelési rendjét.
- Április 1.** Az 1932. évi madridi nemzetközi távirórtekezet határozatai alapján új (méréselt) díjszabás lép életbe a sürgős táviratokra, a táviratlevelekre és a díjkezdményes tengerentúli táviratokra vonatkozóan.
- Április 1.** A légi forgalomban utastáviratok az összes európai országban küldhetők.
- Április 3.** A Hollós-féle távirógépeket hallás utáni vételre is alkalmassá teszik. Utasítás jelenik meg az átalakított gépek szabályozásáról és karbantartásáról.
- Április 15.** A 70 filléres bélyegek készletét felülnyomással 10 filléres bélyeggé átalakítva hozzák forgalomba.
- Április 20.** Új, 16 filléres értékbenyomásos, képes postai levelezőlapok kerülnek forgalomba, magyar, francia és eszperantó képaláírással.
- Április 24.** A régi LX1 és LX2 jelű díjtáviratok új mintával jelennek meg, és egyúttal új, LX6 jelű űrlap kerül forgalomba.
- Április 29–május 5.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a táviró- és távbeszélő-forgalomról.
- Május 1.** Megindul az általános távbeszélő-forgalom Jugoszláviával.
- Május 1.** Megváltoztatják a postai megbízások kezelési rendjét.
- Május 1.** Kaposvárott megszűnik a vámhivatal, ezért a postahivatalnál megszüntetik a vám elé állító szolgálatot.

- Május 1.** Újra szabályozzák a gyakornokok éjjeli pénzét és rendkívüli óradíját.
- Május 3.** A Budapesti Nemzetközi Vásár idején a Magyar Aero Szövetség a *Hungária* léggömbbel felszállást rendez. A léggömbbel csak a Magyar Aero Szövetség által kiadott alkalmi képes levelezőlapokat lehet továbbítani.
- Május 4.** Megindul a távbeszélő-forgalom Brit-Indiával.
- Május 8.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Fülöp-szigetekkel.
- Május 12.** Magyarország védett emlőállatai és madarai, azok fészkei, tojásai csak a közigazgatási hatóságok által kiállított *szállítási engedély* csatolásával szállíthatók a postán.
- Május 15.** A Magyar Királyi Államvasutak vonalain közlekedő gyorsvonatokon az utasok magántáviratokat adhatnak fel a jegyvizsgálókon keresztül.
- Május 15.** Közzéteszik a Magyarország területén közlekedő mozgóposták, jegyzékelőmenetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.
- Május 16–szeptember 15.** A fürdőidény időtartamára a balatonmenti fürdő- és üdülőhelyek egymás közötti távbeszélő-forgalmában mérsékelt díjazás lép életbe.
- Május 17.** A budapesti egységes hálózatban, valamint a vidéki automata- és CB rendszerű hálózatokban bevezetik az ikertávbeszélő-rendszert.
- Május 30.** Új rajzú bélyeglenyomattal ellátott levelezőlapok (zárt- és válaszos levelezőlapok) kerülnek forgalomba.
- Június 1.** Az igazgatóságokat felmentik a térti küldemények ügyeinek intézése alól, és azok kezelésével az ország egész területére kiterjedő hatáskörrel a Magyar Királyi Posta Tudakozó Irodáját bízzák meg.
- Június 1–november 15.** Ismét életbe léptetik a friss gyümölcsöt tartalmazó *filléres csomagok* forgalmát.
- Június 1.** Budapesten a postahivatalok számozási rendszerét függetlenítik a városi közigazgatási kerületek számától.
- Június 4.** A Gyöngyösön rendezett repülőnapon Budapest és Gyöngyös között alkalmi légiposta-járat közlekedik.
- Június 9.** Módosítják a nyilvános helyiségekben lévő kiterjesztett használatú rádióvevőberendezések után járó díjakat.
- Június 16.** Megszüntetik a távolsági beszélgetések (meghívások, üzenetek, tudakozódások) vasárnapi pótdíját.
- Június 20.** Új rajzú légipostabélyegek kerülnek forgalomba 10, 16, 20, 40, 48, 72 fillér, 1, 2 és 5 pengő értékjelzéssel.
- Június 24.** A Magyar Aero Szövetség a bécsi nemzetközi bélyegkiállításra Budapestről Bécsbe alkalmi légiposta-szállítást végez.
- Június 30.** A Magyar Aero Szövetség a bécsi nemzetközi bélyegkiállításra Budapestről Bécsbe alkalmi légiposta-szállítást végez.
- Július 1.** Új gabonajegyek kerülnek forgalomba 30 fillér, 1 pengő 50 fillér, 3, 30, 150 és 300 pengő értékben.
- Július 1.** Békéscsabán, Nyíregyházán és Székesfehérvárott megszűnnek a fővámhivatalok, s ennek nyomán a postahivataloknál a vám elé állító szolgálat.

- Július 1.** Ismét megindul a kicsomag-forgalom Törökországgal.
- Július 3.** A közhasználatú távbeszélő-hálózat forgalmában résztvevő távbeszélő-állomásokhoz engedélyezik beszédrengztő-készülékek használatát.
- Július 4.** Megindul a távbeszélő-forgalom Peruval.
- Július 5.** A Magyar Aero Szövetség a bécsi nemzetközi bélyegkiállításra Budapestről Bécsbe alkalmi légiposta-szállítást végez.
- Július 7.** Közzéteszik az 1932. évi XXI., a bélyegek védelméről és a tiltott postai szállítás büntetéséről szóló törvénycikket.
- Július 8.** A Bécs–Budapest–Trieszt–Milano–Zürich–Innsbruck–Salzburg–Bécs közötti útvonalon vitorlázó körrepüléssel közönséges légipostai küldemények továbbíthatók.
- Július 16.** Érvénybe lép az új távbeszélő-díjszabás.
- Augusztus 1.** A postahivatalok és ügynökségek előfizetést fogadhatnak el a gabonatözsdei árfolyam-táviratok házhozkézbesítésére.
- Augusztus 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom a német tengeri hajókkal.
- Augusztus 1–15.** A gödöllői cserkész-világtáborozás alkalmából 5 értékből álló bélyegsorozatot bocsátanak ki, ami szeptember 30-ig használható fel bérmentesítésre.
- Augusztus 1–15.** A cserkész-világtáborozás ideje alatt Gödöllő és Mátyásföld között légipostajárat közlekedik.
- Augusztus 3.** A postavezérgazgatóság kebelében felállítják a *K* (kodifikáló) csoportot, melynek feladata a postaigazgatás összes rendeleteinek, szabályainak, döntéseinek összegyűjtése, rendezése, feldolgozása. Vezetésével dr. Polonyi Ferencet bízzák meg.
- Augusztus 7–11.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi statisztikát készítenek a távíró- és távbeszélő-forgalomban.
- Augusztus 11.** Postai fogadalomtételre kötelezik a hírlapkézbesítőket, a faluzó levélhordókat és a külterületi kézbesítőket is.
- Augusztus 28.** Megszüntetik a Magyar Királyi Posta Hirdető Hivatalát.
- Augusztus 30.** Új, 6 filléres postai levelezőlap kerül forgalomba.
- Szeptember 1.** Díjmérséklet lép érvénybe egyes tengerentúli országokkal és az angol óceánjáró hajókkal való távbeszélő-forgalomban.
- Szeptember 1.** A Magyar Telefonhírcsoport és Rádió Rt. előfizetőnként 1 pengő jutalomban részesíti azokat a postai alkalmazottakat, akik az év végéig terjedő időszakban teljes díjat fizető új rádióelőfizetőket gyűjtenek.
- Szeptember 9–15.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a távíró- és távbeszélő-forgalomról.
- Szeptember 21.** Megindul a távbeszélő-forgalom Algírral és Tunisszal. A Francia-Marokkóval és Tangerrel való távbeszélő-forgalomban rendszeresítik a sürgős beszélgetéseket, a meghívást és a külön meghívást.
- Szeptember 26.** Új kiadású kötegjelzők kerülnek használatba.
- Szeptember 29.** Megindul az expressz utalvány-forgalom Franciaországba és Monakóba.
- Szeptember 29.** Megindul a távbeszélő-forgalom Costa Ricával, Guatemalával, Nikaraguával és Panama Köztársasággal.

- Október 8.** Közzéteszik a Magyarország területén közlekedő mozgó- és kalauzposták, jegyzékelő-menetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.
- Október 14.** A Zeppelin-léghajó járatára Dél-Amerikába szóló légiposta-küldemények adhatók fel.
- Október 14–28.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek az európai államokkal való levélforgalomról a nemzetközi levélátzállítási tranzitdíjak megállapítására.
- Október 14–november 11.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek az Európán túli államokkal való levélforgalomban a nemzetközi levélátzállítási tranzitdíjak megállapítására.
- Október 21–november 20.** A beléptető kicserélő postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a külföldi hírlapokról és folyóiratokról.
- Október 22–28.** Valamennyi postahivatal és postatügnökség statisztikai adatgyűjtést végez a közönséges levélpostai küldeményekről.
- Október 27.** Felülnyomással előállított 12 és 16 filléres értékjelzésű portóbélyegeket rendszeresítenek.
- November 1.** A posta átveszi az OTI (Országos Társadalombiztosító Intézet) befizetési lapjainak árusítását.
- November 1–30.** Valamennyi postahivatal statisztikai adatgyűjtést végez a különleges postai szolgálatokról.
- November 2–8.** A kicserélő postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a külföldre szóló és onnan érkező közönséges és ajánlott levélpostai küldeményekről.
- November 14.** A budapesti távbeszélő-hálózat területén az előfizetőket utca és házsám szerint is nyilvántartják, s ez alapján is felvilágosítást tudnak adni a tudakozónak.
- November 15.** Pápán megszűnik a fővámhivatal működése, és ezzel egy időben a postahivatalnál a vám elé állító szolgálat.
- November 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom Kolumbiával.
- November 28.** Megindul a távbeszélő-forgalom Szíriával.
- December 1.** Budapesten a távirati postautalványok kézbesítését a Budapest 4. sz. hivataltól a Központi Távíróhivatal veszi át.
- December 1.** A 80 filléres portóbélyegekből felülnyomással 10 filléres portóbélyegek kerülnek kibocsátásra.
- December 2–10.** Az új, nagyteljesítményű (120 kW) rádióhírszóró állomás megnyitása alkalmával *rádióhetet* és ennek keretében Budapesten, Kossuth Lajos utca 9. sz. alatt *rádió-kiállítás* rendeznek.
- December 9–16.** A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. rádió-tárgysorsjátékot rendez a rádióelőfizetők körében.
- December 10.** Egy szállítójegyzékkel ugyanabba a kézbesítési körbe, de különböző címzett részére is lehet csomagot feladni.
- December 14.** A magyar kir. dohánybeváltó hivatalok székhelyén működő postahivatalok az 1933/34. évi dohánybeváltási idény alatt a dohánybeváltási járandóságokat *dohánybeváltási utalvány* ellenében fizetik ki.

December 14–1934. január 6. Karácsonyi és újévi üdvözlő táviratok küldhetők a bel- és külföldi forgalomban, meghatározott szöveggel, kedvezményes díjtétel mellett.

December 22. Közzéteszik a rádió-tárgysorsjáték nyerteseinek névsorát.

December 22. A Karcag–Tiszafüred vonalon fekvő Pusztadomaháza vasúti megállóhelyen *levélfelvevő vasúti állomás* kezd meg működését.

December 31. Kivonják a forgalomból az 1926/28. évi kiadású forgalmi és 1927/30. évi kiadású légipostabélyegeket.

Megnyílt postahivatalok: Baross Gábor telep, Sári, Tápé, Újdiósgyőr.

Megnyílt posta és távbeszélő-hivatalok: Bóta, Budapest 67., Budapest 89., Budapest 96., Debrecen 12., Hortobágyi Halastó, Rákosszentmihály 2., Szamossályi, Szódliget.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Ágasegyháza, Balatonfenyves, Bodrogolaszi, Csobánka, Értény, Gebe, Homok, Homokszentlőrinc, Majosháza, Mosonszolnok, Nagykamarás, Pusztaturpásztó, Sopronhorpács, Szabolcsveresmart, Szentetornya, Zabar, Zádorfalva.

Megnyílt postaügynökségek: Agárd, Alsógalla, Bodrogkisfalud, Egyházasfalva, Érdliget, Forráskút, Gyála, Győrság, Gyulakeszi, Helvécia pu., Kámon, Kékestető, Kissasszonyszöllő, Kopáncs, Légrad, Szirma, Uzovicstelep, Zalahaláp.

Távbeszélővel egyesített postaügynökség: Ipolydamásd, Zalahaláp.

Alkalmi postahivatalok: Budapesti Nemzetközi Vásár (V. 1–18.), Világcserkész Táborozás Gödöllőn (VII. 10.–VIII. 25.).

Kinevezések: *Dr. Kuzmich Gábort* a postavezérigazgatóság 2. (jogi és pénzügyi) ügyosztályának vezetésével bízzák meg (március 28.).

Dr. Hollán Pétert felmentik a Soproni Postaigazgatóság vezetése alól és a posta-vezérigazgatóság 5. (távíró-, távbeszélő- és rádió üzleti és kezelési ügyek) ügyosztálya vezetésével, *dr. Nyári Istvánt* a Soproni Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (május 1.).

Dr. Eltér Jenőt a postavezérigazgatóság 1. (személyzeti) ügyosztályának vezetésével bízzák meg (június 12.).

Dr. Bíró Pált a Magyar Királyi Posta Központi Számvevőségének vezetésével bízzák meg (július 2.).

Dr. Zsögön Bélát a Magyar Királyi Posta Utalványleszámoló Hivatalának vezetésével, *dr. Guta Elemért* a Szegedi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (július 25.).

Kitüntetések: *Özv. Lipcsey Leoné* postamesternő és *Bádonyi Gyula* postafelügyelő a Budapest 76. sz. hivatalnál tett postarablás-kísérlet megghiúsításában való közreműködéséért miniszteri elismerésben részesül (január 25.).

Lappay Lajos és *Huszár Jenő* nyugdíjbavonulásuk alkalmával miniszteri elismerésben részesülnek (március 2.).

Tersztyánszky Ákos, *Ujj György* műszaki főigazgatók, *Gianone Ottó* műszaki igazgató, *dr. Hayden Béla* postatitkár, *Handler János*, *Rádi Győző*, *Lengyel Rezső*, *dr. Entele Ferenc* és *Mezei Géza* postahivatali igazgatók, *Mátyás Béla* postafőfelügyelő valamint *Darányi Ignác* műszaki ellenőr a honvédelmi miniszter elismerésében részesül (július 15.).

Milotay József és özv. *Schlésinger Rudolfné* postamesterek 50 évi szolgálatukért a kereskedelemügyi miniszter elismerésében részesülnek (augusztus 8.).

Hruska Kamilla postamesternő 50 évi szolgálatáért a kereskedelemügyi miniszter elismerésében részesül (augusztus 28.).

Özv. *Sváb Lajosné* postamester miniszteri elismerésben részesül (szeptember 22.).

Dr. Bényi Károly postafőigazgató miniszteri elismerésben részesül (szeptember 26.).

Wáginger Gyuláné postamesternő betöréskor tanúsított magatartásáért miniszteri elismerésben és pénzjutalomban részesül (szeptember 27.).

Szakirodalom: *A vidéki m. kir. távbeszélő-hálózatok előfizetőinek betűrendes névsora* – a Magyar Királyi Posta közigazgatási beosztásának megfelelően 5 füzetben (május 4.).
Postaüzleti Szabályzat (május 31.).
Postakezelési Utasítás (október 27.).
 A rádiót ismertető füzet (november).

1934

Január 1. Életbe lép az 1933. május 2-án kelt postaüzleti szabályzat és az 1933. szeptember 21-én kelt postakezelési utasítás.

Január 1. A lakók kérhetik, hogy a címükre érkező csomagok házhoz kézbesítéséért csomagonként járó házhoz kézbesítési díjat havi átalányösszeggel fizethessék meg.

Január 1. Életbe lép a Madridban 1932-ben kötött Nemzetközi Távközlési Egyezmény és az ahhoz tartozó szolgálati szabályzat.

Január 1. A használaton kívül helyezett rádiókészülékek lepecsételési díját 2 pengőről 50 fillérré csökkentik.

Január 1. A postahivataloknak a rontottként becserélt postai és pénzügyi értékcsikket elkülönített csomagolásban kell csatolni a pénztárszámadáshoz.

Január 1. Újból szabályozzák a vidéki távbeszélőközpontokba idegen községek területéről bekapcsolt távbeszélő-állomások díjazását.

Január 1. Közzéteszik a Magyar Királyi Posta nyomtatványainak jegyzékét és életbe lép a nyomtatványok kezelését szabályozó új utasítás.

Január 9. A Magyar Királyi Posta-vezérigazgatóság a Kereskedelemügyi Magyar Királyi Minisztérium IX. szakosztályaként működik.

Január 16. A pénzbedobós távbeszélő-állomások havi különdíját 4 pengőről 2 pengőre csökkentik.

Január 18. Közzéteszik Horthy Miklósné levelét, melyben köszönetét fejezi ki a postaszemélyzetnek a nyomorenyhító akcióban való áldozatos részvételéért, az összegyűjtött 5466 pengőért.

Január 30. Módosítják a Magyar Királyi Postai Jóléti Alapítvány szervezetét és kezelési rendszerét.

Február 21. A belügyminiszter jóváhagyja a Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézetének alapszabály-módosító rendelkezéseit.

Március 2. A posta-vezérigazgatóságnál és valamennyi postaigazgatóságnál – az 1934.

évi I. tc. értelmében – háromtagú bizottságokat alakítanak a postaalkalmazottak szabályszerű elbánásának ellenőrzésére.

Március 5. Az állami távbeszélő-hálózatban engedélyezik a *hazatérést jelző készülékek* használatát.

Április 1. Új 2 filléres értékjelzésű *sürgős távirati űrlapok* kerülnek használatba.

Április 1. Megindul a távirati utalványforgalom Lengyelországgal.

Április 1. Megszüntetik a postai levelezőlapok előállítási költség fejében szedett 2 filléres felárát.

Április 1. A helyi távirat szódíját 4 fillérben, a díjminimumot 40 fillérben állapítják meg. A belföldi forgalomban *Táviratnyomtatvány* elnevezéssel új táviratfajtát vezetnek be.

Április 1. Módosítják a távbeszélő-díjszabás egyes díjtételeit és a távbeszélő üzleti szabályzat egyes rendelkezéseit, melyek december 31-ig érvényben lévő átmeneti intézkedések.

Május 1. Életbe lép a rádió-berendezések használatában erőssáramú villamosberendezés által okozott zavar megszüntetéséről vagy csökkentéséről szóló rendelet.

Április 7. Új, egységes távbeszélőjegyet rendszeresítenek a vidéki távbeszélő-hálózatokban a magán-, az átmenő-, és a meghívásos beszélgetésekre.

Április 25. A rádió fejlesztése érdekében *statisztikai lapot* rendszeresítenek, amit a rádióengedélyesektől május 15-ig kitöltve kell visszavenni.

Április 30. Belföldi forgalomban az áruminta-küldeményekhez számlát is lehet csatolni.

Május 6–13. A Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesülte fennállásának 50. évfordulója alkalmából Országos Bélyegkiállítás rendez a Nemzeti Szalonban, melyre 20 filléres bélyeg kerül forgalomba.

Május 9. A II. Országos Bélyegkiállításhoz, valamint a Budapesti Nemzetközi Vásárhoz kapcsolódóan Budapest és Debrecen között kísérleti légi járat közlekedik.

Május 15. Közzéteszik a Magyarország területén közlekedő mozgóposták, jegyzékelőmenetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.

Május 16. A korlátolt (L) és meghosszabbított korlátolt nappali (C/2) szolgálatot tartó központoknál kísérletképpen elrendelik az este 20–21 óra közötti rendes távbeszélőszolgálatot.

Május 18. A Magyar Királyi Honvédség alakulatai a feladni szándékozott expressz ajánlott leveleiket az expressz díjak hitelezése mellett is feladhatják.

Május 19. Közzéteszik dr. Fabinyi Tihamér m. kir. kereskedelemügyi miniszternek a képviselőházban elhangzott beszéde azon részeit, melyekben a postával foglalkozott.

Június 1. Állandósítják az 1932-ben ideiglenesen bevezetett, friss gyümölcsöt tartalmazó *filléres csomagok* forgalmát.

Június 1. Valamennyi járási székhely körül rendszeresítik a 0–15 km-es távolsági fokozatot, az ún. nullás díjötvet.

Június 1. Újraszabályozzák az állandó távbeszélő-összeköttetések díjazását.

Június 1-szeptember 15. Mérsékelt díjszabás lép érvénybe a Balaton környéki fürdő- és üdülőhelyek egymás közti távbeszélő-forgalmában.

- Június 19.** A testnevelő és népgondozó szervek a feladni szándékozott expressz ajánlott leveleiket az expressz díjak hitelezése mellett is feladhatják.
- Június 21–július 10.** A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. rádió-tárgysorsjátékot rendez.
- Június 24.** Zalaegerszegen a cserkészcsapatok repülőnapot rendeznek, melyen alkalmi légi járat is közlekedik.
- Július 1.** Megindul a kiscsomag-forgalom Új-Zélanddal.
- Július 1.** A *filléres csomagok* házhoz kézbesítési díját 50%-kal mérséklék.
- Július 1.** Valamennyi postahivatalnál statisztikai adatgyűjtés kezdődik a feladott közönséges levélpostai küldemények darabszámáról.
- Július 1.** A kormány felfüggeszti a gabonajegy intézményét, így a postahivatalok megszüntetik árusításukat.
- Július 1.** Megszüntetik a belföldre szóló távirati postautalványok kiállításáért szedett 40 fillér díjat.
- Július 10.** A *Graf Zeppelin* léghajó körrepülést végez Svájc területén, amely útra a Budapest 72. sz. postahivatal közvetítésével közönséges és ajánlott levelek és levelezőlapok adhatók fel.
- Július 1.** Békásmegyert és Csepelt bekapcsolják a budapesti automata távbeszélő-hálózatba.
- Július 8.** Pénzügyminiszteri rendelet szabályozza a közvetlen értékpapír-forgalmi ügyletek adójának lerovását, melyre felhatalmazza a postahivatalokat is.
- Július 12.** Földművelésügyi miniszteri rendelet jelenik meg a külföldre feladott gyümölcs-tartalmú csomagok növényegészségügyi vizsgálatáról, a szállítólevélhez növényegészségügyi bizonyítványt kell csatolni.
- Július 12.** A csendőrség helyszínelő gépkocsijait távbeszélő-állomással szerelik fel, melyek LB, CB és automata üzemben egyaránt használhatók és a helyszínen a legközelebbi állami távbeszélő-áramkörre kapcsolhatók.
- Július 15.** Az üdvözlő táviratok (LX) pótdíját 50-ről 30 fillérré mérsékelik.
- Július 18.** Megjelenik a *Postás Nyugdíjjárulék Alap* szabályzata. Az alap létrehozása az 1932. évi XIV. tc. mellékletét képező részletes állami költségvetés X. füzetében jelent meg és az 1912. évi LXV. tc. 30. §-a értelmében fizetendő nyugdíjjárulékokból jön létre.
- Augusztus 1.** A váltóilleték lerovására 12, 24, 36, 48 és 60 filléres, 1 pengő 20 filléres, 2 pengő 40 filléres, 6 és 12 pengős címletekben *váltóilleték-bélyegek* kerülnek forgalomba.
- Augusztus 1.** Megszűnik a Németországba szóló utánvételes küldemények és postai megbízások forgalma.
- Augusztus 3.** Ideiglenesen megszűnik a Spanyolországból Magyarországra feladott utalványok forgalma.
- Augusztus 6–10.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi statisztikai kimutatást végeznek a táviró-vezetéseken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.

- Augusztus 15.** A postaküldemények fekbérmentességének határidejét egységesen két hétben határozzák meg.
- Augusztus 27.** Állandósítják a korlátolt (L) és meghosszabbított korlátolt nappali (C/2) szolgálatot tartó központoknál májusban kísérletképpen elrendelt, este 20–21 óra közötti szolgálatot.
- Szeptember 25.** Közzéteszik azt a kormányrendeletet, mely megtiltja a külföldi rádióállomások által terjesztett propaganda-előadások hallgatását.
- Október 1.** A csak szokásos szerencsekívánatot tartalmazó üdvözlő táviratok (XLT) és dísztvíratok (LX) mind a belföldi, mind az Ausztriával és Csehszlovák Köztársasággal való forgalomban egész éven át díjkedvezménnyel adhatók fel.
- Október 7.** Közzéteszik a Magyarország területén közlekedő mozgóposták, jegyzékelő menetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.
- Október 15–19.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi statisztikai kimutatást végeznek a távíróvezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Október 31.** Kivonják a forgalomból a forgalmi adóbélyegeket és helyettük azonos címetű, de új bélyegek kerülnek forgalomba.
- Október 31.** A gépkocsival fenntartott közúti járatoknál a zárlatok és kézi csomagok elhelyezésére szolgáló tartály *ellenzárolását* megszüntetik, helyette a *helyi óralevelet* kell használni.
- November 1.** Új törvénykezési, okirati illetékbélyegek és forgalmi adóbélyegek kerülnek kibocsátásra.
- November 1.** Vidéki kincstári postahivataloknál az előfizetői díjakat a postatakarékpénztári csekkszámlyával rendelkező előfizetők készpénz helyett a postatakarékpénztárra kiállított csekkel is kiegyenlíthetik.
- November 1.** Megszüntetik a váltóilleték-bélyegeknek külön mérlegben történő elszámolását.
- November 1.** Vidéken a csomag-házhozkézbesítési díjátalányt a postamesteri hivatalok székhelyén 3 pengőre, kincstári postahivatalok székhelyén 9 pengőre mérséklék.
- November 16.** Mérsékelik a távbeszélő előfizetési díjat a 101–200 előfizetővel rendelkező hálózatokban.
- November 19–december 2.** A postahivatalok részletes statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldemények bel- és külföldi forgalmáról.
- November 19–december 16.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a külföldről érkezett hírlapokról és folyóiratokról.
- December 1.** A postatakarékpénztári betétkönyveket valamennyi lapot ugyanazon a helyen átütő, perforált számmal (a betétkönyv száma) ellátva jelentetik meg.
- December 10–31.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a különleges postai szolgáltatásokról.
- December 14–1935. január 6.** Karácsonyi és újévi üdvözlőlevelet tartalmazó táviratok kedvezményes díjjal Ausztrián és Csehszlovák Köztársaságon kívül más európai és tengeren túli országokba is küldhetők.

- December 21.** Közzéteszik az igazgatósági kerületenként lezajlott irányítói versenyeken helyezettek és díjazottak névsorát.
- December 21.** Megjelenik a Magyar Királyi Posta Személyzetének Jóléti Alapítványa által nyújtott temetési segélyre vonatkozó ügyviteli szabályzata.
- December 23.** A karácsonyi forgalomra való tekintettel ezen a vasárnapon valamennyi kincstári és postamesteri hivatal 8–11 óráig köznapi felvevő és pénztári szolgálatot tart, és egyszeri általános kézbesítést végez.
- December 31.** Kivonják a forgalomból a II. Országos Bélyegkiállítás alkalmával kiadott emlékbélyeget.
- December 31.** Megszüntetik a budapesti (csepeli) rádióállomást.
- Megnyílt postahivatalok:** Horthyiget, Nagyberki, Pilisborosjenő, Pilisszentiván.
- Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok:** Alsógalla, Érdliget, Budapest 17., Budapest 43., Miskolc 5., Miskolc 6., Pécs 8., Rákosszentmihálytelep.
- Távbeszélővel egyesített postahivatalok:** Bana, Bakonygyepes, Baross Gábor telep, Császár, Csép, Csobánka, Decs, Érdliget, Felsőöszkő, Kemenesmihályfa, Kisunyom, Nagybarátfalu, Naszály, Nemesgulács, Pálmonostora, Pétfürdő, Pórládony, Rákosszentmihálytelep, Rösztke, Szigetmonostor, Tápé, Újhartyán, Vámoscsalád, Zánka.
- Távbeszélővel egyesített postahivatalok és ügynökségek:** Akali, Gógánfa, Margittasziget.
- Megnyílt postaügynökségek:** Agárd, Árpád központ, Csepel, Egyházashollós, Érpárti szőlők, Ganztelep, Harka puszta pu., Jankovich Iván fürdőtelep, Kács, Káva, Kispeszt, Laca, Mátraszőlős, Ortaháza, Sajólad, Somogyaszaló, Somogyudvarhely, Töltéstava, Újiráz, Vaskeresztes, Vése.
- Távbeszélővel egyesített postaügynökségek:** Alsóhernád, Ballószög, Erdőtarcsa, Hejőpapi, Helvecia, Kisoroszi, Pirtó, Szentistván telep, Tiszavárkonyi szőlők, Uzovicstelep.
- Alkalmi postahivatalok:** Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 20–30.), Ökolívó Európa-bajnokság (IV. 11–15.), Budapesti Nemzetközi Vásár (V. 3–17.), Tornász Világbajnokság (V. 31–VI. 3.), XVI. Nemzetközi Mezőgazdasági Kongresszus (VI. 11–18.), *Hírös Hét* Kecskeméten (VII. 21–29), Európai Nemzetek Közötti Postás Céliövő, Labdarugó és Teniszversenyek Budapesten (VIII. 19–22.), Távbeszélő Nemzetközi Tanácsadó Bizottságnak X. teljes ülése (VIII. 28.–IX. 10.), Nemzetközi Jogi Egyesület XXXVIII. Konferenciája (IX. 4–10.), *Nemzeti munka a magyar földön* Termény-bemutató Kiállítás (IX. 27.–X. 10.).
- Kinevezések:** *Füves Dezsőt* a Teréz Távbeszélő Hivatal, *Szommer Imrét* Lipót Távbeszélő Hivatal vezetésével bízzák meg (január 22.).
Dr. Guta Elemért a Pécsi Postaigazgatóság, *Scheffer Ferencet* a Szegedi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (július 9.).
Dr. Barta Józsefet a Magyar Királyi Posta Utalványleszámoló Hivatalának vezetésével bízzák meg (július 17.).
- Kitüntetések:** *Girscht Ferenc* műszaki tanácsos, *Ivanich Ferenc*, *Lovaghy Oszkár*, *Gál Ernő* hivatali igazgatók, *Laux József*, *Szendrei Ferenc* főfelügyelők és *Heinrich Antal* felügyelő a belügyminisztérium elismerésében részesül (április 21.).

Dr. báró Szalay Gábor magyar kir. postavezérigazgatónak a kormányzó az államtitkári címet adományozza (július 18.).

Dr. báró Szalay Gábor postavezérigazgatónak az egyiptomi Ismail-rend parancsnoki jelvényét, *dr. Forster Károly* postafőigazgatónak az egyiptomi Nílus-rend tiszti jelvényét adományozzák (december 1.).

Szakirodalom: *Vidéki távbeszélő-hálózatok előfizetőinek betűrendes névsora* (április).

Távközlési Nemzetközi Egyezmény, Távíró Szolgálati Szabályzat, Távbeszélő Szolgálati Szabályzat, A Rádióközlés Általános és Pótszabályzata (Madrid, 1932) könyv alakban, eredeti francia szöveggel és magyar fordításban (június).

Budapest és környéke távbeszélő-hálózatok névsora (május).

Hivatalos Névjegyzék a nemzetközi távíró szolgálatra megnyílt távíróhivatalokról segédkönyv 16. kiadása (szeptember).

Kairói Postaszerződés és Egyezmények 1934 (november).

1935

Január 1. Díjtarozás miatt a távbeszélő-előfizetői állomásokat egyszerre nem kell mindkét irányban kikapcsolni, először egyoldalúan, csak a hívó félnél. Számlarendezés nélkül 15 nap elteltével az állomást le kell szerelni.

Január 1. Az 1934. december 1-én forgalomból kivont váltóilleték-bélyegek helyett újak kerülnek forgalomba.

Január 1. Életbe lépnek a kairói egyetemes postakongresszuson 1934. március 20-án kelt Egyetemes Postaszerződés és Egyezmények alapján a postai díjshabásban és forgalomban elrendelt változások.

Január 1. Új váltóilleték-bélyegek kerülnek forgalomba.

Január 1. Megszűnik az Olaszországba szóló utánvételes csomagok forgalma.

Január 1. A közérdekű és magánhasználatú távbeszélő és villamosjelző berendezések létesítésének, üzemben tartásának valamint megszüntetésének engedélyezése újból a minisztérium postaszakosztályának – a postavezérigazgatóságnak – hatáskörébe tartozik.

Február 1. Az ügyvédeknek és a közjegyzőknek címzett bírói határozatokat tartalmazó tértivevényes ajánlott leveleket *A címzett saját kezébe* kikötés nélkül kell postára adni.

Március 9. Megszűnik a Belgiumba szóló utánvételes küldemények és postai megbízások forgalma.

Március 11. Közzéteszik Horthy Miklósné levelét, melyben a Magyar Királyi Posta személyzetének az 1934/35. évi nyomorenyhító akcióban összegyűjtött, 5147 pengő összegű adományáért fejezi ki köszönetét.

Április 1. London és Budapest, valamint Velence–Bécs–Budapest között közvetlen légi postajáratok indulnak.

Április 5. Megszűnik a Luxemburgba szóló utalványok, utánvételes küldemények és postai megbízások forgalma.

- Április 8.** II. Rákóczi Ferenc halálának 200. évfordulója alkalmával 10, 16, 20, 32, és 40 filléres emlékbélyegek kerülnek forgalomba.
- Április 10.** Életbe lépnek az Európán kívüli országokba szóló küldemények új légi-pótdíjai.
- Április 24.** Tízfilléres értékjelzésű képes levelezőlapok kerülnek forgalomba, amely a Balatoni Bizottság céljaira szolgáló 2 fillér felárral kerül eladásra.
- Május 15.** Közzéteszik a Magyarország területén közlekedő mozgóposták, jegyzékelő menetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.
- Május 16–szeptember 15.** Újra életbe lép a mérsékelt távbeszélő-díjszabás a balatoni fürdő és üdülőhelyek egymás közti forgalmában.
- Május 17.** Változások lépnek életbe a távolsági távbeszélő-forgalomban: bérelt beszélgetések egy vagy több hétre is kérhetők, megszüntetik a tőzsdei beszélgetések pótdíját, téves számmal bejelentett beszélgetésért csak egy percnyi díjat számolnak fel.
- Június 1.** A Berlin és Hamburg között közlekedő gyorsvonat utasaival – pótdíjak felszámítása mellett – táviratok és távbeszélgetések válthatók.
- Június 1.** Újra megindul a Luxemburgba szóló utalványok, utánvételes küldemények és postai megbízások forgalma.
- Június 4.** Az Amerikai Egyesült Államokkal és Kanadával való távbeszélő-forgalomban bevezetik az éjjeli (mérsékelt) díjszabást.
- Június 5.** A tanyavilág és a puszták távbeszélővel való ellátására, az állomások berendezési költségeinek csökkentésére és a költségeknek az érdekelt előfizetők közt való megosztására rendszeresítik az un. *választó (szelektoros)* rendszerű távbeszélő-berendezéseket.
- Július 1.** A postahivataloknak a csekkbefizetéseket és csekkvisszafizetéseket külön-külön aljegyzékben kell elszámolniuk.
- Július 1–szeptember 22.** Az új rádióelőfizetők – a magyar rádió 10 éves évfordulója alkalmából – három hónapig díjmentességet élveznek.
- Július 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom Japánnal.
- Július 25.** Átszervezik a Magyar Királyi Kereskedelemügyi Minisztérium IX. szakosztályát, a posta-vezérgazgatóságot: 2 főosztályra és 9 ügyosztályra tagozódik.
- Augusztus 1.** A vidéki átalányrendszerű távbeszélő-hálózatokban a mellékállomásos és alközpontos távbeszélő-berendezések előfizetési díjait egységes elvek szerint – egyéni előfizetői állomás 6 pengő, nyilvános állomás 12 pengő – állapítják meg.
- Augusztus 5–9.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi kimutatást végeznek a táviró vezetéseken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Augusztus 6.** A kereskedelemügyi minisztérium kettéválása után az elnevezése *Magyar Királyi Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumra* változott, aminek X. szakosztályaként működik a posta-vezérgazgatóság.
- Augusztus 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom Izlanddal.
- Szeptember 22.** A magyar rádió 10 éves évfordulója alkalmából a rádióelőfizetők között *rádió tárgysorsjátékot* rendeznek.

- Szeptember 25.** A Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem alapításának 300. évfordulójának emlékére 6, 10, 16, 20, 32 és 40 filléres értékekből álló emlékbélyegek jelennek meg.
- Október 6.** A postahivatalok a *Vasúti Útmutató* című menetrendkönyvek helyett a MÁV *Hivatalos Menetrendkönyveit* árusítják.
- Október 6.** Közzéteszik a magyar mozgóposták, jegyzékelő-menetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.
- Október 14–18.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi kimutatást végeznek a távíró-vezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Október 31.** A távíró és távbeszélő igazgatóság 4. ügyosztályának 2. (távíró üzemi és műhely) csoportját a Központi Távíróhivatalba olvasztják be.
- November 4.** A Kormányzósági Távíróhivatal elnevezését *Kormányzósági Távíró- és Távbeszélőhivatalra* változtatják.
- November 9.** A posta-vezérigazgatóság 4. ügyosztályánál *Nemzetközi postacsoportot*, a 8. ügyosztálynál *Nemzetközi távközlési csoportot* állítanak fel.
- November 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom Ceylonnal.
- November 13.** Törvénybe iktatják a Madridban 1932. december 9-én kelt *Távközlési Nemzetközi Egyezményt* (1935: XV. tc.) és a Kairóban 1934. március 20-án kelt *Egyetemes Postaszerződést* (1935: XIII. tc.).
- November 18–december 15.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a külföldről érkező hírlapokról és folyóiratokról.
- November 19.** Felfüggesztik az Olaszországba szülő postai megbízások forgalmát.
- December 1.** Érdet és Érdligetet bevonják a budapesti nullás távbeszélődíjívbe.
- December 1–31.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a különleges postai szolgáltatásokról.
- December 15.** A budapesti helyi forgalomban mérséklék az expressz levélpostai küldemények díját.
- December 16.** Megjelenik a külföldről érkező levélpostai légi küldemények légipostai pótdíját tartalmazó kimutatás.
- December 27.** Új rendelet szabályozza az összesítő forgalmi kimutatás vezetését és felterjesztését.
- December 31.** A postahivatalok statisztikai kimutatást készítenek a nyilvántartott rádiókészülékekről és az engedélyesek foglalkozások szerinti megoszlásáról.
- December 31.** Kivonják a forgalomból a Rákóczi-emlékbélyegeket.
- Megnyílt postahivatalok:** Kispest, Péteri, Zalakoppány.
- Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok:** Budapest 19., Budapest 88., Csepel 2., Sopron.
- Távbeszélővel egyesített postahivatalok és ügynökségek:** Agárd, Bakonyoszlop, Becske, Budatétény, Csorva, Gyálpusztá, Halesz, Homokterenye, Ivád, Kisalag, Királyhalom, Molnári, Nógrádkövesd, Palotás, Szigliget, Torbágy, Újdiósgyőr, Vése.
- Megnyílt postaügynökségek:** Bakonygyepes, Bodajkajtor-Felsőszentiván, Csabacsüd pu., Egyházaskesző, Esztergály, Göböljárás, Gyöngyössolymos, Hejőkeresztur, Kalaznó,

Kissomlyó, Kóspallag, Kulcs, Lengyelkáporna, Litér, Majsajakabszállás, Mátranovák, Nemesbük, Óhid, Szenyér, Udvari.

Alkalmi postahivatalok: Budapesti Korcsolyázó Egylet által rendezett Korcsolya Világbajnokság (II. 12–17.), Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 12–29.), Budapesti Nemzetközi Vásár (IV. 29.–V. 15.), Társadalombiztosítási Szakértők Nemzetközi Kongresszusa (V. 15–22.), Debreceni Kiállítás és Vásár (VI. 3–17.), IX. Nemzetközi Dermatológiai Tanácskozás (IX. 13–21.), Vidéki Bélyeggyűjtők Első Országos Kiállítása Újpesten (XII. 25–29.).

Kinevezések: *Dr. báró Szalay Gábor* államtitkár nyugállományba vonul, a Magyar Királyi Posta új vezérigazgatója *Tersztyánszky Ákos* (július 15.).

Dr. Kuzmich Gábort a postavezérigazgatóság A. főosztályának, *Véghely Dezsőt* a B. főosztály, *dr. Kiss Ödönt* az 1. ügyosztály, *dr. Guta Elemért* a 2. ügyosztály, *dr. Kiss Józsefet* a 3. ügyosztály, *dr. Eltér Jenőt* az 5. ügyosztály, *Ujj Györgyöt* a 6. ügyosztály, *dr. Hollán Pétert* a Pécsi Postaigazgatóság, *Lédeczy Sándort* a Távíró- és Távbeszélő Igazgatóság vezetésével bízzák meg (július 17.).

A Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézetének elnöki tisztéből *dr. báró Szalay Gábor* államtitkárt felmentik, új elnöknek *Tersztyánszky Ákost* a posta új vezérigazgatóját nevezik ki (július 16.).

Dr. Krajcsik Gézát a postavezérigazgatóság 5., jogi ügyosztályának vezetésével bízzák meg (július 25.).

Ferenczy Zsigmondot a postavezérigazgatóság 9. ügyosztályának vezetésével bízzák meg (augusztus 3.).

Pásztai Jánost a Belvárosi Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (augusztus 13.).

Fritz Jenőt a Posta Központi Anyagraktárának vezetésével bízzák meg (augusztus 23.).

Toffler Gyulát a Krisztina Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (október 2.).

Lengyel Sándort miniszteri biztosul nevezik ki a Magyar Királyi Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Egyesületéhez (október 3.).

Hencz Lajos postaigazgatót a Budapesti Távbeszélő Díjbeszedő Hivatal vezetésével bízzák meg (október 5.).

Kitüntetések: *Kappel Lajos* a kormányzósági távíróhivatal vezetője és *Kara Hermin*, *Münzberg Ilona*, özv. *dr. Vinternitz Károlyné*, *Heitler Margit* postasegédellenőrnek kormányzói elismerésben részesülnek (február 27.).

Bárczy Ilona postamester 55 évi szolgálata, *Sróth Sándor* postamester 49 évi szolgálata elismerésüül miniszteri elismerésben részesül (június 28.).

Ferenczi Miklós, *Paszternák Zsigmond*, *Gött Ede* postafőfelügyelők, *Sándor Ede* postafelügyelő és *Hajdú Kálmán* postafőellenőr, *Antoni Mihály* és *Peternelly Árpád* postamesterek nyugállományba vonulásuk alkalmával miniszteri elismerésben részesülnek (július 23.).

Dr. Kiss József postafőigazgató a Magyar Királyi Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Egyesületénél kifejtett működéséért miniszteri elismerésben részesül (október 3.).

Kovács Lajos postamester közel 60 évi szolgálata elismerésül miniszteri elismerésben részesül (október 8.).

Szakirodalom: *Távíró díjszabás* (március).

Légiposta díjszabás (április).

A nyomtatványküldeményekre vonatkozó szabályok ismertetése (május).

Budapest és környéke távbeszélő névsor (május).

Magyarország postajárat térképe (július).

A m. kir. postahivatalok és ügynökségek névsora (július).

Levélposta díjszabás (augusztus).

Távbeszélőüzleti szabályzat (szeptember).

Vidéki betűrendes távbeszélő névsor (október).

1936

Január 1. A postamegbízási szolgálat keretében az 5 pengőt meg nem haladó követelésekre – kísérletképpen – rendszeresítik a *filléres postamegbízási szolgálatot*.

Január 1. A mozgópostakocsi műszaki ügyeinek intézését a Budapesti Postaigazgatóság helyett a Központi Járműtelepre bízzák.

Január 14. A belföldi forgalomban nyomtatványként adhatók fel a kéz- vagy gépírással előállított névjegyek, húsvéti és pünkösdi üdvözlőkártyák, melyeken legfeljebb 5 üdvözlő szó szerepel.

Január 16. A budapesti Magyar Királyi Távbeszélő Díjbeszedő Hivataltól az előfizetőknek küldött távbeszélőszámlák címlapjára az ajánlási ragjegyet nyomdai úton tüntetik fel, ragszámként az előfizető kapcsolási számát írják fel.

Január 18. Egy vagy több hétre szóló bérelt beszélgetéseket lehet kötni a magyar–angol távbeszélő-forgalomban.

Január 30. Az alkalmi bélyegzők lenyomatainak gyűjtők részére való megszerzésével a Magyar Királyi Posta Bélyegértékesítő Irodáját bízzák meg.

Január 31. A pénzügyminiszter a postaszemélyzet munkáját megköszönő levelet intéz a Magyar Királyi Postatakarékpénztár 50 éves fennállása alkalmából a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterhez.

Február 23. Az 50%-os és az azon felüli hadirokkantoknak a távbeszélő-állomásért nem kell belépési díjat fizetni és beszélgetéseikre díjkedvezményben részesülnek.

Február 25. Postai nyilvános állomásról kezdeményezett beszélgetések távbeszélőjegyeit a nyilvános állomás kezelőjének kell kiállítania, a hívott fél nevének feltüntetése nélkül.

Február 28. Megjelenik a Magyar Királyi Posta nyelvviszsgabizottságának ügyrendje.

Március 1. A nemzetközi távíró- és távbeszélő-forgalomban 25%-kal, a légipostai pótdíjakat 50%-kal emelik meg, mert az idegen igazgatóságoknak járó díjakat külföldi értékben kell megfizetni.

Március 1. Változások lépnek életbe a távbeszélő-díjszabásban.

- Március 18.** A német *LZ 129* léghajó kísérleti jellegű körrepüléseire a Budapest 72. sz. hivatalon keresztül levelezőlapokat és leveleket lehet feladni.
- Március 30.** Életbe lép a Budapest XIV. közigazgatási kerületébe szülő küldemények új kézbesítési rendje.
- Március 31.** Kivonják a forgalomból a Pázmány-emlékbélyegeket.
- Április 1.** Elrendelik a külfölddel lebonyolított távíró- és távbeszélő-forgalom forgalmi és bevételi adatainak havonta történő összeállítását.
- Április 25.** A német *Hindenburg (LZ 129)* léghajó május 6-ai, 17-ei és június 18-ai észak-amerikai útjára a Budapest 72. sz. hivatalon keresztül levelezőlapokat és leveleket lehet feladni.
- Május 1.** Az illetmény, nyug- és rokkantellátási postautalványok kezelését a Magyar Királyi Posta Tudakozó Irodájának ügyköréből áthelyezik a Budapesti Magyar Királyi Postaigazgatóság ügykörébe. Az utalványok felvételével a Budapest 62. sz. postahivatalt bízzák meg.
- Május 1.** *Árjegyzék* néven új nyomtatványfajta rendszeresítenek a belföldi forgalomban.
- Május 1.** Megindul a szárazföldről a légi járművekre irányuló rádiótávíró-forgalom.
- Május 1–28.** A nemzetközi levélpostai átszállítási díjak megállapítása miatt az Egyetemes Postaegyesület valamennyi postaigazgatása statisztikai adatgyűjtést végez.
- Május 8.** Új rajzú 10, 20, 36, 40, 52, 60, 80 fillér, 1, 2, és 5 pengő értékjelzésű légipostabélyegek kerülnek forgalomba.
- Május 15.** Közéteszik a Magyarország területén közlekedő mozgóposták, jegyzékelőmenetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.
- Május 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom Magyarország és Szovjetország között.
- Május 15.** Egységesítik a faluzó és a tanyai levélhordók által hivatalból beszállítandó és kézbesítendő postai küldemények csoportját és megszüntetik az e küldemények után eddig szedett különdíjakat.
- Május 16–szeptember 15.** Véglegesítik a nyári időnyre szóló mérsékelt díjszabást a Balaton környéki fürdő- és üdülőhelyek egymás közötti távbeszélő-forgalmában.
- Május 19.** A Budapesten tartott Nemzetközi Vitorlázórepülő Kongresszushoz kapcsolódóan vitorlázó repülőgépek repülnek Bécs és Budapest között, Sopron és Győr felett postaanyagot ledobva. Visszarepüléskor magyar feladású légipostaanyagot szállítanak, amit alkalmi bélyegzővel látnak el.
- Május 28.** Az Österreichischer Aero-Club *Pfingstflug 1936* (Pünkösdi repülés 1936) címmel alkalmi körrepülést rendez Bécs–Siófok–Hortobágy–Budapest–Bécs–Altenrhein–Lausanne–Basel útvonalon, melyre bárhová szóló közönséges leveleket és levelezőlapokat lehet feladni.
- Június 1.** Belföldi forgalomban leszállítják a táviratlevél szódíját.
- Június 10.** Ideiglenesen megszűnik az Olaszországból érkező utalványok forgalma.
- Június 20.** Megszűnik az utánvételi forgalom Lengyelországgal.
- Július 1.** A belföldi postautalvány és utánvételi díjszabásban 20 pengő 1 fillértől 50 pengőig terjedő új összefokozatot vezetnek be.

- Július 6.** A postamesterek szolgálati szabályzatának egyes rendelkezéseire módosító rendelet jelenik meg.
- Július 19.** Az LXI jelű üdvözlő táviratlapokat kivonják a forgalomból.
- Július 31.** Csongrádon megszűnik a csomagok házhoz kézbesítése.
- Július 31.** Megindul a távbeszélő-forgalom a *Hindenburg* német léghajóval.
- Augusztus 1.** Életbe lép az új csomagdíjszabás.
- Augusztus 1.** Az olimpiai játékok megnyitásához kapcsolódóan a *Hindenburg* léghajó Frankfurt és Berlin közötti repülőútvárá közönséges levelek és levelezőlapok adhatók fel.
- Augusztus 10–14.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi felvételt végeznek táviró-vezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Augusztus 19.** Megszűnik a csomag-forgalom Spanyolországba.
- Augusztus 25.** Megszűnik a postautalvány-forgalom Spanyolországba.
- Augusztus 29.** A Magyar Telefontáviró és Rádió Rt. rádió-tárgysorsjátékot rendez.
- Szeptember 2.** Budavárnak a töröktől történt visszafoglalása 250. évfordulója alkalmával 10, 16, 20, 32 és 40 filléres értékekből álló emlékbélyeg-sorozatot bocsátanak ki.
- Szeptember 3–13.** Rádiókiállítás látható Budapesten az Iparcsarnokban.
- Szeptember 5–7.** Budapest és Siófok között a Balatoni Héthez kapcsolódóan alkalmi légi postajárat közlekedik.
- Szeptember 26.** Felfüggesztik a Franciaországgal, Svájjal és Németalfölddel való utalvány-, utánvételi, megbízási és díjjegyzékes forgalmat.
- Szeptember 30.** A távbeszélő-állomást befogadó helyiség cseréjekor engedélyezik a távbeszélő-berendezésnek a beköltöző természetes vagy jogi személy részére történő átírását.
- Október 1.** A légi rádiótáviró-forgalmat kiterjesztik a francia és a belga légi járművekre is.
- Október 1.** Felfüggesztik az Albániával, Észtországgal, Finnországgal, Francia-Marokkóval és Tunisszal való utalvány-, utánvételi, megbízási és díjjegyzékes forgalmat.
- Október 5–9.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi felvételt végeznek a táviró-vezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Október 12.** Újra megindul az utalvány-, utánvételi és megbízási forgalom Svájjal és Németalfölddel.
- Október 19.** Újra megindul az utalványforgalom Franciaországgal.
- Október 31.** Újra megindul az utalványforgalom Észtországgal és Finnországgal.
- November 14.** A leltári tárgyat képező egyenruházati cikkek selejtezését – a központi anyagraktár tehermentesítése érdekében – maguk a kincstári postahivatalok is elvégezhetik.
- November 16.** Újra megindul az utalványforgalom Francia-Marokkóval.
- November 17.** A posta-vezérgazgatóság a jövőben a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium IV. szakosztályaként működik.
- November 17.** Új rendelet szerint az utánvételes küldeményekről és a postai megbízásokról a postahivataloknak egész éven át, havonkénti részletezéssel statisztikai adagyűjtést kell végezni.
- November 19.** Az I. járadékosztályba sorolt hadirokkantak rádió díjmentességet kapnak.

November 20. Újra megkezdik a nemzetközi válaszdíjszelvények 1932-ben beszüntetett árusítását.

November 23–29. A levélkicserélő postahivatalok részletes adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldemények külföldi forgalmáról.

November 23–december 20. A beléptető kicserélő hivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a külföldről érkező hírlapokról és folyóiratokról.

December 1. *Hegyeshalom – Budapest* 52 elnevezéssel új tiszti mozgóposta közlekedik.

December 4. Az LX4 jelzésű dísztávíratlapokat kivonják a forgalomból.

December 5. Az üdvözlő táviratokat a rendes díjú táviratokkal azonos módon kell kézbesíteni.

December 7–31. Valamennyi postahivatal statisztikai adatgyűjtést végez a különleges postai szolgáltatásokról.

December 31. Kivonják a forgalomból az 1933. évi kiadású légitpostabélyegeket, az 1924-ben és 1927-ben forgalomba hozott portóbélyegeket.

December 31. Kivonják a forgalomból az 1931. évi kiadású 20 filléres képes levelezőlapokat.

Megnyílt postahivatalok: Bernecebaráti, Diósd, Medina, Zádorfalva, Zalaszentbalázs.

Megnyílt posta- és távbeszélő-hivatalok: Budapest 25., Dunakömlőd, Ganztelep.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Ászár, Bakonybánk, Belsőbölcs, Biharugra, Felsődabas, Inárcs, Lábatlan, Magyarkeresztúr, Magyarkimle, Oroszlány, Pusztamagyaród, Sári, Somogyárd, Szada, Tárkány.

Megnyílt postaügynökségek: Baja, Bankháza, Bükkzsérc, Darnózseli, Dunakeszi műhelytelep, Erdőváros, Igrici, Ilk, Macs, Mikófalva, Ötházhuta, Peregcsányatelep, Pusztadobos, Sikondagyógyfürdő, Szentkirály, Szigetbecse, Versend.

Távbeszélővel egyesített postaügynökségek: Belezna, Felsőszentmárton, Györgypusztá, Horányi csárda, Kaszapépusztá, Kisasszonyszőlő, Kisnyí, Kopáncs, Kulcs, Lengyelkáporna, Nagyhortobágy, Szeged – gróf Klebelsberg telep, Tordas.

Megnyílt levélfelvevő állomás: Bába pu.

Alkalmi postahivatalok: Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 16–29.), IX. Budapesti Nemzetközi Automobil, Motorkerékpár és Motorcsónak Kiállítás (III. 24.–IV. 6.), Budapesti Nemzetközi Vásár (V. 4–20.), VI. Filprok Bélyegkiállítás (V. 8–18.), Grand Prix autóverseny (VI. 19–21.), Debreceni Kiállítás és Vásár (VIII. 28.–IX. 9.), II. Nemzetközi Erdőgazdasági Kongresszus (IX. 10–14.), Őszi Lakberendezési Vásár és Rádiókiállítás (IX. 3–13.), Szanatóriumok és Magánygyógyintézetek I. Nemzetközi Kongresszusa (IX. 16–21.), VIII. Országos Frontharcos Találkozó (X. 18.).

Kinevezések: *Dr. Polonyi Ferencet* a posta-vezérigazgatóság 3. ügyosztályának vezetésével bízzák meg (február 18.).

Dr. Vargacz Dezsőt a Magyar Királyi Posta Tudakozó Irodájának vezetésével bízzák meg (május 28.).

Simonffy Miklóst a Debreceni Postaigazgatóság 6. ügyosztályának, *Elekes Jenőt* a Soproni Postaigazgatóság 6. ügyosztályának vezetésével bízzák meg (augusztus 4.).

Kitüntetések: *Dr. Hajós Pál* főigazgató, és *Biskey Karola* postafőellenőrnő nyugalomba vonulásuk alkalmából miniszteri elismerésben részesülnek (március 26.).

Bohuss Károly, *Jánosfy Gyula* postahivatali igazgatók, *Kleinlein Károly* főellenőr és *Szmodiss István* postamester nyugalomba vonulásuk alkalmából miniszteri elismerésben részesülnek (április 12.).

Zorkóczy Ilona postamester nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (május 25.).

Dr. Forster Károly posta-főigazgató, *Terlanday Béla* postaműszaki igazgató, *Brebovszky Jenő* postafőmérnök és *Jászay Antal* postafőtiszt kormányzói elismerésben részesül (július 4.).

Dr. Forster Károly nyugalmazott postafőigazgatónak az Osztrák Érdemrend I. osztályú középkeresztjét adományozzák (október 7.).

Szabó Sándor, *Tarnay József* és *Huszár Károly* nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (október 27.).

Majláth Béla, *Madarász Gusztáv*, *Ipolyi Ferenc* és vitéz *Kapitánffy Dániel* nyugalomba vonulásuk alkalmából miniszteri elismerésben részesülnek (november 28.).

Vida Gyula postaszakaltisztnek, *Nagy Lajos* postaszakmesternek és *Svarba András* postaaltisztnek nyugalomba vonulásuk alkalmából a Magyar Bronz Érdemkeresztet adományozzák (december 12.).

Szakirodalom: *Légiposta díjszabás* (február).

Légipostai menetrend (április).

Pótfűzet az 1935. évi vidéki betűrendes távbeszélő névsorhoz (május).

Vidéki betűrendes távbeszélő névsor (október).

1937

Január 1. Helyi forgalomban az *expressz kézbesítést* a távíróval vagy távbeszélővel egyezett vidéki postamesteri hivatalokra is kiterjesztik, díját a helyi súlydíj háromszorosában állapítják meg.

Január 1. A távolsági távbeszélő-forgalomban változások lépnek életbe a bérelt beszélgetések és a külön meghívással kért beszélgetések lebonyolításában és díjazásában.

Január 9. Horthy Miklósné a postaszemélyzethez írott levélben köszöni meg az *ínségakcióban* összegyűjtött és felajánlott 6147 pengő összegű adományt.

Január 15. Életbe lép a postáról szóló 1936:XXXV. törvénycikk.

Január 29. Sürgős légi rádiótáviratok mindkét irányú forgalomban válthatók.

Február 1. Újra megindul az utalványfogalom Albániával.

Február 1. A postaigazgatóságok hatáskörébe tartozó faluzó (tanyai) levélhordó-járatok berendezése és megszüntetése, postahivatal és ügynökség nevének megváltoztatása, rövid ideig működő alkalmi postahivatal felállítása, mozgóposta-meneteknél az utazó személyzet létszámának és fordulójának megállapítása.

- Február 1.** Újra szabályozzák a belföldi forgalomban váltott, értéknilyvánítás nélküli csomagok kártérítési összegeit.
- Február 15.** Újra megindul az utalványforgalom Jugoszláviával és Tunisszal.
- Február 22.** A Budapesti Nemzetközi Vásárral kapcsolatban azonos rajzú 2, 6, 10, 20, 32 és 40 fillér értékjelzésű, alkalmi postabélyegek kerülnek forgalomba, május 31-i érvénnyel.
- Március 10.** A Magyar Királyi Növényegészségügyi Szolgálat által kibocsátott hírszolgálati levelezőlap-jelentéseket nyomtatványként kell elfogadni és kezelni.
- Március 13.** Életbe lép a rádióvevő-berendezések bérbeadását szabályozó új rendelet.
- Március 15.** Felfüggesztik az Olaszországba szóló utánvételes küldemények, értéklevelek és értékdobozok forgalmát.
- Március 16.** Életbe lép az állami tisztviselők és alkalmazottak kiküldetési és átköltözködési illetményeit módosító rendelet.
- Március 17.** Életbe lép a Magyar Királyi Posta Betegségi Biztosító Intézetének módosított Alapszabálya.
- Március 20.** A posta-vezérgazgatóság 6. ügyosztályának keretében *Országos távíró és távbeszélő-hálózati csoportot* állítanak fel, melynek munkaköre az országos távíró és távbeszélő-hálózattal kapcsolatos ügyekre, a távkábel hálózat ügyeire, a CCIT és CCIF-el kapcsolatos ügyekre terjed ki. Vezetésével Egyedi Andor postaműszaki igazgatót bízzák meg.
- Március 31.** Az 1936. szeptember 2-i kiadású Budavára emlékbélyegeket kivonják a forgalomból.
- Március 31.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a nyilvántartott szórazókészítő rádióvevő berendezésekről.
- Május 1.** A vasúti és hajózási forgalomban új darabáru fuvarlevelek és szállítvány-ürlapok kerülnek forgalomba.
- Május 5.** Új 5 és 25 filléres bélyegek kerülnek forgalomba Kölcsey Ferenc és Vörösmarty Mihály arcképével.
- Május 18.** A *Hindenburg* léghajó elpusztulása miatt a közzétett rendelet megszüntet minden léghajóval történő postaszállítást.
- Május 22.** Közzéteszik a Magyarország területén közlekedő mozgóposták, jegyzékelőmenetek és postaszállításra felhasznált közúti gépkocsijáratok jegyzékét.
- Május 26–31.** A Salzburgi Vitorlázó repülő versenyek ideje alatt azok igazolt versenyzői Magyarország területén *Istus Salzburg* címre díjfizetés nélkül adhatnak fel táviratokat és kezdeményezhetnek távbeszélgetéseket.
- Június 1.** A tankönyvekre érvényben lévő kedvezményes díjszabást kiterjesztik a bárki által feladható, fűzött vagy bekötött könyvkereskedelmi jellegű könyvekre, az árjegyzék-díjszabást pedig a könyvjegyzékekre.
- Június 13.** A belföldi forgalomban rendszeresítik a bérmentesítés nélkül postára adható *üzleti válaszyomtatványokat*.
- Június 15.** Életbe lépnek az érték- és áruforgalmi korlátozásokra vonatkozó új rendelkezések.

- Július 1.** A budapesti egységes távbeszélő-hálózatba bevonják az alábbi helységeket: Árpádföld, Baross Gábor-telep, Budakalász, Budakeszi, Budaörs, Cinkotta, Csömör, Diósd, Erzsébet királyné szanatórium, Mátyásföld, Mátyásföld-repülőtér, Nagykovácsi, Nagytétény, Pesthidegkút, Pestszentimre, Pestszentlőrinc, Pilisborosjenő, Rákoshegy, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákosszentmihály, Remetekertváros, Sasalom, Solymár, Soroksár, Törökbálint, Üröm.
- Július 1.** A honvéd alakulatok által bérelt fiókok kulcsait bevonják, a fiókok ajtaját lezárják, a küldeményeket a postaalkalmazott szolgáltatja ki az alakulat meghatalmazottjának kezéhez.
- Július 1.** LX1–9 jelzéssel új, magyar festőművészek képeinek másolataival díszített *dísz-táviratlapok* kerülnek forgalomba, a régieket június 30-ával kivonják a forgalomból.
- Július 3.** Az 1937. évi XIII. törvénycikk értelmében felemelik a három vagy többgyermekes postaalkalmazottak családi pótlékát.
- Július 13.** Új 10 filléres képes levelezőlapok kerülnek kibocsátásra, 16 féle képpel, E. 1–16 jelzéssel.
- Július 27.** A *postamúzeumi ügyeket* a Magyar Királyi Posta-vezérgazgatóság 1. ügyosztályának hatáskörébe utalják, a végrehajtással a Budapesti Magyar Királyi Távíró és Távbeszélő Igazgatóságot bízzák meg.
- Július 28–31.** A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. rádió-tárgysorsjátékot rendez.
- Augusztus 9–13.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi felmérést végeznek a távíró-vezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Augusztus 17.** Érvénybe lép az új *Távíróüzleti Szabályzat*.
- Augusztus 22.** A Filatéliai Kurír VII. propaganda kiállításához kapcsolódóan Budapest és Szolnok között mindkét irányban alkalmi légitávközlekedés, mely közönséges levélpostai küldeményeket szállít. A szolnoki repülőtéren alkalmi postahivatal működik.
- Augusztus 31.** A posta-vezérgazgatóság 1. ügyosztálya ügykörének megosztásával létrehozják a 10. ügyosztályt (szociális és kulturális ügyek), és a 11. ügyosztályt (üzembiztonsági ügyek). E kettő egységes vezetésére pedig felállítják az új C főosztályt.
- Szeptember 9–14.** A III. Nemzetközi Balatoni Sporthét keretében alkalmi légitávközlekedés Budapest–Balatonkenese, Siófok–Sopron–Keszthely–Pécs–Kalocsa–Budapest útvonalon, melyek közönséges levélpostai küldeményeket szállítanak.
- Szeptember 15.** Megszüntetik a távolsági távbeszélő-díjszabás 15 kilométerig terjedő nullás díjvételét. Az ide tartozó viszonylatokat a 0–25 kilométeres I. díjvételbe sorolják, ahol 3 perces közönséges beszélgetés díja 50 fillér.
- Szeptember 23.** A távbeszélő-díjkezdvezményt kiterjesztik a megyei városok, az Országos Társadalombiztosító Intézet és a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete tisztviselői részére.
- Szeptember 27.** Elrendelik a postaszállítók alkalmazásában álló postakocsisok fogadalmi kötelezettségét.
- Október 1.** Életbe lépnek a *mozgópostai utasítás* rendelkezései.

- Október 1.** A táviratoknak dísztáviratlappal való kézbesítését kiterjesztik meghatározott külföldi országokkal való forgalomra is.
- Október 1.** Belföldi forgalomban a részvétnyilvánítást tartalmazó táviratokra az üdvözlő táviratokra érvényes szavankénti 6 filléres díjtétel lép életbe.
- Október 3.** Közzéteszik a postaszállításra felhasznált közúti gépkocsijáratok jegyzékét.
- Október 4–8.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi felmérést végeznek a távíróvezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Október 11.** A belföldi forgalomban engedélyezik lebélyezett levélbélyegeknek áru-mintaként való szállítását.
- Október 19.** A budapesti rádióelőfizetőket központilag a Budapest 741. sz. postahivatal tartja nyilván.
- Október 24–30.** A postahivatalok adatgyűjtést végeznek az általánrendszerű távbeszélő-hálózatokon lebonyolított helyi beszélgetések forgalmáról.
- Október 30.** Belföldi forgalomban a postautalvány (távirati utalvány) feladója előzetesen kifizetheti a kézbesítéskor fizetendő kézbesítési különdíjat.
- November 1.** Megnyílik a Postás Nyugdíjjárulék Alap által létrehozott *Postás Nyugdíjas Otthon*.
- November 10.** A 100 pengőt meg nem haladó használt vagy forgalomból kivont bélyegeket tartalmazó küldeményeket nyitva kell feladni, s a felvevő köteles az értéket ellenőrizni.
- November 14–20.** A postahivatalok adatgyűjtést végeznek az általánrendszerű távbeszélő-hálózatokon lebonyolított helyi beszélgetések forgalmáról.
- November 22–28.** A levélkicszerelő hivatalok részletes adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldemények külföldi forgalmáról.
- November 22–december 19.** A beléptető kicszerelő postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a külföldről érkező hírlapokról és folyóiratokról.
- December 1.** A Magyar Királyi Posta átveszi a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete (MABI) jelentőlapjainak árusítását, átvételét és továbbítását.
- December 1.** A táviratoknak dísztáviratlappal való kézbesítését a Lengyelországgal való távíróforgalomra is kiterjesztik.
- December 1–31.** Valamennyi postahivatal statisztikai adatgyűjtést végez a különleges postai szolgáltatásokról.
- December 9.** LX10 jelzéssel új, karácsonyi témájú dísztáviratlap kerül kibocsátásra.
- December 16.** A budapesti távbeszélő-hálózatban *csoportos távbeszélgetés* elnevezéssel új szolgáltatást vezetnek be, mely lehetővé teszi az egyidejűleg legalább három és legfeljebb tíz előfizetői állomás közötti közös beszélgetést.
- December 31.** A D jelzésű, 10 fillér + 2 fillér feláras képes levelezőlapokat kivonják a forgalomból.
- Megnyílt posta-, távíró- és távbeszélő-hivatalok:** Akali, Baja 2., Borsodnádásd, Budapest 20., Budapest 22., Budapest 84., Kaposvár 3. Kisoroszi, Kovácsbida, Nagybecskerek, Nyárád, Pestszenterzsébet 4., Pinkamindszent, Pusztagyenda, Szigliget, Terpes, Tiszadorogma, Zabar.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Balaton, Balf, Csaholc, Csengele, Cserhát-szentiván, Detk, Dunaegyháza, Ecsér, Forráskútdüllő, Fűzfőgyártelep, Kaposvár 3., Királd, Komáromváros, Kondorfa, Kondorosi tanyák, Lakitelek, Máriagyüd, Mérk, Nagypirit, Nagyszalonta, Ór, Pallagpuszta, Somogyaszaló, Sopronkövesd, Szentlőrincváza, Vatta, Vezensenyi szőlők.

Megnyílt postaiügynökségek: Abod, Agyagosszergény, Balatonrendes, Csaholc, Érd, Felsőszentkirály, Fonó, Gödreszentmárton, Gödöllő-Öreghegy, Gömbösfalva, Herencsény, Hidegség, Kemeneshögyész, Kecskemét, Kesznyéten, Kisléta, Kondorfa, Milota, Nagymágocs pu., Novaj, Olcsva, Ötvöskőnyi, Pécs, Pusztakürt pu., Pusztatollaka, Pusztaszter, Tetétlen-puszta, Tófalva, Torvaj, Urkút.

Távbeszélővel egyesített postaiügynökségek: Penészlek, Szentlőrincváza.

Megnyílt levélfelvevő állomás: Bugac.

Megszűnt postahivatal: Mátyásföld-repülőtér.

Megszűnt postaiügynökségek: Bagolasánc, Balatonrendes pu.

Alkalmi postahivatalok: Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 13–26.), Budapesti Nemzetközi Vásár (IV. 26.–V. 13.), XIV. Bélyegnap (V. 8–9.), Felsőmagyarországi Vitézek Rákóczi Táborozása Ónod (VI. 13.), Bridge Világbajnoki Verseny és Világkongresszus (VI. 13–20.), Nemzetközi Asszonyhét Budapesten (V. 5–12.), Nemzetközi Vízipólótorna a Horthy Kupáért (VIII. 14–20.), Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás (VIII. 14.–IX. 15.), VII. Filprok Bélyegkiállítás (VIII. 19–22.), Szolnoki Repülőtér (VIII. 22.), V. Országos Kézművesipari Kiállítás és VIII. Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár (IX. 2–20.), Nyíregyházi Gyümölcsvásár, Ipari, Kereskedelmi és Mezőgazdasági Kiállítás (IX. 11–20.), Virág-, Gyümölcs-, Bor-Kiállítás és Vásár Debrecenben (X. 1–10.), IX. Országos Frontharcos Találkozó (X.3.), II. Szolnoki Bélyegkiállítás (X. 3.).

Kinevezések: *Lőrincz Sándort* a postavezérigazgatóság 8. ügyosztálya, *Rimóty Mihályt* a Magyar Királyi Távíró és Távbeszélő Igazgatóság, *Szathmáry Ferencet* a Debreceni Postaigazgatóság, *Szűts Endrét* a Szegedi Postaigazgatóság, *dr. Bugyi Józsefet* a Magyar Királyi Posta Utalványleszámoló Hivatala, *dr. Erdélyi Gézát* a Magyar Királyi Postaállomás vezetésével bízzák meg (július 1.).

Berka Józsefet a Lágymányos Távbeszélő Központ, *Pásztai Jánost* a Távíró és Távbeszélő Igazgatóság 3. ügyosztályának, *Rósás Istvánt* a Krisztina Távbeszélő Központ és *Mattanovich Gézát* a Belvárosi Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (július 31.).

Aigner Dezsőt a postavezérigazgatóság 7. (postaházak építése és fenntartása) ügyosztályának vezetésével bízzák meg (július 1.).

Kiss Jenőt a budapesti Helyközi és József Távbeszélő Központ, *Gyapay Árpádot* a Budapesti Postaigazgatóság, *Nagy Ernőt* a Soproni Postaigazgatóság, *Girscht Ferencet* a Pécsi Postaigazgatóság, *Kisfalvy Alajost* a Szegedi Postaigazgatóság, *Rósás Istvánt* a Debreceni Postaigazgatóság 6. (műszaki) ügyosztályának, *Lontay Bélát* a Krisztina Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (augusztus 12.).

Dr. Kiss Ödönt a postavezérigazgatóság C. főosztályának, *dr. Meskó Oszkárt* a 10. ügyosztály, *Gyarmathy Bélát* a 11. ügyosztály vezetésével bízzák meg (szeptember 16.).

Kitüntetések: *Dr. Csernus Ferenc, Hódy Béla és Stromp Rezső* nyugalomba vonulásuk alkalmából miniszteri elismerésben részesülnek (május 5.).

Stur Iván postamérnök, *iff. Véghely Dezső* segédmérnök, *Purpriger Jenő, Augusztinyi Ákos és Székely Mihály* felügyelők, *Rif Béla* műszaki ellenőr, *Zaharidesz Angéla és Laczkovich Róza* segédellenőrök, *Csukárs Erzsébet* órabéres alkalmazott az olasz király budapesti látogatása alkalmával teljesített szolgálataikért miniszteri elismerésben részesülnek (június 27.).

Szűts Endre postaigazgató és *Rimóty Mihály* műszaki igazgató az olasz király budapesti látogatása alkalmával teljesített szolgálataikért kormányzói elismerésben részesülnek (július 1.).

Molnár Tankó Ferenc postaaltiszt életmentésért miniszteri elismerésben részesül (július 6.).

Dr. Nagy Endre, dr. Sáray Ferenc és dr. Kiss Ödön postafőigazgatók, *Fritz Jenő* műszaki főigazgató, *Bérczy László* postatanácsos, *Barthonek Károly* műszaki tanácsos, *Ipolyi Ferenc és Lengyel Rezső* postahivatali igazgatók, *dr. Nagy Lajos* postatitkár és *Schuster András* főmérnök kormányzói elismerésben részesülnek (augusztus 6.).

Dinnyi János postaszakaltiszt, *Mikesi Sándor* postaaltiszt, *Légfi József, Majoros István, Hévízi István, Győrvári János és Kala János* havibéres postakocsisokat az olasz Bronz Emlékéremmel tüntetik ki (augusztus 10.).

Benkő István postaszakaltisztnek nyugalomba vonulása alkalmából a Magyar Bronz Érdemkeresztet adományozzák (szeptember 13.).

Lovaghy Oszkár postahivatali igazgató nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (szeptember 28.).

Dr. Nagy Sándor postatanácsos miniszteri elismerésben részesül (november 3.).

Szakirodalom: *A magyar királyi távíró és távbeszélő hivatalok névsora* (április).

Budapest és környéke távbeszélő névsor (május).

Pótfüzet az 1936. évi vidéki betűrendes távbeszélő névsorhoz (június).

Külföldi levélpostai irányító füzet (június).

Mozgópostai utasítás (Magyar Királyi Posta A 7 Szabályzata) (július).

Távíróüzleti szabályzat (augusztus).

Légipostai menetrend (október).

Dictionnaire des Bureaux de Poste – Az Egyetemes Postaegyesülethez tartozó országok névsora (október).

Vidéki betűrendes távbeszélő névsor (november).

1938

Január 1. A Szent István Emlékév alkalmából 1, 2, 4, 5, 6, 10, 16, 20, 25, 30, 32, 40, 50 és 70 filléres bélyegek kerülnek forgalomba.

- Január 1.** Megindul az utánvételes küldemények és megbízások forgalma Norvégiával.
- Január 1.** 1, 2 és 5 pengős értékjelzésű bélyegek kerülnek forgalomba Horthy Miklós ábrázolásával.
- Január 1.** Megszüntetik a postaszemélyzetnek járó üzemi jutalékok 1933. március 1-től érvényben lévő 5%-os csökkentését.
- Január 1.** Külön rendelet lép érvénybe a *bélyeges kezelési okiratok* őrzéséről és beszo­gáltatásáról.
- Január 4.** Királyi közjegyzők számára engedélyezik, hogy közönséges levélpósta­i küldeményeket térítvevényel adhassanak postára.
- Január 11.** A Magyar Királyi Postatakarékpénztár új, kisalakú csekkfizetési utalvány­űrlapokat hoz forgalomba.
- Január 13.** Horthy Miklósné a Magyar Királyi Posta vezérigazgatója számára írott levél­ben köszöni meg a postaszemélyzetnek az ínségakcióban összegyűjtött 5788 pengő adományát.
- Január 14.** A Budapesti helyi forgalomban a tömegesen feladott csomagok *feladóje­gy­zékkel* is feladhatók.
- Január 18.** Új *távbeszélőjegy* kerül forgalomba, mely egységesen szolgál az összes be­szélgetés és meghívás előjegyzésére.
- Január 28.** A rádiókezelés teendőinek egységesítésére új rádiónyomtatványokat rendsze­resítenek.
- Február 22.** Hasler F 88 típusú, svájci gyártmányú bérmentesítőgép forgalmazását en­gedélyezik a Haas író- és számológép vállalatnak
- Március 14.** Létrehozzák a magyar nemzeti munkavédelem szervezetét a Magyar Királyi Postán.
- Március 14.** A törvényes vallásfelekezetek lelkészei számára engedélyezik az 50%-os távbeszélő-díjkedvezményt.
- Március 31.** Kivonják a forgalomból a Patrona Hungariae rajzú, 1, 2, 5 és 10 pengős bélyegeket.
- Április 1.** Módosítják a belföldi áruminta-díjszabást. Bevezetik a 100 gr és 150 gr súlyfo­kozatot 8 illetve 10 filléres díjjal.
- Április 1.** Újrászabályozzák a postamesteri hivatalok fenntartási költségeinek megállapí­tasát: felemelik a minimális díjazást.
- Április 16.** Az egységes budapesti távbeszélő-hálózatban kísérletképpen bevezetik az *üzenetközvetítés távbeszélőn érdeklődők részére (Telefon restante)* szolgáltatást.
- Május 12.** Megszüntetik a kifizetett postautalványoknak és postatakarékpénztári fizetési utalványoknak *Kifizetve* bélyegzőlenyomattal való ellátását illetve az ezt helyettesítő átlukasztását.
- Május 15.** Közzéteszik a Magyarország területén közlekedő mozgóposták, jegyzékelő­menetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.
- Május 16.** A Budapesten tartandó, XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus al­kalmából 6, 10, 16, 20, 32, 40 és 50 filléres emlékbélyeg-sorozat jelenik meg.

- Május 22.** A III. Országos Magyar Bélyegkiállítás alkalmával 20 filléres értékjelzésű emlékbélyeg-blokkot hoznak forgalomba.
- Június 4.** Serédi Jusztinián bíbornok, érsek, Magyarország hercegprímása a postavezérigazgatóhoz írt levélben köszöni meg a postaszemélyzetnek a XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus ideje alatt végzett munkáját.
- Június 12–július 5.** A Szent Jobb országjárása alkalmából különleges alkalmi bélyegzőt használnak az alábbi postahivatalok: Kaposvár 1., Nagykanizsa 1., 2., Zalaegerszeg, Pécs 1., 2., Baja 1., Szekszárd, Vác, Komárom 4., Győr 1., 2., Moson, Szombathely 1., 2., Sopron 1., Kalocsa, Kiskunhalas, Kiskunfélegyháza, Szeged 1., 2., Hódmezővásárhely 1., Szentes, Kecskemét, Szolnok 1., 2., Békéscsaba 1., Gyula, Debrecen 1., 2., Nyíregyháza 1., Miskolc 1., 2., Eger 1., Gyöngyös.
- Június 22.** Életbe lép az új *postaügynöki utasítás*.
- Július 1.** Ausztriának a német birodalomhoz történt csatolása következtében változások lépnek életbe az európai távíródíjrendszerben.
- Július 1.** A Magyar Királyi Posta Bélyegértékesítő Irodája külföldre nem szállít bélyegeket.
- Július 3.** Budapest és Szolnok között mindkét irányban alkalmi légitestjárat közlekedik.
- Augusztus 1.** Az Ausztriával való forgalomban a levélpostai küldeményekre, a kedvezményes díjú levélpostai küldeményekre és kiscsomagokra a német birodalmi posta díjszabása lép életbe.
- Augusztus 8–12.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi kimutatást készítenek a távíróvezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Augusztus 12.** Szent István emlékbélyegek és blokk kerül kiadásra.
- Augusztus 15.** Budapest és Esztergom között alkalmi légitestjárat közlekedik.
- Augusztus 29–szeptember 3.** A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. a nyilvántartott rádióelőfizetők között rádió-tárgysorsjátékot rendez .
- Szeptember 1.** Belföldi forgalomban a feladó kérheti a táviratlevél küldönccel való kézbesítését.
- Szeptember 1.** Az LX2, LX3, LX4, LX5, LX7 és LX8 jelzésű dísztáviratok új képpel kerülnek kiadásra.
- Szeptember 1.** A központi anyagraktár új neve *A Magyar Királyi Posta Központi Javító-műhelye és Anyagraktára*.
- Október 1.** A Debreceni Református Kollégium fennállásának 400. évfordulója alkalmával 6, 10, 16, 20, 32 és 40 filléres bélyegsorozat jelenik meg.
- Október 1.** Az Ausztriában és Magyarországon megjelenő hírlapokra és folyóiratokra mindkét viszonylatban a posta útján is elő lehet fizetni.
- Október 1.** Új magyar–német, magyar–olasz és magyar–francia szövegű nemzetközi gyors- és teheráru fuvarlevelek kerülnek forgalomba.
- Október 10–14.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi kimutatást készítenek a távíróvezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Október 13.** A katonai igazgatás alá kerülő felszabadított területek postájának intézésére felállítják a *Felszabadult Területek Magyar Királyi Postaigazgatósága*, Budapest elne-

vezésű ideiglenes szervet. Vezetésével és a postai vonatkozású ügyek intézésével Silhavy Aladár postafőigazgatót, a helyettesítéssel és a távíró, távbeszélő, rádióüzleti és műszaki ügyek intézésével Lédeczy Sándor postaműszaki főigazgatót bízzák meg. A felszabadult területeken a magyar posta díjszabásai és szabályzatai lépnek életbe, attól a naptól kezdve, ahogy az egyes helységekben a magyar postaszolgálat megindul.

November 3–december 10. Beregszász, Dunaszerdahely, Érsekújvár 1., Érsekújvár 2., Kassa 1., Kassa 2., Komárom 1., Léva, Losonc, Munkács, Rimaszombat, Rozsnyó és Ungvár postahivatalok felszabadulásuk napjától... *Visszatért 1938* feliratú különleges alkalmi bélyegzőket használnak.

November 13. Értékforgalmi korlátozások lépnek életbe a Csehszlovák Köztársaságtól visszacsatolt területekkel való forgalomban

November 21–december 18. A kicserélő postahivatalok statisztikai adatgyűjtés végeznek a külföldről érkező hírlapokról és folyóiratokról.

November 21–27. Az átalányrendszerű távbeszélőközpontokban adatgyűjtést végeznek a hálózatukon belül lebonyolított helyi beszélgetések számáról.

November 29. Az anyaország és a felszabadult területek kölcsönös postacsomag-forgalmában az 5 kg súlyon felüli csomagokhoz szállítási engedélyt kell csatolni, amit a Katonai Központi Szállítás Vezetősége ad meg.

November 30. Megszűnik a sátoraljújhelyi Magyar Királyi Fővámhivatal, és a vámközvetítő szolgálat a postahivatalnál.

December 1. Az 1938. január 1-én forgalomba bocsátott Szent István bélyegek 20 és 70 filléres értékeit *Hazatérés 1938* felülnyomással hozzák forgalomba.

December 1. Megindul a forgalom a felszabadult területeken lévő valamennyi távbeszélő-hivatallal.

December 1-31. Valamennyi postahivatal és ügynökség statisztikai adatgyűjtést végez a különleges postai szolgáltatásokról.

December 5. Megszűnik a visszacsatolt területekkel való csomagforgalom korlátozása, az 5 kg-on felüli csomagok is engedély nélkül vehetők fel.

December 6. A visszacsatolt területekre időszaki sajtótermékek is szállíthatók.

December 16. A rádiókezeléssel járó teendők egységesítése érdekében új rádiónyomtatványokat rendszeresítenek.

December 17. Újra megnyílik a közvetlen magyar–csehszlovák csomagforgalom.

December 22. Megszűnik a felszabadult területek katonai igazgatása, ezért az egyes katonai parancsnokságok mellett működő négy postaigazgatósági kirendeltséget megszüntetik.

December 22. Horthy Miklósné köszönetét fejezi ki a postaszemélyzetnek az ínségakcióban gyűjtött 7785 pengő összegű adományáért.

December 31. Kivonják a forgalomból a feláras eucharisztikus kongresszusi és a Szent István emlékbélyegeket.

Megnyílt posta-, távíró- és távbeszélő-hivatalok: Budapest 27., Budapest 36., Budapest 44., Budapest 45., Debrecen 12., Érd 2., Kispes 5., Mátrafüred.

Visszacatolt felvidéki postahivatalok: Abaszéplak, Abaújszina, Ajnácskő, Alistál, Alsómislye, Alsónyárasd, Alsópél, Alsószelei, Alsóvárad, Bagota, Bajcs, Baka, Balony, Bánkeszi, Bárca, Barkaszó, Barsbaracska, Barsbese, Barsfüss, Bart, Bátka, Bátorkeszi, Bátyú, Bély, Bény, Beregsom, Beregszász, Berzété, Bodrogszerdahely, Bodzásújlak, Bogya, Boly, Botrágy, Bős, Búcs, Bussa, Bizita, Csáb, Csallóközarányos, Csallóköznyék, Csap, Csata, Csécs, Cseklész, Csicsó, Csiffár, Csiz, Csörgő, Csúz, Csütörtök, Deáki, Deménd, Deregyő, Dernő, Dobóruszka, Dunamocs, Dunaradvány, Dunaszerdahely, Éberhárd, Ege, Egyházgelle, Ekecs, Enyicke, Érsekkéty, Érsekújvár 1., Érsekújvár 2., Eszeny, Fakóvezekény, Farnad, Feketeardó, Fél, Felbár, Feled, Felsőbalog, Felsőzelei, Felsőszemeréd, Fülek, Gács, Galánta 1., Garamkövesd, Garamlök, Garamsalló, Garbócbogdány, Gát, Gice, Gömörfüge, Gömörpanyit, Gúta, Gutor, Harkács, Hernádcsány, Hetény, Hidaskürt, Imely, Ipolybél, Ipolynagyfalva, Ipolynyék, Ipolypásztó, Ipolyság, Ipolyszakállas, Ipolyszalka, Ipolyvarbó, Ipolyvisk, Izsa, Jánok, Jóka, Jolsva, Kamocsa, Karva, Kassa 1., Kassa 2., Kassa 3., Kassa 4., Kéménd, Keszegfalva, Királyfa, Királyfiakarcsa, Királyhelme, Királyrév, Kolozsnéma, Kolta, Komárom 1., Komáromfűss, Komáromszemere, Komáromszentpéter, Komját, Korláthelme, Köbölkút, Kőhidgyarmat, Kövecses, Krasznahorkaváralja, Kuntapolca, Kurtakeszi, Kürt, Ladamóc, Legenye-Alsómihályi, Lekér, Lelesz, Léva, Losonc, Lukaménye, Macsola, Magyarbél, Magyardiószeg, Magyarsók, Magyarszőgyén, Málás, Medve, Megyerics, Mezőkaszon, Munkács, Muzsla, Nádszeg, Nagybégány, Nagybereg, Nagycsalomja, Nagydobrony, Nagyfödémés, Nagygejőc, Nagygéres, Nagyida, Nagykálna, Nagykapos, Nagykeszi, Nagykövesd, Nagylég, Nagymagyar, Nagymácséd, Nagymánnya, Nagymegyer, Nagymuzsaly, Nagyöved, Nagypalád, Nagysalló, Nagysáró, Nagysurány, Nagytárkány, Naszvad, Negyed, Nemeskajal, Nemeskosut, Nemesócsa, Nemesoroszi, Nyitránagyker, Ógyalla, Ohaj, Oroszka, Oroszvég, Ostyán, Örsújfalva, Palást, Párkány, Párkány-Nána, Pelsőc, Perbenyik, Perbete, Pered, Ragyolc, Rap, Réte, Rimasimonyi, Rimaszécs, Rimaszombat, Rozsnyó, Sajógömör, Salánk, Sárosfa, Semse, Somorja, Szádalmás, Szenc, Szentmihályfa, Szentmihályúr, Szepsi, Szilice, Szimő, Szkáros, Szomotor, Szürte, Taksonyfalva, Tallós, Tany, Tarnóskend, Tergénye, Tiszapéterfalva, Tiszaújlak, Torna, Tornalja, Tornóc, Tótygyarmat, Tótmegyer, Udvard, Újbars, Újlót, Ungtarnóc, Ungvár 1., Ungvár 2., Uszor, Vágfarkasd, Vágsellye, Vágvecse, Vajk, Vajka, Várgede, Vári, Várpalánka, Vásárút, Velejte, Verebély, Vilke, Zalaba, Zseliz, Zsély, Zsigárd, Zsitvabesenő, Zsitvafödémés, Zsitvagyarmat, Zsitvaújfalva.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Abaújvár, Balf, Berettyószentmárton, Borota, Borsodnádásd, Budapest 20., Budapest 22., Budapest 26., Ceglédbercel, Cserhátszentiván, Detk, Érd 2., Esztergály, Fábiánsebestyén, Kapoly, Kemeneshőgyész, Királd, Kispest 5., Mátraderecske, Mecsekalja, Mérc, Miske, Nagyszokoly, Nagyveleg, Ordas, Órszentmiklós, Pestszenterzsébet 4., Rábagyarmat, Soltszentimre, Szerecsen, Tápiószőlős, Ujiráz, Vonyarcvashegy.

Postahivatallá átalakított postaügynökségek: Abaújvár, Agárd, Felsőszentmárton, Gyopárhalma, Hetvehely, Kámon, Kárász, Kisvaszar, Kőrösszegapáti, Máriakéménd, Mát-

raderecske, Mezőnagymihály, Miskolc 7., Nagyhortobágy, Penészlek, Perces bányatelep, Sárszentágota, Tiszakerecsény, Tiszakóród, Vasas, Vése.

Megnyílt postaügnökségek: Alsónemesapáti, Attala, Barbacs, Bekecs, Bolhás Borsodgeszt, Borsodszentgyörgy, Csatka, Érd-Ófalu, Érpatak, Görömböly, Gyöngyösoroszi, Helesfa, Hercegkút, Hernádkércs, Hódmezővásárhely, Karcsa, Kaskantyú, Kerecsény, Kölked, Magyarhomorog, Monori tanyák, Murarátka, Nyírpilis, Pölöskefő, Rábagyarmat, Sajópuspöki, Sávoly, Szászfa, Szeged-Fodortelep, Szentistvánbaksa, Szentsimon, Szuhogy, Vörösberény.

Postaügnökséggé alakított postahivatalok: Bezi, Nagyhát.

Távbeszélővel egyesített postaügnökségek: Berettyószentmárton, Erdőváros, Csaholc, Csatka, Csengele, Forráskút, Kecskemét, Kemeneshögyész, Kezi, Kondorfa, Nagypirit, Nagyszalonta, Szeged-Fodortelep, Szerecsény, Tetétlenpuszta, Urkút, Vatta.

Megszűnt postaügnökség: Békéscsaba-Felsőnyomás.

Alkalmi postahivatalok: X. Budapesti Nemzetközi Automobil, Motorkerékpár és Motorcsónak Kiállítás (III.18–27.), Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 18.–IV. 1.), Budapesti Nemzetközi Vásár (IV. 25.–V. 12.), III. Országos Magyar Bélyegkiállítás (V. 22–30.), Eucongress ünnepi csarnok (V. 23–30.), Pátria Klub (V. 23–31.), Szegedi Ipari Vásár (VI. 4–12.), III. Miskolci Bélyegkiállítás (VII. 3–10.), Önálló Hivatású Nők Szövetsége III. Nemzetközi Kongresszusa (VII. 31.–VIII.7.), Magyarok II. Világkongresszusa (VIII. 1–21.), VIII. Filprok Bélyegkiállítás (VIII. 12–22.), Szent István évi frontharcos dísztáborozás – Esztergom, (VIII. 12–18.), Szent István nemzetközi Céliövverseny Budapest (VIII. 12–19.), Országgyűlés Székesfehérváron (VIII. 18.), Kölcsey Ferenc Centenárium Országos Himnusz Ünnepe (VIII. 19.), IX. Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár (IX. 1–12.), Tiszántúli Ipari Kiállítás és Árumintavásár (IX. 2–12.), Kölcsey Ferenc halálának 100. évfordulója Szatmárcsekén (IX. 8.), Debreceni Kollégium fennállásának 400 éves évfordulója (X. 3–7.), Európai Menetrendi Értekezlet (X. 7–14.).

Kinevezések: *Dr. Kulcsár Bertalant* a Debreceni Postaigazgatóság, *dr. Hollán Pétert* a Soproni Postaigazgatóság, *Lengyel Sándort* a Pécsi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (május 1.).

Lengyel Sándort a Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önségélyező és Nyugdíj Egyesületénél viselt miniszteri biztosi megbízatása alól miniszteri elismerés mellett felmentik, helyébe *Végh Károlyt* nevezik ki (május 20.).

Dr. Telbisz Ráfael postaműszaki tanácsost a Lipót Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (szeptember 10.).

Kitüntetések: *Tersztyánszky Ákos* posta-vezéirgazgatónak a Koronás Bronz Érdemérmét és a Ferenc József-rend lovagkeresztjét adományozzák (január 26.).

Dr. Kovács József és *dr. Hayden Béla* kormányzói kitüntetésben részesül (január 19.). *Bagyinka János* műszaki főellenőr nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (február 28.).

Vogler Oszkár postafőfelügyelő kormányzói elismerésben részesül (március 12.).

Klamartsik Antal postaigazgató, *dr. Leu György* postatanácsos, *Sándor Imre*, *Feik Károly* és *Nagy Imre* hivatali igazgatók, *Zöldy István* főfelügyelő és *Schauschek István* műszaki főellenőr nyugalomba vonulásuk alkalmából miniszteri elismerésben részesülnek (július 16.).

Farkas Géza és *Harmatta János* postafőfelügyelők, *Molnár József* és *Riemann Vilmos* postafőellenőrök és özv. *Gaál Ferencné* postafőellenőrnő nyugalomba vonulásuk alkalmából miniszteri elismerésben részesülnek (október 24.).

Várnai Béla postaműszaki segédellenőrnek és *Deák József* postaműszaki segéd tisztnek az Olasz Bronz Érmét adományozzák (október 12.).

Szakirodalom: *Francia, német és angol postai szakkifejezések* (április).

Postaügynöki utasítás (A. 5. Szab.) (június).

Budapest és környéke betűrendes távbeszélő névsor (június).

Pótfüzet az 1937. évi vidéki betűrendes távbeszélő névsorhoz (július).

Postaüzleti szabályzat II. (július).

Távbeszélő-kezelés, számadástétel és díjbeszedés szabályainak rövid összefoglalása (december).

Pótfüzet a Budapest és környéke betűrendes távbeszélő névsorhoz (december)

POSTAI ÉS TÁVKÖZLÉSI MÚZEUMI ALAPÍTVÁNY

Budapest VI., Andrásy út 3.

Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület	Megjegyzés
Kovács Gergelyné	ügyvezető igazgató	kultúrtörténet	
Hadi Antalné	ny. gazdasági csoportvezető	alapítványi gazdálkodás	
Vichmann Béláné	gazdasági vezető	alapítványi gazdálkodás	
Bartók Ibolya	alapítványi titkárságvezető	alapítványi ügyvitel	
Lehelvári Sándorné	előadó	munka-, bér- és szociális ügyek	
Dr. Muha Istvánné	számviteli előadó	gazdasági elszámolás	
Kálmán Vilmos	múzeumgondnok	gondnoki teendők	
Bacsi László	fűtő	fűtés	
Kusnyir Sándor	portás	portás	
Uhl Józsefné	takarító	takarítás	
Novák Zsuzsanna	muzeológus	tárlatvezető	Telefónia Múzeum
Dancsics Gábor	portás	portás	Telefónia Múzeum
Gajárszki Henrikné	takarító	takarítás	Telefónia Múzeum
Piltman Jánosné	múzeumgondnok	gondnoki teendők	Nagyvázsony
Gyura Sándorné	múzeumgondnok	gondnoki teendők	Balatonszemes
Kovács Pál	múzeumgondnok	gondnoki teendők	Hollókő

POSTAMÚZEUM

Budapest VI., Andrásy út 3.

Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület
Kovács Gergelyné	igazgató	kultúrtörténet
Krizsákné Farkas Piroska	múzeumigazgató-helyettes	műsorszórástörténet
Dr. Sebestyén Kálmán kandidátus	történész főmunkatárs	művelődéstörténet
Kisfaludi Júlia	muzeológus	posta- és szakmai egyesületek története
Dr. Tóthné Farkas Anna	muzeológus	dokumentációs gyűjtemény
Hajdú József	muzeológus	hangtár, kép és ábrázolásgyűjtemény
Rákóczi Margit	könyvtáros muzeológus	bibliográfia
Beszédes Ernő	muzeológus	távíró- és távbeszélőtörténet
Csapó Attiláné	muzeológus	dokumentációs gyűjtemény
Grünwald Éva	restaurátor	papír, könyv és textil restaurálás
Koppándi Ágnes	fényképész	fényképész, negatívtár
Bencze András	restaurátor	fém és fa restaurálás
Kiss János	ny. gyűjteménykezelő	postatörténet
Bán Ferenc	ny. szaktanácsadó	távbeszélőtörténet
Dérszegi Miklós	ny. szaktanácsadó	távbeszélőtörténet
Szadovszky Lajosné	ny. fényképész, reprográfus	tárgyfotózás, archiválás
Pataki Klára	ny. szaktanácsadó	PR-tevékenység

BÉLYEGMÚZEUM

Budapest VII., Hársfa u. 47.

Postacím: 1400 Budapest, Postafiók 86.

Név	Beosztás	Szakterület
Papp Józsefné	múzeumigazgató	általános bélyegtörténet, magyar bélyeggrafika
Szegedi Istvánné	muzeológus	magyar bélyegtörténet
Solymosi Jánosné	muzeológus	Amerika és Ausztrália bélyegtörténete
Horváthné Nikodém Gabriella	muzeológus	Európai bélyegtörténet
Solnayné Orbán Ildikó	muzeológus	Európai bélyegtörténet
Angyal Erzsébet	gyűjteménykezelő muzeológus	könyvtár, dokumentációs gyűjtemény kezelése
Majsai Mária	kiállításrendező, grafikus	papírrestaurálás, grafika
Sajtos Gáborné	adminisztrátor	címfelvétel
Szabóné Kiss Ildikó	általános előadó	múzeumi ügyvitel
Kiss Lászlóné	segédmuzeológus	Ázsia és Afrika bélyegtörténete
Halász Alexandra	muzeológus	
Brózman Erika	portás	portás
Oláh Kálmánné	takarító	takarítás
Pintéerné Kun Anna	takarító	takarítás

Summary in English

‘It all depends on us, on our aspiring.’
István Széchenyi (1791–1860)

Foreword

Everything is changing. We no longer live as our forefathers lived, or think or act as they did. Our means are different and our opportunities. The change is constant, in time and space. What is permanent, however, is the recognition that all new things rest in some way on what has gone before, on the attainments of our forebears, their work, and their experience.

This can be seen plainly in the case of technical advances. The mobile phone of today could never have arisen without the telephones of old. The same hardly applies to developments in society, least of all to information that yields apparently futile findings. What a lot of money, effort, and above all, time it would save to gain a better insight into this non-technical knowledge, make a closer study of it, and then put it to better use. For it is also a discovery to find and identify the blind alleys, once and for all, although the real winners will be those who avoid them, not those who discover them.

‘There is nothing new under the sun,’ as the saying goes. Behind it I sense the same ideas, and the notion that within the constant, unceasing process of change, the past repeats itself in the present, on a higher plane, utilizing the attainments of earlier times. So a knowledge of the past, of the experience that has gone before, is of vital importance.

Of the many concerned with conveying such knowledge, museums and museum staff have a significant role to play. Hungary celebrated the 1100th anniversary of the Hungarian Settlement in 1996. This was also an opportunity for the Foundation to recall the past, reconjure the country’s history. As part of it, we were able to present the development of the post office, mount exhibitions, commemorate Tivadar Puskás and his invention, the telephonic news dispenser, take pride in telecommunications achievements at the turn of the century, and draw strength from the successes and failures of the last hundred years.

The past can also be seen as the source of the great present-day period of change, with its aspirations and opportunities to make a new beginning. The compilers of this yearbook and the authors of the studies it contains have aspired to make it, from cover to cover, an embodiment of this period of change, and of the pains the Foundation took in 1996 to present the past. Confident that readers who peruse and study this book will find that this noble aspiration has been fulfilled, I would like to express my thanks to the authors and compilers for their efforts.

The Activity of the Foundation of the Postal and Telecommunications Museums in 1996

The Foundation

The management tasks were dominated by efforts to resolve the shortage of working space, modernize working methods, and update the museum rules and regulations.

- Antenna Hungária PLC prepared in February 1996, as a contribution to the Foundation, the study plan for converting the premises of the Erzsébetváros Telephone Exchange to museum purposes. This would expand the Stamp Museum's storage and display areas. It could also accommodate the museum collections (libraries, archives) and workshops (photographic, design, restoration), which would operate more smoothly if combined, and provide exhibition space for the Postal Museum's power-supply and data-transmission equipment.
- The Real Estate Directorate of Matáv PLC (Hungarian Telecom), in conjunction with the Ministry of Transport, Telecommunications and Water Management, agreed to hand over gratis, for museum purposes, the parts of the premises not required by the Ministry. Although the Ministry did not exclude the possibility of partially meeting the museums' needs, it has yet to designate the parts of the building for that purpose. As a condition for the expansion, it requested that the museum areas be completely separated from the Ministry's.
- While these protracted, uncertain negotiations continued, work began at the Ministry's insistence on dismantling the Erzsébetváros Telephone Exchange. Several pieces of equipment of historical importance had to be placed in museum storage.
- After the closure of the telecommunications laboratory at the István Széchenyi College in Győr, the installations donated to the Postal Museum were dismantled and brought to Budapest. There was no hope of accommodating these in the Museum's stores. The Pest Telephone Directorate responded to the Foundation's plight by making some storage space available at the Csepel Telephone Works. This makes an ideal, if not officially sanctioned store.
- In exchange for the premises occupied by the Documentation Collection in Róna utca, the Real Estate Directorate of Matáv converted an attic area at the Rákospalota programme-controlled telephone exchange. This allows more uniform storage conditions, some rationalization of the stores, and easier processing of the material.
- Several, so far fruitless attempts have been made to exchange the basement stores (in Andrássy út and Peterdy utca, at Post Office No. 5). The task is urgent if the condition of the material stored is to be protected.
- Antenna Hungaria made additional exhibition area available to the Foundation at the Diósd Radio Station, to accommodate large objects.

- As part of the modernization of working methods, a computer network is running at the Postal Museum, and a museum data base is being established. Preparations have begun to introduce the Matáv accounting system for pay. From September 1 onwards, pay will be transferred by giro into employees' bank accounts.
- The work of modernizing the Stamp Museum's cataloguing and collection-handling system was again not completed in 1996. Although the Hungarian Post PLC agreed, in its guidelines in 1993, to separating the stock collection from the duplicates, this has still not been applied in the new draft regulations.
- For the fifth year, the Foundation failed to elicit directives from the president-managing directors of Matáv and the Hungarian Post making it compulsory to archive items of museum value, despite discussions and agreement in principle. This would alleviate the museums' constant storage problems, and their problems of organizing the work of archiving relics from the recent past.
- Public relations at the Foundation's museums have taken two directions. One has been to 'reach out' from the museum. A display was mounted at the AIESEC conference at the Budapest University of Economic Sciences. There was participation in the May Museum Festival in the garden of the Hungarian National Museum. A contribution was made to the 'Butterfly Effect' media-art exhibition at the Budapest Múcsarnok (Hall of Art). The 'Token Alternatives' telephone-card exhibition was held at the János Xantus Museum in Győr. The Treasures of Hungarian Museums on Stamps exhibition took place at the Hungarian National Museum. The 'Hungary 1100 – Budapest '96' international stamp exhibition and exhibitions on the World Day of Postal and Philatelic History were mounted at the Hungarian Cultural Foundation premises. The new exhibition opened at the Ópusztaszer National Historical Memorial Park. A contribution was made to an exhibition about early clubs and societies, at the Planetarium. A display of the life and work of Mihály Gervay was mounted at the Mihály Gervay Postal and Banking Secondary School, and an exhibition of Hungarian stamps depicting Nobel Prize-winners at the György Békésy Postal and Telecommunications Secondary School. The other has been to invite the founder companies into the museum. A Gervay memorial day and musical and literary events took place at the Postal Museum, as did meetings of Mafitt (the Hungarian Philatelic Scientific Society). A museum coffee-house event was held at the Radio and Television Museum. There were exhibition openings on world days, and events such as Farewell to the Last Manual Telephone Exchange, Advent Salon at the Postal Museum, etc.
- International relations have shown a welcome expansion. The Foundation, in conjunction with the Budapest Transport Museum, hosted the meeting of the Presiding Committee of the IATM-PTT (International Association of Transport and Communications Museums) in April. Two study trips were made to see the collections of partner museums in Germany. Several directors of foreign museums visited the Foundation's institutions.
- Applications were submitted to the Telecommunications Foundation and the Soros Foundation for funding to publish a CD on radio history and to restore historic maps and books.

The museums

The growth of the collections

- The Postal Museum drew up a certified inventory of the collections of objects of postal history. Both the Foundation's main museums received several loan requests for 1100th-anniversary exhibitions, from the founders and from Budapest and provincial museums. These were mainly for letter boxes and smaller manual, local-battery telephone exchanges and hand-sets.
- The accession figures for the museums (numbers of items):

<i>Stamp Museum</i>	Hungarian stamp collection	104 118
	Foreign stamp collections	34 190
	Mixed collections	110 390
	Stamp designs	121
	Library	110
<i>Postal Museum</i>	Collection of objects	4 076
	Collection of documents	2 673
	Library	143

Important accessions

- Through donations and exchanges, the *Stamp Museum* obtained Mafitt's memorial publications for the 1996 World Convention of Philatelic and Postal History, and items presented by Steven Arató (United States): a 3-krajcár stamp of 1874 with an engraving correction, and 141 stamps with an accompanying manuscript study. The Hungarian Post PLC bought three used postage items at the auction of the Ryan collection, loaning them permanently to the Museum: a newspaper stamp on a newspaper sleeve, a letter franked with an automatic stamp, and a postcard with 1871/1874 mixed postage payment. The Museum itself bought letters sent by pigeon post, 14 sketches (designs for stamps not issued), and three aerograms.
- The *Postal Museum* gained important additions to its telegraph and telecommunications collections when the wired laboratory at the István Széchenyi College in Győr and the instruction workshop at St Stephen's Grammar School in Esztergom were discontinued. Microfilming of postal and telecommunications journals missing from the Museum's collections continues at the National Széchenyi Library. Several valuable maps and albums of postal history were received from the Transport Museum, which obtained them from the postal hall at the Millenary Exhibition in 1896.

Restoration, reconstruction and audio-visual aids

- The necessary preservation and the implementation of restoration plans were provisional in character, due to the congestion in the stores. However, all items placed on exhibition were restored.
- The building and interior of the post house at the Ópusztaszer National Historical Memorial Park underwent complete reconstruction, and received new displays. The

restored Telephonic News Dispenser, complete with a network of subscriber stations, serves as an exhibit and an audio-visual aid.

- The Museum mounted two displays in conjunction with presentations of the Matávnet Internet service. The demonstration of video telephony resumed at the Telephone Museum, when Japanese video telephones and an exchange were transferred from the István Széchenyi College in Győr.
- A 22-minute video film in Hungarian, English and German was made, presenting the Foundation's museums and exhibition areas.

Exhibitions

- *Stamp Museum*
 - Life's work of Ádám Cziglényi (Stamp Museum)
 - Dolls on Stamps (Stamp Museum)
 - Exhibition of sports motifs (Athens)
 - The Coming of the Magyars (Ópusztaszer)
 - Treasures of Hungarian Museums (Hungarian National Museum)
 - Nobel Prize-Winners on Hungarian Stamps (Hungarian National Museum)
 - 1100 Years on Stamps (Stamp Museum)
 - Hungary 1100 – Budapest '96 (Hungarian Cultural Foundation)
 - Saints of the House of Árpád on Stamps (Kecskemét)
 - Stamp Salon (Hungarian Cultural Foundation)
 - Pictures of Hungary (Istanbul)
 - Egyptian Art on Stamps (Diligence Hall, Debrecen)
 - 1956 Overprints (Stamp Museum)
- *Postal Museum*
 - The Beginnings of Telecommunications (Budapest University of Economic Sciences)
 - The Work of Dénes Mihály (Butterfly Effects, Műcsarnok, Budapest)
 - Telephony in Budapest on the Millenary and the 1100th Anniversary of the Hungarian Settlement (Hungarian Cultural Foundation)
 - Token Alternatives (János Xantus Museum, Győr)
 - Telecommunications at the Time of the Millenary (Postal Museum, Ópusztaszer)
 - Life and Works of Mihály Gervay (Mihály Gervay Postal and Banking Secondary School)
 - Hungary 1100–Budapest '96 (Hungarian Cultural Foundation)
 - Societies of Old (Planetarium)
 - The Hungarian Post from the Millenary to the 1100th Anniversary of the Hungarian Settlement (Postal Museum)
 - Advent Salon (Postal Museum)

Scientific activity and recognition

- The 1995 Yearbook of the Foundation of the Postal and Telecommunications Museums, which appeared in May 1996, includes an account of the museums' scientific work.

- Apart from exhibition scripts and the descriptive materials and programme reconstructions included in the Ópusztaszer information system, several staff members published articles and studies in professional journals and other periodicals.
- Sizeable numbers of people attended the Mafitt meetings at the Stamp Museum and the conference in the Postal Museum to mark the centenary of the birth of Mihály Gervay.
- The Telecommunications Scientific Society, at its 1996 annual general meeting, admitted Mrs Gergely Kovács as an honorary member, and bestowed the Society's silver medal upon her.
- The Stamp Museum's exhibition of sports motifs in Athens received a Vermei Award.
- The Fatics Prize for museum work was awarded in 1996.

Public and professional relations

The exhibition sites of the Foundation's museums received 56,000 visitors in the third quarter of 1996. The Ópusztaszer exhibition, which opened on June 9, was visited by 2000–3000 people a day—180 000 in the first four months.

Events for the professional public in 1996 included the following:

- A day conference in memory of Mihály Gervay (April 15).
- Gervay as patron of the arts (music and literature, May 4).
- World Telecommunications Day (music and literature, May 17).
- Presentation for staff of the PKI Telecommunications Development Institute and teaching staff of the Budapest Postal and Banking Secondary School at the Radio and Television Museum in Diósd. Also held at Diósd was the Museum Coffee House event (May 6).
- Staff of the Foundation's museums took part in the Museum Marketing conference organized by the Central European University, and visited specialist museum conferences.
- Recordings of programmes made by student groups, chosen by competition, began in December at the Radio and Television Museum.
- Relations with the broader professional public were promoted by an event bidding farewell to the last manual telephone exchange (December 13), and by the Advent Salon (December 13–15).
- Several newspapers and periodicals dealt with the Foundation's museums. There were several radio and television reports about the Stamp Museum. The Postal Museum featured in the 'Deeds of the Hungarians' series of historical television programmes.
- Accounts of the Foundation's museums appeared in Budapest Vendégkönyv 1996 (Budapest Visitors' Book 1996), a well-produced publication illustrated with photographs.

International relations

A meeting of the Presiding Committee of the IATM-PTT (International Association of Transport and Communications Museums) took place in Hungary on April 16–21. The sessions took place in the library of the Radio and Television Museum at Diósd. The programmes included visits to several of the Foundation's exhibitions. During the meeting,

partner museums in Germany issued an invitation for an exchange of experience. Seven staff members of the Postal Museum took part in this in June.

Instead of a planned visit to the Technical Museum in Vienna, where construction work was incomplete, seven staff of the Stamp Museum and the Postal Museum visited postal and telecommunications museums in Frankfurt and Nuremberg in October.

The Stamp Museum's exhibition of the work of Éva Zombory was lent to the American Hungarian Foundation in New Brunswick, New Jersey, where it was re-erected by the exhibition's designer.

Through foreign contacts, the Stamp Museum acquired over 4000 Chinese and South African stamps hitherto missing from its collections.

The Foundation's museums were visited by several foreign museum curators. They were seeking advice for museums now being founded by the Slovenian, Slovakian and Lithuanian postal authorities.

Budapest, December 1996

Mrs János Solymosi: 'Historia Domus' – The Stamp Museum, 1996

The Stamp Museum had a busy programme of events in 1996. These tied in with the 1100th anniversary of the Hungarian Settlement. The museum mounted 18 exhibitions, and helped with two others, by lending materials and providing organizational assistance. It took part in three international stamp exhibitions, winning the Vermei Medal for its display at the exhibition of sports designs in Athens.

The collections were enlarged by a number of gifts. Relations with the public were fostered through regular tours of the exhibitions, activities and events. Premises were provided throughout the year for the meetings of Mafitt (the Hungarian Philatelic Scientific Society). The curator of the museum participated regularly as a judge on the Stamp Committee of the Hungarian Post. All members of staff entered for the Futics Competition announced by the trustees of the Lajos Futics Foundation.

The museum continued to nurture its relations with postal authorities abroad, and several delegations were received. Staff took part in a study trip to Germany, and represented the museum at several symposia in Hungary. The press and the media received regular information on events at the museum, which were reported in numerous newspaper articles and radio and television programmes.

Gabriella Nikodém: Éva Zombory's Exhibition

The life's work of Éva Zombory, stamp designer and graphic artist, was displayed to the Hungarian public at the Stamp Museum from June 2, 1995 to January 31, 1996. It was then transferred, at the request of the President of the American Hungarian Foundation, to the Foundation's headquarters in New Brunswick, New Jersey, where it reopened in March 1996.

There, the host at a formal opening ceremony on March 28 was former US Ambassador Miklós Salgó, a founder member of the Foundation. The Foundation President, Professor Ágoston J. Molnár, underlined in his opening address that the display fulfilled three important functions for the American Hungarian public. It was informative, it provided them with an aesthetic experience, and not least, it constituted an important community-forming factor.

The popular exhibition was extended until the end of the September 1996.

Gabriella Nikodém: 1100 Years on Stamps

The new seasonal exhibition at the Stamp Museum marks the 1100th anniversary of the Hungarian Settlement in the Carpathian Basin by tracing Hungary's history as reflected in stamps. The intention was not to interpret or reinterpret history, but to be objective and proportionate, although the special artistic characteristics of stamp design allow emotions to be wakened during this excursion through the past. The exhibition divides up into the usual periods of history, and into subjects. These relate to the changes and developments in politics, the arts, science and technology, identifying the distinctions and the points of reference between them.

Júlia Kisfaludi: 'Historia Domus' – The Postal Museum in 1996

The outstanding event for the Postal Museum, during the 1100th anniversary year of the Hungarian Settlement, was the renovation and alteration of the display at the National Historical Memorial Park at Ópusztaszer. The new exhibition that opened on June 9 after a costly, major reconstruction presented Tivadar Puskás's Telephonic News Dispenser. It included a spoken guide in three languages (Hungarian, English and German), provided through reproductions of the original telephone sets.

Five other temporary exhibitions opened during the year. The main task carried out on the collections was an inventory of the postal history collection, taken between September 3 and November 26. The registers of the telegraphic equipment, the thematic stamp collection and the library followed the telephone-card collection onto the computer, which marked a big step forward.

Two important events were held within the museum during the year, both primarily for the museum's circle of friends and professional public. There was a memorial day on April 15 to mark the centenary of the death of Mihály Gervay, Hungary's first postmaster-general. Wreaths were laid and a contest for students took place in the morning. This was followed by lectures in the afternoon and an evening programme of literature and music. An 'Advent Salon' was held on December 13–15, as a group exhibition by eight fine and applied artists whose works feature in the collections of the Postal Museum.

Efforts to contribute to professional museum activities in Hungary continued during the year. Three people represented the Postal Museum at an international conference in February on 'museum marketing'. Several exhibits and the computer systems operating in our museums were presented on May 18, World Museum Day. In August, ICOHTEC, the International Association of Technical History, held its 23rd Congress in Budapest; Ákos Somoskéry and Júlia Kisfaludi each read papers.

Personal contacts with colleagues abroad received much greater emphasis than in previous years. In April we received a delegation of three persons from the Slovakian Post, who are preparing to set up the Slovakian Postal Museum. In the same month, the 13-strong presiding committee of the IATM met at the Radio and Television Museum in Diósd. Mr and Mrs Gottfried North paid a special visit to the exhibitions in Andrásy út and at the Telephone Museum.

Seven staff members made a five-day study trip to Germany in June. They visited the Thurn-Taxis Museum in Regensburg, the postal museums in Nuremberg and Frankfurt, and the technical museums in Mannheim and Speyer. There they were shown the collections and stores by the curators and staff, viewed all the exhibitions, and exchanged views and experience. In July, Dr Lothar Suhling, Curator of the Mannheim Technical Museum, was a guest of the Telephone Museum. In September, Mrs Gergely Kovács attended the IATM Conference as usual, held this year in Speyer. Another study trip was held in October, when visits were paid to the postal museums at Nuremberg and Frankfurt, the main purpose being to see the new exhibition at Frankfurt, entitled *Der Brief* (The Letter).

After an interval of some years, a Fatics Competition was held for the professional museum staff working at the Foundation's museums. After two rounds of competition (written and oral), the first prize was awarded to Erzsébet Angyal, the librarian at the Stamp Museum.

Ibolya Bartók: The Gervay Memorial Day

A memorial day marking the centenary of the death of Mihály Gervay, Hungary's first postmaster-general, was held on April 15, 1996. It was arranged by the Foundation of the Postal and Telecommunications Museums, in conjunction with the Postal and Banking Secondary School in Budapest. The school, by the way, adopted the name Mihály Gervay at the beginning of the 1996–7 school year.

Wreaths were laid on Gervay's grave in Farkasrét Cemetery. This was followed by a contest for groups of first-year students at the school, entitled 'Who Knows Most about Mihály Gervay?', held in the Postal Museum and the adjacent PKI Conference Hall. Lectures were delivered at a memorial meeting by Dr Kálmán Sebestyén ('Gervay and the Nagyvárad Postal Directorate'), Dr Miklós Kamody ('Gervay's Struggle with the Opponents of Independence'), Dr László Molnár ('Gervay and the Decades after the Compromise'), Mrs Gergely Kovács ('Forebears and Descendants'), and Kristóf Balázs ('The Man, the Leader and the Example'). István Kurucz, Chairman of the Trustees of Foundation of the Postal and Telecommunications Museums, presented Gervay plaques, for outstanding contributions to historical research and expanding the collections at the Foundation's museums, and announced the results of the morning contest. The memorial day ended with a literary and musical recital in the Gala Room of the Postal Museum that evoked the memory of Gervay and his times. This was given by the Lyra Foundation, the Arts Harmony Society, and students of the secondary school.

The lectures were heard by a large audience, and made a big contribution to fostering the memory of Mihály Gervay. The texts appear in the Hungarian section.

Ernő Beszédes and Miklós Dérszegi: Telephony in Budapest on the Millenary and the 1100th Anniversary of the Hungarian Settlement

World Telecommunications Day (May 17) is a recurring commemoration of a great achievement of the human mind, an achievement that allows news, ideas and feelings to transcend distances in space and time. The day was marked by the Postal Museum in 1996 with a small exhibition that tied in with the country's anniversary celebrations. It showed the telecommunications equipment and network at the time of the millenary (1896) and the 1100th anniversary of the Hungarian Settlement.

The millenary period was represented by a manual 25-line telephone exchange on the LB (local-battery) system, and LB telephone sets (a table set with a magnetic base and a wall-mounted set in a wooden box), and a contemporary six-line switchboard. Also shown was a reconstruction of a pole head from the first overhead trunk line in Hungary (Budapest-Vienna, 1889) and a block of concrete with seven apertures for a cable staddle, with drawing-in cables of copper wire with paper insulation and a lead sheath. Especially interesting is a brass plate that was fixed to the 25,000th block of concrete installed in the Budapest cable system between 1900 and 1905. This bears the incised signatures of the heads of the Post at the time.

The material representing the 1100th anniversary included a large-scale map of Budapest showing the position and capacity of each telephone exchange, and blown-up photographs of present-day 7A2 Rotary, ARF 102 Crossbar, and AXE and EWSD-type digital exchanges. The display cabinets contained some electronic wired and remote telephone sets of today. The present network was represented by fibre-optical overhead cable sets, a plastic pipe with a cable staddle, and vaseline-filled and underground fibre-optic cables in the mouths.

Another display case was devoted to samples of three generations of national trunk telephone cables: the first voice-frequency, symmetrical trunk cable (1928), the first high-capacity, small-coaxial trunk line (1968), and the first international fibre-optic trunk cable (1992). All three were first used on the Budapest-Vienna line.

Júlia Kisfaludi: Token Alternatives

The Postal Museum's collection of telephone cards, which has grown steadily since it was established in 1993, made its first appearance at a separate exhibition in 1996. This was mounted by Ibolya Bartók and myself in Győr, at the request of the city's János Xantus Museum.

The main objective was to present the function of telephone cards and the wide range of designs, colours and ideas found on them. However, we wanted to avoid at all costs reducing the display to a kind of miniature picture gallery. So we set out to place telephone cards in the context of telephone history, so that the exhibition came also to cover the history of public telephones. Since telephone cards are replacing coins as a means of operating public telephones, we decided to demonstrate this more clearly and add to the variety of the exhibition by including some of the tokens, jetons and coins used for this purpose around the world. This also suggested the title of the exhibition: *Tantusz variáci-*

ók (Token Alternatives). The several hundred coins displayed were lent by Lajos Gergely, a private collector, and the Banknote and Coin Collection of the National Bank of Hungary. The second section of the exhibition lined up the countries of the world by continents and in alphabetical order, with maps beside them. Each was represented by a telephone card and coins. The next section showed the fronts and backs of all the telephone cards issued in Hungary up to May 1996. Then came tableaux of cards arranged thematically (landscapes, townscapes, plants, animals, transport, Santa Claus, Christmas, fairy tales, toys, paintings, signs of the Zodiac, sports and calendars).

An illustrated guide booklet was produced. This ended with some questions about the telephone cards exhibited, for visitors who like competitions. Unfortunately, only 32 entries were received. They received telephone cards in exchange. While the exhibition was showing, the Sopron Directorate of Matáv (Hungarian Telecom) made computers available. One was used to demonstrate a telephone-card catalogue on CD-ROM, and the other to present the Matáv Internet service.

To gauge the success of our efforts and the reactions of visitors, people were asked before leaving to fill in a questionnaire containing six questions. The results were reassuring. The exhibition was worth organizing, for it fulfilled the expectations of visitors and managed to convey something new. As concrete evidence of their appreciation, gifts were received of 50 foreign telephone tokens.

The exhibition was seen by 3962 visitors in five weeks. The sequel was not long delayed. The Postal Museum's collection of telephone cards went on display again on February 17, 1997 for two weeks in Sopron.

Mrs Gergely Kovács: The 1100th Anniversary Exhibition at Ópusztaszer

The Postal Museum first contributed an exhibition to the Ópusztaszer National Historical Memorial Park in 1987. This permanent display opened on May 17, on the street side of Tömörkény Village Hall, which had been transferred to the park and re-erected. The 1100th anniversary of the Hungarian Settlement made it all the more imperative to renew this display.

Restoration of the famous 19th-century cyclorama by Árpád Feszty was completed in 1995. The chance to view the vast picture again attracted hundreds of thousands to Ópusztaszer, just as it had in Budapest in 1896. The memorial park displaying the life of market-town peasants at the turn of the 19th and 20th centuries suddenly turned into a national shrine.

The Postal Museum also wanted to enhance the park's attractions by presenting a turn-of-the-century telecommunications advance of world importance. A competitive funding application was submitted to the National Cultural Foundation in March 1995, for 'a new permanent exhibition at the post house and museum post office in the Ópusztaszer National Historical Memorial Park'. HUF 3 mn was requested. In the event, the Adjudication Committee awarded a non-returnable grant of HUF 500,000 at its meeting on May 30, 1995.

Restoration of the building was organized in conjunction with Dr József Lovászi, Károly Tarcsi and Károly Bús, from the Szeged Directorate of the Hungarian Post. The restorer Antal B. Szűcs of Makó did an outstanding job on the building. He carried out the decorative painting of the walls and stripping of the furniture, and designed and made the protective railings for the exhibition rooms. A shelter was built in the centre of the courtyard to

protect the Makó newsagent's cart. The roof of the building was designed by Dr József Gyenes and executed by Zsindely (Shingles) Ltd of Gyula. The outdoor installations for the Telephonic News Dispenser were designed by Tibor Ortelli, manager of the Art and Ortelli Telephone Co., and József Balogh, network supervisor of the Kecskemét Telecommunications Centre. Mihály Dudás of DBS Telecommunications and Computer Technology Ltd designed and installed the multilingual information system for the exhibition. The prime exhibit in the coach house, the red mail coach, was repaired and repainted green and yellow by the coach-builder János Réti. The László Tari Museum in Csongrád contributed by lending a piano.

Visitors to the post house and village hall can hear information in Hungarian, English and German, through reproduction receivers attached to the Telephonic News Dispenser system. There is a fourth channel offering a medley of reconstructed news-dispenser programming. The guides to the display are by Júlia Kisfaludi (post office, coach house), Mrs Gergely Kovács (postmaster's room, village hall) and Ernő Beszédes (Telephonic News Dispenser studio).

The Hungarian text of the audio guide was read onto tape by the museum staff who wrote it. The news-dispenser programme was compiled by Mrs Gergely Kovács, basing it on broadcast programmes and newspaper items of 1896. The raw material was turned into a 16-minute tape with the assistance of Péter Korbuly, István Balogh, Károly Horváth and Miklós Lukács of Hungarian Radio. The exhibition guides and programme materials were recorded on compact disc by László Szender, at the studios of Tranzit Film Ltd.

Just as the exhibitions were designed and mounted by Postal Museum staff, so the invitations were designed and printed in the museum's own workshop. The refurbishment was held up by the prolonged winter weather, which continued until the middle of April. This meant it was not possible to reopen the post house at the usual time at the end of May.

By chance, the 1100th anniversary celebrations coincided with the 25th anniversary of the foundation of the memorial park. The new permanent exhibition in the restored post house was opened on June 9, 1996 by Dr Sarolta Etsedy Gyimes, director of the Szeged Directorate of the Hungarian Post.

Dr Anna Farkas Tóth: Societies of Old

A delegates' conference was held at the Budapest Planetarium on September 17, 1996 to mark five years of the Telecommunications Workers' Insurance and Mutual Benefit Society. To contribute to the occasion, the Postal Museum compiled four tableaux entitled 'Societies of Old'. The display covered some interesting episodes in the history of the postal workers' societies that began to form in the last century.

Margit Rákóczi: The Hungarian Post from the Millenary to the 1100th Anniversary of the Hungarian Settlement

The exhibition that opened at the Postal Museum on October 8, 1996 traces the history of the Hungarian Post from May 2, 1896 onwards. That was the day when the Royal Hungarian Post opened its display at the National Millenary Exhibition in Budapest's Városliget

(City Park). This had been designed by Tivadar Korrig Jr and mounted in the Postal and Telegraph Hall, opposite the site where the Transport Museum stands today.

At the exhibition a hundred years ago, some attempt was made to remedy the scarcity of the items of postal history available by using coloured graphs to demonstrate postal development since 1868. It was thought that the graphs had been lost, but they turned up recently in the collections of the Transport Museum, whose curator, Dr András Katona, presented them to the Postal Museum at the 1996 opening ceremony, along with some other postal documents of the period.

The characteristics of the Italian-made installations used for the exhibition (which can be erected in a matter of minutes) called for the material covering the century to be divided into four parts. This turned out to correspond well with four historically manifest stages of postal history, each lasting 25 years. The four groups of eight tableaux present all the essential changes that have marked out the Royal Hungarian Post, and its successor the Hungarian Post, and distinguish it from postal authorities elsewhere in the world.

Mrs Gergely Kovács: The Futics Competition, 1996

The Futics Prize announced by the Lajos Futics Foundation in 1996 was designated for appreciation of the work of museum staff employed by the Foundation of the Postal and Telecommunications Museums, with the approval of the trustees. The first prize was set at HUF 50,000 and the second at HUF 25,000. All professional museum staff working on the Foundation's collections were called upon to enter the closed competition, which took place in two rounds.

For the first round, contestants had to submit short entries describing their collections, the deadline being November 20, 1996. These included basic information about the collection: the number of certified items in the inventory, the number of duplicates, accessions in 1995 and 1996, the amount of material restored and in need of restoration, the position with scientific processing of the collection (descriptive docketts), the unique items in the collection, presentation of the collection in exhibitions and publications in 1995 and 1996, and plans for increasing, processing and presenting the collection.

The second round took place on December 5 and 6 in the Stamp Museum and the Postal Museum, in the presence of all the contestants. Here each contestant had to give an oral presentation of the collection and of a representative item from it, and answer their colleagues' questions. Each contestant then received a voting paper, and was asked to rate his or her colleagues' work on a five-point scale, based on the written entries and oral presentations. The 13 contestants entered with the 28 collections they handle.

The prize-giving ceremony was held on the afternoon of December 6, during a meeting of the trustees. The first prize went to Erzsébet Angyal, and the second prize was divided between Gabriella Nikodém and Dr Kálmán Sebestyén.

József Hajdú: Advent Salon

Pursuing a tradition of art exhibitions (including recent appearances by Pál C. Molnár and Viola Berki), the Foundation invited several fine and applied artists connected with it to

contribute to a group exhibition in the Postal Museum. The idea was to introduce the artists to the Foundation's invited guests and provide an opportunity for sales.

Eight artists accepted the invitation – Júlia Albrecht, Sándor T. Benkő, Viola Berki, István Damó, Erzsébet Gy. Vad, Sándor Herédi, Judit Józsa, Edit Kapros Kósa, Gyula Kiss, Mária Majtai, István Salló and Győző Somogyi. Each contributed ten pieces. The Advent Salon opened at 3 p.m. on December 13, the Feast of St Lucy, which is the occasion of many folk customs in Hungary.

The Salon was opened by the Curator of the Postal Museum, Mrs Gergely Kovács, and could be seen from 10 a.m. to 6 p.m. until the following Sunday. On each of the three days there was a recital of literature and music at 3 p.m., by Veronika Dabóczi and Gergő Süveges, followed by discussions with the artists. The event proved successful, and many exhibits (sculpture, paintings, drawings, pottery and textiles) were sold.

Mrs Gergely Kovács: The Hungarian Post in the Age of Reform

The study discusses three aspects of the Hungarian Post in the early 19th-century Hungarian Age of Reform. The first part examines its legal position. The Kingdom of Hungary formed part of the Habsburg Empire through the ruler himself, as a personal union. Constitutionally this meant that the Hungarian postal services were under the control of the Lieutenancy Council, not directly administered by the Vienna Court. Imperial postal regulations only came into force after they had been vetted to make sure they did not infringe Hungary's constitutional or national interests. In 1829, for instance, the Lieutenancy Council would not allow a merger between the mail-coach administration, seen as a private venture belonging to the Austrian government, and the letter post, a national Hungarian institution.

After examining the legal and jurisdictional position, the study presents the administrative structure, geographical system and staff of the Hungarian Post, including the postal routes and stages. The duties of postal officials are apparent from an oath of office dating from 1840. Other documents of the period define the management and supervisory tasks. This part of the study explains how the thin distribution of the system, the censorship of letters and the inaccurate calculation of postage led to a widespread social boycott of the Post.

The third part surveys the letter-post and mail-coach services through some literary passages. Travel descriptions and private correspondence by those who used the postal services show that by the end of the Age of Reform, the Post was becoming a public institution and accepted as such by society.

To sum up, the Hungarian Post in the Age of Reform provides a historical lesson. Laws and the organizations to apply them cannot further social or economic advance without gaining society's support and active participation.

Dr Kálmán Sebestyén: Atlases, Charts and Maps in the Postal Museum

Maps, charts and atlases are source materials for Hungarian cultural history, including postal and telecommunications history, that still have not been adequately explored and assessed. Most historians reproduce maps simply as illustrations, for their decorative value

as fine examples of engraving. It is rare for a piece of cartography to appear in the capacity of a trustworthy historical source.

The earliest maps were based on hearsay or imagination. As the technical sciences advanced, such haphazard information gradually gave way to authentic data obtained by scientific methods of measurement, calculation and depiction. The depictions, illustrations and heraldic devices on maps are also of importance to scientific historians. They can shed light on contemporary surveying techniques, townscapes, military engagements, or costumes, or even the roads and the mail coaches of the day.

Hungarian cartography has a lengthy history, even by European standards. The first known work is a map of Hungary by Scribe Lázár, the scholarly secretary to Tamás Bakócz, Archbishop of Esztergom. This appeared in Ingolstadt in 1528. The golden age of cartography on Hungarian soil ensued in the 17th and 18th centuries, when most cartographers were military engineers, serving military purposes during the Austro-Turkish wars. However, some information of a postal character also appears.

Thematic cartography in the narrow sense appeared in the 18th century, and that is when the first postal maps were drawn. Thematic postal maps show topographical and geographical features as a context in which the thematic content – information about postal and communications services – can be placed. They make trustworthy sources for details about postal services, telegraph and telephone lines, and radio and television broadcasting. This is information essential to modern research into postal and telecommunications history.

The map collection at the Postal Museum holds several items of value to cartography in general and to postal and telecommunications history. They include maps of Hungary and Transylvania by János Zsámboky or Sambucus (1531–1584), and a map of Hungary by Gerard Mercator (1512–1594). These were based on earlier maps by Lázár, Lázius and Honterus, but they preserve, for instance, a rich store of Hungarian place names, and served for several decades as the basis for other cartographers.

The 1698 military map of Leopold Rosenfeld is the first piece of cartography to show the post roads in Hungary. It is also the first to feature a post horn as an illustration. A new period in Hungarian cartography opened with the map of Hungary by Johann Christoph Müller (1673–1721). This was based on accurate measurements on site and provided the basis for foreign publishers for a century. One item of great importance to postal history is the world postal atlas by Franz Johann Joseph von Reilly (1766–1820). This appeared in Vienna in 1799, and devotes three of the 40 plates to Hungary and Transylvania. The postal map by Ferenc Karacs (1770–1838) is one of the earliest by the famous 19th-century Hungarian cartographers. The next two major items are the atlas of Hungary by Demeter Görög, Sámuel Kerekes and József Márton, published in Vienna in 1812, and the map of Hungary by János Lipszky. Both of these are important from the postal point of view, because they show the postal routes and stations. The former closed the era of hand-drawn maps of Hungarian counties. It continued to be used in public administration until the end of the century. The latter surpassed everything before it in cartographic terms, and remains a source used up to the present day.

The catalogue of the collection in the Hungarian section of this book lists the maps chronologically from the 16th century to 1867, when the separate Royal Hungarian Post

was established. The decades that followed form a new chapter in Hungarian postal cartography.

Piroska Farkas Krizsák: Meditation on the Centenary of János Molnár's Birth

János Molnár was born on November 8, 1896. After completing his university studies, he worked at the Postal Experimental Station. Though barred from receiving a degree for political reasons, his work, studies and writings provided evidence of his profound knowledge.

The History of Postal Research, a book that covers the history of the Postal Experimental Station, has this to say about him: 'János Molnár, physicist and department head. From 1923 he worked on radio reception techniques, on which he became a pioneer and an authority. In the 1930s, he also dealt with aspects of eliminating radio interference. His books on radio engineering, written with a great sense of pedagogy, were very popular in the 1930s. He edited several radio-engineering periodicals. After the liberation, as head of the radio department, he was in charge of several important projects (the first television transmitter, interpretation equipment for Parliament etc.)'

Molnár, having played an important part in launching Hungarian radio broadcasting, was also prominent in the television experiments that began in 1953. He was the founder in 1936 of the periodical *Rádiótechnika* (Radio Engineering), which except for a short intermission between 1944 and 1946, has remained a popular journal with amateur radio enthusiasts ever since. After his retirement in 1962, he continued to teach radio courses to trainee merchant-navy officers. He was chairman of the Society for Optical and Cinematographic Technology, which is part of the Telecommunications Scientific Association. His eventful life, with its many successes and defeats, ended on December 10, 1979. His grave is in Pestszentlőrinc Cemetery. There is a memorial column to him outside the Radio and Television Museum in Diósd.

Klára Pataki: 'Bellissimo museo, splendido cicerone' – Comments in the Museum Visitors' Books

The expression visitors' book itself conveys that those entering museums must be treated as guests, and all the staff, whatever their positions, act as their hosts. The right and duty of hospitality have been sacred since time out of mind. Homer too underlines how Zeus 'will avenge the suppliant and the guest, guard his steps and invest him with his rights.' Strangers and guests, in the eyes of the Greeks, were under the protection of the gods.

We too must receive our guests cordially, show them our treasures, and ply them with the best information about, so that they enjoy themselves, and return home richer in experience and knowledge.

Museum staff also have other obligations, besides those of a host. We are educationalists, which is an enormous responsibility in an age when a flood of new information is always falling upon us, even creating a new science, informatics. Let me quote the words of Baron József Eötvös, more than 120 years ago: 'Nothing exercises a greater influence on a man's disposition than his knowledge. As this expands, dispositional characteristics

change, and this applies to whole peoples as much as to individuals. Thus we find far more resemblance among the general characters of civilized and barbarian peoples than difference among peoples of the most varied races that stand at the same grade of civilization.' This is a remarkable conclusion, especially in the light of the means and effectiveness of education then and now.

Last but not least, let me mention the duty we bear to research into the postal, telecommunications and broadcast-transmission heritage. The duty derives from the trust placed in us when our founders awarded us this task.

It can be concluded from reading the comments written in the visitors' books that they say most about the visitors themselves, but also hold up a mirror to us. This holds true even though the comments come from only a small proportion of visitors, most of whom were among those satisfied. Those who have been left indifferent or dissatisfied seldom leave a message. Nonetheless, we are delighted to have the hundreds of pages of comments that are left each year, because they help us to know our visitors better. Their assessments and opinions spur us on in our efforts and inspire us to begin new ventures.

Gabriella Nikodém: Designer Ádám Cziglényi

Ádám Cziglényi designed his first stamp in 1938, so that his works shed light on much of the history of Hungarian stamps. For more than half a century, Cziglényi's designs helped to improve the standard of Hungarian stamps and win them recognition at home and abroad.

His favourite subjects included science and technology and the world of sports. His was the accurate, punctilious style of depiction that reflects an artist with humility, content to remain in the background and allow the subject to speak for itself. With his outstanding draughtsmanship and sense of composition and colour, he won the prize for Finest Stamp of the Year three years running. The exhibition at the Stamp Museum was shown from February 9 to July 31, 1996.

Mrs István Szegedi: Variant Reprints of the Château Stamp Series of 1986–7

The definitive Château postage-stamp series of 1986–7, in use for almost a decade, has frequently been reprinted in large quantities in response to needs and demand. This has produced a large number of varieties for some denominations, differing in their paper, gum, perforation or shade. These were investigated and recorded using the mint sheets held at the Stamp Museum.

The reprints have been classified in two different ways. First, the different reprints of the same denomination were examined, then the similarities between different denominations reprinted at about the same period. The chapters cover the various aspects of the stamps.

There is detailed coverage of the variant papers with their characteristics. The types of paper occurring with each denomination are listed, along with any special features. Then come the variations arising from different printing conditions, and those occurring in the background and the centre panel of the stamps, which are printed in two colours. The circumstances behind the differences of shade found in each reprint are explored.

The variant perforations are examined by period and by denomination. Blemishes in the printing can be distinguished according to whether they occur on all or only some of the stamps on the sheet. The number, runs and times of the reprints are established for each denomination, to show the demand pattern and ascertain which denominations were in the most and the least demand. Some have not needed reprinting for several years, while others are still being reprinted.

The study is designed to meet the needs of philatelists. It comes at a time when reprints of the series are gradually ending. A new chapter in the history of Hungarian definitives has opened with the appearance of the Folk Costume series.

Erzsébet Angyal: Preparations for a Philatelic Bibliography

Hungarian philately has long lacked a proper bibliography. Some efforts were made in this direction from time to time, but with little result. The sources required to compile such a bibliography are available or can be obtained. Philately, since its early days, has changed and become differentiated in many respects in its content and methods, but its basic character as a pastime that anyone can pursue remains. Philatelists vary widely in their expertise, age, and experience as collectors, exhibitors and writers on the subject, but they all read and contribute to philatelic literature, which is as heterogeneous as they are. Bibliographical analysis of this specialist literature raises special problems, besides those common to bibliography as a whole. These need clarifying before the collection of material begins, so that a bibliography of even depth, aspiring to completeness, can be compiled. Although most philatelic literature takes the form of articles in periodicals, it would be worth beginning the survey, for practical reasons, with works that have appeared as separate publications in book form.

This raises the first question to clarify: What should the bibliographer treat as a book, when most items fail to meet the standard criteria of length, format etc.? Some of the other questions are these: What should count as a publication, in terms of print run, availability, method of production etc.? What procedure should be followed with the variants of these, some of them not even altered by the author? Moreover, the distinction between a book and a periodical is not clear, especially in cases where monographic studies appear as a numbered issue of a periodical. A decision also has to be reached on what counts as *Hungarian* philatelic literature, and on where the dividing line runs between actual philatelic and mere background literature.

The production of a bibliography that conforms with carefully clarified criteria and withstands the test of practical use can be followed by regular updating and by an expansion to include articles in periodicals.

Gabriella Nikodém: The Stamp Museum's Collection of Commemorative Postmark Stamps

The Stamp Museum has a collection of 9174 cancelling stamps for special occasions. Apart from some stamps that were discarded or recarved, the collection can be considered as complete. Each is a unique, well-documented item in good condition. They make

intriguing and useful contributions at exhibitions of various kinds, and since the advent of first-day covers, they have provided important accompaniments to postage stamps. There are two important adjuncts to the collection: original designs for commemorative cancelling stamps, and a collection of postmark impressions. The collection will become more accessible and easier to handle once it has been processed and stored on computer, which is scheduled to occur in 1997.

Mrs János Solymosi: Classic Stamps from British Guiana

This study is the first in a series covering permanent exhibits at the Stamp Museum. The classic issues of British Guiana include some world rarities. The first series, issued in 1850–51, were printed locally, at the Royal Press in Georgetown. These were followed by numerous other locally or London-printed stamps. The author dwells in more detail on a particularly rare one-cent newspaper stamp, locally produced in 1856, and its pair, a unique used cover franked with a four-cent stamp.

Mrs Gergely Kovács

Plan of Action for the Foundation of the Postal and Telecommunications Museums in 1997

Management and administration

The aim is to make more efficient use of human and financial resources.

- As a management measure, a start must be made to exchanging rented premises and purchasing real estate being offered (Budapest VI, Andrassy út 3, and Balatonszemes, Bajcsy-Zsilinszky út 46), to ease the museums' accommodation problems.
- It would be expedient to exchange the lease of the basement of Andrassy út 3 for a lease of the attic area. The chance of converting this has emerged in 1997, after a ban on disposal of the building was lifted. (The building no longer features on List 272 of inalienable state property.) If the rented premises are purchased and the attic converted, the space requirements of the Foundation and the Postal Museum can be met for the next fifty years.
- The premises of the Balatonszemes museum have also been removed from the list of historic buildings to remain in state ownership. Purchase of the building, perhaps jointly with the local authority, should take place as soon as possible. Investors have already expressed a desire to buy this scheduled building on a large plot of land in a frequented Balaton resort.
- Amendment of the deed of foundation is required, to legalize benefits in kind provided by the founders (free postal and telephone services, free use of premises, transfer of items of museum value, etc.)

- A management reappraisal of the repair and maintenance processes is required. Obsolete equipment requiring costly maintenance needs to be discarded, and protection against fire and theft brought up to date.
- In-house production of exhibitions has already brought substantial savings. However, the installations and equipment for travelling exhibitions need to be modernized and a standard visual concept applied.
- Competitive funding applications should be made to foundations and funds supporting cultural, scientific and museum activities. Such support could allow faster completion, and to a higher standard, of tasks that would otherwise take several years for financial reasons.
- More flexible wage and payroll management is required to provide financial rewards for the members of teams that undertake priority tasks and possess a broad range of expertise.
- Intensive courses are required in the computer skills and foreign-language knowledge needed at work, with an examination requirement.
- The Foundation's PR and museum education activity should be launched on an organized footing as a permanent assignment for young staff members at the museums, working as a group.
- The practice of working at home should be introduced for a small group of pensioner employees.
- There should be more active cooperation with the professional scientific and social organizations, by holding Foundation events.
- There is a need for a marked improvement in working conditions, a reduction in overcrowding in working areas, and modernization of storage equipment.
- Staff turnover needs to be directed towards qualitative changes, if possible bringing down the average age.

Tasks with the museum collections

- The audited inventory at the Postal Museum will continue.
- The collection-handling system at the Stamp Museum must be drawn up and introduced after the new museum curator has been appointed.
- Museum staff will place the inventories of the Postal Museum collections on computer by June 30, 1997.
- At the Stamp Museum, this work will cover the commemorative cancelling stamps and the stamp designs.
- Collection trips to postal and telecommunications directorates in 1997 will cover the areas of the Budapest and the Buda and Pest directorates respectively.
- Major additions to the collections can be made by drawing on personal and social relics. Notices can be placed in professional papers (*Posta Magazin*, *Telefontos*, *Modulátor*) stating what kind of archive materials are required for certain exhibitions, or pointing to gaps in the collections.
- A welcome increase in the number of duplicates in the museums' collections makes it possible to start a more intensive programme of exchanges with other museums at home and abroad.

- Special display cabinets need to be made for individual smaller collections (commemorative postmarks at the Stamp Museum; the collections of seals, stamps and medals at the Postal Museum).
- Dust-free storage must be provided individually for the especially valuable objects and documents in the collection stores.
- Restoration work must include examining exhibited items (such as the world map at the Stamp Museum) and performing the necessary restoration and conservation on them.
- A plan of action and budget must be prepared for restoring and storing the Stamp Museum's collection of press tools.
- Estimates, with several years' guarantee, must be obtained for the renovation work on the stamp display cabinets. Only then can an informed choice be made between renovation and the purchase of new, modern display cabinets.

Exhibitions

The 15–18 exhibitions a year, produced by the museums themselves, place great strains on the design staff. Many of the *ad hoc* changes that are regularly made during the production process can be attributed to late completion of the exhibition script. To reduce this undesirable occurrence to a minimum, a system has been introduced of in-house adjudication of production scripts, 60 days before the projected opening.

The Stamp Museum plans a commemorative exhibition devoted to Lili Sztéhló Árkay. It will take part in two exhibitions abroad, representing the Hungarian postal authorities (Norvex '97 and the Moscow International Stamp Exhibition). Air mail exhibits will be provided for the stamp exhibition to be held at the András Jósa Museum. Stamps depicted Classical Greek art, from the Rezső Soó collection, will be shown at the Diligence Exhibition Hall in Debrecen.

On World Telecommunications Day, the Postal Museum will open an exhibition entitled *Tele Jubilees*. This will mark the centenary of the discovery of the electron, the 150th anniversary of Edison's birth, and the centenary of the birth of Kálmán Tihanyi and Béla Tomcsányi. The Museum also plans exhibitions entitled *Letters and Telegrams* and *Globetrotting Telephone Cards*. It intends to send on tour the exhibition showing the Hungarian Post from the Millenary to the 1100th Anniversary of the Hungarian Settlement. The display at the Radio and Television Museum in Diósd will be augmented to mark the 40th anniversary of public television broadcasting in Hungary.

- Apart from regular annual maintenance at the exhibition sites, internal renovation will be required at Balatonszemes in 1997. It has become necessary to prepare survey drawings for renovating and extending this historic building, so that the actual work can begin.
- The local authority of Budapest's First District has offered the Stamp Museum an exhibition area in the Buda Castle District. Once the details have been clarified, a contract can be concluded and the exhibition designed and installed.
- A thematic exhibition plan will be needed for the interior design of a *Tele Gallery* to be created when the Matáv headquarters at Budapest I, Krisztina körút 55, are altered.

Public relations

- The Foundation would like to place well-produced posters, inviting people to its exhibitions, in the main offices, workshops and enquiry offices of its founders. It also wishes to enable visitors to all its exhibition sites to view the video film on a similar subject.
- The Postal Museum has been holding tea afternoons in February and March to reconjure the past. Each event was addressed by a prominent speaker, who spoke on events in the recent past.
- Museum events (openings, scientific meetings) will be linked to the telecommunications and postal world days and to the issue of new stamps.
- Museum educational activities will be introduced as part of the PR work. So will family days, on which families are invited to view the museum exhibitions – above four members, free of charge.
- Studies are being made of the requirements of a museum shop, including a financial plan for profitable or at least loss-free operation.
- The Postal Museum was due to host the exhibition and prize-giving for the Hungarian Post's children's postcard competition in March.

Scientific activity

- Scientific and scholarly studies appear in this regular yearbook, whose appearance was planned to coincide with World Telecommunications Day.
- A scientific day conference with invited speakers is planned on the subject of the 'Tele Jubilees'.
- After a successful application for funding, made to the Telecommunications Foundation, collection and processing of material for the CD publication on radio have begun. The product descriptions in the National Széchényi Library and other collections are being researched.

International relations

- The Foundation intends to take an active part in the work of the IATM and the MUT.
- A visit from a Dutch ICOM delegation headed by the curator of the Postal and Telegraph Museum in the Hague was due to take place in April.
- Specialists in museum studies with the Smithsonian Institution in Washington DC and the Thomas A. Edison Papers in New Jersey are being included in our research activities in 1997. A study trip is planned to the postal and telecommunications museums in Wroclaw and Zagreb.

Budapest, December 1996

Tartalom

<i>Kurucz István: Előszó</i>	3
<i>Kovács Gergelyné: Az 1996. évi beszámoló</i>	5
<i>Solymosi Jánosné: Historia Domus – Bélyegmúzeum, 1996</i>	10
<i>Nikodém Gabriella: Zombori Éva kiállítása</i>	15
<i>Nikodém Gabriella: 1100 év bélyegképeken</i>	18
<i>Kisfaludi Júlia: Historia Domus – Postamúzeum, 1996</i>	20
<i>Bartók Ibolya: Gervay Mihály emléknep</i>	31
<i>Beszédes Ernő – Dérszegi Miklós: Telefónia Budapesten a millennium és a millecentenáriumi évében</i>	45
<i>Kisfaludi Júlia: Tantuszvariációk</i>	50
<i>Kovács Gergelyné: Millecentenáriumi kiállításunk Ópusztaszeren</i>	55
<i>Dr. Tóthné Farkas Anna: Egyesületi élet anno</i>	77
<i>Rákóczi Margit: A magyar posta a millenniumtól a millecentenáriumiig</i>	81
<i>Kovács Gergelyné: Futics-pályázat, 1996</i>	89
<i>Hajdú József: Adventi Szalon</i>	92
<i>Kovács Gergelyné: A reformkori magyar posta</i>	98
<i>Dr. Sebestyén Kálmán: Atlaszok, mappák, térképek a Postamúzeumban</i>	119
<i>Krizsákné Farkas Piroska: Meditáció Molnár János születésének 100. évfordulójára</i>	137
<i>Pataki Klára: Bellissimo museo, splendido cicerone</i>	141
<i>Nikodém Gabriella: Riport Czeglényi Ádám grafikusművésszel</i>	146
<i>Szegedi Istvánné: Az 1986. és 1987. évi Kastélyok bélyegsor</i>	152
<i>Angyal Erzsébet: Egy filatéliai bibliográfia előkészületei</i>	165
<i>Nikodém Gabriella: A Bélyegmúzeum alkalmi bélyegző gyűjteménye</i>	169
<i>Solymosi Jánosné: Brit Guyana klasszikus bélyegei</i>	172
<i>Kovács Gergelyné: Az 1997. évi munkaterv</i>	177
<i>Kisfaludi Júlia: Postatörténeti kronológia 1919-től 1938-ig</i>	191
A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány munkatársai	294
Rövid tartalmi összefoglaló angol nyelven	297

